תלמוד ירושלמי · מפרשים · פני משה על תלמוד ירושלמי · סדר זרעים

פני משה על תלמוד ירושלמי תרומות

רבי משה מרגלית

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פני משה על תלמוד ירושלמי תרומות

רבי משה מרגלית

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פני-משה-על-תלמוד-ירושלמי-תרומות/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 21
הלכה ג 24
הלכה ד 25
הלכה ה 26
פרק ב 33
הלכה א 33
הלכה ב 47
הלכה ג 52
פרק ג 53
הלכה א 53
הלכה ב 57
הלכה ג 61
הלכה ד 65
הלכה ה 67
פרק ד 68
הלכה א 68
הלכה ב 72
הלכה ג 73
הלכה ד 77
הלכה ה 82
הלכה ו 83
הלכה ז 84
הלכה ח 90
פרק ה 95
הלכה א 95
הלכה ב 107
הלכה ג 113
פרק ו 115
הלכה א 115
הלכה ב 122
הלכה ג 126
פרק ז 127
הלכה א 127
הלכה ב 136
הלכה ג 139
פרק ח 144
הלכה א 144
הלכה ב 149
הלכה ג 150
הלכה ד 161
פרק ט 175
הלכה א 175
הלכה ב 180
הלכה ג 183
פרק י 185
הלכה א 185
הלכה ב 188
הלכה ג 191
הלכה ד 192
הלכה ה 193
הלכה ו 196
פרק יא 200
הלכה א 200
הלכה ב 202
הלכה ג 205
הלכה ד 207
הלכה ה 212

פרק א

הלכה א

חמשה לא יתרומו. מנינא למעוטי הא דר' יהודה לקמן דס"ל קטן שלא הביא שתי שערות תרומתו תרומה ולכתחילה לא יתרום דלדידיה ששה הוו:

החרש וכו'. וקאמר בגמרא דכולהו מחד קרא הוא דאימעטו דכתיב דבר אל בני ישראל פרט לעכו"ם מאת כל איש פרט לקטן אשר ידבנו לבו פרט לחרש ושוטה שאין בהן דעת אבל קטן יש דאית ביה דעת כגון שהגיע לכלל עונת נדרים להכי אימעוט מאיש וזאת התרומה אשר תקחו מאתם פרט לתורם שאינו שלו:

אפי' ברשות. הישראל שעשאו לשליח לתרום אין תרומתו תרומה דכתיב כן תרימו גם אתם גם לרבות השליח הוא ודרשינן מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית:

מתני' **חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום**. לכתחילה לפי שצריך לברך ומצוה שישמיע לאזניו ובדיעבד אינו מעכב:

חרש שדברו חכמים בכל מקום וכו'. ואמרינן בגמרא דהאי כללא לאו דוקא דיש מקומות דמדבר ואינו שומע ג"כ בכלל חרש הוא. שאינו לא שומע וכו'. שנולד חרש ממעי אמו וזה שלא שמע מעולם א"א ללמוד לדבר:

מתני' **קטן שלא הביא שתי שערות וכו'**. לכתחילה מודה ר' יהודה דלא יתרום ובדיעבד תרומתו תרומה אע"פ שלא הביא שתי שערות ובכלל קטן הוא:

עד שלא בא לעונת נדרים. וזהו שלא בא עדיין לשני גדלות אין תרומתו תרומה ומשבא לעונת נדרים שהגיע לשני גדלות הזכר בן י"ג ויום אחד והנקבה בת י"ב ויום אחד ועדיין לא הביאו סימנין זהו עונת נדרים האמורה בכל מקום דלעולם נדריהן נדר והקדישן הקדש אע"פ שאומרים אין אנו יודעין לשם מי נדרנו ולשם מי הקדשנו ואז תרומתן תרומה אבל מקודם לזמן הזה והוא מבן י"ב ויום אחד עד י"ג ויום אחד והנקבה מבת י"א ויום אחד עד י"ב ויום אחד צריכין בדיקה אם הן יודעין לשם מי נדרו והקדישו ואין זה עונת נדרים כדאמרינן בפרק יוצא דופן והלכה כר' יוסי:

גמ' **שמע לכולהון**. יליף לכל הני דקתני במתני' אין תרומתן תרומה מן הכא דבר אל בני ישראל וכו' כדפרישית במתני':

ויוכיח מעשה שלהן. אמאי חש"ו אפי' בדיעבד לא הואי תרומה ולמה לא יוכיח מעשה שלהן על מחשבתן כדתנינן תמן בריש פ"ו דמכשירין המעלה פירותיו לגג מפני הכנימה שלא יתקלקלו מן התולעים הגדילין בהם וירד עליהם טל אינם בכי יותן ואם נתכוין לכך ה"ז בכי יותן העלן חש"ו אע"פ שחישב שירד עליהן הטל אינן בכי יותן מפני שיש בהן

מעשה ואין בהן מחשבה המחשבה שלהן אינה כלום עד שיעשו איזו מעשה שיוכיח על מחשבתן ומפרש ואזיל מהו המעשה לענין הכשר:

בתפוש בהן בטל. שהן תופסין אחר כך בהפירות ומהפכין אותן בהטל כדי שיהא הטל מלחלח כולן זהו המעשה המוכיח על המחשבה:

ותנינן תמן. וכן תנינן נמי שם בסוף פ"ג המוריד בהמה לשתות המים העולין בפיה בכי יותן וברגליה אינן בכי יותן ואם חישב שיודחו רגליה ה"ז בכי יותן הורידה חרש שוטה וקטן אע"פ שחשב שיודחו רגליה אינן בכי יותן שיש להן מעשה ואין להן מחשבה ואיזהו המעשה במשפשף רגליה במים אלמא דכל היכא דמחשבתן ניכרת מתוך מעשיהן מהני והשתא ונימר אף הכא כן שיוכיח מעשה שלהן שתרמו על מחשבתן לתרומה ומיהת בדיעבד ליהוי תרומתן תרומה:

ר' שמואל ר' אבהו משני לה בשם ר' יוחנן ור"ז בשם רבנין. שאני תרומה דכתי' בה ונחשב לכם וגו':

את שכתוב בו מחשבה וכו'. הלכך גבי הכשר מהני מעשה שלהן המוכיח על המחשבה דלא כתוב בו מחשבה בהדיא וכאן הואיל וכתיב בה מחשבה ולאלו אין להן מחשבה לא מהני בה המעשה שלהן המוכיח על המחשבה:

קשייתה. הקשתי לפני שמואל והרי גיטין שהרי אין כתוב בהן מחשבה ואפ"ה לא מהני המעשה שלהן המוכיח על המחשבה דהא דתנינן בפ"ב דגיטין הכל כשרים לכתוב את הגט אפילו חש"ו הא אמר רב הונא עלה והוא שיהא גדול פקח עומד על גביו ומלמדו לכתוב הא לאו הכי לא:

ר' יוחנן בעי. ורבי יוחנן הקשה התם על הא דמכשיר רב הונא על ידי שגדול עומד על גביו וכי זה היינו וכתבלה לשמה וכדפרישית שם דעיקר הקושיא דהא בעינן בכתיבת התורף שתהא לשמה מדאורייתא ובעינן שליחות לכתיבת הגט והני לאו בני שליחות נינהו שמעינן מיהת דבינן לבין עצמן אינם כשרים לכתיבת הגט והרי אין כתוב בו מחשבה:

חזר ר' יוסי ואמר. ומפרק לה לנפשיה דשאני גט דתמן זה כותב וזה מגרש והלכך פסולין הן בינן לבין עצמן דזה המגרש אומר להן לכתוב בשליחותו ולאו בני שליחות הן ומיהת כשגדול עומד ע"ג מכשיר רב הונא וכדמשנינן התם להא דבעי ר' יוחנן דבששייר מקום התורף איירי ולא גזר תופס אטו תורף ושיכתוב לבדו בינו לבין עצמו:

ברם הכא הוא חושב והוא תורם. דהא ע"כ בתרומת עצמן מיירי המתני' דאי בשל אחרים מאי קמ"ל פשיטא דהא לאו בני שליחות נינהו אלא בתרומת עצמן קאמר דאינה תרומה והלכך הוא דבעינן טעמא מפני שכתוב בה מחשבה:

ר' יעקב בר אחא. מוסיף על הא דר' יוסי ומהדר לאוקמי שנויא דידיה דהא אילו כתב הוא וגירש הוא גט הוא ואפי' בכותב בינו לבין עצמו דהואיל והוא בעצמו המגרש וליכא טעמא דשליחות הוי גט משום דלא כתיב ביה מחשבה ומהני המעשה המוכיח על המחשבה ברם הכא הוא חושב והוא תורם ואי לאו דכתוב בתרומה מחשבה הוי נמי מהני מעשיהן המוכיח:

חלוקין על השונה הזה. אדרב הונא דגטין קאי דקאמרי רבי יעקב בר אחא ור' חייא דקבלו מר' יוחנן וחלוקין עליו על ששנה התם להכשיר בגדול עע"ג וכדבעי ר' יוחנן עליה כדלעיל:

מאי כדון. ומ"ט דר' יוחנן דפליג עליה בגיטין והא ר' יוחנן גופיה קאמר לעיל דבתרומה היינו טעמא משום דכתיב בה מחשבה וא"כ גבי גט דלא כתיב ביה מחשבה לא ליפסל אלא בכותב בינו לבין עצמו ולאחרים מטעמא דשליחות אבל אם גדול עומד ע"ג דליכא חשש דשליחות שהרי הגדול הוא השליח דהבעל והוא מלמדן לכתוב ואמאי לא נכשיר בזה וקאמר דה"ט דר"י:

אתיא דר' יוחנן דתרומות. דקאמר דטעמא הוי משום דכתיב בה מחשבה הא לאו הכי הואי תרומתן תרומה כר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא דקידושין דקאמר בברייתא דלקמן דאם קדשו בפני אחרים הוו קידושין והכא נמי כן דאי לאו משום דכתיב בה מחשבה תרומתן תרומה כשאחרים עומדין על גביהם ומלמדין אותן לתרום:

ודר' יוחנן בגטין. דפוסל אפי' בגדול עומד על גביו כרבנן דקידושין דלא מחלקו וקסברי דלעולם קידושין שלהן לאו קידושין ואפי' באחרים עומדין על גביהן ומלמדין אותן איך לעשות וה"ה בגיטין דהא איתקש יציאה להויה וה"ט דר' יוחנן דמחמיר בגטין:

דתנן חש"ו שקידשו וכו'. בתוספתא ס"פ י"א דיבמות תנינן לה שוטה וקטן שנשאו נשים ומתו נשותיהן פטורות מן החליצה וכדתנן נמי במתני' בפ"י דיבמות גבי קטן והכא דגריס נמי חרש משום דמדאורייתא חרש נמי לא הוו קידושיו קידושין ורבנן הוא דתקינו להו נשואין לחרש וחרשת ולשוטה ולקטן לא תקינו להו:

ר' ישמעאל וכו'. וכדפרישית:

תני. בתוספתא ריש פ"ק ריי"א חרש שתרם אין תרומתו תרומה רשב"ג אומר איזהו חרש שהיה חרש מתחלתו אבל פקח שנתחרש הוא תורם והן מקיימין על ידיו. וכן ס"ל לענין גיטין כותב ואחרים מקיימין כתב ידו והכי אמרינן בהאי תלמודא בפרק מי שאחזו בהלכה א' וגריס שם לכל הסוגיא:

חלוקין על השונה הזה. חלוקין הן חביריו על רשב"ג ואמרין דהא מתני' פליגא עליה דתנן בפ' י"ד דיבמות נתחרש הוא או נשתטה אינו מוציא עולמית ואמאי ויכתוב ויקיימו אחרים כתב ידו:

קיימונה. מהמתני' לא קשיא דמצי לאוקמה בשאינו יודע לכתוב מיירי:

והא מתניתא פליגא. ואכתי האי ברייתא פליגא עליה דרשב"ג דשמעינן מינה דכתב ידו לאו כלום הוא:

והרי שכתב בכתב ידו וכו'. תוספתא היא בפ"ב דגיטין כלומר שבכתב ידו צוה לסופר כתוב ולעדים חתומו ה"ז אינו כלום אלמא כתב ידו לא מהני וקשיא לרשב"ג דאמר דאיכא תקנתא לחרש בכתב ידו:

אמור סופה ולית הדא פליגא. כלומר ע"כ האי ברייתא לאו דוקא היא דהא קתני בסיפא אינו גט עד שישמעו את קולו שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו וקשיא הא לא סוף דבר עד שישמעו את קולו אלא אפי' הרכין בראשו מהני כדתנן במתני' דמי שאחזו נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו בודקין אותו ג"פ אם אמר על לאו לאו ועל הן הן הרי אלו יכתבו ויתנו:

את אמר לית כאן ואף הכא לית כאן. כלומר וע"כ דאמרת דהאי עד שישמעו את קולו לאו דוקא וה"נ הא דקתני ברישא כתב בכתב ידו לאו מתקנתא היא דבאמת כתב ידו מהני בחרש:

א"ר מנא אית כאן. לעולם האי ברייתא דוקא היא ולא קשיא הא דקתני בסיפא עד שישמעו את קולו משום דהיא שמיעת הקול היא הרכנת הראש ועד שישמעו את קולו דקאמר הרכנת הראש נמי בכלל דחדא היא אבל כתיבת יד לא מהני כדקתני ברישא ופליגא אדרשב"ג:

ר' זעירא בעא קומי ר' מנא. לדידך דהרכנת הראש ושמיעת הקול חדא היא א"כ כמה דתימא עד שירכין בראשו ג"פ ה"נ דכותה עד שישמעו קולו ג"פ ואמאי לא קתני הכי בהדיא בהסיפא:

א"ל. הא לא קשיא דאע"ג דאמרי הרכנת הראש הויא כשמיעת הקול מ"מ לא דמיין להדדי לגמרי אלא לשמיעת הקול בפעם אחת סגי אבל להרכנת הראש לא הוי סימן הניכר עד שיבדקו אותו ג"פ:

והא מתניתא פליגא. ואכתי האי ברייתא פליגא עליה דרשב"ג דשמעינן מינה דכתב ידו לאו כלום הוא:

והרי שכתב בכתב ידו וכו'. תוספתא היא בפ"ב דגיטין כלומר שבכתב ידו צוה לסופר כתוב ולעדים חתומו ה"ז אינו כלום אלמא כתב ידו לא מהני וקשיא לרשב"ג דאמר דאיכא תקנתא לחרש בכתב ידו:

אמור סופה ולית הדא פליגא. כלומר ע"כ האי ברייתא לאו דוקא היא דהא קתני בסיפא אינו גט עד שישמעו את קולו שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו וקשיא הא לא סוף דבר עד שישמעו את קולו אלא אפי' הרכין בראשו מהני כדתנן במתני' דמי שאחזו נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו בודקין אותו ג"פ אם אמר על לאו לאו ועל הן הן הרי אלו יכתבו ויתנו:

את אמר לית כאן ואף הכא לית כאן. כלומר וע"כ דאמרת דהאי עד שישמעו את קולו לאו דוקא וה"נ הא דקתני ברישא כתב בכתב ידו לאו מתקנתא היא דבאמת כתב ידו מהני בחרש:

א"ר מנא אית כאן. לעולם האי ברייתא דוקא היא ולא קשיא הא דקתני בסיפא עד שישמעו את קולו משום דהיא שמיעת הקול היא הרכנת הראש ועד שישמעו את קולו דקאמר הרכנת הראש נמי בכלל דחדא היא אבל כתיבת יד לא מהני כדקתני ברישא ופליגא אדרשב"ג:

א"ר יודן תמן באומר וכו'. ר' יודן אדלעיל קאי דרצה לדמות תרומות לגיטין כדשקיל וטרי לעיל וקאמר דיש לחלק ביניהן תמן בתרומות על לשעבר הוא ששואלין אותו היאך עשית והוא אומר כך וכך עשיתי. והלכך מסתברא דגם הרכנת הראש לא מהני בתרומה אבל הכא בגיטין להבא הוא ואומר כך וכך עשו ומהני נמי סימן הרכנת הראש:

רבי בנימין. הקשה על זה דממ"נ אם יש בו דעת לשעבר וכו' דמאי שנא להבא מלשעבר אלא לא שנא:

בחרש אנן קיימין. האי מילתא אמתני' דהתם קאי ואגב מייתי לה נמי הכא דהתם קתני נשתתק בודקין אותו ג"פ ור' אבהו מפרש דאפי' בשהיה חרש שאינו שומע בתחילה ושוב נשתתק גם כן מהני נמי גבי' בדיקה דס"ל חרש מוציא ברמיזה. ואין שליחות לחרש כלומר וכי אין שליחות לחרש בכה"ג ור' יוסי בר בון קאמר דבבריא שנשתתק אנן קיימינן אבל בחרש לא מהני רמיזה:

ולמה אינו גט. עד שיבדקו אותו ג"פ לפי שאני אומר מתעסק בשטרותיו היה דהואיל ובריא היה מקוד' אפשר שזה זמן מועט שמתעסק בשטרות היה וכשמרכין בראשו כוונתו על אלו השטרות הלכך עד שיבדקו אותו ג"פ ויבינו דכוונתו לשם גט הוא:

ותני. בברייתא כן בד"א שצריך בדיקה ג"פ בזמן שפירש ונשתתק מתוך בוריו:

דיו פעם אחת. שאין כאן חשש שמא מקרוב מתעסק בשטרותיו היה שהרי חולה היה ובתוספתא דגטין פ"ה גריס היה חולה ומשותק בודקין אותו ג"פ:
מאן תנא חרש. אמתני' מהדר מאן תנא דחרש אפי' בדיעבד אין תרומתו תרומה:
דלא כרבי יודה. דתוספתא שהבאתי לעיל דקאמר דבדיעבד תרומתו תרומה ומסיים שם א"ר יהודה מעשה וכו':
אמרו לו. משם ראיה בתמיה. דמפני שהטהרות אין צריכות מחשבה ובן דעת אבל תרומות ומעשרות צריכות מחשבה ולידע כמה צריך לתרום ולעשר:
ואינן נפסלות בהיסח הדעת. וכי הטהרות אינן נפסלות בהיסח הדעת והיאך נסמוך על אלו שאינן בני דעת וקא"ר יוסי בשם ר' אילא דאפ"ה הואיל ואין כתוב בהן מחשבה אלא שמירה הוא דכתיב בהן דבפרשת טמאים וינזרו מקדשי בני ישראל וגו' ושמרו את משמרתי כתיב ואע"ג שאין הכתוב מדבר אלא בטומאת הגוף סמכו מכאן גם על הטהרות וטומאת בשר וכיוצא בו ולאפוקי תרומה דמחשבה כתיב בה ולפיכך צריכה בן דעת:
ותני. בברייתא כן בד"א שצריך בדיקה ג"פ בזמן שפירש ונשתתק מתוך בוריו:
דיו פעם אחת. שאין כאן חשש שמא מקרוב מתעסק בשטרותיו היה שהרי חולה היה ובתוספתא דגטין פ"ה גריס היה חולה ומשותק בודקין אותו ג"פ:
סימני שוטה וכו'. בתוספתא פ"ק:
והוא שיהא כולהם בו. להא דקחשיב דאל"כ אלא עושה דבר אחד מהן לאו סימן שוטה הוי שאני אומר היוצא בלילה יחידי שמא קניטרופוס הוא שאחזו החולי הבא מחמימות הגוף ויצא למקום האויר:
הלן בבית הקברות. אימר מקטיר לשדים ועושה כן כדי שתשרה עליו רוח הטומאה:
המקרע את כסותו. אימר כוליקוס הוא ובגיטין גריס קינוקוס בעל מחשבות:
קודייקוס. או קוביקוס. משחק בקוביא הוא:
בלבד מאבד מה שנותנים לו. קאמר דאפי' באחת מהן שאפי' שוטה שבשוטים כלומר שהעולם מחזיקין אותו לשוטה ואפי' כן אינו מאבד כל מה שנותנין לו וכיון שזה הוא עושה כן בודאי שוטה גמור הוא:
קונדיקוס קורדייקוס. זהו שאמרו בגטין מי שאחזו קורדייקוס ואין בו אחת מכל הסימנין הללו אלא דבר אחר הוא כדמפרש ואזיל:
המים. שם החולי הנקרא כן ע"ש שהוא מהומם ומבולבל:

דהוון יהבון ליה סימוק גו אכים. סימוק הוא בשר כחוש בשרא סומקא ואכים הוא יין המזוג במים ועל שם שנשתנה ונשחר מראה היין וכלומר שהיו נותנין להגרדי הזה שהיה לו אותו החולי ופעמים שהיו מקדימין זה לזה שאלו הדברים הם רפואתו:

והוא לעי. ואפי' כן היה חלוש ורפה ידים ואמר להן ר' יוסי דהוא הוא קורדייקוס שאמרו חכמים:

פעמים שוטה וכו'. סיפא דהתוספתא דפ"ק זה הכלל כל זמן שהוא שוטה וכו':

כד דהוא חלים יתן גט. וקס"ד דה"ק כשיבריא לגמרי ושואל הש"ס ושמואל כרשב"ל ס"ל דאמר לקמן לכשישתפה ובגיטין שם גריס לפלוגתא דר"י ור"ל בזה:

רובה דשמואל מדרשב"ל. וקאמר דלא היא אלא עדיפא היא דשמואל מדריש לקיש דאיהו אמר כד איהו חלים בשעה שהוא חלים יתן גט ואע"פ שלא נשתפה לגמרי וכדקתני בתוספתא בשעה שהוא חלים הרי הוא כפקח לכל דבר:

ותחלימני ותחייני. רמז לדבר מביא מן המקרא דחלים משמע שעדיין לא נתרפא לגמרי כדכתיב ותחלימני חזקתני מתחלה במקצת מן החולי והדר ותחייני:

קודייקוס. או קוביקוס. משחק בקוביא הוא:

בלבד מאבד מה שנותנים לו. קאמר דאפי' באחת מהן שאפי' שוטה שבשוטים כלומר שהעולם מחזיקין אותו לשוטה ואפי' כן אינו מאבד כל מה שנותנין לו וכיון שזה הוא עושה כן בודאי שוטה גמור הוא:

קונדיקוס קורדייקוס. זהו שאמרו בגטין מי שאחזו קורדייקוס ואין בו אחת מכל הסימנין הללו אלא דבר אחר הוא כדמפרש ואזיל:

המים. שם החולי הנקרא כן ע"ש שהוא מהומם ומבולבל:

דהוון יהבון ליה סימוק גו אכים. סימוק הוא בשר כחוש בשרא סומקא ואכים הוא יין המזוג במים ועל שם שנשתנה ונשחר מראה היין וכלומר שהיו נותנין להגרדי הזה שהיה לו אותו החולי ופעמים שהיו מקדימין זה לזה שאלו הדברים הם רפואתו:

והוא לעי. ואפי' כן היה חלוש ורפה ידים ואמר להן ר' יוסי דהוא הוא קורדייקוס שאמרו חכמים:

מאן תנא קטן. דאף בדיעבד אין תרומתו תרומה דלא כר' יודה דתני בתוספתא שם:

במקשה. במקום המקשאות והדלועין:

ואביו מוכר. ובתוספתא גריס ואביו. מקיים על ידו כדמפרש טעמא לא הוא שתורם אלא אביו הוא שאימן שהסכים וקיים את התרומה על ידו:

למפרע נעשית תרומה. משעה שתרם הקטן או מיכן ולבא לאחר שקיים אביו מה שתרם ונפקא מינה אם אכלה זר בשוגג קודם שבא אביו אם חייב בחומש כדין אוכל תרומה בשוגג או לכל כיוצא בו בדברים שנוהג בתרומה:

נשמעינא מן הדא. דקתני בתוספתא שם ורישא דהברייתא כך הוא כיצד תורם את שאינו שלו הרי שירד לתוך שדה חבירו וליקט ותרם שלא ברשות אם חושש משום גזל אין תרומתו תרומה ואם אינו חושש משום גזל תרומתו תרומה כיצד ידוע אם חושש משום גזל אם לאו הרי שבא בעה"ב וכו':

אם היו יפים. אם נמצאו שם יפים אינו חושש וכו' דודאי ניחא ליה לבעל הבית מה שהיה עושה זה והוי כתורם ברשות:

ואם היה לוקט. הבעה"ב ונותן לו להוסיף על התרומה בין כך ובין כך אינו חושש וכו' ותרומתו תרומה:

אית לך מימר. והשתא וכי יש לך לומר בדין דהאי ברייתא דלמפרע נעשית תרומה זה ודאי לא דהרי עד שלא גילה הבעה"ב דעתו דניחא ליה הו"ל זה תורם שלא ברשות אלא מכאן ולהבא שם תרומה עליה ואוף הכא בדין דקטן לר' יודה שלאחר שהסכים אביו על ידו הוא דנקרא שם תרומה עליה:

אתם. כתיב כן תרימו גם אתם ודרשינן אתם ולא שותפין שאין השותף יכול לתרום חלק חבירו שלא מדעתו ולא אפטרופין ולא התורם את שאינו שלו וזו ואצ"ל זו קאמר:

והתנינן. לקמן בפ"ג השותפין שתרמו זאח"ז וכו' דלכ"ע תרומת הראשון תרומה:

כאן לתרומה גדולה. השותפין תורמין וכאן לתרומת מעשר דהאי קרא בתרומת מעשר כתיב ואל הלוים תדבר ואמרת אליהם וגו':

כלום למדו לתרומה גדולה אלא מתרומת מעשר. כלומר הא אשכחן דלמדו תרומה גדולה מתרומת מעשר דכתיב גביה ונחשב לכם תרומתכם ואמרינן דבשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר מה תרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה אף תרומה גדולה כן ומעתה נילף נמי להא:

אלא כאן להלכה. לכתחילה אין לשותף לתרום על של חבירו וכאן במתני' דפ"ג למעשה שאם תרמו תרומתן תרומה בדיעבד:

והא תנינן. בפ"ה דגיטין יתומין וכו' וגרסי' להאי סוגיא נמי התם בהלכה ד':

כאן. במתני' דגיטין באפטרופוס שמינה להן אביהן להיות עליהן אפטרופוס חייב לעשר פירותיהן וכאן באפטרופוס לפי שעה אינו תורם:

אם באפטרופוס לעולם. מוקמית למתני' דגיטין קשיא בהדא דתני בברייתא עלה מוכר מטלטלין כדי לזנן אבל לא קרקעות. ובגיטין גריס מוכר עבדים אבל לא קרקעות וזהו כמ"ד עבדים כמטלטלי חשיבי ואם באפוטרופוס לעולם אמאי אין מוכר לקרקעות בשביל לזון אותם הלא אין מי לטפל בהם אלא הוא בלבד:

אלא כאן ביתוס גדול. דהואיל ויש לו דעת לעצמו אסור לתרום שלא מדעתו ומתני' דגיטין ביתוס קטן מיירי:

אתם וכו'. יש כאן טעות בחילופי השיטות וכצ"ל. אתם פרט לתורם את שאינו שלו הבקיר כריו ומירחו וחזר וזכה בו מה את עביד ליה בתורם את שאינו שלו או בתורם את של חבירו אין תעבדינה בתורם את שאינו שלו אין תרומתו תרומה ואין תעבדינה בתורם את של חבירו תרומתו תרומה נשמעינה מן הדא גנב תרומת הקדש וכו' והאי נשמעינה מן הדא קמא הכתוב בספרים טעות ומיותר הוא. וה"פ דהש"ס בעי אם אחד תרם אחר שהפקיר את הכרי שלו ובודאי אם מירחו מקודם כבר נתחייב בתרומה ובמעשרות קודם שהפקירו ובין שזכה בו אחר ובין חזר וזכה בו הוא עצמו וכן אם לא היה נתחייב בידו כלל מקודם שזכה בו היה פטור מן הכל דהרי זה זוכה מן ההפקר הוא והפקר פטור מן המעשרות כדתנן בפ"ק דפיאה בהלכה ה' נותן משום הפקר ופטור מן המעשרות עד שימרח ואם מירחו ואחר כך הפקירו נתחייב בכל לכל מי שזכה בו אלא דהבעיא היא הכא בכה"ג שהפקירו קודם המירוח ואח"כ מירחו ושוב חזר וזכה בו והספק הוא משום דתנינן בתוספתא דמעשרות בפ"ג המפקיר את שדהו כל שלשה ימים יכול לחזור בו ולא הוי הפקר לאחר ג' ימים אינו יכול לחזור בו ואם זכה בו בין הוא בין אחר הרי הוא כזוכה מן ההפקר והשתא מספקא לן אם זה שמירח את הכרי הויא כחזרה מן ההפקר ושלו הוא וחייב לתרום ולעשר או דילמא מכיון שלא חזר בו בפירוש לאו חזרה היא וכשחזר וזכה בו כזוכה מן ההפקר הוא ופטור מן הכל והיינו דקאמר מה את עביד לה לתרומתו:

בתורם את שאינו שלו או בתורם את של חבירו. כלומר אי נימא דדינו כמו בתורם את שאינו שלו דלא הויא תרומה משום דהמירוח לאו כחזרה היא וה"ז כתורם את ההפקר לאחר שזכה בו שאינו כשלו לענין חיוב תרומות ומעשרות או דדינו כמו בתורם את של חבירו משלו דקיי"ל דתרומתו תרומה וה"נ מכיון דמירחו נראה ממעשיו שחוזר בו ממה שהפקירו ותרומתו תרומה והא דמדמי לה להך גיסא לתורם את של חבירו משום דלא מצי למימר או כתורם את שלו דהא מיהת לא חזר בו בפירוש מן ההפקר אלא דמעשיו נראין כן וה"ק לא יהא דכתורם את של חבירו הוא ומיהת תרומה הויא:

נשמעינה מן הדא. דתנן לקמן בפ"ו גנב תרומת הקדש וכו' וקס"ד דלאחר ההקדש נתרמה התרומה:

מנו תורם. ומי הוא התורם לא הגזבר של ההקדש והרי הוא כתורם את שאינו שלו ואפ"ה את אמר דתרומה הויא:

הוי לית טעמא דלא כתורם את של חבירו. כלומר ש"מ דאין כאן טעם אחר אלא דלא הוי כי אם כתורם את של חבירו דההקדש לגבי הגזבר הוי כתורם את של חבירו משלו וה"נ זה לגבי ההפקר דהא מיהת מכיון דמירחו חל עליו חיוב תרומה ולא יהא אלא כתורם את של חבירו דהויא תרומה:

או נאמר וכו'. כלומר דהדר ופריך עלה מהיכא דייקת לה דבתרם הגזבר מיירי התם דילמא מאן הוא התורם בר לוי שהקדיש תרומה כלומר דמיירי שהכהן הוא שהקדיש את התרומה שלו ולעולם אין הגזבר יכול לתרום את ההקדש:

והתני ר' הושעיא. ומהדר הש"ס דלא היא דהא תני ר' הושעיא בהדיא על האי מתני' דלקמן אחד המקדיש טבלו ואחד המקדיש תרומתו ובהקדיש טבלו על כרחך דאין התורם אלא הגזבר:

אמר ר' אידי. לעולם דהגזבר הוא התורם ואפ"ה לא מצית למיפשט בעיין דלעיל דשאני התם דהגזבר כמאן דאינון בעלים של ההקדש ודלא כר"י וכו' דאמר דדין הגזבר הוא כאחר אצל ההקדש והשתא בעיא דלעיל גבי הפקר ובכה"ג דאמרן לא איפשטא:

אלא כאן ביתוס גדול. דהואיל ויש לו דעת לעצמו אסור לתרום שלא מדעתו ומתני' דגיטין ביתוס קטן מיירי:

אתם גם אתם. אטעמא דמתני' מהדר ועכו"ם שתרם את של ישראל אפי' ברשות וכו' כדפרישית במתני' וגרסי' להא לעיל ריש פ"ו דדמאי:

אתם. ועוד דרשינן מאתם דדוקא ישראל יכול לעשות שליח ושלוחו כמותו אבל אין העכו"ם עושה שליח דאין שליחות לעכו"ם:

ר' יוסי סבר מימר. דדוקא עכו"ם ביד עכו"ם חבירו הוא דאין עושה שליח הא ביד ישראל יכול העכו"ם לעשות אותו שליח:

א"ל ר' זירא ומניה ומניה. גופיה למדנו דלאו הכי הוא:

אתם עושין שליח לא בישראל. כלומר דהא קרא דאתם וכי לא בישראל מיירי ומיניה ילפינן דישראל עושה שליח וא"כ ודכותה דממעטינן להעכו"ם שאינו עושה שליח אפילו להישראל אינו יכול לעשותו שליח:

התיב ר' הושעיא והא. ברייתא מסייעא לר' יוחנן. כלומר לסתם דבריו של ר' יוחנן דמשמע הוא כדמדייק ר' יוסי דדוקא לעכו"ם אחר חבירו אינו עושה שליח הא לישראל עושה כדלקמיה:

אמר רשב"ג תוספתא היא בריש פ"ו דדמאי דתני שם המקבל שדה מן העכו"ם מעשר ונותן לי אמר רשב"ג ומה אם ירצה העכו"ם הזה שלא לתרום ולעשר פירותיו אינו תורם אלא חולק ונותן לו בפניו ודייקינן הא אם רצה העכו"ם תורם הישראל בשבילו אלמא דיכול לעשות שליח להישראל:

ר' אבא אמר. דלא היא דהכא לאו בשליחות הוא אלא במאמין העכו"ם ומסכים על ידיו של הישראל ושפיר דייקינן הא אם רצה העכו"ם להסכים על מה שהישראל עושה ותרם פירותיו הויא תרומה ודמיא להא דמייתי לעיל קטן שהניחו אביו במקשה והיה תורם וכו' דנמי לאו מטעם דשליחות הוא דאין שליחות לקטן אלא מפני שאביו אימן והסכים על ידו:

ישראל שאמר ללוי כור מעשר יש לך בידי. הריני נותן לך כור מעשר מן הפירות שיש לי וסמך בן לוי הזה עליו והלך ועשאן תרומת מעשר על מקום אחר שיש לו מן המעשר והלך ישראל הזה ושנה דיבורו ונתנו להמעשר לבן לוי אחר אין להלוי הראשון על הישראל אלא תרעומת דיכול הוא לחזור בו וליתן מעשרותיו לכל מי שירצה:

הדא דתימא בשנתנו זה. לבן לוי אחר עד שלא עשאו זה הלוי הראשון תרומת מעשר על מקום אחר אבל אם כבר עשאו זה לתרומת מעשר עד שלא נתנו זה הישראל להלוי אחר לא מפני שמאחר שזה קראו שם לתרומת מעשר אינו יכול לחזור בו וליתנו לאחר לשם מעשר:

כהדא דהוא מתני'. כדשמעינן מהאי מתני' דלקמן בפ"ג הרשה את בן ביתו וכו' תרומתו תרומה ביטל את השליחות אם עד שלא תרם ביטל אין תרומתו תרומה ואם משתרם ביטל תרומתו תרומה וה"נ דהוי כמי שבטל זה לאחר שכבר תרם זה ותרומתו תרומה ואינו יכול לבטלה:

וכולה מיניה. בתמיה וכי כל כמיניה של הלוי הזה לעשותו תרומת מעשר הא אכתי לא מסר לידו המעשר ואמאי ליהוי תרומתו תרומה. ומשני אין דמכיון שאמר לו כור מעשר יש לך בידי נעשה זה הלוי כשלוחו של הישראל לתרום ונמצא כתורם ברשות הישראל והלכך הויא תרומה וכדמסיק ואזיל:

פתר לה כר' יוסי וכו'. כלומר דלא תקשי הא בתרומת מעשר קיימינן ומה שייך הישראל לתרומת מעשר דנימא דנעשה הלוי הזה כשלוחו הלכך קאמר דס"ל לר' יוחנן בשם ר'

ינאי כר' יוסי דאמר בתוספתא בפ"ק בעל הבית שתרם את המעשרות מה שעשה עשוי דיש רשות לבעה"ב לתרום תרומת מעשר כמו שיש לו רשות לתרום תרומה גדולה ושפיר הוי הלוי הזה כשלוחו:

התיב ר' הושעיא והא. ברייתא מסייעא לר' יוחנן. כלומר לסתם דבריו של ר' יוחנן דמשמע הוא כדמדייק ר' יוסי דדוקא לעכו"ם אחר חבירו אינו עושה שליח הא לישראל עושה כדלקמיה:

אמר רשב"ג תוספתא היא בריש פ"ו דדמאי דתני שם המקבל שדה מן העכו"ם מעשר ונותן לי אמר רשב"ג ומה אם ירצה העכו"ם הזה שלא לתרום ולעשר פירותיו אינו תורם אלא חולק ונותן לו בפניו ודייקינן הא אם רצה העכו"ם תורם הישראל בשבילו אלמא דיכול לעשות שליח להישראל:

ר' אבא אמר. דלא היא דהכא לאו בשליחות הוא אלא במאמין העכו"ם ומסכים על ידיו של הישראל ושפיר דייקינן הא אם רצה העכו"ם להסכים על מה שהישראל עושה ותרם פירותיו הויא תרומה ודמיא להא דמייתי לעיל קטן שהניחו אביו במקשה והיה תורם וכו' דנמי לאו מטעם דשליחות הוא דאין שליחות לקטן אלא מפני שאביו אימן והסכים על ידו:

והילך את דמיו. ומכור אותו לי חושש הלוי לתרומת מעשר שבו דשמא קראו הישראל קודם שמכרו לתרומת מעשר ונמצא יש בדמיו דמי תרומת מעשר וזה אינו להלוי ואין הלוי יכול למוכרו דהרי הוא של הכהן ואסור לזרים:

כהדא. דשמעינן מהאי עובדא דחוששין על כך אם אין זה הישראל מוחזק לנאמן:

אילופיסה. שם איש אחד יהב לר' שמעון בר בא מעשר שהיה לוי ואמר לו כבר מתוקן הוא מתרומת מעשר שהפרשתי ממנו ונתתיו להכהן:

אילופוסה אחינו נאמן הוא. ויכול אתה לסמוך עליו:

כמה כר' יוסי. כמאן אזלא שמעתתך כר' יוסי דאמר דהבעל הבית יש לו רשות לתרום תרומת מעשר:

אמר ליה אין בבליא. בבליא ודאי כך הוא וקמת עליה דהך מילתא דשפיר הוא כר' יוסי: גמ' **למי נצרכה לר' יוסי וכו'**. הובא זה לעיל בפ"ב דברכות בהלכה ד' ושם תמצא מבואר הכל עם כל מה דשייך לזה עד הרי סופך מימר דר' יוסי היא:

כהדא. דשמעינן מהאי עובדא דחוששין על כך אם אין זה הישראל מוחזק לנאמן:

אילופיסה. שם איש אחד יהב לר' שמעון בר בא מעשר שהיה לוי ואמר לו כבר מתוקן הוא מתרומת מעשר שהפרשתי ממנו ונתתיו להכהן:

אילופוסה אחינו נאמן הוא. ויכול אתה לסמוך עליו:
כמה כר' יוסי. כמאן אזלא שמעתתך כר' יוסי דאמר דהבעל הבית יש לו רשות לתרום תרומת מעשר:
אמר ליה אין בבליא. בבליא ודאי כך הוא וקמת עליה דהך מילתא דשפיר הוא כר' יוסי:
גמ' **למי נצרכה לר' יוסי וכו'**. הובא זה לעיל בפ"ב דברכות בהלכה ד' ושם תמצא מבואר הכל עם כל מה דשייך לזה עד הרי סופך מימר דר' יוסי היא:
תמן תנינן וכו'. בריש חגיגה:
למען ישמעון וגו'. בהקהל כתיב וילפינן ראיה ראיה מהקהל:
עד כדון. שמענו למעט מדבר ואינו שומע מלמען ישמעון אלא שומע ואינו מדבר מנלן למעוטי:
למען ילמדון. וקרי ביה נמי למען ילמדון לאחרים פרט לשומע ואינו מדבר:
הדא אמרה דלית כללוי דרבי כללין. הכלל ששנה רבי במתני' לאו לדוקא שנה אותן דקתני חרש המדבר וכו' וסברינן מימר וכו' כלומר דהא באמת הוא כדסברין לומר דבמתני' דחגיגה שניהם בכלל חרש הן וא"כ הא דקתני חרש שדברו חכמים בכל מקום שאינו לא שומע ולא מדבר לאו דוקא הוא:
והתנינן. וכן עוד הא דתנינן בפ' מצות חליצה חרש שחלץ וכו' ואמר ר' יוחנן לפי שאינן בו אמר ואמרה ואף השומע ואינו מדבר בכלל ותנינן הכא חרש שדברו חכמים וכו' וא"כ הדא נמי מסייע לר' יונה וכו' וגרסי' להא נמי התם:
גמ' **תני בשם ר"מ וכו'**. החי סוגיא כולה גרסינן לה בפ' י"ג דיבמות בהלכה ב':
ר' אבין בשם רבנין. והתם גריס דר' יוסי קאמר לה בשם ר' הילא טעמא דר"מ דכתיב גבי תרומה ונחשב וגו' ולא תשאו עליו חטא:
את שכתוב בו מחשבה וכו'. כלומר דשייך ביה מחשבה לאפוקי קטן דאין לו מחשבה כדתנן בפ"ג דמכשירין ומייתי לה לעיל בהלכה א' חש"ו יש להן מעשה ואין להן מחשבה:
התיבון הרי עכו"ם שאין כתוב בו מחשבה ותורם. בשלו כדתנן לקמן סוף פ"ג העכו"ם והכותי שתרמו תרומתן תרומה. וגרסי' הכא להא דכתיב בספרים לקמן ותני ר' הושעיא וכו' וכן הוא ביבמות. כלומר והא קתני לה ר' הושעיא בהדיא דעכו"ם אין להן מחשבה ואמאי תרומתן תרומה:
ומשני תמן להכשיר לענין הכשר הוא דקתני ר' הושעיא דאין להן מחשבה ומשום דעכו"ם לאו בר מקבל טומאה הוא הלכך מחשבתו לענין הכשר לקבל טומאה לאו

מחשבה היא וכאן לתרומה מחשבתו מחשבה דשייך הוא בתרומה דנפשיה. אבל קטן לא שייך ביה מחשבה כלל:

ר' אבין בר כהנא בשם ר' הילא. גרסי' כמו שהוא ביבמות:

ה"ט דר"מ דכתיב ולא תשאו עליו חטא וכו'. לאפוקי קטן שאינו בנשיאות עון דלאו בר עונשין הוא עד שיביא שתי שערות:

התיבון הרי עכו"ם. דלאו בר נשיאות עון הוא ואפ"ה תורם את שלו ולא משני מידי אהא:

כדברי מי שהוא אומר. למאן דס"ל דקטן אינו תורם ס"ל נמי דאינו מקדיש ולקמן מפרש לה:

ולמה לא אמר וכו'. דהו"ל לסיים ולומר ג"כ דלדברי האומר תורם מקדיש ומשני דלא מצי למימר הכי בגין דר' יודה דס"ל אע"פ שהוא תורם אינו מקדיש וטעמי' דר' יהודא דס"ל מאת כל איש אנדבות דהקדש קאי:

ור' יוחנן. פליג אר' אחא דאפילו למ"ד אינו תורם הקדישו הקדש דשאני תרומה דמיעטיה קרא:

ומהו מקדיש. וקאמר עולה ושלמים כלומר קרבן נדבה אבל לא קרבן חובה כדמסיק להביא חטאת חלב וחטאת דם אינו יכול שאין לו דלאו מחויב חטאת הוא:

מהו שיביא קרבן זיבה וקרבן צרעת. מי נימא דמאחר שהוא חובה אינו מביא או דמאחר שהוא מטמא בהן דקטן אפילו בן יום אחד מטמא בזיבה וכן בצרעת מביא:

פשיטא לך. וקאמר הש"ס דהא פשיטא שהוא מביא ואע"פ שהוא חובה מ"מ הרי שייך בהן אלא הא דקמיבעיא לן מהו שיעשה בהן שלוח לאחרים להביא בשבילן קרבן זיבה וקרבן צרעת מי נימא מאחר שהוא שייך בהן נעשה שליח או דילמא מאחר שבכל התורה כולה אין שליחות לקטן אף בהן אינו נעשה שליח:

התיב ר' יודן. דמאי קא מיבעיא לך ודאי אינו נעשה שליח אף בהן דהרי יש לו טבל ד"ת דתבואה של קטן חייבת בתרומות ומעשרות ואינו פוטר טבלו דבר תורה כלומר דאפ"ה אינו יכול להעשות שליח לפטור טבל של אחרים מה שהוא מד"ת דבשל אחרים ודאי אין תרומתו תרומה מטעמא דאין שליחות לקטן:

וכאן. וא"כ ה"ה כאן נמי דאע"פ שהוא שייך בהן אינו נעשה שליח לאחרים:

מהו שיביא. הקטן ביכורים וקאמר דתליא בפלוגתא דר' יודה ורבנן דפליגי בסוף בכורים ובפ"ד דחלה דרבנן סברי הבכורים כקדשי המקדש הן וניתנין לכל כהן ואפילו לשאינו נזהר לאכול חולין בטהרה ור' יודה ס"ל אין נותנין ביכורים אלא לחבר שאוכל חולין בטהרה דהואיל ולא עביד בהו עבודה חייש דילמא לא מיזדהרי בהו ולדידיה הרי הן

כקדשי הגבול שאינן ניתנין לכל כהן וה"ה דקטן אינו מביא אותן כמו שאינו מביא שאר קדשי גבול למאן דאית ליה אינו תורם ולרבנן מביא:

מהו שיביא. הקטן קרבן חגיגה מי נימא מאחר דחגיגת יו"ט הראשון חובה היא אינו מביא או דילמא מאחר שהוא משנהו לשם שלמים כלומר דיוצא בהן משום שלמי שמחה דבמקום שיש בשר לאו חובה הן וכדאמרינן בפ"ק דחגיגה ויכול הוא להביא:

מהו להביא פסח וכו' ומשנהו לשם שלמים. דפסח בשאר ימות השנה שלמים הוא ושלמים באין נדבה ומביא. ולא איפשטו כל הני בעיי:

מהו שיביא מעשר בהמה. וקאמר ואין יסבור ר"מ מכל מעשרותיכם הוקשו מעשרות זה לזה כשם שהוא אינו מביא מעשר דגן כך אינו מביא מעשר בהמה. כצ"ל וכן הוא ביבמות. כלומר ואם הוא כך דיסבור ר"מ להך הקישא דדרשינן מכל מעשרותיכם דהוקשו המעשרות זה לזה דממקום שאתה מביא מעשר דגן אתה מביא מעשר בהמה וכו' כדאמרינן ברפ"ט דבכורות אם כן הוא הדין נמי דס"ל דהוקשו גם לכך דכשם שאין הקטן מביא מעשר דגן כדאמר ר"מ לעיל דלעולם אין תרומתו תרומה וה"ה למעשר וכך אינו מביא מעשר בהמה:

מהו לעשות תמורה. אם המיר הקטן מהו שיהא תמורתו תמורה וקאמר דהא נמי תליא בפשיטותא דמעשר בהמה דאם סבר ר"מ הוקשו כל המעשרות זה לזה. וכצ"ל כדלעיל כשם שאינו מביא מעשר דגן כך אינו מביא מעשר בהמה כשם שאינו מביא מעשר בהמה כך אינו עושה תמורה. ויסבור כר"ש וכו' אלא כשם שהוא אינו מביא וכו' כך הוא אינו מביא וכו' כשם שאינו מביא מעשר בהמה וכו' וכ"ה שם וכלומר דהא הואיל וכבר נפקא לן מהקישא דאינו מביא מעשר בהמה א"כ ממילא אינו עושה בו תמורה דעיקר תמורה במעשר בהמה היא דכתיבא אלא דמשום הא בלחוד אכתי איכא למימר דלא נפקא לן אלא דאינו עושה תמורה במעשר בהמה הואיל ואינו מביא ומנלן לכל הקדשים דאין תמורת הקטן תמורה להכי קאמר דאם יסבור נמי כר"ש דקאמר בסוף פ"ק דתמורה דמעשר בהמה לימד על כל הקדשים לתמורה דאמר שם מעשר בכלל היה ולמה יצא לומר לך מה מעשר קרבן יחיד יצאו קרבנות צבור וכו' והשתא שפיר נפקא לן לכל הקדשים דכשם וכו' כדאמרן:

מהו שיהו חייבין על קדשיו מבחוץ. כן הוא ביבמות כלומר אם הקדיש הקטן ואכל הגדול או שהקריבן בחוץ מהו שיהא חייב עליהן:

כהנא אמר אין חייבין. ואפילו הגיע לעונת נדרים והקדיש דקסבר מופלא הסמוך לאיש לאו דאורייתא דהא דדרשינן מאיש כי יפליא מדרבנן הוא וקרא אסמכתא בעלמא:

חייבין. דסברי מופלא הסמוך לאיש מדאורייתא:
והדא דכהנא פליגא דר' יודה. דקאמר במתני' דפוטר טבלו ד"ת דתרומתו תרומה ואת אמר הכין בתמיה דאין נדרו והקדישו מן התורה אלא מדרבנן וא"כ היכי אתא גברא דרבנן ומתקן טיבלא דאורייתא אלא ודאי דפליג וכן נמי קשיא על כהכא מדר' יוסי דמתני' אלא הואיל ור' יודה ת"ק דמתני' נקט לר' יודה ומשני דהא ל"ק דכמ"ד לעיל בפ"ו דשביעית דמאליהן קיבלו את המעשרות והתרומות בבית שני וא"כ מתני' נמי בתרומה דבזמן הזה מיירי דמדרבנן היא:
כדברי מי שהוא אומר. למאן דס"ל דקטן אינו תורם ס"ל נמי דאינו מקדיש ולקמן מפרש לה:
ולמה לא אמר וכו'. דהו"ל לסיים ולומר ג"כ דלדברי האומר תורם מקדיש ומשני דלא מצי למימר הכי בגין דר' יודה דס"ל אע"פ שהוא תורם אינו מקדיש וטעמי' דר' יהודא דס"ל מאת כל איש אנדבות דהקדש קאי:
ור' יוחנן. פליג אר' אחא דאפילו למ"ד אינו תורם הקדישו הקדש דשאני תרומה דמיעטיה קרא:
ומהו מקדיש. וקאמר עולה ושלמים כלומר קרבן נדבה אבל לא קרבן חובה כדמסיק להביא חטאת חלב וחטאת דם אינו יכול שאין לו דלאו מחויב חטאת הוא:
מהו שיביא קרבן זיבה וקרבן צרעת. מי נימא דמאחר שהוא חובה אינו מביא או דמאחר שהוא מטמא בהן דקטן אפילו בן יום אחד מטמא בזיבה וכן בצרעת מביא:
פשיטא לך. וקאמר הש"ס דהא פשיטא שהוא מביא ואע"פ שהוא חובה מ"מ הרי שייך בהן אלא הא דקמיבעיא לן מהו שיעשה בהן שלוח לאחרים להביא בשבילן קרבן זיבה וקרבן צרעת מי נימא מאחר שהוא שייך בהן נעשה שליח או דילמא מאחר שבכל התורה כולה אין שליחות לקטן אף בהן אינו נעשה שליח:
התיב ר' יודן. דמאי קא מיבעיא לך ודאי אינו נעשה שליח אף בהן דהרי יש לו טבל ד"ת דתבואה של קטן חייבת בתרומות ומעשרות ואינו פוטר טבלו דבר תורה כלומר דאפ"ה אינו יכול להעשות שליח לפטור טבל של אחרים מה שהוא מד"ת דבשל אחרים ודאי אין תרומתו תרומה מטעמא דאין שליחות לקטן:
וכאן. וא"כ ה"ה כאן נמי דאע"פ שהוא שייך בהן אינו נעשה שליח לאחרים:
מהו שיביא. הקטן ביכורים וקאמר דתליא בפלוגתא דר' יודה ורבנן דפליגי בסוף בכורים ובפ"ד דחלה דרבנן סברי הבכורים כקדשי המקדש הן וניתנין לכל כהן ואפילו לשאינו נזהר לאכול חולין בטהרה ור' יודה ס"ל אין נותנין ביכורים אלא לחבר שאוכל חולין

בטהרה דהואיל ולא עביד בהו עבודה חייש דילמא לא מיזדהרי בהו ולדידיה הרי הן כקדשי הגבול שאינן ניתנין לכל כהן וה"ה דקטן אינו מביא אותן כמו שאינו מביא שאר קדשי גבול למאן דאית ליה אינו תורם ולרבנן מביא:

מהו שיביא. הקטן קרבן חגיגה מי נימא מאחר דחגיגת יו"ט הראשון חובה היא אינו מביא או דילמא מאחר שהוא משנהו לשם שלמים כלומר דיוצא בהן משום שלמי שמחה דבמקום שיש בשר לאו חובה הן וכדאמרינן בפ"ק דחגיגה ויכול הוא להביא:

מהו להביא פסח וכו' ומשנהו לשם שלמים. דפסח בשאר ימות השנה שלמים הוא ושלמים באין נדבה ומביא. ולא איפשטו כל הני בעיי:

מהו שיביא מעשר בהמה. וקאמר ואין יסבור ר"מ מכל מעשרותיכם הוקשו מעשרות זה לזה כשם שהוא אינו מביא מעשר דגן כך אינו מביא מעשר בהמה. כצ"ל וכן הוא ביבמות. כלומר ואם הוא כך דיסבור ר"מ להך הקישא דדרשינן מכל מעשרותיכם דהוקשו המעשרות זה לזה דממקום שאתה מביא מעשר דגן אתה מביא מעשר בהמה וכו' כדאמרינן ברפ"ט דבכורות אם כן הוא הדין נמי דס"ל דהוקשו גם לכך דכשם שאין הקטן מביא מעשר דגן כדאמר ר"מ לעיל דלעולם אין תרומתו תרומה וה"ה למעשר וכך אינו מביא מעשר בהמה:

מהו לעשות תמורה. אם המיר הקטן מהו שיהא תמורתו תמורה וקאמר דהא נמי תליא בפשיטותא דמעשר בהמה דאם סבר ר"מ הוקשו כל המעשרות זה לזה. וכצ"ל כדלעיל כשם שאינו מביא מעשר דגן כך אינו מביא מעשר בהמה כשם שאינו מביא מעשר בהמה כך אינו עושה תמורה. ויסבור כר"ש וכו' אלא כשם שהוא אינו מביא וכו' כך הוא אינו מביא וכו' כשם שאינו מביא מעשר בהמה וכו' וכ"ה שם וכלומר דהא הואיל וכבר נפקא לן מהקישא דאינו מביא מעשר בהמה א"כ ממילא אינו עושה בו תמורה דעיקר תמורה במעשר בהמה היא דכתיבא אלא דמשום הא בלחוד אכתי איכא למימר דלא נפקא לן אלא דאינו עושה תמורה במעשר בהמה הואיל ואינו מביא ומנלן לכל הקדשים דאין תמורת הקטן תמורה להכי קאמר דאם יסבור נמי כר"ש דקאמר בסוף פ"ק דתמורה דמעשר בהמה לימד על כל הקדשים לתמורה דאמר שם מעשר בכלל היה ולמה יצא לומר לך מה מעשר קרבן יחיד יצאו קרבנות צבור וכו' והשתא שפיר נפקא לן לכל הקדשים דכשם וכו' כדאמרן:

מהו שיהו חייבין על קדשיו מבחוץ. כן הוא ביבמות כלומר אם הקדיש הקטן ואכל הגדול או שהקריבן בחוץ מהו שיהא חייב עליהן:

כהנא אמר אין חייבין. ואפילו הגיע לעונת נדרים והקדיש דקסבר מופלא הסמוך לאיש לאו דאורייתא דהא דדרשינן מאיש כי יפליא מדרבנן הוא וקרא אסמכתא בעלמא:
חייבין. דסברי מופלא הסמוך לאיש מדאורייתא:
והדא דכהנא פליגא דר' יודה. דקאמר במתני' דפוטר טבלו ד"ת דתרומתו תרומה ואת אמר הכין בתמיה דאין נדרו והקדישו מן התורה אלא מדרבנן וא"כ היכי אתא גברא דרבנן ומתקן טיבלא דאורייתא אלא ודאי דפליג וכן נמי קשיא על כהכא מדר' יוסי דמתני' אלא הואיל ור' יודה ת"ק דמתני' נקט לר' יודה ומשני דהא ל"ק דכמ"ד לעיל בפ"ו דשביעית דמאליהן קיבלו את המעשרות והתרומות בבית שני וא"כ מתני' נמי בתרומה דבזמן הזה מיירי דמדרבנן היא:

הלכה ב

מתני' **אין תורמין זיתים על השמן**. דין התרומה שמפרישין אותה מן הזיתים ומן הענבים וכיוצא בהן בשאר הפירות ואם לא הפרישה מן הזיתים והענבים מפריש מן השמן והיין ואם יש לו זיתים וענבים לתרום אותן ויש לו ג"כ שמן ויין לתרום שלא תרמן בעודן פירות לא יתרום מן הזיתים על השמן כדי תרומת שתיהן וכן מן הענבים על היין וקאמר בגמרא מפני גזל השבט:
תרומת עצמן בהן. אין כאן תרומה אלא מה שתרם על הזיתים בלבד ולא מה שתרם על השמן דאותה אינה תרומה:
ובה"א אין תרומתו תרומה. כלל ואפי' מה שתרם על הזיתים הואיל ותרם עמה גם על השמן:
גמ' **תמן תנינן**. לקמן בסוף פרקין אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שנגמרה מלאכתו וכו' וקתני התם ואם תרם תרומתן תרומה והכא את אמר הכין לב"ה דאף בדיעבד אין תרומתן תרומה הא כאן ג"כ מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שנגמרה מלאכתו ואמאי בדיעבד לא ליהוי תרומה:
מפני גזל השבט. ומפרש ואזיל:
מפני הטורח. שמטריח את הכהן לכתוש הזיתים ולדרוך הענבים ובמתני' דלקמן בשאר פירות מיירי:
הגע עצמך שהיתה שעורה של אורז. ודרך לכותשה א"כ מצינו גם בשארי דברים מפני הטורח ומאי שנא זיתים וענבים דנקט ומשני התם טרחא כל דהוא הוא דהויא ונחת רוח הוא לאדם להיות כותש כל שהוא ואינו מקפיד הכהן על זה:

הגע עצמך שהיתה שבלים. ותרם מהן על החטים ואיכא טרחא יתירה לדושן כמו בזיתים וענבים:

עד כדון קשי ר' חנינא. כלומר עד כאן הוקשה ר' חנינא על הטעם שאמר:

ר' מנא לא אמר כן. לא פירש להא דקאמר ר' יוחנן מפני גזל השבט כדפירש רבי חנינא אלא דכגוזל ממש הוא להכהן:

שהוא מבקש לתרום לפי שמן. כלומר שבדין הוא שתהא התרומה על השמן מהשמן עצמו לפי חשבון השמן וכשתורם עליו מן הזיתים אינו תורם אלא לפי הזיתים והרי כאן פסידא להכהן:

הגע עצמך שתרם לפי שמן. מן הזיתים והוסיף עד שתהא התרומה על השמן לפי השמן ואין כאן גזל ואמאי קתני סתמא אין תרומתו תרומה ומשני דאפ"ה חיישינן דעד כדון עבד כן עכשיו הוא שעושה כך ובזמן אחר לא יעשה כן ויתרום שתי מדות זיתים על מאה מדות שמן:

ולא עוד. אלא דאיכא למיחש דחבריה חמי ליה שתורם מהזיתים על השמן ומוסיף ויאמר זה מתכוין לרבות בתרומה ולתרום בעין יפה ואני איני מתכוין לרבות אלא תורם אני כבינונית אחד מחמשים ולא ידע שמה שהוסיף זה הוא בשביל להשלים שיעור התרומה כפי שהיא עולה להשמן ואתי לידי תקלה:

לא אמרו אלא זיתים על השמן וכו'. כלומר הא דקתני במתני' דאף לב"ש אין תורמין לכתחילה דוקא בזיתים על השמן וענבים על היין:

הא שאר כל הדברים לא. כגון תמרים על הדבש וכיוצא בו ס"ל לב"ש דאף לכתחילה תורמין מפני שלא חששו לגזל השבט אלא בשמן ויין דחשיבי:

א"ר יוחנן לא שנייא. אלא היא זיתים על השמן היא שאר כל הדברים דין אחד להן לענין לכתחילה ואף לב"ש:

חברייא בשם ר' יוחנן ואפילו על אתר. לפרושי דברי ב"ש דמתני' קאי ופליגי חברייא ורבי חנניה דלקמן בשם ר' יוחנן דחברייא קאמרי דהא דב"ש סברי תרומת עצמן בהן ואפי' לאלתר כלומר שאמר בבת אחת ומיד ה"ז תרומה על הזתים ועל השמן דאף דלא חיילא התרומה על השמן על הזיתים מיהא חלייא ור' חנניא קאמר בשם ר' יוחנן דדברי ב"ש היינו טעמייהו משום דנעשה כאומר ה"ז תרומה עליה והיינו על הזיתים בפני עצמן ועל שלמטן והוא השמן שנתון מלמטן ובפני עצמן והלכך חיילא התרומה על הזיתים ולא בשאמר בבת אחת:

ר' חנניה סבר מימר במינו. מילתא באנפה נפשה היא דסבר מימר דבמינו יכול לעשות כן ולומר הרי זו תרומה על זה ועל שלמטן דלא פליגי ב"ה אלא בזיתים ושמן ומטעמא דאמרן מפני גזל השבט אבל במינו דאין כאן גזל וכגון זיתים לפניו וזיתים למטן מודו ב"ה:

א"ל ר' זעירא לא תקבל עליך. לומר כן דכיון שאינן כולן לפניו איכא חששא אחרינא דמכיון שאמר ה"ז תרומה על אלו שלפניו נפטר מה שבידו והשאר הן חולין וחולין פוטרין את הטבל בתמיה דהא השאר שלפניו נעשו חולין ואין יכול לתרום מהן על אלו שלמטן שהן טבל דהו"ל מן הפטור על החיוב:

א"ר חנניה בריה דר' הלל. הא לאו מידי הוא דבאומר כאחת ה"ז תרומה על זה ועל זה דמכיון שאמר הרי זה תרומה נפטר מה שבידו ולפניו ומה שלמטן בבת אחת:

נראין הדברים. דלא פליגי ב"ש אלא בתרומה:

לה שיעור מן התורה ואפי' חטה אחת פוטרת את הכרי:

שהיא צריכה לתרום מן המוקף. כלומר והא דהחמירו ב"ש מיהת בשמן דלא הויא תרומה ולא אמרו אלא תרומת עצמן בהן היינו טעמא משום דתרומה גדולה צריכה שיתרום מן המוקף והסמוך וסתם זיתים ושמן לאו מוקף נינהו דהזיתים הן לפניו והשמן נתון מלמטה במקום שנעצר והוי כשלא מן המוקף:

אבל בתרומת מעשר. אע"פ שאינה צריכה להתרם מן המוקף כדתנן לקמן בפ"ב דביכורים מ"מ הרי יש לה שיעור מן התורה וצריכה שתהא מצומצמת וכו' אחד מעשרה מודו ב"ש דלא הויא תרומה כלל מן הזיתים על השמן ואפי' תרומת עצמן אין בהן דמכיון דאינו יכול לצמצם בתרומת השמן מן הזיתים גזור נמי על תרומת הזיתים שתרם עמה:

תנינן תמן. לקמן בפ"ב אין תורמין מן הטמא על הטהור ואם תרם שוגג תרומתו תרומה מזיד לא עשה ולא כלום ותני בתוספתא בפ"ג דר' יוסי פליג דאף במזיד מה שעשה עשוי:

מה אמר ר' יוסי הכא. בדינא דמתני' היכי ס"ל וקאמר דק"ו הוא ומה אם תמן שכולו הפסד לכהן הוא דהרי תרומה טמאה לא חזי ליה כלל לאכילה כ"א להסקה ואפ"ה את אמר לר' יוסי מה שעשה עשוי הכא דאין הכל הפסד לכהן אלא שמפסיד מקצת מן שיעור התרומה להשמן לכ"ש דמה שעשה עשוי לר' יוסי וס"ל דלא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה:

אשכח תני. לחדא ברייתא בשם ר' יוסי דקתני בהדיא כדתנינן במתניתין לפלוגתייהו דב"ש וב"ה:

מחלפה דר' יוסי. קשיא דידיה אדידיה דמכיון דתני הכי הלכתא כוותייהו דב"ה ותמן הוא אמר מה שעשה עשוי והכא הוא אמר דלב"ה אין תרומתן תרומה:

תמן. שאני התם דטומאה אינה מצויה וכן אין בנ"א טועין לומר שלכתחילה תורמין ומעשרין מן הטמא על הטהור ומכיון דלא חיישינן דאתו למיטעי לא גזור בהא בדיעבד אבל הכא דשכיחי הן ואם אומר את כן דבדיעבד תרומתו תרומה אתו למיטעי וסברי מימר שאף לכתחילה תורמין זיתים על השמן וענבים על היין והלכך גזור בהו אף בדיעבד:

הלכה ג

מתני' **אין תורמין מן הלקט וכו'**. משום דכל הני פטורין מן המעשרות הן כדדריש בספרי יכול אפי' לקט שכחה ופאה יהו חייבין במעשר ת"ל ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך יצאו אלו שיש לו בהם חלק ונחלה עמך והיינו טעמא דהפקר כדקאמר בגמרא וכל שפטור מן המעשרות אינו יכול לתרום ולעשר מהן ולפטור את הטבל דהוי ליה מן הפטור על החיוב:

ולא ממעשר ראשון שניטלה תרומתו. שניטל ממנו תרומת מעשר שבו אז אין יכול לתרום ממנו על הטבל שיש לו אבל אם עדיין לא ניטלה תרומתו יכול הוא לעשותו תרומה גדולה על מקום אחר כדדריש בספרי מכל מעשרותיכם תרימו בא הכתוב ללמדך שאם רצה לעשותו תרומה על מקום אחר רשאי ומדכתיב את מקדשו ממנו דריש בזמן שקדשיו בתוכו יכול לעשותו תרומה על אחרים אין קדשיו בתוכו אינו עושה אותו תרומה על אחרים:

ולא ממעשר שני והקדש שנפדו. אפי' נפדו וכ"ש אם לא נפדו דממון גבוה הוא:

ולא מן הפטור וכו'. בגמרא פריך והא תני לה רישא דכל אלו מטעמא דפטור על חיוב הוא ומשני לה דהאי מיירי מפירות שלא הביאו שליש שפטורין הן על פירות שהביאו שליש שחייבין במעשרות וכן איפכא:

ולא מן התלוש וכו'. דריש לה בספרי מדכתיב כדגן מן הגורן וגו':

ולא מן החדש וכו'. מפירות שנה זו על פירות שנה שעברה דכתיב היוצא השדה שנה שנה:

ולא מפירות הארץ וכו'. דכתיב וכל מעשר הארץ מזרע הארץ וכן לא מפירות הארץ על פירות סוריא או איפכא וכל הני אף בדיעבד אין תרומתן תרומה:

מתני' **האילם וכו'**. מפרש בגמרא דטעמא דאלם מפני שאינו יכול לברך וכן הערום משום שנאמר ולא יראה בך ערות דבר קרי ביה ערות דיבור בשעה שאתה מדבר בו לא יראה בך

ערוה וה"נ האי טעמא דבעל קרי מקמי דבטלוהו לתקנתא דטבילת בעל קרי לא היה יכול לברך וטעמא דשיכור וסומא משום שאין יכולים לתרום מן המובחר ואנן בעינן שיהא בורר ותורם מן היפה כדכתיב מכל חלבו את מקדשו ממנו ואיזהו שיכור כל שאינו יכול לדבר לפני המלך מחמת שכרותו:

גמ' **משלשה מקראות מחוורין בתורה ובא הלוי וגו'**. כלומר בג"פ בתורה מפורשין הן אין לו חלק ונחלה בפ' עקב והפסוק הזה בפ' ראה ובפ' שופטים ובקראי אחריני האמורים בבני לוי אינו מפורש חלק כ"א נחלה ומקרא דחלק ונחלה דרשינן שפיר להוציא כל מה שיש לו איזה חלק עמך פטור מן המעשר. א"נ א' מג' מקראות דדרשינן בענין תרומה ומעשר והן מחוורין ומפורשין בתורה חדא הא ואידך לקמן ריש הפרק ואידך שם בהלכה ד' וכולן דריש להו ר' יוחנן בשם ר' ינאי:

יצא הבקר וכו' היא הפקר. הכל מהאי טעמא הויא:

ולא כבר תניית הן כולהון. ואמאי הדר תני ולא מן הפטור וכו' ומשני כן היא מתני' האי הוא דאתי לאשמעינן בסיפא ולא מפירות וכו' כדפרישית במתני':

על דעתיה וכו'. פלוגתא דחזקיה ור' יוחנן בהלכה דלעיל היא חזקיה אמר לא אמרו ב"ש דאין תורמין לכתחילה אלא זיתים על השמן וכו' והיינו דקאמר על דעתיה דחזקיה במחלוקת דאמר בשאר כל הדברים לא ס"ל לב"ש דאין תורמין לכתחילה וא"כ מתני' דהכא דאיירי בשאר כל הדברים לא אתיא אלא כב"ה ולר' יוחנן דקאמר דלא שנייא היא בין זיתים על השמן ובין שאר כל הדברים לענין לכתחילה ואף לב"ש מתני' דהכא ד"ה היא:

הלכה ד

ואם תרמו תרומתן תרומה. לפי שאין הברכות מעכבות וכן אפי' תרם מן הרע על היפה תרומתו תרומה ולכתחילה הוא דבעינן מן היפה על הרע כדתנן לקמן בס"פ ב':

מתני' **אין תורמין לא במדה וכו'**. כדקאמר בגמרא דכתיב ונחשב לכם תרומתכם במחשבה אתה תורם שיתרום אותה באומד דעתו ואין אתה תורם במדה במשקל ובמנין ואע"ג דהאי קרא בתרומת מעשר כתיב דרשינן באם אינו ענין לתרומת מעשר דבהדיא נתנה בו התורה שיעור דכתיב מעשר מן המעשר תנהו ענין לתרומה גדולה דאין בה שיעור מן התורה וחכמים נתנו בה שיעור וצריך שיתרום במחשבה ובאומד:

אבל תורם הוא את המדוד. כדמפ' בגמ' שאת טבלו הוא מודד או שוקלו או מונה ומכניסו לתוך ביתו ומפריש התרומה ממנו מאומד ולא במדה או במשקל או מנין:

אין תורמין בסל ובקופה שהן כל מידה. אע"פ שלא נתכוין למדוד את התרומה מ"מ כשממלא ותורם בהם נראה כמודד אבל תורם הוא בהן חציין או שלישן דאין זה כמודד אע"פ שהן של מידה:

לא יתרום בסאה חצייה. לפי שהיה מדרך לעשות סימן בחצייה עד כאן חצי סאה והחצי היא מדה:

גמ' **יש מהן מפני ברכה וכו'**. כדפרי' במתני' וכך הוא שנוי בתוספתא רפ"ב ולא גריס שם השוטה כדל"ג לי' במתני' דבחמשה קדמייתא דריש פרקין קחשיב ליה דאפי' בדיעבד אין תרומתו תרומה דאימעט מקרא וכאן ט"ס הוא:

תמן. בבבל אמרי דשיכור הוא כל שאינו יכול לדבר לפני המלך:

שיכור מהו שיברך. ברכות המזון:

ואפי' מדומדם. שהוא מבוסם ושיכור דושבעת כתיב אע"פ שאתה שבע ושתוי ביותר וברכת:

לא צורכה דלא מהו שיקרא שמע. לא צריכא למיבעי לן אלא שיכור מהו שיקרא שמע:

ערות דיבור. כדפרישית במתניתין:

תני חזקי' בין לקרות בין לברך. אסור כשהוא ערום:

גמ' **תמן תנינן**. לקמן בפ"ד המונה משובח וכו' והכא את אומר כן. אין תורמין במדה וכו'. ומשני ריב"ל כאן לתרומה גדולה וכאן במתניתין דלקמן בתרומת מעשר:

ותני כן וכו'. דהאי ונחשב אתרומה גדולה קדריש:

מה תרומה גדולה וכו'. דס"ל לאליעזר בן גומל דמדכתיב תרומתכם בשתי תרומות הכתוב מדבר ולפינן נמי לתרומת מעשר דאף על פי שנתנה התורה שיעור מ"מ אם תרם במחשבה ובאומד תרומתו תרומה כמו בתרומה גדולה שהיא ניטלת במחשבה ובאומד:

והתנינן אבל תורם הוא וכו'. והא תני רישא אין תורמין במידה ומשני כיני מתני' דהא דקתני אבל תורם הוא וכו' אטבלו קאי וקמ"ל דלא חיישינן כשמודד את הטבל דילמא אתי למדודי גם להתרומה שיפריש ממנו ולהכי קאמר מודד ומכניסו לתוך ביתו וכו':

הלכה ה

מתני' **אין תורמין שמן על זיתים הנכתשין**. יש שכותשין את הזיתים במכתשת כדי להוציא את שמנן ולא יין וכו' וטעמא מפני שהוא כתורם מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו:

ואם תרם תרומתו תרומה. ויחזור ויתרום מן הזיתים והענבים בפני עצמן:

הראשונה מדמעת בפני עצמה אם נפלה לפחות מק' חולין עושה אותן מדומע כשאר תרומה לפי שהיא תרומה גמורה מן התורה וחייבין עליה חומש לזר האוכלה בשגגה אבל לא השניה שהיא אינה אלא מדרבנן:

מתני' **ותורמין שמן על זיתים הנכבשים**. שמולחין וכובשין אותן ביין או בחומץ כדי שיתקיימו וזהו דבר שנגמרה מלאכתן דדוקא שמן על הזיתים שעומדין להוציא מהן שמן ויין על הענבים העומדות לידרוך אין תורמין אבל שמן על זיתים הנכבשים ויין על ענבים לעשותן צימוקין תורמין ובגמ' פליגי היאך תורמין אם לפי שמנן הראוי ליצא מן הזיתים וכן לפי יין הראוי ליצא מן הענבים או לפי אוכלן שהן עומדות עכשיו:

ונמלך אח"כ לדורכן. ודרך את הזיתים והענבים שכבר תרם עליהן אינו צריך לחזור ולתרום שהרי בשעה שתרם היו עומדות לאכילה ושפיר קא תרם:

מתני' **אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו וכו'**. כדיליף בגמ' מדכתיב כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב:

ואם תרמו תרומתן תרומה. ולעיל בהלכה ד' פריך הש"ס על הא דתנינן זיתים על השמן אפי' בדיעבד לא הוי תרומה ומשני דהתם מפני גזל השבט והכא במידי דליכא גזל השבט מיירי:

גמ' **תמן תנינן**. לקמן בסוף פרקין אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו וכו' ואם תרמו תרומתן תרומה ולא קתני יחזור ויתרום והכא את אמר הכן דיחזור ויתרום:

מפני גדר מי חטאת שלא יהיו מי חטאת בטיליין. כלומר במתני' דהכא דאמרו יחזור ויתרום מדרבנן בעלמא הוא וכדי שלא תשתכח תורת מי חטאת ומשום דכאן בזיתים שנכתשו וענבים שנדרכו עסקינן והרי הן מוכשרין לקבל טומאה והתורם אותן צריך שיטהר ויזה עליו מי חטאת כדי שלא יטמא את התרומה ולפיכך אמרו שיחזור ויתרום מן הזיתים וענבים בפ"ע להרגילו להזאת מי חטאת אבל במתני' דסוף פרקין דסתמא תנינן מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמר מלאכתו ואיכא לאוקמי בפירות שעדיין לא הוכשרו לקבל טומאה ולפיכך לא חששו חכמים שיחזור ויתרום מכיון שאין כאן משום גדר מי חטאת ותרומה שתרם בדיעבד תרומה מעלייתא היא:

מי חמור וכו'. ושואל הש"ס איזה מאילו הטעמים חמור יותר מהשני אם טעם משום גזל השבט דאמרינן לעיל בהלכה ד' גבי און תורמין זיתים על השמן ופרכי' התם נמי מהאי מתני' דסוף פרקין דקתני דבדיעבד הואי תרומה ושני ר' יוחנן דטעמא דזיתים על השמן לא הוי תרומה אפי' בדיעבד משום גזל השבט או טעם מפני גדר מי חטאת הוא חמור והא דמספקא להש"ס איזה מהן חמור לאו אליבא דב"ה הוא דמספקא ליה

דפשיטא דטעמא דמשום גזל השבט חמור הוא היכא דשייכא ביה כדלעיל דזיתים על השמן קאמרי ב"ה דאפי' בדיעבד לא הוי תרומה והרי כאן בדיעבד מיהת תרומה הויא אלא אליבא דב"ש ולמ"ד לקמן אליבייהו דס"ל דהתם נמי תורמין הוא דמספקא ליה והיינו בענין דיחזור ויתרום וכדלקמן נישמעינה מן הדא. דתנינן בתוספתא פ"ג התורם זיתים על הזיתים והוא עתיד לכותשן וכו' כלומר שבשעת שתרם עדיין לא נכתשו ולא נדרכו אלא שבודאי עתיד הוא לכותשן ולדורכן:

הרי יש כאן גזל השבט וגדר מי חטאת. כלומר דודאי בדין זה יש כאן שני הטעמים דהרי אלו שעתיד הוא לכותשן ולדורכן ולהוציא מהן שמן ויין ועכשיו הוא תורם עליהן מזיתים וענבים בלבד והרי גוזל הוא את הכהן דהיה צריך ליתן לו תרומה מן השמן והיין ולא דמי לתורם זיתים על זיתים וענבים על ענבים שהן עומדות לאכילה דהכא מכיון שבודאי עתיד הוא לכותשן ולדורכן הוי כתורם זיתים על השמן וענבים על היין ויש כאן גזל השבט:

וגדר מי חטאת. ג"כ יש כאן שהרי עתידין הן להכתש ולהדרך וצריך שיטהר ולהזות עליו קודם שיתרום אחר שיכתשו וידרכו:

ותני עלה. ותנינן בהא תרומה ויחזור ויתרום ונמצינו למדין דעיקר הטעם משום גדר מי חטאת הוא דאי משום גזל השבט לא מצינן למימר הכא לענין דיחזור ויתרום דכל היכא דאיכא טעמא דגזל השבט בלחוד אי לב"ה לא הוה תרומה כלל ואי לב"ש תרומת עצמן בהן ס"ל במתני' דלעיל והאי תנא דברייתא דלקמן ס"ל לב"ש אפי' לכתחילה תורמין ואע"ג דאיכא גזל השבט וא"כ הכא בהתוספתא מכיון דל"פ ב"ש בהא ש"מ דעיקר טעמייהו משום גדר מי חטאת ופשטינן מיהת דהדא אמרה שגדר מי חטאת חמור הוא מגזל שבט וכלומר דנפקא מינה לב"ש במקום דאיכא האי טעמא דגדר מי חטאת בלחוד לענין שיחזור ויתרום כגוונא דמתני' דילן וליכא משום גזל השבט דהרי שמן הוא תורם אפ"ה חמור הוא מהיכא דאיכא טעמא דגזל השבט בלחוד וכדאמרן:

מה א"ר יוסי הכא. ר' יוסי דפליג אליבא דב"ש בברייתא דלקמן מה ס"ל הכא אליבא דב"ש וקאמר דק"ו הוא ומה אם ר"מ דמיקל בטעמא דגזל השבט היכא דליכא אלא האי טעמא בלחוד דקאמר בברייתא דלקמן מחמיר הוא היכא דאיכא טעמא דגדר מי חטאת לענין יחזור ויתרום דהא לא אשכחן דפליג ר"מ אליבא דב"ש בהאי דזיתים על זיתים ועתיד לכותשן ר' יוסי דמחמיר בטעמא דגזל השבט בלחוד אף לב"ש ולב"ה אפי' בדיעבד אין תרומתו תרומה כדתני ר' יוסי בברייתא בהלכה דלעיל לכ"ש דמחמיר הוא במקום דאיכא טעמא דגדר מי חטאת דיחזור ויתרום:

אשכח תני. אשכחן חדא ברייתא בשם ר' יוסי דשמעינן מינה דתרי תנאי אליבא דר' יוסי למאי דשנה לעיל לב"ה דאין תרומתו תרומה ובהאי ברייתא לא תני הכי אליבא דב"ה והשתא איכא למימר דאע"פ שהוא מחמיר היכא דאיכא טעמא דמפני גזל השבט מיקל הוא בטעמא דגדר מי חטאת כדתני בהא אין תורמין זיתים על השמן וכו' ר' יוסי אומר וכו' הכל מודים שאם תרם שאינו צריך לתרום שניה אלמא דס"ל דלא מחמירי ב"ה בדיעבד וזהו דלא כדתני ר' יוסי בהך ברייתא דלעיל אליבא דב"ה:

הוי רעיון. כלומר ע"כ דש"מ דדעות חלוקות הן לענין דמר מיקל בהא ומחמיר בהא ומר ס"ל איפכא וה"נ מצינן למימר למאי דאשכחן אליבא דר' יוסי גופיה כדמסיק ודוגמתו בפ"ק דיבמות בהלכה א' ר' אימי מיחלף שמועתא אלא דיעון דיעון אית לר' יוחנן וכו' אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן וה"נ כן:

ר"מ מיקל בגזל השבט. דהא ס"ל דלכ"ע אם תרם תרומתו תרומה והרי כאן גזל השבט ומחמיר הוא היכא דאיכא טעמא דגדר מי חטאת כדקאמרת דהאי ברייתא דזיתים על זיתים ועתיד לכותשן אתיא כר"מ וקתנו דיחזור ויתרום אלמא חייש הוא לטעמא דגדר מי חטאת:

ר' יוסי מחמיר בגזל השבט ומיקל בגדר מי חטאת. כלומר והשתא אפילו להאי ברייתא דלעיל דתני בשם ר"י דמחמיר הוא בגזל שבט דהא קתני התם דלב"ה בזיתים על השמן דאף בדיעבד אין תרומתו תרומה ולא כדתני ר' יוסי בהאי ברייתא מצינן נמי למימר דאפ"ה מיקל הוא היכא דאיכא טעמא דגדר מי חטאת והיינו בהאי דזיתים ועתיד לכותשן דהתם הוא דשייכא טעמא דגדר מי חטאת כדאמרי' לעיל ואיכא למימר דר' יוסי מיקל בהא וס"ל דלכ"ע א"צ לחזור ולתרום ובהא פליגי ר"מ ורבי יוסי דלר"מ עדיפא ליה טעמא דגדר מי חטאת היכא דשייכא וצריך לחזור ולתרום ור' יוסי דברייתא דלעיל עדיפא ליה טעמא דגזל השבט היכא דשייכא ולהכי מייתי הש"ס הך ברייתא בתרייתא דר' יוסי דפליגא אברייתא דר' יוסי דלעיל לאשמעינן דכי היכא דאשכחן דעות חלוקות אליבא דר' יוסי בטעמא דגזל השבט גופיה דלברייתא קמייתא מחמיר בה ולברייתא בתרייתא מיקל בה ה"נ מצינן למימר כה"ג בטעמא דגדר מי חטאת ואף לברייתא דלעיל דמחמיר בגזל השבט מיקל הוא בטעמא דגדר מי חטאת ולא כדבעית למיפשט דלר' יוסי לעולם מחמיר הוא בגדר מי חטאת ולקמן דחי לה ר' מנא להך הוכחה מהאי ברייתא בתרייתא דמשבשתא היא ולא כך תנינן לה בתוס':

תמן תנינן. בפ"ה דעדיות ר' יוסי אמר ששה דברים מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה העוף עולה על השלחן וכו' ומה שכתוב כאן בספרים עוד מהדברים שנשנו לעיל מיותר הוא וטעות הדפוס אגב שיטפא הוא עד ומיקל בגדר מי חטאת:

תורמין זיתים על השמן וכו'. וזהו כמו שנשנה בהאי תנא דברייתא בתרייתא אליבא דר' יוסי דב"ש וב"ה בלכתחילה הוא דפליגי ולא בדיעבד ומייתי לה לסייעתא דתרי תנאי אליבא דר' יוסי למאי דשנה ברייתא דלעיל דבדיעבד פליגי ולב"ה לא הוי תרומה כלל כמו שנשנה כאן במתני' בהלכה ד':

א"ר מנא לית כאן זיתים על השמן. כלומר דהך ברייתא בתרייתא ומתני' דעדיות דאזלה כוותה אליבא דר' יוסי משבשתא היא ולא אמרה ר' יוסי מעולם דבזיתים על השמן פליגי ב"ש אף לכתחילה דתורמין ולב"ה לכתחילה הוא דאין תורמין הא בדיעבד תרומה הוא וא"צ לתרום שניה הא ליתא כלל אלא דכך הוא בשמן על זיתים והיינו בזיתים הנכתשין הוא דפליגי לר"י דלכתחילה וכך היא שנויה בתוספתא פ"ג אין תורמין שמן על זיתים הנכתשין ולא יין על ענבים הנדרכות אם תרם תרומה ויחזור ויתרום הראשונה מדמעת בפני עצמה וחייבין עליה חומש אבל לא שנייה וצריך להוציא עליהן תרומות ומעשרות ר' יוסי אומר ב"ש אומרים תורמין וב"ה אומרים אין תורמין מודים שאם תרם שצריך לתרום שנייה עד כאן בתוספתא. ולקמיה מפרש לה ר' מנא לר' יוסי:

דהיא דר' יוסי דר' יוסי אומר תרומה ויחזור ויתרום. כלומר אלמא בהא הוא דקאמר ר' יוסי דלא פליגי אלא בלכתחילה ובדיעבד לכ"ע תרומה הויא אלא שצריך שיחזור ויתרום וכדמסיק ואזיל לפרושי להאי מודים אליבא דב"ש ומיהת שמעינן דבזיתים על השמן כ"ע ל"פ דאין תורמין כו' ואפי' בדיעבד לא הוי תרומה וכדתנינן במתני' דלעיל בהלכה ד' דב"ש ל"פ אלא בתרומת עצמן של הזיתים וא"כ הך ברייתא בתרייתא ומתני' דעדיות לר' יוסי לאו דמתרצתא היא:

בשאין הראשונה קיימת. מסקנת דברי ר' מנא הן ולפרש דברי ר' יוסי ואליבא דב"ש בהתוספתא דלא תקשי הא לר' יוסי ס"ל לב"ש דלכתחילה תורמין שמן על הזיתים הנכתשין הואיל ואין כאן גזל השבט א"כ מאי האי דקאמר מודים שאם תרם שצריך לתרום שנייה הרי לב"ש מותר לתרום הוא הלכך מתרץ לה ר' מנא דהא דקאמרי ב"ש שצריך לתרום שנייה בשאין הראשונה קיימת אלא שנאבדה ולא באת ליד הכהן אבל אם היתה הראשונה קיימת קורא לה שם להשניה ודיו וא"צ להפריש עוד תרומה מהזיתים הנכתשין וקריאת שם התרומה הוא מטעמא שלא ישתכח שם תרומה מהזיתים ומיהו בקריאת שם בעלמא סגי לב"ש מכיון דתרומת שמן עליהן תרומה היא ואפי' לכתחילה:

תני. בתוספתא שהבאתי והתם גריס וצריך להוציא עליהן ולפי גי' הש"ס עליה הוא ועל השניה קאי שלא תאכל עד שיוציא עליה תרומות ומעשרות משום שאינה אלא מדרבנן:
ראשונה מה היא. וכלומר דהבעיא היא אם צריך לקרות שם עליה למעשרות ממקום אחר או לא דאלו להוציא עליה פשיטא דא"צ מכיון דהראשונה תרומה מעלייתא היא ומיהו בקריאת שם עליה מספקא ליה הואיל ותורם עוד תרומה שנייה ונראין הן כשתי תרומות על דבר אחד:
מן מה דתני וכו'. זהו דין אחר השנוי בתוספתא שם והובא מקצת לעיל וכך היא שנויה התורם זיתים על זיתים העתידין לכתוש ענבים על ענבים העתידין לדרוך תרומה ויחזור ויתרום הראשונה מדמעת וחייבין עליה חומש והשניה אינה מדמעת ואין חייבין עליה חומש וצריך לקרות להם שם חזר ועשה זיתים הראשונה שמן וענבים הראשונות יין תרומה וא"צ לתרום שנייה. ולפי גי' הש"ס נראה דגריס בסיפא קורא שם וכו' וכך הוא העיקר בגי' הברייתא דהך וצריך לקרות שם בסיפא הוא דנשנית:
הדא אמרה שהוא צריך לקרות שם למעשרותיו. ואף במקום דהוי תרומה מכיון דחזר ועשאן שמן מקודם שנתן התרומה שתרם בעודם זיתים קורא עליה שם למעשרות ודיו וה"נ בדין הראשונה של שמן על הזיתים הנכתשין:
גמ' **תנינן דבתרה**. הא תנינן אבתרה במתני' דלקמן אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו ומשמע הא אם שניהם נגמרה מלאכתן שפיר דמי ומאי איצטריך למיתני הכא ומשני והכא לשעבר. כלומר אי ממתני' דלקמן לא הוה שמעינן הכא אלא לשעבר שאם תרם תרומתן תרומה משום דהוה אמינא דזיתים הנכבשים וענבים לעשות צמוקים לאו בכלל דבר שנגמרה מלאכתו הן דרוב זיתים עומדות להוציא שמנן וענבים להוציא מהם יין וסד"א הא לכתחילה לא קמ"ל דאפי' בתחילה תורמין:
אין תימר שנייא היא וכו'. כלומר וכי תימא הא באמת שאני הן מדבר שנגמרה מלאכתו ואין הטעם במתני' מפני שהן בכלל דבר שנגמרה מלאכתן אלא משום שכבר נכבשו והענבים כבר נתייבשו ושוב אינן ראויין להוציא מהן שמן ויין ת"ש מהא דתנינן לקמן בפ"ק דמעשרות הפרד והצמוקין והחרובין משיעמיד ערימה שזהו גרנן למעשרות ואסור לאכול מהן עראי אלמא משעה שנעשו צמוקין כבר נגמרה מלאכתן קרויין הן ומשיעמיד ערימה הוקבעו לענין שאסור לאכול מהן עראי עד שיתעשרו וה"ה בזיתים הנכבשים טעמא הוי משום דנגמרה מלאכתן דהא תני להו בהדדי:
אלא גורן ויקב בלבד. דס"ל הואיל ולא למדו זה אלא מקרא דכדגן מן הגורן וגו' כדאמר בהלכה דלקמן אינו אסור אלא המפורש בהכתוב:

לפי מה הוא תורם. הא דקתני במתני' תורמין שמן וכו'. ובעי לפי איזה שיעור היא התרומה אם לפי ערך השמן הראוי להוציא מן הזיתים או לפי שיעור אכילתן שהן עומדות עכשיו לכך:

אייתיתה מדחלפיי. מברייתא דתני חלפיי והוא אילפא המוזכר בש"ס הבבלי ואייתי לה דאשכחן דפליגי תנאי בהא:

אבל לא על גרעיניהן. שא"צ לתרום על אותו שיעור שהן מחזיקין עם גרעיניהן:

הכל מודין בכלוכסין וכו'. ובתוספ' פ"ג גריס קלופסן ואיפכא גריס התם לפלוגתייהו דרבי ורשב"ג. קלופסין הן הזיתים הגרועים שאין מוציאין שמן ואינם אלא לאכילה כדתני התם בפ"ד תורמין קלופסין על זיתי שמן וכו':

ואף לענין שבת כן. אם משערין אותן כך אף לענין הוצאה בשבת וקאמר דאשכחן ברייתא דפליגי בהוצאת שבת דרביס"ל ברביעית הואיל ואין עומדין לשמן דינן כשיעור שאר המשקין ברביעית ורשב"ג ס"ל מכיון דאינם אלא אוכלין ולאו משקה שיעורן כשאר אוכלין בגרוגרת להוצאת שבת:

ואף אנן תנינן הדא דמסייע להדא דתני רבי. ול"ג ר' הושעיה דלא הוזכר כאן ואדרבי דלעיל קאי דאמר לפי אוכלן דהא תנינן זיתים על זיתים והוא עתיד לכותשן וכו' ותוספת' היא שם והובאה בהלכה דלעיל דצריך לחזור ולתרום משום דהראשונה הוי כזיתים על שמן שהרי בודאי עתיד לכותשן ושמעינן מיהת דתרומה הראשונה לפי אוכלן היתה דאי לפי שמנן לא דמי לזיתים על שמן דהתם איכא גזל השבט והכא מכיון דתרם לפי שמנן ליכא גזל השבט אלא ודאי לפי אוכלן והשתא נמי הא דתנינן במתני' מי שתרם שמן על זיתים לאכילה וזתים וכו' דאין צריך לחזור ולתרום וטעמא מפני שנמלך אח"כ הא לא נמלך אח"כ אלא שבתחלה הוה דעתו לכותשן ולדורכן היה צריך לחזור ולתרום משום דהוי כתורם זיתים על זיתים שעתיד לכותשן וא"כ התרומה היא ג"כ לפי אוכלן כמו התם:

גמ' **ונחשב לכם תרומתכם כדגן וגו' מכאן דאין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו על שלא נגמרה וכו'**. ממה שהוא מצוה את בני לוי לתרום מן הגמור. דהאי קרא בבני לוי כתיב במצות תרומת מעשר ומדצותה התורה להן שלא יתרמו אותה אלא מן הגמור א"כ הדא אמרה שאסור גם להישראל ליתן להלוי את המעשר בשבלים שהרי כך אמרה התורה ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן שמחויב בתרומה וכך אתם תתרומו ממה שקבלתם מעשר דגן מן הגורן לאחר שיתמרח והרי זה כאסמכתא שהישראל יתן להלוי

גם כן לאחר שיתמרח ואסור ליתן לו מקודם לפי שמפקיעו מתרומה גדולה שהיא דוקא ג"כ דגן מן הגורן:

מעשר ראשון שהקדימו בשבלים. אע"פ שפטור מתרומה גדולה וכן אין תרומת מעשר ניטלת אלא אחר שיתמרח וכדאמרן אפ"ה אסור לאכול מהן עראי אף קודם המירוח:

את קדשי בני ישראל וגו'. וילפינן מינה גם על המעשר שלקחו מישראל מקודם שנתמרח לא תחללו לאכול מהן עראי עד שיתרום:

מהו שילקו על טבלו. זה שהקדימו בשבלים אם דרשה גמורה היא וחייב במלקות אם התרו בו שלא יאכל מטבלו ופשיט ליה ממתני' דתנינן בפ"ב דבכורים תרומת מעשר וכו' ואית לך מימר אוסרת את הגורן לא לאחר מירוח. הא בודאי אינה אוסרת אלא לאחר שנעשית גורן והוא לאחר המירוח כמו בתרומה גדולה וא"כ ש"מ מעשר ראשון שהקדימו בשבלים אין לוקין על טבלו דבר תורה:

הדרן עלך חמשה לא יתרומו

פרק ב

הלכה א

מתני' **אין תורמין מן הטהור על הטמא**. בגמ' יליף לה מקרא:

באמת אמרו. הלכה למשה מסיני כדקאמר בגמ':

העיגול של דבילה. על שם שדורסין את הדבלה ועושין אותה בעיגול ואם נטמא מקצת העיגול לא נטמא כולו כדתנינן בתוספתא דטבול יום פ"ב עיגולי דבילה שנפלו משקין טמאין על מקצתן חכ"א אינו נוטל מהן אלא מקום המשקה בלבד והיינו דתני הכא תורם מן הטהור שיש בו על הטמא שיש בו:

וכן אגודה של ירק. בגמ' עביד צריכותא דאי תנא עיגול הו"א מפני שכולו גוף אחד אבל אגודה שאין כולה גוף א' לא יתרום מזה על זה קמשמע לן ואי תני אגודה הוה אמינא מפני שכולה תפוסה אחת אבל ערימה והוא כרי של איזה מין כדמפרש בגמ' שאין הכל תפוסה אחת לא הלכך צריכי כולהו:

ר"א אומר תורמין מן הטהור על הטמא. כדס"ל ג"כ לקמן בסוף פ"ב דחלה דיכול לתרום אף מן המוקף שנותן פחות מכביצה באמצע כדי שלא יטמא הטהור מן הטמא ואין הלכה כר"א:

מתני' **אין תורמין מן הטמא על הטהור**. משום דתרומה טמאה לא חזיא לאכילה:

מזיד לא עשה ולא כלום. לתקן את השירים ותרומתו שתרם הויא תרומה ויחזור ויתרום:

וכן בן לוי שהיה לו מעשר טבל. כלומר שטבול לתרומת מעשר ונטמא זה המעשר והיה מפריש עליו והולך לתרומת מעשר על מקום אחר אם שוגג וכו':

אם היה יודע בו בתחלה. שנטמא זה אע"פ שהוא שוגג לענין התרומה שכסבור היה שמותר לתרום מן הטמא על הטהור הוי כמזיד ולא עשה כלום והלכה כר' יהודה:

מתני' **המטביל כלים בשבת**. וזה אסור לפי שהוא מתקן וכן המעשר דאין מפרישין תרומות ומעשרות בשבת שמתקן הוא:

והמבשל בשבת בשוגג יאכל. אותו תבשיל למוצאי שבת אבל בשבת עצמו אסור ובמזיד לא יאכל הוא לעולם אבל אחרים אוכלין אותו למוצאי שבת דכתיב גבי שבת כי קודש היא ודרשינן היא קודש ואין מעשיה קודש:

ובשביעית בין בשוגג בין במזיד יעקור. יעקור. וקאמר בגמ' טעמא לפי שנחשדו על השביעית ולא נחשדו על השבתות דבר אחר מונין לשביעית ואין מונין לשבתות וכדמפרשינן לה בגמרא:

גמ' **ר' יוחנן בשם ר' ינאי**. טעמא דאין תורמין מן הטהור על הטמא משום דכתיב ונחשב לכם תרומתכם וגו' ואמרינן בפ' דלעיל בהלכה ז' דהאי קרא בתרומה גדולה מדבר:

מה גורן ויקב איפשר וכו'. בתמיה כלומר שהרי אי אפשר שיהא כל הערימות של החיטין שבגורן חציין טמאין וחציין טהורין שהרי בעודן במחובר אין מקבלין טומאה כלל וכשנעקרו ונפלו עליהן משקין אז מקבלין הכשר טומאה ומתטמאין וא"כ כשנפלו המשקין על ערימה כל הערימה הייא מוכשרת לקבל טומאה דכולה גוף אחד היא וכן ביקב ולקמן פריך עלה מערימה גופה דקתני במתני' ומשני לה. וזה. כלומר וכאן אע"פ שאיפשר הוא שזה טהור וזה נטמא מ"מ למדין אנו אפשר משא"א דהואיל וכתיבא גבי תרומה גורן ויקב ללמד בא שלא יהא תורם מהטהור על הטמא כמו הגורן ויקב דלא משכחת ביה שכולו הוא חציו טהור וחציו טמא:

מעתה. אפי' בדיעבד לא יהא תרומתו תרומה ומשני ממנו כתיב והרמותם ממנו תרומת ה' ודרשינן ממנו מכל מקום תהא תרומה בדיעבד ולקמיה מפרש לה דאע"ג דהני קראי בתרומת מעשר כתיבי מלמדין הן על התרומה גדולה:

כל הדברים למדין ומלמדין. בכל מקום הדבר למד לעצמו ומלמד על אחרים אבל תרומת מעשר היא מלמדת על התרומה גדולה ואינה למידה לעצמה כדמסיק ואזיל תרומת מעשר וכו':

מנין. לתרומת מעשר שניטלת מן הטהור על הטמא:

עשה שינתנו לאהרן הכהן בכהונתו. כלומר דבזה ריבתה התורה שתנתן לאהרן כל מה שהוא יכול לאכול בכהונתו והרי התרומה היא טהורה ואע"פ שניטלה על הטמא ובהאי קרא גופיה מפורש בהדיא תרומת מעשר כן תרימו גם אתם תרומת ה' מכל מעשרותיכם אשר תקחו מאת בני ישראל ונתתם ממנו וגו':

טול מן מקודש שבו. מן כל שיהיה מקודש לתרומת מעשר ואפי' שניטלה על הטמא וריבתה התורה שתעשה כן אף לכתחילה:

מכל מעשרותיכם. ריבה אפי' היה לו אחד ביהודה ואחד בגליל תורם מזה על זה:

ואף היא ניטלת מן הגמור. בדבר זה דין תרומת מעשר נמי כן שאם הקדים הלוי להמעשר בשבלים אינו יכול להפריש תרומת מעשר מן השבלים אלא דשן ומפריש מן הדגן:

ואינה ניטלת מן הטמא על הטהור. לפי שיש כאן פסידא דכהן שאין תרומה זו ראויה לו אלא להסקה הלכך אף בתרומת מעשר אינה ניטלת:

כך אינה ניטלת מן הטמא על הטמא. דס"ל הואיל דיכול להפריש מן הטהור על הטמא יפריש כדי שיתן להכהן דבר הראוי לאכילה:

ומודה ר' נחמיה בדמאי. דהואיל ואינו אלא מדרבנן ומשום ספק מפריש הוא מן הטמא על הטמא והכי קאמר בהדיא בתוספתא סוף פ"ג ר' נחמיה אומר אין מפרישין מן הטמא על הטמא אלא בדמאי בלבד:

עד כדון בשהיה לו מאותו המין וכו'. אליבא דר' נחמיה הוא דבעי אם עד כאן לא פליג דאינה ניטלת מן הטמא על הטמא אלא בשהיה לו מאותו המין בטהור והלכך מוטב שיפריש מן הטהור על הטמא אבל אם לא היה לו מאותו המין מהו מי נימא דבכה"ג מודה ר' נחמיה הואיל דקי"ל דאין תורמין ממין על שאינו מינו מוטב שיפריש ממינו מן הטמא על הטמא או דילמא דאפי' בכה"ג פליג וס"ל דאעפ"כ מוטב להפריש מן הטהור על הטמא ואפי' אם אינו מינו או אם אפשר לו להמתין עד שיהיה מאותו המין מן הטהור ואז יתקן את הטמא:

נשמעינה. לזה מן הדא עובדא:

זבן ליה קלוסקין. קנה ר' חנינא בשביל ר' זעירא גלוסקא אחת ומן החבר הוא שקנה אותה דעשאה בטהרה אלא שלא היה מתוקן וכמ"ד לעיל בפ"ג דדמאי דמותר למכור לחבר אחד ודאי ובלבד שיודיענו שאינו מתוקן הוא שזה יתקנו:

בעא מתקנא מיום לחבריה. רצה ר' חנינא להשאיר מהגלוסקא זו כדי לתקן ממנה גם למחר דשמא לא ימצא למחר לקנות ממי שעושה בטהרה ועל כרחו יהא צריך לקנות מאחר שאינו מוחזק בטהרה והיה חושש שלא יפריש ממנו ולפיכך היה רוצה לתקן

מהיום שהיה מן הטהור על מה שאפשר שיצטרך לקנות למחר מדבר שאינו ידוע שנעשה בטהרה:

אמר ליה ר' זעירא לית אנן צריכין לחשוש ליחידאה. שאתה רוצה לחשוש להא דר' נחמיה דאין מפריש מן הטמא על הטמא יחידאה הוא ולית הלכתא כותיה:

אית לך מימר בשהיה לו מאותו המין. בתמיה וכלומר והשתא מדהשיב לו ר' זעירא כך ואם ר' נחמיה לא פליג אלא בשהיה לו מאותו המין בטהור וכי ידע ר' חנינה שיזדמן לו למחר מאותו המין בעצמו ובשביל כך היה רוצה לחשוש ולתקן מאותו של היום אלא ודאי ש"מ דר' נחמיה ס"ל דלעולם אין מפרישין אלא מן הטהור על הטמא ואפי' בשאינו מינו ולפיכך היה ר' חנינא חושש להחמיר וא"ל ר' זעירא לית אנן חששין ליחידאה ומוטב לתקן ממין על מינו:

ועיגול של דבילה וכו'. וכי לא נטמא כולו ומאי האי מן הטהור שיש בו דקתני ומשני דבמחובר העיגול במי פירות היא מתניתא שחיברו להיות בעיגול שלא יתפזרו הדבילות ובמי פירות חיברו ואין מי פירות עושין חיבור לטומאה:

ואין סופו ליחלק. קס"ד דעיגול של דבילה דקתני דתורמין ממקצת הטהור על הטמא אפילו לאחר שחולקין אותו הואיל דמעיגול אחד הן והלכך פריך ואמאי הא כיון דנחלק הוא ונעשה לשנים הוו להו כשני עיגולין א' טהור ואחד טמא וקאמר דהא לא קשיא דתיפתר שקרא לה שם תרומה בעודו במחובר בעיגול אחד:

אבל נטמאת קלחין בעודן כל קלח וקלח בפ"ע נטמאו מקצתן ואח"כ אגדן לא בדא התירו לתרום ממקצת הטהור על מקצת הטמא דהו"ל כבאין בשתי אגודות:

וחין סופה ליחלק וכו'. כדלעיל:

אגד שנטמא. מקצתו והתירו וחזר ואגדו מהו אי כאגודה אחת דייינין ליה הואיל ובשעה שנטמא וכן עכשיו בשעת קריאת שם תרומה באגודה היא או דילמא מכיון שהתירו אחר שנטמא מקצתו אע"פ שחזר ואגדו הו"ל כנטמא קלחין ואגדן ולא איפשטא:

וליתני עיגול וכו'. כדפרישית במתני':

מכיון דתנינן היו שני עיגולין וכו' מה צורכה דההיא דאמר וכו'. מערימות הוא דפריך על הא דמסיים ר' יוחנן לעיל וקאמר מה גורן ויקב וכו' למה ליה כולי האי ולומר דאעפ"כ למידין אפשר משאי אפשר הא כיון דתנינן ערימה במתני' א"כ ש"מ דאף בערימת גורן גופה מצינו מקצתה טמאה ומקצתה טהורה והא דפריך מסיפא משתי ערימות ולא פריך להדיא מהרישא וכן ערימה אלמא דמצינו בערימה מקצתה טמאה ומקצתה טהורה היינו טעמא משום דאי מרישא לחוד הוה מצי לשנויי הכא במאי עסקינן בשנטמאו מקצת

מהשבלים או החטים קודם שעשה מהן ערימה ואח"כ עשה ערימה מהן ומשאר חטים שלא נטמאו והן נשארין טהורין דהא אין אוכל מטמא אוכל מדאורייתא וכי קא"ר יוחנן לעיל דאי אפשר לערימה שבגורן שתהיה חציה טמאה וחציה טהורה היינו בשנטמא לאחר שנעשה ערימה דכל הערימה כגוף אחד הוא כדפרישית לעיל אבל מכיון דתני בסיפא דבשתי ערימות אחת טהורה ואחת טמאה לא יתרום מזה על זה תו לא מצינן לאוקמי הרישא בשנטמאו מקצת מהחטים קודם שעירבן עם האחרים ועשה מהן ערימה דא"כ הו"ל כשתי ערימות כדאמרינן לעיל גבי נטמאת קלחין ואגדן דהוו כשתי אגודות ותנן דבשתים אחת טהורה ואחת טמאה לא יתרום מזה על זה והלכך הוא דנקט למיפרך על ר' יוחנן מהסיפא:

אמר ר' חייא בר אדא. דלא קשיא דר' יוחנן מצי לשנויי לך דלאו בערימה של חטים מיירי אלא בערימה של קשואין ודילועין היא מתניתא ובאלו שפיר משכחת לה שנטמאו מקצתן ומקצתן טהורין וכגון שמקצת מהן נתייבשו ואותן אין מקבלות טומאה והלחין שבהן נטמאו וכשעשה מהן ערימה הרי מקצתה טהורה ומקצתה טמאה ולעולם בערימה של חטים בגורן לא מצינו שתהא חציה טהורה וחציה טמאה דבמחובר אין מקבלין טומאה ולאחר שתלשן אם נטמאו מקצתן ועשאן ערימה עם שאר החטים הו"ל כשתי ערימות כדאמרן:

היו שני עיגולין אחד מקצתו טמא ואחד מקצתו טהור. כלומר ששניהן המקצת מהן טמא והמקצת מהן טהור מהו שיתרום מזה על זה מי תלינן דתורם הוא מהמקצת הטהור מזה על מקצת הטהור של זה וכן ממקצת הטמא על מקצת טמא ומותר או דילמא תיישינן שמא יתרום מהטהור על הטמא ומהטמא על הטהור ואסור:

ויביא כהדא. וקאמר הש"ס ואתייא בעיא זו כהדא בעיא אחריתא לענין אם חוששין שיתרום מן הפטור על החיוב ומן החיוב על הפטור כדמסיק ואזיל היו לפניו שני כריים וכו' ואחד הפריש ממנו מקצת וכו' כצ"ל וכן הוא לקמן ריש פ"ד בסוף הלכה וזהו כעין הבעיא דשני עיגולין ושאלון תלמידי וכו' ואמר להן הכתוב הזה הכסיל חובק את ידיו וגו' כלומר הרי זה שנתעצל ולהפריש מכל כרי וכרי לכל תרומות ומעשרות שלו ולא עשה כלום לפי שאסור לו להפריש מזה על זה ור"א אמר משמיה דר' חייא רבא דבהדיא השיב דאסור ומינה נפשוט ג"כ לבעיא דשני עיגולין דאסור:

הרי שהביא מינין הרבה בקופה וכו'. תוספתא היא בפ"ג ולענין מן המוקף נשנית:

אין תורמין מזה על זה. כצ"ל וכך הוא בתוספתא דבתרומה הוא דחששו שיתרום מן המוקף וכאן דדבר אחר באמצע מפסיק ביניהן לא יתרום מן העליון על התחתון:

הדא דתימא בשאין שם חלל. באמצע אבל יש שם חלל באותו דבר אחר שבאמצע אינו מפסיק ותורם מזה על זה:

כל בית הגיתות אחד וכו'. ותורם מזה על זה:

תני. בתוספתא שם וכן היה ר' יהודא אומר כל בית הבד קורה אחת כיצד קורה אחת לשתי בורות שתי קורות לבור אחת שתי קורות לשתי בורות בזמן שכולם תפיסה אחת תורמין ומעשרין מזה על זה נטמא אחד מהן תורם מן הטהור שבו על הטמא שבו אין כולם תפיסה אחת אין תורמין ומעשרין מזה על זה נטמא אחד מהן אין תורמין מן הטהור שבו על הטמא שבו. כלומר כל בית הבד נחשב כאלו הוא נעצר מקורה אחת ובין קורה אחת לבור אחד שיורד השמן לתוכו ובין לשתי בורות וכו' בזמן שכולם תפוסה אחת שאין דבר אחר מפסיק באמצע נחשב הכל כאחד בין לענין לתרום מן המוקף ובין לענין שאם נטמא א' מהן הוי כאילו נטמא המקצת מכולו ותורמין מן הטהור שבו על הטמא שבו. וקאמר הש"ס דה"ה בגורן והוא שתהא תופסת את הגורן באמצע כלומר שתהיה הכל תפוסה אחת ולא יהיה דבר מפסיק באמצע הגורן:

עד כדון חטין. אם עד כאן בחטין דוקא צריך שיהו נוגעין באמצע שתהא נחשב הכל כתפוסה אחת וקאמר דלאו דוקא שיהו החטין בעצמן מצרפן אלא אפי' קש ואפי' תבן מהן ג"כ מצרפן כשהן נוגעין באמצע להצדדין של הגורן שמכאן ומכאן:

היה טמא באמצע. אם נטמא מה שבאמצע מהו שיהא מצרפן וא"ל והיינו נשוך בתמיה הא צריך שיגעו זה בזה עד שישוכו וכעין דתנן בפ"ב דחלה העושה עיסתו קבים ונגעו זה בזה פטורין מן החלה עד שישוכו והכא כיון שהטמא באמצע אי אפשר שיגעו זה בזה והלכך אינו מצרפן לתפוסה אחת:

היתה מפה באמצע. אם חשיבא הפסק אמר להן והיינו דין דחמשה שקין בגורן דתני וכו' בתוספתא פרק הנזכר וגריס התם שקי תבואה ועיגולי דבילה וחביות של גרוגרות כולם בהקפה אחת תורמין ומעשרין מזה על זה. ולפי גי' דהכא אין תורמין צ"ל דבהקפה אחת דקתני היינו שהן מוקפין זה על זה אבל אם הן זה אצל זה הוי השק הפסק והיינו דפשיט להן ר' יוסי דהמפה הוי הפסק:

תני. בתוס' שם וגרסי' נמי להא לקמן בסוף פ"ב דחלה:

בלח. ר"א לטעמיה דס"ל במתני' תורמין מן הטהור על הטמא ואשמעינן בברייתא דאף בדבר לח משכחת לה שתורמין ויהיה מן המוקף ואפי' כן לא יטמא הטהור מהטמא כדמפרש ואזיל:

והוא רוצה לתרום בטהרה. שרוצה לתרום עליהן מן הטהור:

מביא משפך שאין בפיו כביצה וממלא אותו זיתים וכו'. כן הוא בתוספתא וכן לקמן בחלה שאם יהיה בפיו כמלא ביצה יטמאו הזיתים שבמשפך מהזיתים הטמאים שכבושים בחבית כשיגעו אלו באלו. והלכך צריך שלא יהיה בפיו כמלא ביצה דבפחות מכביצה אינו מקבל טומאה ונמצא תורם מן המוקף והזיתים שבמשפך נשארו בטהרתן:
למה לי פחות מכביצה. והא אם אפי' יהיה בפיו כמלא ביצה וכי לא פירורין אינון. הזיתים שבפי המשפך כפירורין הן שבכל זית וזית אין בו שיעור לקבל טומאה ואף אם יהיו כמה זיתים בפיו אין מצטרפין לטומאה דכביצה בבת אחת בעינן כדדרשינן מכל אוכל אשר יאכל אוכל הנאכל בבת אחת ושיערו חכמים בכביצה ומשני דהיינו טעמא שלא יטמא זיתים הרבה כלומר דאע"ג דכביצה בבת אחת בעינן מ"מ חיישינן כשיגעו בהזיתים הכבושים בחבית המשקה הטופח שבהן מצרפן לכביצה כדתנן בפ"ח דטהרות גבי עריבה שהיא קטפרס דשתים מצטרפות לכביצה ע"י משקה טופח ומתוך כך יטמא זיתים הרבה לפיכך צריך שיהא בפיו פחות מכביצה שלא יבא משקה טופח על שיעור צירוף לכביצה:
אמרו לו. דברי חכמים בתוספתא הן שהשיבו לר"א שאין לך קרוי לח אלא יין ושמן בלבד וכלומר אף לדבריך אין זה קרוי לח:
היך עבידא קורה אחת לשתי בורות. השתא מהדר הש"ס לפרש דברי ר' יהודה בתוספתא כמו שהבאתי לעיל דמסיים כיצד קורה אחת לשתי בורות שתי קורות לבור אחת וכו' ופריך היך עבידא הא דקאמר שתי קורות לבור אחד שאם נטמא אחד מהן תורם מן הטהור שבו על הטמא שבו דהניחא גבי קורה אחת לשתי בורות משכחת לה שפיר דנטמא מה שבבור האחת והשניה לא נטמאת ומכיון שבאו מתוך הקורה האחת תפוסה אחת היא ולענין טומאה הוי כנטמא מקצתו והשאר בטהרתו ותורם מן הטהור שבו על הטמא שבו:
אלא שני קורות לבור אחד. קשיא דכי לא מתוך שנטמא מקצתן נטמאו כולן שהרי יורד הכל לבור אחד והיכי קאמר תורם מן הטהור שבו:
תיפתר שהיה בלבו לעשות תפוסה אחת. כלומר דלא מיירי שירד הכל לתוך בור אחד אלא הא דקאמר שני קורות לבור אחד היינו שהיה בדעתו בתחלה לכך שמשני הקורות שיעצור ירד השמן לתוך בור אחד ונמלך אח"כ לעשותו שתי תפוסות כלומר שירד לשתי בורות ודברי ר' יהודה כך הם מתפרשין בין שהיה בדעתו בתחלה כך שירד מהקורה אחת לשתי בורות ובין שבתחילה היה בדעתו משני קורות לבור אחד ונמלך לעשותו לשתי

בורות ובין מב' קורות לשתי בורות וא"כ אם נטמא אחד מהן הרי השני בטהרתו ולענין תרומה מיהת הכל כתפוסה אחת היא כדלעיל ותורם מן הטהור שיש בו על הטמא שבו:
הדא דתימר. דתורם מן הטהור על הטמא שבו דוקא בשנטמא זה משישלה ומשיקפה והיינו למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה דפלוגתא דתנאי היא בברייתא לענין גמר מלאכה למעשר ומייתי לה בפ' השוכר את הפועלים (דף צב) דתני רב הושעיא היין משירד לבור ויקפה שהחרצנים הן צפין למעלה על פי הבור כשמתחיל היין להיות תוסס ונוטלן עם הזגין ומשליכן ר"ע אומר משישלה בחבית שנותן היין לתוך החבית וישולה הזגין והחרצנים מעל פי חבית וכאן הואיל שכבר נראו לתורמן בטהרה אע"פ שאח"כ נטמא מקצתו תורם מן הטהור על הטמא:
אבל אם נטמא עד שלא שילה. לר"ע ועד שלא קיפה לרב הושעיא לא בדא. התירו להיות תורם מן הטהור עליו לפי שנטמא זה עד שלא נראה לתרום ממנו בטהרה:
ולא הורי. כר' אליעזר ואמר טעמא משום דתרין כל קביל תרין אינון. דר' טבי ור' יאשיה כחד הוו שקיבלו מר' ינאי וכן ר' יצחק בשם ר' הושעיה אמרו הלכה ור' הונא בשם ר' חנניה חד ור' יוסי בר' בון ורב יהודה בשם שמואל חד אמרו אין הלכה הוו תרי לגבי תרי ומספקא לי מי מאלו עיקר הן:
אמרין ליה והא ר' יצחק בר נחמן הורי. כר"א והוו תרי לגבי תלתא ואפי' כן לא קיבל ר' אימי ולא הורי כר"א:
גמ' **תמן תנינן**. בסוף מסכת טבול יום התורם את הבור של יין ואמר ה"ז תרומה ע"מ שתעלה בשלום מן הבור אמרינן מסתמא היה דעתו שתעלה בשלום מן השבר ומן השפיכה אבל לא מן הטומאה דלא התנה על כך ולפיכך אף כשנטמאת הויא תרומה ומדמעת ונשברה אינה מדמעת:
רש"א אף מן הטומאה. היה דעתו להתנות דכשאמר בשלום בטהרה ג"כ קאמר:
בטומאת טבולי יום היא מתניתא. כלומר בהא פליג ר"ש וכדמסיק ר' אילא לטעמא שכן טבולי יום מצויין בין הגתות שאם הוא כהן ולא היה יכול לשתות יין של תרומה בימי טומאתו וכשהוא טבול יום מצוי הוא בין הגתות כדי שאם יעריב שמשו יכול הוא לשתות מן התרומה שמפרישין שם והלכך קסבר ר"ש דדעתו של זה היה להתנות אף על הטומאה שלא תטמא במגע טבולי יום המצויין בין הגתות:
א"ר יוסי. דלא היא שהרי אין לטבול יום מגע אצל טבל שכל זמן שלא עלתה החבית מן הבור טבל היא וטבול יום פוסל את התרומה אבל לא את הטבל והלכך לית לך למיתלי

טעמא דר"ש מפני שטבולי יום מצויין שם דנימא דדעתו היה להתנות על טומאת טבול יום אלא דר"ש על כל שאר טומאה קאמר ודשייכא אף בחולין:

תני. בתוספתא דסוף פ"ב דטבול יום והגי' נשתבשה שם במקצת וגי' דהכא עקרית:

בד"א. דלהת"ק צריך מיהת שתעלה בשלום מן השבר ומן השפיכה בתרומה גדולה לפי שהיא צריכה ליתרם מן המוקף הלכך אמרינן דודאי דעתו היה להתנות שלא תשבר ולא תשפך שלא יצטרך להשלים ממקום אחר ושלא מן המוקף אבל בתרומת מעשר כיון שהיא נטלת אף שלא מן המוקף אפי' שאר כל הדברים שלום הם כלומר אפי' נשברה או נשפכה במקצת ה"ז כמו שעלתה שלום ולכשעלתה נתקיים תנאו והויא תרומת מעשר ומכ"ש אם נטמאת:

היה תורם תרומה ותרומת מעשר כאחת אינה שלום. אם כשברה או נשפכה דכיון דלא נתקיים התנאי גבי תרומה גדולה לא נתקיים ג"כ לענין תרומת מעשר:

יהודה ברבי אומר וכו'. טעמא הוא דמסיק דלא תימר אמאי לא חיישינן שמא היה בדעתו להפריש התרומת מעשר מקודם לתרומה גדולה א"כ לא שייך כאן מיגו דלא נתקיים התנאי לגבי תרומה גדולה לא נתקיים גם לגבי תרו"מ דהא עכשיו תרו"מ קודמת היא ולפיכך קאמר דלהא לא חיישינן מפני שבודאי לא עלתה על דעתו של זה לעבור על ד"ת שהרי המקדים מעשר ותרומת מעשר לתרומה גדולה עובר בלא תעשה הוא כדתנן לקמן בפ"ג שנאמר מלאתך ודמעך לא תאחר:

מתיב ר' בא בר ממל והא תנינן וכו'. דבשוגג תרומתו תרומה הגע עצמך אם אמרת לא עלתה על דעתו לעבור על ד"ת א"כ אפי' תרם לא ליהוי תרומה דאימר נמי לא עלתה על דעתו של זה לעבור על ד"ת שהרי התורה צותה לתרום מן הטהור כדיליף מדכתיב לאהרן הכהן עשה שינתנו לאהרן הכהן בכהונתו שראוי לו כשהוא טהור ובכהונתו ונימא דאילו היה יודע זה שהוא טמא לא היה תורם ממנו:

א"ר בא בר ממל. לפי הגירסא דר' בא בר ממל מתיב לה היה צריך לגרוס כאן לאמורא אחר ולפי גירסת הספר אמרינן איהו מותיב ואיהו מפרק לה דלא מצית אמרת הכי במתני' דלא ליהוי תרומה מהאי טעמא דאם אתה אומר כן נמצא את מבריחו מן הקלה ומכניסו לחמורה שהרי התורה לא הקפידה לתרום מן הטהור אלא לכתחילה ובדיעבד הויא תרומה ואם את אומר דלא ליהוי תרומה א"כ מכניסו אתה לעון טבל שהוא במיתה ומבריחו מן הקלה ואומר דכיון שהוא טמא לא חלה עליו שם תרומה וטהור שאכל את הטמא בעשה כצ"ל וגי' הדפוס טעות הוא שהרי אין כאן טמא שאכל את הטהור ועוד דטמא שאכל את הטהור ג"כ בעון מיתה אלא כדאמרן וכלומר דכשאתה מחמיר לומר

דאף בדיעבד לא ליהוי תרומה מטעמא דטמאה היא והרי אף אם יאכלנה הטהור אין כאן אלא עשה דטהור שאכל את הטמא הוא:

תני בשם ר' יוסי וכו'. בתוספתא פ"ג והובאה לעיל בפ"ק בהלכה ד':

בעא קומי ר' יסא. האי שוגג דמתני' דפליג ר' יהודה וקאמר דאם היה יודע בו בתחלה אפי' הוא עכשיו שוגג לא עשה כלום והיכי דמי אם נימא דעד כאן דוקא כסבור עכשיו בהן שהן טהורין כגון ששכח או כיוצא בזה:

והיה יודע. כלומר אבל אם היה יודע גם עכשיו שהן טמאין אלא דכסבר שמותר לתרום מן הטמא על הטהור מהו אם בכה"ג ג"כ פליג ר' יהודה ואומר דשוגג כזה נמי כמזיד הוא:

א"ל יאות רבי סבר כר' יודה. כלומר שפיר אזלא שמעתתך למאי שאתה מסתפק אליביה דר' יודא ויאות הוה אם רבי דהביא במתני' דברי ר' יהודה הוה סבר כר' יודא ברם דכר' יוסי בתוספתא היא הדא היא הדא הכל אחת היא דהא ס"ל דלעולם מה שעשה עשוי ומדבריך נראה דאתה מסתפק אליבא דר' יודא דס"ל דהואיל ורבי לא הביא דברי ר' יוסי והביא דברי ר' יודא ש"מ דרבי סבר כר' יודא:

גמ' **מתניתא בכלים גדולים**. גרסי' להא לקמן ס"פ במה מדליקין ובפ"ב דביצה בהלכה ב' והתם היא דשייכא ואיידי דאיירי במתני' מטבילת כלים מייתי לה הכא דתנן שם חל י"ט להיות אחר שבת בש"א מטבילין את הכל מלפני השבת ובה"א כלים מלפני השבת ואדם בשבת ועלה קאמר מתני' דלדברי הכל אין מטבילין כלים בשבת ובי"ט בכלים גדולים מיירי שאין דרך לשאוב בהן מים מן הבור ונראה הוא שלהטביל מטומאתן נתכוין אבל בכלים קטנים שדרך לשאוב בהן מים מערים עליהן לשאוב מים בתוכן ובין כך מטבילן מטומאתן:

ותני ר' הושעיא כן ממלא הוא אדם. בתוך כלי טמא מים מן הבור ומערים עליו בכך ומטבילו:

ותני. עוד בברייתא אחת כן נפל דליו או כליו בתוך הבור מערים עליהן ואומר שרוצה להעלותן ובתוך כך אם טמאין הן מטבילן מטומאתן:

תרין אמורין. פליגי באוקמתא דמתני' חד מוקי לה בכלים שנטמאו באב הטומאה וקס"ד השתא דה"ט דהואיל וטומאה דמדאורייתא היא וצריכה הערב שמש לפיכך אין מטבילן בשבת ובי"ט שהרי אינם ראוין להשתמש בהן היום אבל אם נטמאו בולד הטומאה וכגון שנטמאו במשקין דרבנן גזרו על משקין טמאין שיטמאו כלים גזירה משום משקה זב וזבה שהן אב הטומאה והואיל והך טומאה מדרבנן היא אינה צריכה הערב שמש מטבילן בי"ט להשתמש בהן היום:

ואחרינא אמר בכלים שנטמאו בולד הטומאה. כלומר אפי' נטמאו בולד הטומאה אין מטבילין בי"ט דס"ל דאין הטעם משום הערב שמש אלא מפני שהוא מתקן את הכלי בי"ט ואפי' בטומאה דרבנן אסור דהא מיהת מתקן הוא שקודם לכן לא הי' ראוי להשתמש בו מדרבנן:

מתיב מאן דאמר בולד הטומאה למ"ד באב הטומאה. וכך היא הגירסא בפ"ב דביצה ונכונה היא ובסוף פ' במה מדליקין מסורסת ובטעות היא והך קושיא מהמתני' דס"פ במה מדליקין היא דתנינן דספק חשיכה אין מטבילין את הכלים ומותיב האי מ"ד בולד הטומאה למ"ד באב הטומאה דלדידך דאמרת דטעמא הוה משום דבעי הערב שמש א"כ מאי איריא דקתני בין השמשות דשבת אין מטבילין את הכלים הא אפי' בחול אין מטבילין ביה"ש דהרי טעון הערב שמש ובין השמשות ספק לילה הוא ושמא ישתמש בהן מיד:

א"ל ברוצה להשתמש בהן חולין בטהרה. כלומר לא כדקס"ד דטעמא דידי גבי שבת ויו"ט משום הערב שמש הוא וקא מקשית לי על הא דאוקימנא דמתני' דספק חשיכה ג"כ בשנטמאו באב הטומאה מיירו הא אפי' ביה"ש דחול אסור דלא היא דאי הכי מאי אמרת ברוצה להשתמש בהן חולין בטהרה ולכך הוא מטבילן והרי לחולין אינו צריך הערב שמש דלא אמרו הערב שמש אלא בתרומה וקדשים ואפי' למעשר לא בעי הערב שמש כדתנן בפי"ד דנגעים טבל ועלה אוכל במעשר העריב שמשו אוכל בתרומה וכו' וא"כ אפי' בשבת וי"ט עצמו היה מותר להטביל כדי להשתמש בהן חולין בטהרה והוה לך למיפרך פירכא דעדיפא טפי מדידך דהא במתני' דביצה וכן במתני' דספק חשיכה סתמא קתני ומשמע אפילו הך טבילה אסור אלא דליתא כלל לס"ד דידך דטעמא דידי לאו משום הערב שמש הוא אלא משום דמתקן הוא והלכך דוקא אם נטמאו באב הטומאה דטמאין מדאורייתא הן הוי תיקון אבל אם נטמאו בולד הטומאה הואיל ומדאורייתא טהורין לגמרי הן לא הוי כמתקן והשתא ניחא נמי דמתני' דספק חשיכה דבשנטמאו באב הטומאה אין מטבילין אף בביה"ש דשבת דמתקן הוא:

אשה פקחת. גרסינן להא שם ובפרק אלו קשרים והתם שייכא ואיידי דמיירי בטבילת כלים והדחתן מייתי לה אגב גררה כדרך הש"ס הזה. ועל הא דלעיל התם איתאמרת דתני להאי ברייתא מדיחין כוסות וקערות ותמחויין מלילי שבת לשבת שחרית וכו' ומן המנחה ולמעלה אסור ובכוסות מותר שאין קבע לשתיה ועלה א"ר ירמיה ור"ז אשה פקחת הרוצה לרבץ את ביתה בשבת מדיחה כוס כאן וקערה כאן ותמחוי כאן ונמצא הבית מתרבץ מאליו בשבת:

בשוגג באיסור ובמזיד באיסור. השתא מהדר למתני' דידן ומפרש להא דקתני המעשר בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל היינו ששגג בהאיסור שלא ידע שאסור לעשות בשבת הלכך לא קנסו אותו ובמזיד באיסור קנסו אותו ולא יאכל דאלו ידע שאסור לעשר אלא ששגג ולא ידע שהיום שבת לא בעי ר' שמואל לאוקמה משום דס"ל דבכה"ג שידע מן האיסור הוה לן למיקנס שוגג אטו מזיד הלכך מוקי לה דכולה מיירי שידע משבת אלא ששגג בהאיסור ולא שייך כאן למקנסיה בשוגג אטו מזיד:

מתניתא אמרה כן. כלומר מלישנא דקבע התנא במתני' שמעינן נמי הכי דמדכללינהו להמעשר והמבשל בחדא בבא דקמ"ל בהא דכמו בהמבשל בשבת ודאי ששגג באיסור והזיד באיסור מיירי דבידע שמלאכה זו אסורה אלא שוגג בשבת מסתברא דליקנסיה שוגג אטו מזיד הואיל ועבר על מלאכה מאבות המלאכות אלא ע"כ דשגג במלאכה שלא ידע שבישול אסור ולא קנסו בזה אטו במזיד וא"כ ה"ה במעשר בששגג באיסור והזיד באיסור:

תני. בתוספתא דשבת פ"ג וגרסי' להא בפרק כירה עד סוף הלכה:

שוגג יאכל. אפי' בו ביום:

במזיד לא יאכל. בו ביום עד שתחשך:

ר' יהודה אומר בשוגג יאכל למוצאי שבת. אבל לא בו ביום בין הוא בין אחרים:

במזיד לא יאכל עולמית. הוא דעביד איסורא אבל אחרים מותרין למוצאי שבת:

ר' יוחנן הסנדלר אומר בשוגג יאכל למוצאי שבת לאחרים ולא לו. דס"ל דקנסינן שוגג אטו מזיד ולדידיה דוקא דעביד איסורא אבל אחרים למוצאי שבת מותרין אבל לא בו ביום דלא ליתהנו מעבירה:

במזיד לא יאכל עולמית לא לו ולא לאחרים. כדמפרש טעמיה בריש פרק אלו נערות דילף לה מקרא דכתיב ושמרתם את השבת כי קודש היא מה קודש אסור באכילה אף מעשה שבת אסור באכילה יכול אפי' בשוגג ת"ל מחלליה מות יומת במזיד אמרתי ולא בשוגג:

שמואל. היה פוסק כר' יוחנן הסנדלר:

רב כד הוה מורי בחבורתיה. לתלמידיו הוה מורי כר"מ לקולא:

בצבורא. כשהיה דורש ברבים היה דורש כר' יוחנן הסנדלר לחומרא מפני עם הארץ שלא ליזלזלו באסור שבת:

כרבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה הורי לן. בציבורא דמחמיר טפי דתני וכו' בתוספתא שם ולדידיה המבשל בשבת אף בשוגג אסור עולמית ובין לו בין לאחרים לא יאכל:

את מה את אמור היכי סבירא לך להלכה אמר לון אני אין לי אלא משנה דסתם לן רבי כר"מ המעשר והמבשל וכו':

שמע רב חסדא להא דר' יוחנן. דמפרש לסתמא דמתני' כר"מ לקולא ואמר הותרו שבתות בתמיה לא כן א"ר הונא וכו'. ואסרו להן את השוכח. אפי' בשוגג וא"כ ה"ה במבשל ואת אמר הכא הכין דמבשל מותר בשוגג בתמיה:

קנסו במניח. אליבא דר' יוחנן הוא דמשני לה דאע"ג דבראשונה היו אומרים דשוכח ומניח תבשילו ע"ג כירה דינו כמבשל בשבת כשחזרו וקנסו לא קנסו אלא במניח דקילא ליה וגזרינן דיניח במזיד ויאמר שכוח הייתי אבל לא קנסו שוגג במבשל דלא חיישינן דעביד אסורא כי האי במזיד:

חזרו לומר. על הברייתא דלעיל קאי דקנסו בשוכח וחזרו לומר דדוקא בתבשיל שהוא מצטמק ויפה לו בהא הוא דאיכא למיחש שלא יניח במזיד וכו' כדמפרש ואזיל מה הוא מצטמק ויפה לו:

ובשר טרוף. דמכיון שכבר טרוף הוא מצטמק ויפה לו:

בצים מה הן. אם הן כתבשיל שמצטמק ויפה לו:

ואסר להם. דמצטמק ויפה לו הויא כדלקמיה:

חמין. שנשתהו ע"ג כירה והתיר דמצטמק ורע להן:

בצים קטנות כחזרדין. שהיו מצומקות הרבה עד שנעשו קטנות כעוזרדין קורמ"ש או סורבו"ש בלע"ז והיה טעמן יפה כפינקרסין והוא פרי חשוב מאוד בפ"ז דפאה ובפ"ק דסוטה א"ר יונתן יפה ספסוף שאכל בנערותינו מפנקריסין שאכלנו בזקנותינו:

תני. שם בתוספתא ריש פ"ג:

עסיות. מין קטניות:

עד. שישהא בכדי שיעשו:

ר' אחא אמר במזיד כר"מ. הא דקתני ואם נתנה אסורין וכו' כר"מ מיתוקמא דקאמר לעיל גבי מבשל בשבת דבמזיד הוא דלא יאכל בו ביום וכן הכא דהואיל ונתנה במזיד אסורין עד למוצאי שבת דאלו נתנה בשוגג אפי' בו ביום מותרין:

ר' יוסי אומר. דלא היא אלא אפי' נתנה במזיד לא הוי אלא בשוגג במבשל ומיתוקמא אפי' כר' יהודא בברייתא דלעיל דס"ל בשוגג יאכל למוצ"ש:

א"ר מנא יאות א"ר יוסי. דאין דין עבר ושהה כמבשל בשבת במזיד אלא דדי אם נקנסיה דלא יאכל עד למוצ"ש וכמבשל בשוגג לר' יהודה:

הנוטע בשוגג וכו'. תוספתא היא בשבת שם ומסקנת דברי ר' מנא הן כלומר דאף לר' יהודה דהך ברייתא דהנוטע בשבת דמחמיר בשוגג נמי שפיר מיתרצא כדמסיק ואזיל: ר' יהודה אומר חילוף הדברים וכו' דשבת דחמירא בשוגג נמי יעקור שלא יהנה ממעשה שבת והלכך וכאן וכו' גבי קדירה בעסיות וכו' מכיון שאתה אומר דתמתין למ"ש בכדי שיעשו הוי כמי שלא נהנית מחמת שבת כלום ומודה ר' יהודה הכא דהוי כמבשל בשבת בשוגג:

מה טעם דרבנין. דמחמירי בשביעית יותר משבת:

נחשדו ישראל על השביעית. הלכך גזרו בה טפי שלא יטע במזיד ויאמר שוגג הייתי:

דבר אחר מונין לשביעית. מונין השנים של שני שביעית לנטיעות לענין ערלה ורבעי וכשמונין השנים למפרע יראו שנטיעה זו בשביעית היתה ואתו למישרי נטיעה בשביעית:

ואין מונין לשבתות. שהרי שנים הוא שמונין כנטיעה ולא ימים והלכך לזמן מרובה לא יוודע הדבר שנטע זה בשבת:

היך עבידא. כלומר דמפרש מאי נ"מ מבין אלו שני הטעמים והיך עבידא דלפעמים איכא חדא טעמא וליכא לאידך וקאמר בכה"ג דלקמיה:

נטע פחות משלשים וכו'. דתנינן לעיל בפ"ב דשביעית בהלכה ו' הנוטע שלשים יום לפני ר"ה עלתה לו שנה תמימה ומותר לקיימו בשביעית פחות משלשים יום לפני ר"ה לא עלתה לו שנה תמימה ואסור לקיימו בשביעית כדתנן במתני' שם שאם נטע פחות משלשים יום לפני ר"ה יעקור והשתא אם זה נטעה בשוגג פחות משלשים יום לפני ר"ה של שביעית ונכנסה לשביעית איכא בינייהו דאין תאמר דהטעם שהחמירו אף בשוגג בשביעית מפני החשד אין כאן חשד שהרי לא נטע בשביעית עצמה דנימא להחמיר אף בשוגג שלא ידע שהוא פחות מל' יום ודאי כולי האי לא מחמרינן משום חשדא דשביעית עצמה אבל אין תימר דהטעם הוא מפני מונין יש כאן ג"כ טעמא דמונין שכשיראו אח"כ ששני ערלה ורבעי יהיו כלין והיינו לאחר ג' שנים לערלה וד' רבעי שלימות דפחות מל' יום לא עלתה לו שנה ויחשבו למפרע וימצאו שנטיעה זו מתחלת חשבון שלה מתחילת שנה שביעית היא אכתי אתו למישרי נטיעה בשביעית או בפחות מל' יום לפני שביעית ולהאי טעמא איכא למיגזר אף בשוגג בכה"ג:

נטע פחות משלשים לפני שמינית ונכנסה שמינית כצ"ל וכן הוא בפ' כירה. כלומר וכן איכא בינייהו איפכא שאם נטע בפחות משלשים יום לפני ר"ה של שמינית ונכנסה לשנת שמינית אין תימר חשד יש כאן חשד אין תימר מונין אין כאן מונין. וחסר כאן אין תימר הבתרא ובפ' כירה גרסינן לה אלא ששם מסורסת הגי' במקצת וכצ"ל כמו שהצגתי. כלומר דלטעמא דחשדא איכא הכא שהרי בשביעית עצמה הוא שנטע אבל טעמא דמונין ליכא דהא פחות משלשים לפני ר"ה לא עלתה לו שנה וכשיחשבו לאחר שיכלו שני ערלה ורבעי יראו למפרע שהשנים מתחילין מתחילת שנת שמינית וליכא למיגזר מידי דאע"ג דהשנים שלימות מתחילין הן מקודם שמינית מ"מ תלינן שיאמרו דזה לא נטע אלא לאחר שכלתה שנת שביעית דודאי בשביעית עצמה לא היה נוטע:

ואתיא כמ"ד מפני החשד ברם כמ"ד מפני מונין קנסו בשוגג מפני מזיד. כצ"ל כמו שהיא בפרק כירה. כלומר דהש"ס מסיק לה דהאי טעמא דמפני חשדא הוא העיקר וכהאי מ"ד אתיא שפיר המתני' דקתני הנוטע בשביעית משום דבשביעית עצמה לעולם איכא האי טעמא דמפני חשדא אבל למ"ד דטעמא מפני מונין ולדידיה לא אתי האי טעמא בלחוד אלא כשנטע פחות מל' לפני שביעית וכך הוא משמע מהאי דבר אחר דבא להוסיף על האי טעמא דמפני חשדא וקאמר דבר אחר וכו' וכלומר להשמיענו דאף במקום דליכא טעמא דחשדא טעמא דמונין מיהת איכא ולא מיתוקמא האי טעמא לחודיה אלא בנטע פחות משלשים לפני שביעית וכדאמרן וא"כ בהא קנסו בשוגג מפני מזיד בתמיה וכו כולי האי חששו חכמים למיקנס בשוגג אטו מזיד אף בחששא רחוקה כזו והיכא דטעמא דמפני חשדא ליכא וא"ת דאה"נ דחששו חכמים למיקנם בשוגג אף במקום דליכא אלא טעמא דמפני מונין בלחוד א"כ קשיא אמאי תני במתני' הכא הנוטע בשביעית אף בשוגג יעקור אם דקנסו חכמים אף בנוטע פחות משלשים יום לפני שביעית הוה ליה לאשמועינן רבותא טפי ועוד דלעיל בשביעית בפ"ב דמיירי בפחות משלשים יום כדתנן אין נוטעין וכו' פחות מל' יום לפני ר"ה של שביעית ואם נטע וכו' יעקור והו"ל למיתני ואם נטע בין בשוגג בין במזיד יעקור אלא ודאי כל היכא דליכא אלא האי טעמא דמפני מונין בלחוד לא גזרו חכמים בשוגג אטו מזיד ובמקום דאיכא טעמא דמפני חשדא הוא דגזרו ולפיכך לא תנינן להא אלא בנוטע בשביעית עצמה:

הלכה ב

מתני' **אין תורמין ממין על שאינו מינו.** כדדריש בגמ' דכתיב כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן אמרה תורה תן חלב לזה ותן חלב לזה:

כל מין חיטין אחד. אפי' שחמתית ולבנה תורם מזה על זה:

כל מין תאנים וכו' אחד. בין שחורות בין לבנות:
וגרוגרות. כשהן לחין קרויין תאנים וכשיבשו קרויין גרוגרות וכשנדרסין בעיגול קרוי עיגול דבילה:
כל מקום שיש כהן. ליתן לו מיד תורם מן היפה וזהו מן התאנים על הגרוגרות דתאנים יותר יפים הן אבל לא מגרוגרות על התאנים:
תורם מן המתקיים. מן הגרוגרות על התאנים דגרוגרות מתקיימי טפי:
לעולם הוא תורם מן היפה. דכתיב בהרימכם את חלבו ואי פסיד פסיד ואין הלכה כר' יהודה:
תורמין בצל קטן שלם. דשלם עדיף אע"פ שחצי בצל גדול חשוב הוא ור' יהודה ס"ל דחשיב עדיף ואין הלכה כר"י:
על הכופרים. על של בני הכפרים:
מפני שהוא מאכל פוליטיקוס. בצלים של בני המדינה הם חשובים ומאכל בני פלטרין של מלכים:
גמ' **זה אחד מג' מדרשות שהן מחוורין**. שמפורשין ממש בתורה חדא הא דלקמיה ואידך לעיל בפ"ק הלכה ה' ואידך בריש פרקין כדגן מן הגורן וכולהו דריש להו ר' יוחנן בשם ר' ינאי:
כל חלב יצהר וגו' מה אנן קיימין. כלומר דבעי לאסוקיה לדרשיה דילפינן מכאן דכל שני מינין אין תורמין מזה על זה והלכך מפרש דבמה אנן קיימין הא דכתבה התורה חלב גבי יצהר דמשמע דלמין אחד תן לו החלב והתרומה שלו וגבי תירוש ודגן שהן שני מינין ג"כ כתבה התורה חלב אחד והשתא היאך תפרש להאי קרא:
אם ללמד שהן תורמין מן התירוש על הדגן וכו'. הא לא מצית אמרת דהתיבון על זה דהרי תירוש ויצהר הרי שני מיני אילן הן ואין תורמין ומעשרין מזה על זה כדילפינן מדכתבה התורה לחלב אחד גבי יצהר ואם הן שניהם מין אילן ואפ"ה אין תורמין מזה על זה מכ"ש תירוש ודגן שזה מין אילן וזה דגן שאין תורמין מזה על זה:
דו אמר. כלומר אלא ע"כ דה"ק קרא מה תירוש ויצהר וכו' ואף אני מרבה שני מינין שבדגן וכו' כצ"ל ולהכי כתב חד חלב לגבי תירוש ודגן ללמד מתירוש על דגן דכמו שחלוק מין תירוש ממין אחר של אילן ואין תורמין מזה על זה ואע"פ ששניהם מין אינן הן כך חלוקין הן שני מינין שבדגן שאע"פ ששניהם מין דגן הן הואיל וחלוקין במין דגן הן אין תורמין ומעשרין מזה על זה:

כל מין חטים אחד לכן צריכה. כלומר הא תנינן במתני' כל מין חטים אחד ומאי קמ"ל וקאמר דלכך היא צריכ' לאשמעינן דאפי' מאגדון על שמתית או איפכא תורמין מזה על זה. אגידון לבן שמתית אדום כדלעיל בפ"ב דפאה גבי הזורע שני מיני חטים ואגדון מל' יין אגורדלי כדפרישית שם:

כל מין תאנים וכו' תני. בתוספתא פ"ד והגי' שם מסורסת וגי' דהכא עיקר:

תורמין תאנים על הגרוגרות במנין. כגון עשר תאנים על תשעים גרוגרות אבל לא במדה מפני שממעט בשיעורא לגבי מנין דכלי המחזיק מאה גרוגרות לא יחזיק מן התאנים אלא חמשים שהן לחין ותפוחין וכי מנית להו לא אשכחת לכל עשר גרוגרות דחולין חדא תאנה דמעשר:

וגרוגרות על התאנים במדה אבל לא במנין. דממעט בשיעורא לגבי מדה דתשעים תאנים מחזיקין כמדת כלי גדול ועשר גרוגרות מחזיקין מדה קטנה וכי כיילת להו לא אשכחת אחד מעשרה במידה הגדולה של תשעים התאנים:

רשב"ג אומר וכו'. לקמיה פליגי בפירושא דמילתיה דרשב"ג:

אבא היה נוטל עשר גרוגרות מן המוקצה. כלי שנותנין בו הגרוגרות והיה נוטל עשר מהן להפריש על תשעים תאנים שבכלכלה ולא היה מקפיד:

ר' ירמיה סבר מימר. לפרש מילתיה דרשב"ג דקאמר סלי תאנים וגרוגרות מין אחד הן דה"ק לפי שאתה רואה את הצמק והן הגרוגרות שעכשיו צמקו רואה אתה אותן כאילו תפח כמו שהיו בתחלה קודם שיצמקו ולפיכך נסב סלין כמה דאינון דס"ל לכמות שהיו משערינן ולוקח לפי המנין של התאנים שבסלין מסלי גרוגרות למעשר עליהן כפי שהן עכשיו שהרי אנו רואין להגרוגרות כאילו היו תפוחין כבתחילה ונמצא אפי' אם תורם מהגרוגרות במנין על התאנים אינו ממעט במידה שאם היו כאן תשעה סלי תאנים והיה מן הגרוגרות שמפריש עליהן סל אחד לפי השיעור שהיו תפוחין בתחלה ואע"פ שעכשיו אינם מחזיקין לסל אחד לפי ערך תשעה סלי תאנים והיינו דקאמר נסב סלין כמה דאינון כלומר לוקח מהסלין כמו שהן כדאמרן ופליג רשב"ג אסיפא דמילתיה דת"ק דלדידיה א"צ להפריש מהגרוגרות על התאנים במידה:

תרין אמרין. תרוויהו אמרי דלא כר' ירמיה שהרי דרך התפח לצמוק אבל אין דרך הצמק לחזור ולתפוח והלכך אין משערין הגרוגרות לכמות שהיו בתחלה אלא כמות שהן עכשיו ונסב סלין רברבין בתאינייא כלומר שצריך שיקח להגרוגרות שיהיו בסל גדול כמו סלי תאנים שהן גדולים שאם יש כאן תשעה סלי תאנים יקח ס"ל גרוגרות כמו מדת אלו סלי תאנים ויפריש עליהן והשתא לר' יונה ור' יוסי לא פליג רשב"ג אסיפא דמילתיה דת"ק

דאיהו נמי ס"ל דגרוגרות על התאנים במידה וכי פליג ארישא הוא דפליג דת"ק קאמר תאנים על הגרוגרות במנין ועלה הוא דקאמר סלי תאנים וגרוגרות מין אחד הן כלומר ששוין הן ואם יש כאן תשעה סלי גרוגרות מפריש סל אחד תאנים עליהן ואע"פ שממעט הוא לגבי מנין בהא לא איכפת לרשב"ג דס"ל דלעולם אחר המדה אנו הולכין וכל מידת הסלין שוין הן בין אם יהיו מתאנים או מגרוגרות ולפיכך מפריש מזה כיל זה ובלבד שלא יפחות מן המדה:

אמר להון ר' אחא. לר' יונה ור' יוסי כן רבי אילא רבכון הוי בה כך היה ג"כ מקשה ר' אילא רבכם על סברת ר' ירמיה כמו שאתם מקשים עליו והוסיף והביא ראיה ממתני' דלקמיה דלא משערינן לכמות שהיו בתחלה אלא כמות שהן עכשיו משערינן:

תמן אמר תנינן. כלומר כך אמר ר' אילא תמן תנינן בפ"ג דטהרות כביצה אוכלין שהוא שיעור לטומאה שהניחן בחמה ונתמעטו מכשיעור וכן כזית מן המת או מן הנבילה וכו' הרי אלו טהורין ובפיגול ונותר וחלב אין חייבין עליהן וקתני התם בסיפא הניחן בגשמים ונתפחו טמאין וחייבין עליהן משום פיגול ונותר וחלב אלמא דכמות שהן עכשיו משערינן ודלא כר' ירמיה:

דרומאי אמרי והוא שיהא כזית במעיקרו. אסיפא דהתם קאי דקתני הניחן בגשמים ותפחו טמאין וחייבין עליהן דוקא בכשהיה בהן כשיעור מעיקרא וצמקו וחזרו ותפחו הוא דאמרינן הכי לפי שאין דיחוי באיסורין:

ר"י ור"ל תרווייהו אמרין אע"פ שאין כזית מעיקרו. אלא שעכשיו מאחר שתפחו יש בהן כשיעור הולכין אחר כמות שהן:

תמן תנינן. בריש פ"ה דמנחות כל המנחות באות מצה חוץ מחמץ שבתודה ושתי הלחם שהן באות חמץ ר' מאיר אומר שאור בודה להן מתוכן ומחמצן שמבדיל מקצת סולת מן העשרון בעצמו לאחר שנמדד ולש אותו המקצת וטומנו בהעשרון ומתחמץ כולו מאליו ר' יהודה אומר אף היא אינה מן המובחר שלא תתחמץ יפה לפי שאין כאן שאור מחומץ אלא מביא את השאור מתוך ביתו שהוא מחומץ יפה ונותן לתוך המדה של עשרון ומוסיף סולת וממלא את המדה אמרו לו אף היא היתה חסירה או יתירה וכדמפרש ואזיל:

מני אמרו לו ר"מ. הוא שהשיב כן לר' יהודה דפעמים שהשאור שמביא יפה הוא שהוא תפוח ועלה הרבה ואין בו סולת אלא דבר מועט והא אילו סולת היתה צמוקה שאין כאן עשרון שלם אלא שעכשיו לפי שהשאור יפה הוא ותפח נדמה שיש כאן עשרון כשממלא

את המדה ובאמת אנו אומרים את רואה את התפוח כאלו צמק ונראית חסירה שהרי אם תשער לכמות שהיה צמק ודבר מועט אין כאן עשרון והמדה נראית חסירה:

ופעמים. הוא בהפך שהשאור רע הוא ויש בו סולת הרבה אלא שלא עלה יפה והוא עכשיו צמק הא אילו סולת היתה תפוחה המידה אלא שעכשיו לפי שהשאור רע והוא צמק ומחזיק המידה ובאמת יש כאן יותר מעשרון אם אתה רואה את הצמק כאלו תפוח היה בתחילה ונראית המידה יתירה:

ע"ד דר' ירמיה ור' יוחנן ור"ל וכו'. כצ"ל ותיבת דרומייה שהוא באמצע מטעות הדפוס הוא שננתקה התיבה משורה שתחתיה לאשר עליה ולקמן היא שייכא. דר' ירמיה ור' יוחנן ורשב"ל שלשתן אמרו דבר אחד ביתירה כלומר דלכולהו ס"ל דאת רואה את הצמק כאילו תפח. ר' ירמיה כדאמר לעיל ור"י ור"ל תרוייהו ס"ל דאע"פ שלא היה בו כזית מעיקרו לפי שאתה רואה אותן עכשיו תפוחין וא"כ מכ"ש דס"ל כר' ירמיה דאת רואה את הצמק עכשיו כמו שהיה תפוח בתחלה והרי לדעת שלשתן דבר אחד הוא כמה שאמרו גבי פעמים שהיתה יתירה לפי שאנו אומרים את רואה את הצמק כאלו היה תפח בתחלה:

ע"ד דדרומייה ור' יונה ור' יוסי שלשתן אמרו דבר אחד בחסירה. כלומר ולסברת ר' יונה ור' יוסי דלעיל דאמרי אין אומרים את רואה את הצמק כאלו תפח שאין דרך הצמק להיות חוזר תפוח אלא דאיפכא אנו אומרים את רואה את התפוח כאלו צמק שכן דרך התפוח להיות צמק וכן לדרומאי דלעיל דפליגי וס"ל דדוקא בשהיה בהן כזית מעיקרא הא לאו הכי אין אנו אומרים את רואה את הצמק כאלו תפח וסברת דרומאי כסברת ר' יונה ורבי יוסי הוא וא"כ שלשתן אמרו דבר אחד בהא דאמרינן גבי פעמים היתה חסירה דרואין את התפוח כאלו צמק:

איליין דברפטיי. בני בר פטיי בשלו אורז ושכחו לתקן אותו מקודם ושאלו היאך לעשות לפי שהמבושל יותר תפוח מן החי:

חברייא סברין מימר ייסב חיין לו לקבל מבושל. כלומר שיקחו מהאורז חי וישערו לו לקבל המבושל לפי מה שהיה בתחלה בו:

ואמר לון ר' יוסי. שפיר הוא ואוף אנא סבר כן שישערו חי נגד החי של המבושל והיינו לו לקביל מבשל למה לפי שדרכו לתפוח כשמבשלו וא"כ אין יכולין לשער את החי נגד המבושל כפי שהוא עכשיו דזה מרבה בשיעור הוא אלא שישערו לו לקביל מבושל כדפרישית שישערו את המבושל לו למאי שהיה חי בתחלה מזה המבושל ולפי אותו השיעור יתקן מן החי:

הלכה ג

מתני' **ותורמין זיתי שמן**. שעושין שמן על זיתים שאין עומדין לשמן אלא לכבוש אותן בחומץ או במי מלח לקיימן לאכילה לפי שזיתי שמן יפין הן מזיתי כבש והוה ליה מן היפה על הרע:

ויין שאינו מבושל. שהוא יפה לשתייה יותר מן המבושל:

כל שהוא כלאים בחבירו לא יתרום מזה על זה. כדיליף בריש הלכה דלעיל דכתיב כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן וגו' ותירוש ודגן כלאים הן זה עם זה:

חוץ מן הזונין על החטים. זונין מפרש להו בריש כלאים שהן ממין חטים אלא שגרוע ונשחת ואינן אוכל ואין מקיימין אותן אלא ליונים:

והקישות. קומקברוס בלע"ז ובערבי פאקו"ס והמלפפון צידרו"ש בלע"ז ובערבי פייא"ר מין אחד הן ותורמין מזה על זה:

ר' יהודה אומר שני מינין. לטעמיה הוא דאזיל דס"ל לעיל בפ"ק דכלאים בהלכה ב' שהן כלאים זה בזה ואין הלכה כר' יהודה:

גמ' **א"ר יוחנן דר' יודה היא**. מתני' דקתני ויין שאינו מבושל על המבושל אתיא אפי' כר' יהודה וכלומר דאע"ג דלעיל ס"ל לר' יודא ופליג בבצל קטן שלם הכא לא פליג ומודה דדוקא שאינו מבושל על המבושל הוא דתורמין ומשום דלקמיה פריך ר' יוחנן דר' יהודה אדר' יהודה אקדמיה להא דמתני' דידן אתיא נמי כר' יהודה:

דר' יהודה מתיר מפני שהוא משביחו ואמר רבי יוחנן וכו'. כלומר ומהא דלקמן בריש פרק י"א דתנינן אין מבשלין את היין של תרומה מפני שהוא ממעיטו ור' יהודה מתיר מפני שהוא משביחו ואקשי עלה התם ר' יוחנן דמחלפה שיטתיה דר' יהודה דמהתם שמעינן דס"ל דיין מבושל עדיף טפי ומתני' דהכא דמשמע שאינו מבושל עדיף ולא פליג ר' יהודה וכדאמרן דאתיא נמי כר' יהודה וקשיא דידיה אדידיה:

רבי אלעזר אומר אינה מוחלפת. דלא קשיא דתמן בפרק י"א בכהן מיירי ומתיר ר' יהודה לבשלו שאף ע"פ שמחסר את היין בבישול מ"מ משביחו מחמת שהוא מתקיים לו ביותר משאינו מבושל וכאן במתני' בבעלים מיירי וצריך לתרום מן היפה לפי שנוח לו יותר להכהן ליטול יין חי כפי המידה:

ר' אלעזר ור' יוחנן. השתא מייתי פלוגתייהו בטעמא דמתני' דריש פרק י"א ואיידי דלעיל ודלקמן דפליגי התם בטעמא דאין מבשלין את היין של תרומה חד אמר מפני שממעטו משותיו שאינו שוה כ"כ כמו יין חי ובנ"א חפצין יותר לשתות יין חי מהמבושל:

ממידתו. שהוא נחסר על ידי בישול:

ולא ידעין. ומספקא לן איזה משניהן אמר טעם הזה ואיזה לאידך אלא מן מה דא"ר יוחנן לעיל מחלפה וכו':

הוי. דע"כ ש"מ דר' יוחנן דקאמר מחלפא שיטתיה דר' יהודא הוא דקאמר דטעמיה דהת"ק מפני שממעטו משותיו והלכך אפי' הכהן אין לו לבשלו ולעשותו גרוע מכמות שהיה:

ר' יהודה וכו'. קאמר נמי כר' יוחנן:

מתניתא. ברייתא פליגא על ר' יוחנן דתני בה תורמין אף משאינו מבושל וכו' ואם כן כל שכן מהמבושל על שאינו מבושל ולר' יוחנן הא קאמר דשאינו מבושל עדיף הוא:

א"ר אימי לא תני ר' יוחנן. להאי ברייתא דסמי להברייתא מקמי המתני':

א"ר בון בר כהנא בשם רבי. אמתני' קאי אהא דקתני ואם תרם מן הרע על היפה תרומתו תרומה דכתיב ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו ממה שהוא בנשיאת עון אם אינו תורם מחלבו אתה יודע דמה שעשה עשוי שאם אין תרומתו תרומה נשיאת חטא למה:

הא דבר שהוא אוכל. על הא דקתני חוץ מן הזונין שאינן אוכל קאי דמשמע הא דבר שהוא אוכל מותר לתרום ממנו ואע"פ שאינו יפה כל כך:

מתני' דקתני מן הרע על היפה הויא תרומה בדיעבד כר' ישמעאל בר' יוסי הוא דאמר וכו'. בתוספתא פ"ד:

מסתברא יודה רבי לדבר תורה. מודה הוא דמן התורה מותר לתרום מן היין על החומץ ומ"ע דרבי דקאמר ב' מינין הן שאם אתה אומר וכו' ומדרבנן הוא דקאמר שאין תורמין מן היין על החומץ:

הקישות וכו' ר' יודה כדעתיה וכו'. כדפליגי בפ"ק דכלאים וכדפרישית במתני':

הדרן עלך אין תורמין

פרק ג

הלכה א

מתני' **התורם קישות ונמצאת מרה**. בגמרא קאמר משום דעשו אותה כספק אוכל כלומר כאלו לא ידוע אם בשעה שתרם מרה היתה או אח"כ נעשית כך הלכך הויא תרומה ויחזור ויתרום:

ונמצאת של חומץ. ואין תורמין מן החומץ על היין לפי שהוא מן הרע על היפה:

אם ידוע שהיתה של חומץ עד שלא תרמה אינה תרומה. אע"ג דתנן בסוף פרק דלעיל אם תרם מן הרע על היפה תרומתו תרומה שאני הכא דדעתו היה לתרום מן היין וכיון

שנודע שהיתה של חומץ הויא לה תרומה בטעות ואינה תרומה ואם ספק אימתי נעשה חומץ תרומה ויחזור ויתרום ונותן שתיהם להכהן והכהן משלם לו דמי הגדולה שהיא תרומה הראשונה שהשניה מתמעטת לפי ערך של הראשונה שהופרשה משם והכהן נקרא מוציא מחבירו ועליו הראיה לפיכך אין לו לכהן אלא הקטנה ובעד הגדולה ישלם לו והכי אמרינן בגמרא בהלכה דלקמן:

הראשונה אינה מדמעת בפני עצמה. אם נפלה לפחות ממאה חולין אין עושה אותן מדומע לפי שספק תרומה היא וכן השניה אם נפלה בפני עצמה:

ואין חייבין עליה חומש. זר שאכלה בשוגג לזו לבדה או לזו לבדה אינו משלם אלא הקרן ואינו חייב להחומש כדין שאר אוכל תרומה בשוגג לפי שכל אחת בפ"ע ספק תרומה היא:

מתני' **נפלה אחת מהן**. פירושא דמתני' דלעיל היא דקתני אינה מדמעת בפני עצמה כיצד נפלה אחת מהן לתוך החולין וכו':

מדמעת כקטנה שבשתיהן. ואם יש מהחולין כדי להעלות את הקטנה הותרו החולין ומעלה את התרומות שנפלו בהן ונותנן לכהן:

גמ' **ניחא אבטיח ונמצא סרוח**. דאיכא למימר בשעה שתרם יפה היה ואח"כ נסרח אלא קישות ונמצאת מרה אמאי הויא תרומה ולא מעיקרא היא מרה דהא מסתמא כך היתה בתחלה:

עשו אותן כספק אוכל. לחומרא דאע"פ שאין דרך שתיעשה מרה אם לא היתה כך בתחלה מכל מקום הואיל ולא ידע בשעה שתרם שהיא מרה הויא תרומה אלא שצריך לחזור ולתרום שניה לתקן את טבלו:

ר' יונה בעי. אם לכל הדברים עשו אותה כספק אוכל ומטמא טומאת אוכלין דשמא אוכל הוא:

ושורפין אותה בטומאה. לתרומה זו שנטמאה דשמא תרומה גמורה היא כי לענין לחייב עליה חומש לזר שאכלה בשוגג ואם נימא דהא דתנן במתני' אין חייבין חומש על ספק תרומה לא קאי אלא על התורם חבית של יין ונמצאת חומץ דהתם איכא לספוקי שמא היתה של חומץ ולאו תרומה כלל היא אבל הכא הא אמרת דאע"פ שמסתמא מרה בתחילה אפ"ה עשו אותה כספק אוכל לחומרא:

ולוקין עליה חוץ לחומה. אם מעשר שני הוא. ולוקין לאו דוקא אלא אם אמרינן דמחיצה קולטת אותה כשאר מעשר שני שנכנס לירושלים שאסור לאכלו חוץ לחומה ולוקה עליו:

עירב בה. עירובי תחומין אם נימא דנעשה חמר גמל דהואיל וספק אוכל הוא הויא כספק עירוב ואין לו לא ממקום עירובו אלפים אמה ולא מביתו וה"ז כמנהיג חמר וגמל שזה מושכו לכאן וזה מושכו לכאן וכדתנן גבי ספק עירוב לר"מ ולר' יהודה בפ"ג דעירובין ולא איפשטא:

תמן א"ר יוחנן ככר שנטמא וכו'. בפ"ב דשבועות דקאמר ר' יוחנן כל ספק רה"ר ספיקו טהור ואין מתירין לו לעשות טהרות לכתחילה ואם עבר ועשה טהור ופריך התם מחלפה שיטת ר' יוחנן תמן אמר אם עבר ועשה טמא גבי נזיר שנטמא בקבר התהום ס"ל דמגלח עליה דכטומאה ודאית משוי לה וכאן אמר עבר ועשה טהור ומשני כאן ברה"י כאן בר"ה דאם הספק טומאה ברה"י היתה כודאי משויא לה ואפי' נגע אח"כ בה בר"ה טמא וכאן דאם עבר ועשה טהור אם נולדה הספק טומאה בר"ה מיירי והשתא קאמר הכא דהא פשיטא לן דאפי' למאי דמחמיר רבי יוחנן במגע בר"ה אם נולדה הספק טומאה ברה"י מודה הוא הכא דטהור שהן שני ספקות ספק אם אוכל הוא או לאו ואינו מקבל טומאה וספק אם נטמא או לא נטמא:

תני. בתוספתא פ"ד הקשואין והדלועין שדרכן להשתמר יום אחד תורמין עליהן יום אחד ר' יוסי אומר אין לך מר בקישות אלא פנימי שבה ה"ז מוסיף על החיצון שבה ותורם כלומר מוסיף לפי השיעור שצריך הוא לתרום ומצרף עם החיצון שזה אינו מר ותורם וקס"ד דבהא גופה פליגי דלת"ק אף החיצון אינו ראוי אם מר הוא:

דבר שאיפשר לך לעמוד עליו חכמים חלוקים עליו בתמיה. וכי אין אנו יכולין לנסות אם החיצון מר הוא או לא והאיך שייך שחלוקין הן בדבר זה אלא על עיקר בדיקתה חלוקין הן דלת"ק אחר שעבר עליהן יום אחד צריך לבדוק אם נתקלקלו ולא יתרום. וכשבודק את הפנימי ומצאו מר אין לו לתרום אף מן החיצון ואפי' לא בדקו וע"ז פליג ר' יוסי וקאמר דכל זמן שלא בדק כ"א להפנימי בלבד אנו תולין דאין לך מר בקישות זו אלא פנימי שבה ויכול הוא להוסיף על החיצון ותורם עד שיבדוק גם להחיצון:

תרם חבית. בהתוספתא שם:

ונמצאת מגולה. ואסור לשתותה וכן אבטיח ונמצא נקור שיש בו נקב ויש לחוש שמא נקר הנחש והטיל בו ארס:

לא אמרו אלא נקור. דוקא אם כבר תרם ואח"כ נמצא נקור הא לכתחילה אסור לתרום מן הנקור:

לא מסתברא. הוא דבכה"ג הוא דאמרו דלכתחילה לא יתרום בשראו את הנחש נוקר בו וא"ל יודע הוא אם הטיל בו ארס בדרך תמיהה כלומר ואף אם ראוהו נוקר בו וכי

יודע הוא שהטיל בו ארס ואפי' הכי אמרת דחיישת לה אם כן אף בשלא ראינוהו נוקר חיישינן שמא נקר בו והטיל את הארס:

מה בינה לטמא. אמתני' דאבטיח וקישות וכן אברייתא דמצאו נקור פריך מה בין זה לבין טמא דתנן בפ' דלעיל דאם תרם בשוגג מן הטמא על הטהור תרומתו תרומה וא"צ לחזור ולתרום ואמאי הכא יחזור ויתרום:

א"ל טמא בעינו הוא שגרמה טומאה. כלומר שאני התם שהרי בעינו הוא ולא נתקלקל כלום אלא שטומאה גרמה לו דלא חזי לאכילה ואכתי להסקה חזיא אבל הכא כיון שנמצאת מרה או סרוח או נקור עפר בעלמא הוא ואינו ראוי לכלום:

הלכה כדברי רבי. ארבי דתוספתא קאי והובא לעיל ספ"ב רבי אומר יין וחומץ שני מינין הן:

ר' חייא בשם ר' יוחנן. לא קאמר הכי אלא דה"ק ר' יוחנן דרבי היא מתני' דקתני התורם חבית של יין ונמצאת חומץ וכו' אינה תרומה אתיא כרבי דקסבר יין וחומץ שני מינין הן אבל לא קאמר בהדיא הלכה כרבי:

ר' בא בר כהן. הקשה לפני ר' יוסי אהאי לישנא משמיה דר' יוחנן דקאמר הלכה כדברי רבי ולמאי אצטריך ליה הכא לומר כן הא כבר שמעינן לה מיניה דלא כן א"ר חייא בשם ר' יוחנן הלכה כרבי מחביריו בכל מקום וא"ר יונה וכו' ואפי' ראב"ש דגדול ממנו חולק עליו הלכה כרבי:

א"ל בגין דתני לה ר' ישמעאל בר' יוסי בשם אביו. ברישא דהתוספתא דהכי איתא בפ"ד ר' ישמעאל בר' יוסי אומר משום אביו תורמין יין על החומץ ואין תורמין חומץ על היין ועלה גריס התם רבי אומר יין וחומץ שני מינין:

וא"ר יוסי. הוא אמורא בשם ר' יוחנן דר' יוסי וחביריו הלכה כר' יוסי מחביריו דהשתא לא תסבור למימר אוף הכא כן והל' כר' יוסי לגבי רבי לכך צריכא מימר הכא הלכה כרבי:

ר' זעירא ר' יעקב וכו' ואצ"ל ר"מ ור"י שהלכה כר' יהודה. אע"ג דלא נשמע בהדיא לגבי ר"מ מכל מקום אם הלכה כר"ש לגבי ר"מ והלכה כר' יהודה לגבי ר"ש אם כן מכ"ש שהלכה כר' יהודה לגבי ר"מ:

ר' בא וכו'. קאמר דבהדיא קא"ר יוחנן הכי ר"מ ור"ש וכו' ואצ"ל ר"מ ורבי יהודה ור"ש הלכה כר' יהודה. כלומר דבין ר"מ ור' יהודה ובין ר"ש ור' יהודה הלכה כר' יהודה והשתא מינה את שמע דבהדיא קא"ר יוחנן הכי ר' יהודה ור"מ הלכה כר' יהודה כצ"ל: גמ' **כיצד הוא עושה וכו'**. ובעי הש"ס נותן לו דמי הגדולה או דמי קטנה וקאמר ממה הן דתנינן מדמעות בקטנה שבשתיהן ולא משערינן בהראשונה שהיא הגדולה אלמא

לקולא אזלינן הדא אמרה דמי גדולה נותן לו הכהן והקטנה דאזלינן בתרה היא שנותן להכהן בעד התרומה:

הלכה ב

מתני' **השותפין שתרמו זה אחר זה**. שלאחר שתרם א' מהן והשני לא ידע מזה חזר ותרם: **ר"ע אומר תרומת שניהן תרומה**. בגמ' מוקי לה דמיירי בסתם שותפין שאין ידוע אם מקפידין זה על זה והלכך ס"ל לר"ע דאמרינן מסתמא כל אחד מתרצה במה שעושה חבירו ומכיון שלא ידעו זה מזה וכל אחד תרם לרצונו תרומת שניהן תרומה היא וחכמ ם ס"ל דלא אמרינן דמסתמא יתרצה הראשון במה שחזר ותרם חבירו והלכך תרומת הראשון ודאי תרומה היא דהא לתרום פעם אחת עכ"פ צריכין הן ולא סגי בלאו הכי אבל תרומת השני אינה תרומה דהראשון יכול הוא למחות על תרומתו מאחר שכבר נתרמה התרומה מהכרי הזה:

אם תרם הראשון כשיעור. כלומר כשיעור שרגיל חבירו לתרום ותרם הוא עכשיו כשיעור הזה אין תרומת השני תרומה דבזה יכול הראשון למחות ביד והשני על תרומתו מכיון שכבר תרם הוא וכשיעור שרגיל גם זה לתרום ואם לא תרם הראשון כשיעור שרגיל חבירו לתרום אינו יכול למחות על תרומת השני לפי שאין תרומתו שתרם הוא עולה לשיעור תרומת חבירו והלכך אף תרומת השני תרומה כך הוא המסקנא למאי דקאמר בגמרא לחד פירושא ודברי ר' יוסי כסברת חכמים היא וכך היא הלכה:

מתני' **בד"א**. הא דתנינן במתני' דלעיל דחיישינן לתרומה שלא ברשות וכדמחלק ר' יוסי אליבא דחכמים בין אם תרם הראשון כשיעור או לא:

בשלא דיבר. זה הכל מיירי שלא אמר אחד לחבירו בפירוש לתרום אבל אם הרשה לו לתרום או לבן ביתו או לעבדו ולשפחתו תרומתו תרומה ומשום סיפא נקט לה:

ביטל. אם לאחר שעשאו שליח לתרום ביטל שליחותו:

הפועלים. שעושין מלאכתו של בעה"ב אין להן רשות לתרום חוץ מן הדרוכות. כלומר אם במלאכת דריכות ענבים בגת הן עושין יש להן רשות לתרום לפי שהן מטמאין את הגת דתנינן בתוספתא דטהרות פ' י"א מאימתי ענבים מטמאין טומאת אוכלין משיהלכו בהן שתי וערב בדריכה מקבלין טומאה וכדאמרינן נמי הכא בגמ' הלכך בעה"ב זה סומך עליהן שהרי הן יכולין לטמא את הגת משידרכו בה שתי וערב ואם סומך עליהן לענין טהרה שלא יטמאו את הגת סומך עליהן גם לענין תרומה והוי כאילו נתן להם רשות לתרום ותרומתן תרומה א"נ דודאי ניחא ליה לבעה"ב שיתרמו קודם שידרכו דשמא יארע להן איזה טומאה אח"כ ויטמאו את הגת ולפיכך תרומתן תרומה:

גמ' **מה אנן קיימין**. במתני':
אם בממחין. כלו' בשידוע שהן ממחין ומקפידין זע"ז בכל דבר שייעשה ברצון שניהם אם כן בזה לא הוי פליג ר"ע ואף הוא יודה לחכמים דתרומת הראשון תרומה היא דהא ודאי חדא תרומה צריכה ולא סגי בלא"ה והראשון שתרם לא היה צריך ליטול רשות מחבירו משום שבזה ודאי לא יקפיד השני שעכ"פ צריכין הן לתרום אלא דתרומת השני לא הויא תרומה כלל שהרי ראה שחסר מן הכרי ממה שהיה והו"ל למישאליה להראשון אם זה שנחסר מחמת התרומה הוא שכבר תרם ממנו ולא היה לו לתרום בלתי ידיעת חבירו ובהא לכ"ע תרומת השני אינה תרומה:
ואם בשאינן ממתין. שידוע הוא שאין מוחין ומקפידין זה על זה כ"א כל אחד מתרצה במה שעושה חבירו א"כ בזה אוף רבנן מודין לר"ע דתרומת שניהם תרומה היא דמכיון שהשני יודע שחבירו מתרצה בכל מה שעושה לא היה צריך לו לשאול אם כבר תרם או זה שנחסר מחמת דבר אחר הוא משום דסמכה דעתיה דאף אם תרם חבירו מ"מ יתרצה ג"כ למה שאני תורם וכיון שכן חלה שם תרומה גם על מה שתרם השני לכ"ע:
אלא כי אנן קיימין. לפלוגתייהו בסתם שאינו ידוע אם הן מקפידין זה על זה או לא דר"ע סבר סתם שותפין אינם ממחין זה על זה וסמכה דעתיה דהשני שיתרצה הראשון גם לתרומתו אפי' אם כבר תרם הוא וחכמים סברי דסתמן כממחין זה על זה והלכך תרומת הראשון מיהת תרומה היא לכ"ע כדאמרן דעל תרומה חדא אינן צריכין לטול רשות זה מזה והשני הוא דהיה צריך לשאול לחבירו מאחר שראה שנחסר מן הכרי דשמא כבר תרם חבירו ולא יתרצה על מה שיתרום עוד ולא הויא תרומתו תרומה:
על דעתיה דר' עקיבה. השתא שואל הש"ס במאי הוא דקאמר ר"ע תרומת שניהן תרומה ואם כל אחת ואחת כולה תרומה הויא או דחציה של זה וחציה של זה מצטרפין לשיעור תרומה וכתרי בעיות הן וחדא מגו חדא קמיבעיא ליה כדמוכח מהפשיטות דלקמן:
סאה של ראשון חצייה טבל וחצייה תרומה טבולה למעשרות. כלומר דאי נימא דה"ק תרומה משניהן תרומה היא דחצייה של זה תרומה וחצייה של זה תרומה ומצטרפין לכשיעור וכגון שהיה בכרי חמשים סאין וסאה אחת שיעור תרומה היא והשתא אי נימא הכי דלא הויא כל סאה שהפריש זה ושהפריש זה כולה תרומה כ"א החצייה מכל אחד ואחד א"כ מסתברא הוא דבהא מיהת מחלקים בין תרומת הראשון שקדמה ובין תרומת השני שאחריה דתרומת הראשון החצייה של סאה נשארת טבל דלא קדשה לתרומה כ"א חצייה וחצייה השני הוא דהויא תרומה ואין כאן תרומה לגמרי דלפטור הסאה משאר מעשרות כדין תרומה ממש שהרי אינה תרומה כולה עד שתצטרף לחצייה של תרומת

השני והלכך כיון דבכל הסאה יש כאן חצייה טבל וחצייה תרומה אינה נפטרת אותה חצייה של הסאה משאר מעשרות כ"א מתרומה גדולה מיהת נפטרת היא שא"צ להפריש עליה תרומה ממקום אחר דהא היא קדמה לתרומה שניה ודי בזה שנחמיר לענין שאר מעשרות שצריך להפריש מאותה חצייה של הסאה כולה אבל תרומה גדולה ודאי א"צ להפריש עליה כלל והיינו דקאמר טבולה למעשרות כלומר החצייה טבל שאמרנו טבל למעשרות היא ולא לתרומה גדולה כדאמרן:

סאה של שני חצייה תרומה וחצייה טבל טבולה לכל. כלומר ואותה הסאה תרומה של השני בדין הוא דנימא בה דהחצייה תרומה וחצייה השני טבל ממש הוא וטבולה לכל אפי' לתרומה גדולה וטעמא דמכיון דתרומת השני מצד חומרא היא ר"ע דס"ל דתלינן מסתמא שהראשון יתרצה להשני כדלעיל א"כ החצייה של הטבל שבה נאמר כטבל לגמרי הויא דלא דמיא לסאה תרומה של הראשון דהתם מן הדין הוא דהואיל וקדמה ליהוי תרומה לגמרי אלא דמחמרינן על החצייה ולפיכך די שנחמיר לעשות החצייה טבל למעשר ולא לתרומה אבל סאה תרומה של השני איפכא הויא דהחצייה תרומה דאמרינן בה מצד החומרא היא וחצייה טבל נשארת כמו שהיתה והלכך טבולה לכל היא:

לא צורכה דלא חצי סאה של שני וכו'. זו בעיא אחריתא היא ובדרך את"ל מיתפרש כלומר דאת"ל הכי אליבא דר"ע א"כ הא מסתברא היא לחלק בין חצי סאה של ראשון לבין חצי סאה של שני וכדאמרן ולא צריכא דקמיבעיא לן השתא אלא אי נימא דלפ"ז חצי סאה של שני מהו שתפטור חצי סאה של ראשון וכלומר אם יכול להפריש המעשר ממנה על חצי סאה של הראשון מי נימא דהואיל ושתיהן טבל הן מפריש ממנה על של ראשון או דילמא כיון דאחת מהן טבל לכל היא ואחת אינה טבל כ"א למעשר אינו יכול להפריש מזו שטבולה ממש על זו שפטורה מתרומה גדולה ואינה טבולה כ"א למעשר:

כשמעינה מן הדא. דלקמיה ועיקר הבעיא נפשטה דלא אמרינן חצייה טבל וחצייה תרומה לא בזו ולא בזו אלא שתיהן תרומה הן כהדא עובדא דאריסטון שם האיש כנזכר בסוף מס' חלה הביא פירות ושייר מהן בתוך השק שלא הוציא כולן ותרם מאלו הפירות שהוציא ושאלו לר' יוסי אי נימא דלא תרם כ"א על אותן פירות שהוציא וצריך שיתרום שניה על אותן פירות שנשארו בהשק והשיב חזקה על הכל תרם וכן הכא נמי אמרינן אף אליבא דר"ע דחזקה על הכל תרם כל אחד ואחד ותרומת שניהן תרומה דקאמר כל סאה של כל אחד שתרם תרומה היא:

מה כשיעור. אדברי ר' יוסי דמתני' קאי ומאי אם תרם הראשון כשיעור דקאמר אם כשיעור תורה שהוא א' מחמשים ושיעור תורה דקאמר שיעור המפורש בתורה במקום

אחר הוא דאין שיעור תרומה גדולה מפורשת בתורה ואפי' חטה אחת פוטרת את הכרי מד"ת אלא שחכמים נתנו שיעור לבינונית א' מחמשים וסמכו על א' מחמשים המפורש בתורה גבי תרומת מדין או דילמא כשיעור דקאמר היינו כשיעור חביריו כלומר לפי מה שרגיל חבירו זה ושאר חביריו לתרום תרומותיהן אם בפחות או ביותר:

אין תעבדינה וכו'. וקאמר הש"ס דהנ"מ מזה דאם אנחנו מפרשין לדברי ר' יוסי שהוא על שיעור תורה א"כ לית ר' יוסי כרבנן כלומר דלא שייך דבריו כלל לסברת רבנן אלא דתלי במידי אחרינא דהואיל והראשון תרם כשיעור תורה שוב אין תרומה אחר תרומה אבל אם תפרש כשיעור חביריו א"כ אזלא טעמא דר' יוסי כסברת רבנן דהואיל והראשון תרם כשיעור שרגיל גם השני לתרום אמרינן דמסתמא יכול הוא למחות ביד השני על תרומתו דלמה לו שיתרום עוד והרי גם הוא תרם כפי השיעור שרגיל הוא זה כדפרישית במתני':

גמ' **ולית הדא פליגא על דר"ל**. דאמר ברפ"ד דגיטין דאין אדם מבטל שליחותו בדברים דלא אתי דיבור ומבטל דיבור ובמתני' קתני ביטל עד שלא תרם אין תרומתו תרומה. וקשיא לר"ל:

תיפתר. למתני' בששינה שליחותו כגון שאמר לו הבעה"ב לך וקבע לי התרומה בצפון של הכרי והלך וקבע בדרום והלכך כשזה ביטל שליחותו מקודם אין תרומתו תרומה:

הדרוכות וכו'. טעמא דסיפא דמתני' קאמר דהפועלין יש להן רשות לתרום בענבים דרוכות לפי שמכיון שהילכו בהן שתי וערב כבר הן מקבלין טומאה ומטמאין את הבורמיד וכדפרישית במתני':

והתני. בתוספתא פ"ק הפועלין וכו' והכי גריס שם ואם היה הבור קטן ואחרים משתמשין בו תרומתו תרומה. וכאן יש ט"ס בהעתקה:

מפני שאחרים משכשכין. בו ידיהם ומשתמשין בו הוא דאמרינן תרומתן תרומה דחיישינן שמא אח"כ יטמאו את הבור הא אם אין אחרים משתמשין ומשכשכין בו לא חיישינן ואין תרומתן תרומה וקשיא על דר' יוחנן דקאמר מכיון שהילכו בדרוכות שתי וערב מטמאין את הבור מיד:

מהו כדון. והשתא מ"ט דמתני' דיש להם רשות לתרום בדרוכות מפני חשש טומאה:

כאן ביין. מתני' בבור של יין וכאן בתוספתא בבור של שמן מיירי:

ולא הוא יין הוא שמן. הלא הכל אחד הוא לענין חששא זו ומ"ש יין משמן. ומשני לפי שהיין יותר טומאתו מצויה שיד הכל ממשמשין בו שרוצין לטעום אותו אבל שמן אין טומאתו מצויה כל כך והלכך לא חששו אלא אם כן רואין שאחרים משתמשין ומשכשכין בו:

תני. בתוספתא פ"ג מאימתי תורמין את הענבים משהילכו בהן שתי וערב משום דחיישינן שלא יטמאו כדלעיל:

מאימתי מטמאין אותן. כלומר ומאימתי מותר לטמא אותן ואין צריכין ליזהר עוד בהן. וה"ג בתוספתא בית שמאי אומרים משנטל מעשר ראשון ובית הלל אומרים משינטל מעשר שני וכאן היא הגי' נכונה כדמוכח מלקמן ושם נהפכה בטעות:

נראין דברי ב"ש. לפי הגי' דהכא דאמרי משיוציא מעשר שני נראין דבריהם בזמן המקדש שהיה צריך להעלות מעשר שני לירושלים ולאכלו בטהרה והלכך היו צריכין להזהר משום טומאה עד שיוציאו אותו ונראין דברי ב"ה בזה"ז שא"צ להזהר מטומאתו:

אלא מוציאין תרומה ותרומת מעשר. ובתוספתא גריס תרומה ומעשרות. כלומר כל המעשרות ובין אם שנת מעשר ראשון ושני או מעשר ראשון ועני ואח"כ מותר לטמאות את הבור מיד:

איתתניי תני. דפלוגתא היא בתוספתא שם לת"ק משיטענו. משינתנו במעטן דאז מוכשרין לקבל טומאה כדתנן בריש פ"ט דטהרות א"נ משיטענו הקורה עליהן רש"א משיטחנו בריחיים ופריך ניחא וכו'. אלא למ"ד משיטחנו והא לא כן א"ר יוחנן וכו' וכדלעיל וכדמפרש ר' חייא בר אדא כאן וכאן מצויה אלא שביין יותר היא מצויה וחששו משהילכו בדרוכות שתי וערב שצריך לתרום בטהרה:

תני. שם דר' יוסי בר' יהודה אומר מביא זיתים בקופה ונותן לתוך הממל והיא הרכב העליונה שמפרכין בה הזיתים ומהלך בהן שתי וערב וכלומר דס"ל דדין זיתים כמו דין ענבים ומשהילך בהן שתי וערב צריך לתרום אמרו לו אינו דומה זיתים לענבים ענבים רכות ונותקות את יינן זיתים קשין וכו' למאי דגריס הכא ענבים דיהות היינו הך שהן מנתקין את היין משהילכו בהן שתי וערב ולפיכך חששו בהן לתרום מיד קודם שיטמאו אבל לא חששו כל כך בשמן שהזיתים קשים ועד שיטענו הקורה עליהו או לר"ש עד שיטחנו אין נותקין את השמן:

הלכה ג

מתני' **האומר תרומת הכרי הזה בתוכו**. ולא קבע מקום וכן במעשר ובתרומת מעשר:

רש"א קרא שם. דס"ל דזה מיקרי שיריה ניכרין דכיון דאמר בתוכו באמצע קאמר והאיכא סביביו ניכרין:

עד שאומר בצפונו או בדרומו. דצריך לקבוע מקום מסוים ואם לא ציין המקום לא אמר כלום:

ר"א תסמא אומר האומר תרומת הכרי ממנו עליו. מוסיף אדר"ש דאפי' לא אמר בתוכו אלא ממנו עליו קרא שם:

עישור מעשר זה עשוי תרומת מעשר עליו. ראב"י ס"ל דבתרומת מעשר לא מהני קריאת שם עד שיפריש המעשר בתחילה ואם אח"כ אמר עישור מעשר זה סתם יהא עשוי תרומת מעשר עליו קרא שם והלכה כחכמים:

מתני' **המקדים תרומה**. להפרישה קודם לביכורים וכן מעשר ראשון וכו' אע"פ שהוא עובר בלא תעשה וכו' כדמפרש דהל"ת הוא דכתיב מלאתך ודמעך לא תאחר דאמר רחמנא לא תאחר דבר שראוי להקדימו אפ"ה אם עשה מה שעשה עשוי:

ומנין שיקדמו הבכורים לתרומה. ומנין שבדין הוא שיקדמו הבכורים הלא זה קרוי תרומה וראשית וזה וכו' דבכורים קרוין תרומה כדכתיב ותרומת ידך ואמר מר אלו בכורים דכתיב ולקח הכהן הטנא מידך וכתיב בהו ראשית ותרומה כתיב בה ראשית דגנך ומה הטעם שהבכורים קודמים:

אלא. דהיינו טעמא יקדמו הבכורים שהן בכורים לכל דלהכי קרינהו רחמנא בכורים שהחיוב חל על הפירות כשביכרו בעודן במחובר לקרקע כדתנן לקמן ריש פ"ג דביכורים:

ומעשר ראשון לשני שיש בו ראשית. התרומת מעשר שבו ותרומה קרויה ראשית לפיכך יקדים המעשר ראשון להשני:

גמ' **אתייא דר"ש כב"ש**. דלעיל בפ"ק בהלכה ד' גבי התורם זיתים על השמן דקאמרי ב"ש תרומת עצמן בהן וכדמפרשי חברייא התם בשם ר' יוחנן ואפי' על אתר כלומר אפי' אמר בבת אחת ומיד הרי כאן תרומה על הזיתים ועל השמן חיילא התרומה על הזיתים ואע"ג דכאן הוי כמדומע שהרי לא סיים מקום שזו היא תרומת הזיתים וזו היא תרומת השמן דהא בבת אחת על הזיתים ועל השמן קאמר ואפ"ה קסברי ב"ש דמיהת תרומת הזיתים תרומה היא דקדשה אף במדומע וכן סברת ר"ש הכא דקדשו מדומעין ואע"פ שלא סיים המקום:

עד כדון. עד כאן לא שמענו לר"ש אלא באומר בתוכו ואם אמר בו מהו דמי נימא דוקא בשאומר בתוכו הוי כאומר באמצע הכרי או דלמא דלא קפיד ר"ש כלל ואפי' באומר בו מהני:

נישמעינה מן הדא. דתנינן בתוספתא דמעשר שני בסוף פ"ג האומר מעשר שני שבחפץ זה שהיה מונח באיזה חפץ מחולל על איסר זה ולא קבע לו מקום. כצ"ל וכן הוא

בתוספתא שלא חילל אלא המקצת שבהחפץ בלא קביעת מקום ר"ש אומר קרא שם ומחולל כנגד אותן מקצת המעות:

וחכ"א לא עשה כלום. עד שיקבע מקום לצפונו או לדרומו שבחפץ שיהא זה מחולל כנגד אותו האיסר:

הדא אמרה היא תוכו היא בו. לר"ש דלא שנא דהרי כאן לא אמר שבתוך החפץ זה ואפ"ה מהני לדידיה:

דברי חכמים. כלומר ולדברי חכמים דקאמרי עד שיקבע מקום מהיכא ילפא להו:

ר' זעירא וכו'. מהכא דכתיב ונחשב לכם וגו'. וילפינן מכאן דתרומה גדולה ניטלת במחשבה כדאמרי' לעיל בפ"ק ומדכתיב לעיל מניה והרמותם ממנו וגו' מקשינן קריאת שם התרומה להמחשבה שמחשב בתחילה כמה יתרום:

מה מחשבה במסוים. כלומר כשהוא מחשב לתרום ודאי מסיים הוא במחשבתו כך וכך ראוי לתרום מן הכרי הזה ובמקום פלוני דאי לאו הכי לא כלום הוא דהרי כשגילתה לנו התורה דתרומה ניטלת במחשבה היינו לומר שיחשב ששם או שם תהיה התרומה ובזה הוי כקורא לה שם דאי במחשב בעלמא לתרום מה מחשבה היא זו ומאי ניטלת במחשבה דקאמר אלא ע"כ דמשמע דהמחשבה שלו חלה במקום שחישב שתהיה תרומה וניטלת משם במחשבה זו אף כשהוא תורם אח"כ וקורא שם יהא במסוים שיהא ניכר המקום שקורא שם להתרומה כפי אשר חישב במחשבתו לתרום דכל זמן שלא סיים המקום לאו כלום הוא:

אמר תרומת הכרי הזה וזה בזה. כלומר היו שני כריים לפניו לתרום אותן ואמר על אחד תרומת הכרי הזה יהא בצפונו או בדרומו כדינו אליבא דחכמים ואמר על הכרי השני ושל זה יהא ג"כ בזה הכרי הראשון ולא פירש היכן:

א"ר יוחנן מקום וכו'. כלומר דקמ"ל דאע"ג דלא ציין בפירוש לתרומת כרי השני אפ"ה מהני מכיון דציין תרומת הראשון בו אמרינן דמקום המסויים שנסתיימה תרומת הראשון שם גם כן נסתיימה תרומתו של השני דכיון דאמר ושל זה בזה דעתו היה שאצל תרומת הראשון תהיה תרומת השני והוי כמו שציין מקום גם לתרומת השני:

רבי יצחק בר' לעזר בעי. דהשתא מכיון דאמרת דאם יש כאן מקום מסוים לתרומה אחת מהני נמי לקריאת שם תרומה שקרא לשנייה להיות אצלה ג"כ כמקום המסוים אי נימא דה"ה נמי לענין תרומה שנפלה דליהני לקריאת שם תרומה להיות אצלה ולדונה כמו שיש לה מקום מסוים כדנקט ואזיל:

סאה תרומה שנפלה לתוך הכרי. ואותו הכרי של טבל הוא וכגון שנפלה למאה וא"כ אותה סאה תרומה דינה שתעלה ואינה עושה הכרי מדומע אלא ששוב אמר תרומת הכרי הזה בתוכו והשתא הבעיא אי נימא דה"נ אמרינן דמקום שנפלה אותה סאה של תרומה שם ג"כ נסתיימה תרומה של הכרי דמכיון דיש כאן תרומה ודאית שנפלה אותו המקום שאצלה הוי כמקום מסוים לקריאת שם של תרומת הכרי ונמצא עכשיו נתרבה התרומה ועושה לכל הכרי מדומע או לא ולא איפשיטא:

אמר תרומת הכרי הזה בצפונו. תוספתא היא במכלתין פ"ד:

מחציו ולצפון מדמע. דברי רבי. כדמפרש ואזיל לדברי רבי ונסב פלגא כלומר דס"ל דכל חציו של צפון הוא מדומע לתרומה ונוטל החציו של הכרי ולפי שלא פירש התרומה רואין כל החציו כמדומע:

וחכ"א עושה אותה כמין כי. כלומר שחולק את הכרי לשנים ואותו החלק של צפון חולקו עוד לשנים וזהו כמין כי יונית והחלק הצפון שבצפון זהו המדומע ונמצא חד מן ארבעה שהוא רובע הכרי מדומע:

רשב"ג אומר נוטל תרומתו מצפון צפונו. דס"ל דכמו שמחלק חלק הצפון לרחבו לחכמים דאמרי חולק את הכרי כמין כי כך הוא חולק עוד ג"כ לארכו של אותו החלק ונוטל ממה שהוא צפון צפונו לאורך ולרוחב ונמצא הוא חד מן תומנייא חלק השמינית שבכרי:

תרומת שני כריים באחת מהו. אם היו לפניו שני כריים ואמר תרומה של שניהם בכרי אחד מהן וכגון שאמר בצפונו או בדרומו דאל"כ אין כאן מקום מסוים כלל ולא אמר כלום וכחכמים דמתני' אלא ודאי דסיים המקום ולא נודע באיזה מהן מהו הדין:

ר' יוחנן אומר קדשו מדומעין. כלומר הרי יש כאן תרומה אלא שלא נודע באיזה מהן ושניהן קידשו להיות מדומעין מהתרומה:

ר"ל סבר דלא קדשו כלל להיות מדומעין מכיון דלא נודע באיזה הכרי קבע התרומה והכי מייתי לפלוגתייהו לעיל בפ"ז דדמאי בהלכה ז':

קידשם ואין ידוע איזהו. כלומר סאה אחת מאותן שתי סאין תרומה היא אלא שאין ידוע איזו היא והרי שתיהן תרומה מספק וכן היו לפניו שני כריים וכו' ואמר על אותה סאה ה"ז תרומה על אחד מן שני כריים הללו ניתקן אחד מהן אבל אינו ידוע איזה היא שנתקן וכיון שכן שניהן טבל מספק:

גמ' **מן מה שעובר בל"ת וכו**'. כלומר דמפרש דמנלן דמה שעשה עשוי וקאמר דמהא גופיה ידעינן דאם עובר הוא בל"ת ולוקה על זה וכדמסיים ר' חמא בשם ר' יוסי ב"ת

דס"ל דלוקה א"כ ממילא אתה יודע דמה שעשה עשוי דאל"ה אמאי לקי הא לא מהני מידי מאי דעביד:

מתיבין קומי ר' יוחנן. שאלו אותו הא דלקמיה והוא שתיק ולא השיב כלום:

מה עובר. דקתני במתני' אם לוקה הוא על שעבר הלאו הזה כשאר חייבי לאוין שבתורה או אינו לוקה כ"א עובר על הלאו בלבד. אתא ר' יעקב. וקאמר דבהדיא השיב ר' יוחנן ואמר אינו לוקה:

מה קיים ר' יוחנן וכו'. ומ"ש זה משאר לאוין:

פתר לה בביעור. דלא כאמר לאו זה אלא על הביעור המעשרות ולא על סדר הפרשתן:

אימתי הוא עובר. להא דתנינן במתני':

מתחילה. כשמקדים תרומה לבכורים כבר הוא עובר על הלאו:

בסוף. עד שיפריש הכל שלא על הסדר אז הוא עובר על לאו זה:

מה נפק מביניהון. כלומר הא ודאי איכא בינייהו אם אח"כ הפריש המעשרות כסדר דלר' שמואל אינו עובר אלא דקמ"ל דגם בהא דלקמיה איכא בינייהו:

לסירוף הכרי. נמי נפק מביניהון אם אחר שהקדים התרומה נשרף הכרי ולא היה יכול להפריש עוד שאר המעשרות דלר' חייא כבר עבר ולר' שמואל אינו עובר ואע"פ שלא תיקן כאן כלל להפריש השאר על הסדר:

מעשר ראשון שהקדימו בשבלים. דקיי"ל דפטור מתרומה גדולה אם זה הוי כהקדים המעשר ראשון ועובר או דילמא אינו עובר אלא על סדר שהקדים המאוחר להמוקדם וכאן שלא הופרשה התרומה כלל אינו בכלל זה ואינו עובר ולא איפשיטא:

תניין. תני תנא קומי דר' אבהו תרומה אינה מעכבת את הבכורין כדמפרש ואזיל:

אמר לון. דיחידאה היא דאבא פנימון הוא דאמרה:

היידא דאבא פנימון. כלומר והי קתני לה ומאי קאמר:

א"ר מנא. הכי שמעית מאבא והוא ר' יונה דתני ביכורים מימינו ותרומה בשמאלו כלומר שלא הקדים להתרומה אלא הפרישן כאחת התרומה בידו זה והבכורים בידו זה:

אית תניי תני וכו' מ"ד עובר רבנין. דאעפ"כ צריך שיקדים לביכורים וכאן לא הקדים ועובר ומ"ד אינו עובר אבא פנימון הוא וזהו דקא"ר אבהו דאבא פנימון היא על כה"ג הוא דקאמר:

הלכה ד

מתני' **המתכוין לומר תרומה וכו' עד שיהא פיו ולבו שוין**. שלא יהו מכחישין זה את זה ואם לא היה מוציא בשפתיו כלל וחישב בלבו על התרומה ה"ז תרומה דכתיב ונחשב לכם תרומתכם במחשבה בלבד תהיה תרומה וכן בהקדש אם לא הוציא בשפתיו מה

שהוא נגד מחשבתו הוי הקדש דגלי רחמנא כל נדיב לב דאפי' גמר בלבו ולא הוציא בשפתיו מהני ודוקא בשבועות ובנדרים הוא דבעינן עד שיוציא בשפתיו דחולין מקדשים לא גמרינן הכי הויא מסקנא דמילתא:

גמ' **תמן תנינן**. בריש פ"ה דנזיר:

הקדש טעות הקדש. כדמפרש התם כיצד אמר שור שחור שיצא מביתי ראשון הרי הוא הקדש ויצא לבן לב"ש הוי הקדש:

וא"ר ירמיה. התם דלב"ש אפי' בא לומר חולין כלומר שלא נתכוין כלל בתחילה להקדישו והיה רוצה לומר זה שיצא ראשון יהא נשאר חולין וטעה ואמר עולה קדשה והוה עולה:

ר' יוסי. פליג ואמר דדוקא במתכוין להקדש אנן קיימין לב"ש אלא שטעה מחמת דבר אחר כמו דאמרי שם שנתכוין להקדיש שור שחור והיה טועה בדעתו שכסבור היה שהוא יצא ראשון ויצא לבן אבל אם לא נתכוין להקדיש כלל שחשב בלבו חולין וטעה בדיבורו ואמר הקדש אפי' לב"ש לא הוי הקדש:

והדא מתניתא מה היא. האי מתני' דידן כמאן אתיא וקאמר דעל דעתיה דר' ירמיה במחלוקת היא שנויה דלא אתיא אלא כב"ה דקאמרי הקדש טעות אינו הקדש דאלו לב"ש השתא בנתכוין לחוצין וטעה ואמר עולה קדשה בנתכוין לעולה ואמר שלמים לכ"ש דדבריו קיימין:

על דעתיה דר' יוסי דברי הכל. היא המתני' דלדידיה לא קאמרי ב"ש התם אלא בשטועה בדבר אחר שכסבור היה שזה יצא ראשון ויצא אחר ומיהת נתכוין הוא להקדיש להיוצא ראשון ולא מיקריא הכחשה בדיבורו אבל הכא שנתכוין לעולה ואמר שלמים הוי הכחשה ממש בדיבורו למאי שחשב בלבו אף ב"ש מודו דלא אמר כלום דהוי כנתכוין לחולין ואמר הקדש שהרי לא נתכוין מעולם לשלמים:

תני. בברייתא דת"כ פ' ויקרא לבטא בשפתים כתיב ודריש ולא בלב והיינו שהיה מהרהר בלבו להוציא השבועה מפיו ונתכוין להוציא בשפתוו ולא הוציא אינה כלום:

יכול שאני מוציא את הגומר בלב. כלומר שגמר בלבו שתהא שבועה אפי' אם לא יוציא בשפתיו:

ת"ל לבטא. מסיפיה דקרא קא דריש דכתיב לכל אשר יבטא לכל לרבות הוא:

ושמואל אמר הגומר בלבו. לאו כלום הוא ואינו חייב עד שיוציא בשפתיו ממש:

והתני. בברייתא דדריש כל נדיב לב דכתיב גבי תרומה זה הגומר בלב דהויא תרומה:

או אינו אלא המוציא בשפתיו. דוקא הוא דמהני בתרומה ובהקדש והא דכתיב כל נדיב לב פרט למכחיש בשפתיו למה שהוא בלבו דבעינן שיהו פיו ולבו שוין ולעולם עד שיוציא בשפתיו:

הרי מוציא בשפתיו אמור. דהכל הולך אחר זה שהוציא בשפתיו ועכשיו מה אני מקיים כל נדיב לב לרבות זה הגומר בלב אע"פ שלא הוציא בשפתיו וקשיא לשמואל:

מה דאמר שמואל לקרבן. שאינו מתחייב בקרבן שבועת ביטוי עד שיוציא בשפתיו השבועה אבל לענין תרומה ונדבת הקדש מודה שמואל דמשגמר בלבו הוי תרומה והקדש דגלי רחמנא כל נדיב לב ולא גמרינן לבעלמא מידי דחולין מקדשים לא גמרינן:

הלכה ה

מתני' **הנכרי והכותי תרומתן תרומה**. אם הפרישו משלהן דאלו משל ישראל בשליחותו הא אמרינן בריש מכילתין דלא הויא תרומה דמה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית:

וחכ"א יש לו. דכמו דפירותיו אסורין משום ערלה כך נוהג בהם דין רבעי והלכה כחכמים:

תרומת הנכרי מדמעת. אם נפלה לפחות ממאה עושה הכל מדומע ואסור לזרים:

וחייבין עליה חומש. זר האוכל בשגגה לתרומת הנכרי משלם קרן וחומש לכהן:

ור"ש פוטר. מן החומש וכן פליג נמי ר"ש וס"ל דאינה מדמעת והכי קאמר בגמרא ואין הלכה כר' שמעון:

גמ' **הוציא להן תרומה מתוך ביתו**. תוספתא היא בפ"ד ואנכרי קאי דלעיל מינה גריס התם נכרי שתרם תרומתו תרומה בד"א על הגורן הפריש תרומה ונותנה לכהן מעשר ראשון ונותנה ללוי וכו' ופירותיו מתוקנים הכניס פירותיו לתוך ביתו פירותיו מקולקלין הוציא להן תרומה מתוך ביתו נוהגין בהן בטבל ובתרומה גדולה דברי רבי. כלומר דכשמכניס הפירות לתוך ביתו פירותיו מקולקלין דשמא לא הפריש כלום מהן וכמ"ד אין קנין לעכו"ם בא"י לפוטרה מתרומות ומעשרות ואסור ליקח ממנו בלא תיקון הוציא להן תרומה מתוך ביתו ואמר זו היא התרומה שהפרשתי מפירותי נוהגין בה שתיהן דחוששין משום טבל דשמא לא הפריש כתיקונה כדמפרש טעמיה דרבי לקמן דשמא הפריש ממין על שאינו מינו וכן נוהגין בה כתרומה גדולה דהרי ספק הוא ומתקנה ממקום אחר ונותנה לכהן א"נ דהכהן צריך לתקנה ממקום אחר דיש בה חשש טבל:

רשב"ג אומר הרי זה תרומה ודאי. ואין חוששין בה לטבל כדמפרש טעמיה לקמן דחושש שמא הקדים כלומר דלית לן למיחש ביה אלא שמא הקדים המעשר לתרומה ולא הפרישן כסדר וזה לא כלום הוא דהא בדיעבד מה שעשה עשוי כדתנן לעיל בהלכה

ה' אבל אין חוששין לשמא הפריש ממין על שאינו מינו כדרבי דבהא אפי' בדיעבד לא הויא תרומה:

הוציא להן מעשר ראשון וכו'. כדפליגי בתרומה וגרסי' בדברי רשב"ג אינו נוהג בו אלא מעשר ראשון בלבד וכן לקמן במעשר שני והכין הוא בתוספתא:

רבי חושש וכו'. כדפרישית:

מה פליגין. במה הוא דפליגי וס"ל דאין חייבין עליה חומש דוקא בתרומת גרנו של הנכרי אבל נכרי שלקח מפירות ישראל שכבר נגמרה מלאכתן למעשר ביד ישראל ותרמן הנכרי אף ר"ש מודה דהויא כתרומת ישראל וחייבין עליה חומש:

א"ל ר' אבהו. דלא כך אמר ר' יוחנן אלא דקאמר היא מחלוקת דאף בשלקח הנכרי פירות ישראל ותרמן הוא פליג נמי ר"ש:

וקשיא על דר"ש פוטר טבלו ד"ת. כלומר הרי הנכרי פוטר את טבלו שהוא מד"ת ותרומתו תרומה לתקן את הטבל ואת אמר הכין בתמיה דאין חייבין עליה חומש ואמאי הא נמי תרומה היא מד"ת:

וכי וכו'. כלומר דמהדר הש"ס ומאי קשיא היא וכי קדשים של הנכרים אינן מד"ת דהא דרשינן איש איש לרבות את הנכרים שנודרים ונודבים כישראל ואפ"ה ר"ש פוטר מן החומרות שנוהגות בקדשי ישראל כדתנינן תמן בפ"ג דזבחים קדשי נכרים וכו' פטור דברי ר"ש ר' יוסי מחייב כצ"ל כמו דגרסי' שם אלמא דאפי' קדשים שלהן דמן התורה הן אפ"ה אינן נוהגות בהן חומרי קדשי בני ושראל וה"ה בתרומה נמי כן:

הוון. בני ישיבה בעי מימר מה פליגין ת"ק ור"ש בחומש הא בדימוע לא פליג ר"ש דתרומת נכרי מדמעת הדר אשכחן חדא ברייתא דתני היא הדא היא הדא דגם בדימוע פליג ר"ש כמו דפליג בחומש:

הדרן עלך התורם קישות

פרק ד

הלכה א

מתני' **המפריש מקצת תרומה ומעשרות**. במשנה זו נאמרו בה פירושים שונים והנני מבאר בתחלה לפי פירושה הנראה מסוגיית הש"ס דכך היו שונים אותה אלא דמקשי עלה ואח"כ אבאר לדינא מה דנקטינן מתוך המתני' ומתוך התוספתא ומהעולה ממסקנת הסוגיא:

המפריש מקצת תרומה. כגון שהיה לו מאה סאין טבל והוציא מהן סאה תרומה ובדעתו להפריש עדיין את השאר חוזר ומוציא ממנו מאותו הכרי עצמו עד שישלים שתי סאין כשיעור תרומה דטבל הוא שעולה בידו ולא מתוקן:

אבל לא ממקום אחר. אם יש לו עוד מאה סאין אחרים של טבל אינו יכול להפריש עליהן מאלו שהוציא מהן מקצת תרומתן דלגבי אחריני חוששין דילמא מן המתוקן מוציא עליהן ולא מן הטבל שבו ור"מ שרי אף למקום אחר והלכה כת"ק:

גמ' **מתני' בשהפריש ובדעתו להפריש**. קס"ד השתא דה"ק בידוע בודאי שדעתו להפריש עוד את השאר עד שישלים לשיעור התרומה מאותו הכרי מיירי המתני' דבהא הוא דאמרינן דאותו מקצת התרומה שהפריש הויא תרומה וישלים לכשיעור:

ר' שמואל בשם ר"ז. קאמר דמתני' בסתם איירי ושאל ר' מנא קומי ר' יודן מה ופליג אם ר' שמואל פליג אהא וס"ל דאפי' בסתם שאינו ידוע אם ישלים אח"כ או לא אפ"ה אותו מקצת הויא תרומה וא"ל לא כדס"ד דהא דקאמרינן ובדעתו להפריש בשידוע הוא וא"כ ר' שמואל פליג עלה דליתא אלא דר' שמואל מפרש לה דלאו דוקא בשידוע מיירי אלא דסתמו כפירושו דכשהפריש המקצת אמרינן מסתמא בדעתו להפריש עוד עד שישלים ולפיכך אותו מקצת תרומה הויא:

מה בין וכו'. ומ"ט אמרינן דעליו הוא דמוציא ממנו תרומה שמשלים ולא למקום אחר וקאמר דה"ט דבשעה שהוא מוציא ממנו עליו אמרינן כל הטבל עליו בידו כלומר דהכל מן הטבל שבכרי שלא הופרש עליו זה הוא שעולה בידו עכשיו להשלים את התרומה ולא חיישינן שמא גם מן המתוקן עלה בידו ולא הוי כלום שאין המתוקן פוטר את הטבל אבל בשעה שהוא מוציא ממנו על מקום אחר חיישינן שמא מזה ומזה עלה בידו ומה שהוא מן המתוקן אינו פוטר את הטבל של מקום אחר:

וקשיא. על האי טעמא דמעתה אם נטל בתחילה להוציא ממנו עליו להשלים את התרומה דאמרת דכל הטבל עלה בידו ואם אח"כ נמלך להוציא ממנו על מקום אחר כלומר מה שנטל להוציא עליו חזר בו ונמלך שתהא תרומה על מקום אחר:

מזה ומזה עלה בידו. בתמיה דלבתר דקריית ליה טבל לכל מה שהוציא ממנו להפריש עליו היכי שייכא הדר למיחש ולמימר דאית ביה נמי מן המתוקן:

נטל להוציא וכו'. וכן נמי איפכא דאם בתחלה נטל להוציא ממנו על מקום אחר דחיישת ביה למימר דשמא מזה ומזה עלה בידו וכשנמלך אח"כ להפריש זה עליו להשלים לשיעור תרומה היכי אמרת הדר עליה גופיה דכל הטבל עלה בידו:

פיחת כל הטבל עלה בידו. כלומר ותו הא בלאי האי דנמלך נמי קשיא דכשפיחת ולא הפריש בתחלה אלא מקצת אמרת דמוציא ממנו עליו להשלים לשיעור משום דלגביה אמרינן הכל טבל עולה בידו ואם הוסיף שהפריש בתחלה יותר מכשיעור היכי נימא ביה דמזה ומזה עלה בידו ומפני דכשהוסיף במתכוין ודאי לא קשיא מידי דמרבה בתרומה הוא והאי כרי כוליה מיהת מתוקן הוא הלכך מסיק ואזיל להקושיא:

אף בטועה כן. כלומר והשתא מעיקרא הבעיא היא דהיכי אמרת בטועה ומוסיף אם נמי אמרינן כן וכגון שהיה סבור שהיה חייב להפריש תרומה שתי סאין מן הכרי הזה שטעה שיש בו מאה סאין ואח"כ נמצא שאינו חייב אלא סאה אחת שאין כאן כ"א חמשים סאין והיכי דיינינן להאי דינא שהרי מה שהפריש להסאה יתירה בטעות הוא שהפריש ומכיון שכן אין כאן תרומה גמורה אלא סאה אחת ולא ידעינן איזו היא התרומה מאותן שתי סאין ואיזו היא ההוספה בטעות והיכי ליעבד דהא מיהת קרא שם תרומה על שתיהן ולאותו הכרי לא חלה התרומה כ"א על אחת מהן ואכתי לא אסיק לעיקר הקושיא עד לקמן:

ר' אימי בשם רשב"ל. קאמר דהדין הוא בכה"ג דאותה הסאה יתירה שבשתי סאין אלו מפריש ועושה אותה תרומה על מקום אחר ופריך עלה דהיינו קושיין דהא תנינן אבל לא למקום אחר דחיישינן דמזה ומזה עלה בידו וא"כ הכא נמי דהא לא ידעינן איזו היא תרומה ואיזו היא טעות וכשמפריש סאה אחת מהן על מקום אחר ניחוש דשמא יש בה מן המתוקן וא"א לפטור בה את הטבל של מקום אחר:

תיפתר במרבה בתרומה. כלומר הא לא קשיא דמידי דהוה דכמרבה בתרומה היא וכל אותן שתי סאין תרומה הן אלא שאינו מחויב על אותו הכרי כ"א סאה אחת ומכיון שקרא שם תרומה על שתיהן מפריש סאה אחת מהן על טבל של מקום אחר ונמצאו שתיהן תרומה כמו שאמר עליהן:

ופריך ניחא הא בתרומה דבה ודאי לק"מ דהא מותר להרבות בתרומה ואין כאן בית מיחוש דלא יהא שמרבה בתרומה הוא אלא דמכיון דבטעות הוא א"כ תהא אחת מהן תרומה על אותו הכרי ואחת על מקום אחר:

ובמעשרות. בתמיה וכי לא תני ר"ל מעשרות במתני' הא גם במפריש מקצת מעשרות תנינן הכי והרי אסור להרבות במעשר כדאמרינן לעיל בדמאי בפ"ה הלכה ב' המעדיף במעשרותיו מעשרותיו מקולקלין דלא חל שם מעשר כ"א על השיעור והשאר הוא טבל והרי כאן חצי מעשר וחצי טבל והשתא היכי ליעבד אם הוסיף במעשר בטעות דהא כאן א"א לומר דחל על הכל שם מעשר ומה שאינו צריך לאותו הכרי מפריש על מקום אחר

דהא בכוליה דמעשר איכא ספיקא דאית ביה מעשר וטבל וכשמפריש ממנו על מקום אחר ניחוש דשמא מזה ומזה עלה בידו והיאך יכול לפטור את הטבל של מקום אחר במה שיש בו מן המתוקן:

אלא טעמא דר"ל וכו'. כלומר אלא דבאמת לא ניחא ליה לר"ל להאי טעמא דאמרן לפירושא דמתני' והוא מקשי עלה דמכיון דהוא אמר וכו' כלומר אי דאמרינן דהכל מהטבל עולה בידו א"כ מ"ש לממנו עליו ומ"ש לממנו על מקום אחר והלכך הוא דקאמר דמפריש אותה הסאה יתירה על מקום אחר דלא חייש מידי להאי טעמא דאמרן לעיל:

מיי כדון. והשתא מ"ט דהת"ק דמתני' דמוציא ממנו עליו אבל לא למקום אחר:

בשניתקן רובו של כרי. הכא במאי עסקינן בשניתקן רוב הכרי באותו מקצת שהפריש כגון שהפריש סאה וחצי על מאה סאין וכיוצא בזה דעליו הוא דמוציא ממנו דר"ל לטעמיה כדאמר לקמן בשם חזקיה דטבל בטל ברוב כלומר טבל כה"ג שנשאר אינו מתוקן בהכרי בטל הוא ברוב המתוקן והלכך כיון דבלאו הכי אותו מיעוט הטבל לאו כטבל בעלמא הוא יכול הוא להוציא ממנו אם רוצה להשלים שיעור התרומה וליכא למיחש שמא מן המתוקן הוא מוציא משום דמה שהוא משלים אינו אלא מצד חומרא בעלמא שהרי מיעוט הטבל בטל ברוב הוא אבל למקום אחר אינו יכול להוציא דחיישינן שמא יעלה בידו מן המתוקן מכיון דניתקן רובו של הכרי:

לא נותקן רובו של כרי פלוגתא וכו'. כלומר הך מילתא דאמרן תליא בפלוגתא דחזקיה ור' יוחנן דלחזקיה כדאמר ר"ל בשמיה דמיעוט הטבל הנשאר בכרי בטל הוא ברוב המתוקן שפיר הוא דמוקמינן המתני' אליבא דר"ל בשניתקן רוב הכרי ממילא שמעינן דאם לא נתקן רוב הכרי אינו יכול להוציא ממנו אפי' לתקן ולהשלים שיעור התרומה אי נמי דאי אמרינן דמוציא ממנו עליו מוציא הוא אף למקום אחר וכסברת ר"ל דלעיל:

ר' יוחנן אמר אין הטבל בטל ברוב. כלומר אפי' אם ניתקן רובו של כרי פליג דאין מיעוט הטבל בטל ברוב המתוקן דמכיון שנתן דעתו להפריש התרומה נסתיימה כל חטה וחטה במקומה כאלו מצוין במקומו מה שהפריש ומה שניתקן לפי ערך שהפריש נתקן ומה שלא ניתקן לא ניתקן:

ואית דבעי מימר. לאידך גיסא דלא מספקא לן מידי בהאי דינא וכהדא דתני ראב"י ופליג אמתני' וס"ל דאינו מוציא לא עליו ולא על מקום אחר ושואל הש"ס אם עד כדון לא אמר אלא בלא נתקן רובו של כרי דאז בדין הוא דאינו מוציא ממנו אפי' עליו אבל אם ניתקן רובו של כרי מהו שהוא יכול להוציא ממנו עליו וקאמר ויבא הא כהדא דאמרינן לעיל בפ"ב בה"א היו לפניו שניי כריין וכו' דמסקינן דאין תורמין ומעשרין מזה על זה ומשמע

דלעולם אינו יכול לתרום ולעשר מזע"ז אפי' ניתקן רובו של כרי וכרי דהא סתמא קאמר הפריש ממנו מקצת וכו' ואי איתא דמחלקינן ה"ל לפרש וה"ה נמי בדינא דמתני' אליבא דראב"י אפי' ניתקן רובו של כרי אין תורמין ומעשרין ממנו לא עליו ולא למקום אחר:

הלכה ב

מתני' **מי שהיו פירותיו במגורה**. באוצר כדכתיב נהרסו ממגורות העוד הזרע במגורה:
ונתן סאה לבן לוי. בשביל המעשר לעשר סאין:
וסאה לעני. האי סאה לאו דוקא דכיון שהוציא מהן סאה אחת למעשר אינו צריך להוציא למעשר עני מהתשעה סאין כ"א סאה פחות עשירית סאה:
מפריש עוד שמונת סאין ואוכלן. כלומר יכול הוא להוציא עוד שמונה סאין מהמגורה ועשירית סאה ואוכל אותן על סמך אותן שתי סאין שנתן להלוי ולהעני דנמצאו שמונה סאין ומעט יותר מתוקנין הן ואינו חושש שמא כבר אכלו הלוי והעני מה שנתן להם או מקצתן ונמצא בשעה שמפריש לאכול כבר נאכלו או נאבדו אותן שתי סאין ואין מפרישין על האבוד אלא מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין:
וחכמים אומרים אינו מפריש עליהן אלא לפי חשבון. שידוע לו בודאי מה שהוא עדיין קיים מהן אם כל השתי סאין קיימין מפריש שמונה סאין לאכול ואם חציין קיימין מפריש ארבעה סאין עליהן וכן כיוצא בזה והלכה כחכמים:
גמ' **עשו אותה כפועל שאינו מאמין לבעל הבית**. כלומר הא דאמרי חכמים אינו מפריש עליהן אלא לפי חשבון שידוע לו שעדיין קיים מהן טעמא הוא מפני שעשו אותה כהאי דתנן בפ"ז דדמאי בהל"ג פועל שאינו מאמין לבעה"ב על המעשרות מתקן הוא בתורת דמאי מה שנותן לו הבעה"ב לאכול והכי נמי אין לו לסמוך על הלוי והעני שאומרין שקיימין הן עד שיודע בודאי אם קיימין הן או מקצתן ומפריש לאכול לפי חשבון והמותר יתקן אותו מספק וגריס להא שם בדמאי:
פשיטא הדא מילתא נשרפו הפירות. אם הפריש תרומה על פירות ועדוין לא נתנה להכהן וה"ה במעשר ולא נתנו להלוי ואח"כ נשרפו הפירות הרי התרומה בטילה שלא היה דעתו לקראה תרומה אלא על אותן הפירות וכיון שנאבדו ונשרפו אין כאן תרומה לחול ונשארת היא בטבלה וצריך לתקן אותה וכן במעשר:
נשרפה התרומה מהו. וקאמר דלכשיאכלו הפירות קדשה התרומה למפרע כלומר דמסתברא הוא שכבר יצאו הפירות מטיבלן ואף על פי שאין כאן תרומה מכל מקום כבר קדשה למפרע שבשעה שקרא שם תרומה קיימת היתה ויכול לאכול הפירות על סמך אותה התרומה שכבר כתרמה וה"ה במעשר:

הלכה ג

מתני' **שיעור תרומה עין יפה אחד מארבעים**. הנדיב לב ומפריש בעין יפה תורם אחד מארבעים:

והבינונית א' מחמשים. אמילתיה דת"ק מהדר דלדידיה הבינונית א' מחמשים ועין רעה שהוא הכילי א' ששים ולא יפחות מזה אבל לב"ש דס"ל עין יפה אחד משלשים הבינונית לדידהו אחד מארבעים כדאמר בגמרא והרעה פליגי אמוראי אליבא דב"ש ומסיק לדידהו דהרעה מחמשים ולענין שאם תרם שא"צ לתרום שיעורו מחמשים עד ששים:

תרומה. דא' ששים נמי שיעור תרומה הוא לעין רעה וא"צ לחזור ולתרום ואע"פ שהיה מתכוין בתחלה לתרום יותר:

חזר והוסיף. אח"כ לשם תרומה אותה התוספת חייבת במעשרות ומפריש הכהן ממנה המעשרות ואח"כ יאכלנה:

עלה בידו ששים ואחד. הויא תרומה ויחזור ויתרום להשלים השיעור כמות שהוא למוד בכל פעם לתרום שכך היה בדעתו בתחילה:

במדה וכו'. כלומר התוספת הזאת שהוא מוסיף יכול הוא לתרום במדה או במשקל או במנין אע"פ ששאר התרומה אינה נתרמת אלא מאומד אבל מן המוקף צריך לתרום התוספת כמו הראשונה:

ר' יהודה אומר אף לא מן המוקף. דקסבר תחלת התרומה היא מן המוקף ולא התוספת ואין הלכה כר' יהודה:

גמ' **כתיב ששית האיפה**. פסוק הוא ביחזקאל ורישיה דקרא הכי זאת התרומה אשר תרימו ששית האיפה מחומר החטים וגו' והחומר הוא ל' סאין כדכתיב לעיל מיניה ועשירית החומר האיפה והאיפה הוא ג' סאין וששית האיפה הוא חצי סאה:

יכול תורם בחטים אחד משלשים ובשעורים אחד ששים. כלומר מכיון דלא כתיב ששית האיפה מחומר החטים ומחומר השעורים יכול שתאמר דלכך חלקן הכתוב ללמד דתרומת החטים אינה כמו תרומת השעורים ולפיכך הדר כתב אחר החטים וששיתם להורות דקאי אלפניו ואלאחריו וה"ק ששית האיפה מחומר החטים וששיתם האיפה עוד להחטים והוו שתי ששיות האיפה לחטים והן סאה והוא אחד משלשים להחומר והדר קרינן נמי אדבתריה וששיתם האיפה מחומר השעורים לומר דמן השעורים תורם הוא ששית האיפה אחת הוא חצי סאה והוא אחד ששים להחומר ומשום דהו"א דלחטים

הקפיד הכתוב שתהא התרומה בעין יפה בא' משלשים ובשעורים שאינם חשובים לא הקפיד ובאחד ששים סגי:

ת"ל וכל תרומת כל. לעיל מיניה שם וכל תרומת כל מכל תרומותיכם לכהנים יהיה והאי כל בתרא מיותר הוא ללמד שיהו כל שיעור תרומות מכל המינין שוות וא"כ למה חלקן הכתוב כאן לדרשה ולרמז על עין יפה כדשמואל לקמיה וכן על עין רעה כדלקמן:

שמואל אמר תן ששית על ששיתם. כלומר דלכך חלקן וכתב גבי חטים ששית מלקמיה והדר וששיתם אבתריה לרמז על עין יפה לת"ק דמתני' וה"פ דקרא ששית האיפה מחומר החטים כשתתרום לחומר החטים תשער באיפה ותחלוק אותה לששה ויהיה חלק אחד חצי סאה והדר וששיתם כלומר לאחר שחלקת לששה חלקים תחזור ותחלוק כל חלק וחלק לשנים והיינו וששיתם שתחלוק עוד לשני פעמים ששה והן י"ב ויהיה החלק רובע סאה ועכשיו תן ששית וזהו חלק אחד ממה שחלקת בראשונה לששה והוא חצי סאה תתן ותצרף על ששיתם וזהו על חלק ממה שחלקתו בפעם שניה לשני פעמים ששה והחלק הוא רובע וכשתצרפם יהיו שלשה רבעי סאה וזהו שיעור התרומה לעין יפה הנרמז בחטים שהן יפות ונמצא תורם א' מארבעים שג' רבעין הן א' מארבעים להחומר שהוא ל' סאין:

בינונית א' מחמשים. לת"ק ילפינן מדאמר ר' לוי:

כתיב וכו' אחוז. ומיותר הוא ללמד שכל שאתה אוחז לשיעור תרומה ממקום אחר ושאינה מפורש שיעורה בתורה הרי הוא כזה ומסתמא על הבינונית מרמז הכתוב דאלו על עין רעה הרי היתה שם תרומה קטנה ביותר מזו אחת מחמש מאות ממחצית תופשי המלחמה ועל עין יפה נמי לא מצית אמרת דהא שמעינן מקרא דיחזקאל שהיא אחת מארבעים ועל כרחך מה דרמיז לנו הכתוב כאן לשיעור תרומה ממקום אחר שיהא כזה על הבינונית הוא דרמיז:

והרעה א' מחמשים. ילפינן להת"ק מדכתיב וששיתם את האיפה מחומר השעורים רמז לנו הכתוב גבי שעורים שהן רעות נגד החטים על שיעור עין רעה ומדכתיב וששיתם את האיפה אע"ג דכבר כתב האיפה ברישיה דקרא ולא הוה לי' למיכתב אלא וכן מחומר השעורים או וששיתם כן מחומר השעורים אלא ללמדנו דשדי האי וששיתם לכאן ולכאן כדאמרן לעיל דהאי וששיתם קחי נמי אחטים דרישיה תן ששית וכו' לרמז על עין יפה ושדי ליה נמי אבתריה ולפיכך הדר כתב כאן האיפה לומר דג"כ לרמז על ענין בפ"ע הוא דחדא ששית האיפה היא לעין רעה הנרמז בשעורים והוא חצי סאה להחומר שהוא ל' סאין:

בש"א אחד מל. הוי עין יפה טעמייהו דדרשי להאי וששיתם דסיפיה דקרא דשדי ליה אריזיה וה"ק ששית האיפה ועוד וששיתם וגו' וזה והיה בין לחומר החטים ובין לחומר השעורים דהא כבר למדנו דתרומותיהן שוות ותרי ששית האיפה להחומר הוי א' משלשים וזהו לעין יפה שיהיו שתי הששיות שוות מן האיפה והן סאה:

בינונית מארבעים מהדא דשמואל. דלדידהו דרשי הא דשמואל תן ששית וכו' וכדלעיל על הבינונית הוא דקאמר קרא הכי שתצרף החצי סאה עם הרובע והן ג' רבעין להחומר דאלו לעין יפה בעינן שתי ששיות שוות כדאמרן:

הרעה מששים. אף לב"ש ואע"ג דלא מצי דרשי להא מסיפיה דקרא דוששיתם וגו' כדדריש הת"ק דהא אפקוהו לעין יפה אפ"ה ילפי מן הדא דר' לוי דלקמיה:

דא"ר לוי בר חינא כל המוציא מעשרותיו כתיקנן אינו מפסיד כלום. דסוף שיתן לו הקב"ה ברכה וימלאו אסמיו:

מה טעמא ועשירית החומר וגו'. בקרא דלעיל כתיב האיפה והבת תכן אחד יהיה לשאת מעשר החומר הבת ועשירית החומר האיפה אל החמר יהיה מתכונתו והאי קרא ניתן לדרוש הוא דמכיון דאמר האיפה והבת תוכן אחד ומדה אחת הן ומעשר החומר הבת ל"ל דכתב הדר ועשירית החמר האיפה אלא דבא ללמד על שני דברים הא' דהמפריש מעשרותיו כתיקנן אינו מפסיד כלום וזהו דקאמר מעשר החמר הבת וגו' דכשמפריש המעשר מן החומר כראוי אל החומר יהיה מתכונתו דסוף שיתמלא החומר על מתכונתו ומדתו כאלו לא נחסר כלום ומשום דהא הוה ידעינן אלו לא היה כתוב אלא ועשירית החמר אל החמר יהי' מתכונתו דשפיר נפקא מהאי יתורא דקרא ואכתי האיפה מיותר הוא אלא דבא עוד ללמד גם על התרומה שהוזכר שיעורה למטה במידת האיפה וה"ק ועשירית החומר האיפה וגו' כלומר ומה שאומר לכם עוד במדת האיפה לענין תרומה אל החמר יהיה מתכונתו שלא תפחתו ממדה זו לתרום מן החומר ששית האיפה וזהו אחד משש להחומר והוא לעין רעה דלכל הפחות לא יתרום יותר מעט מזה:

לא צורכה דלא כמה דאנן אמרין תרם ועלה בידו א' ששים תרומה וכו'. כצ"ל כלומר דפריך הש"ס על הא דקאמר דב"ש מודו דעין רעה הוי א' ששים הא מסתברא דלא צריכא לן למימר לב"ש אלא כך דכמה דאנן אמרין במתני' להת"ק אם תרם ועלה בידו א' ששים תרומה היא וא"צ לתרום עוד יותר ואסיפא קאי הקושיא דסיים התנא תרם ועלה בידו ששים ואחד תרומה ויחזור ויתרום ומפני שעד ששים אכתי שיעור תרומה היא לעין רעה ופחות מזה לא הוי תרומה גמורה וצריך שישלימה משום דכך הן השיעורים לעין יפה א' מארבעים ולבינונית מחמשים ולרעה ששים והשתא כן אנו צריכין לומר

לב"ש דאם תרם ועלה בידו א' מחמשים הוא דהויא תרומה וא"צ לתרום עוד אבל בפחות מזה תרומה ויחזור ויתרום דהא לדידהו עין יפה א' משלשים והבינונית מארבעים ואם כן הרעה א' מחמשים הוא דהוי ואמאי קאמרת דמודו ב"ש בעין רעה דהוא א' מששים: **א"ר חנינא בר איסי לא תני בר קפרא**. הכי לבית שמאי ואף על גב דמסתברא כן לב"ש אפ"ה תני דלדידהו תרם ועלה בידו מחמשים ועד ששים תרומה וא"צ לתרום אלמא דס"ל דא' מחמשים לא הוי עין רעה ממש ולא קרינן ליה עין רעה אלא לענין דלא תרם כאידך אבל לענין דליהוי תרומה מודו דאפי' אם תרם פחות מא' מחמשים ועד ששים דתרומה הוא וא"צ לתרום עוד:

במתכוין לפטור את כריו. הא דקתני במתני' חזר והוסיף חייב במעשרות במתכוין לפטור את הכרי שלו בהוספה זו דהואיל והראשונה תרומה מאחת מהשיעורין היא מה שהוסיף אח"כ לשם תרומה לא חל עליה וחייבת במעשרות:

אבל אם אינו מתכוין לפטור את כריו. אלא להוספה בעלמא אפי' אחת על אחת הוא מוסיף דלתרומה הראשונה הוא שייכא וכמרבה בתרומה בפעם אחת הוא דהויא:

כהנא אמר כמות שהוא למוד. הא דתנינן בעלה בידו משששים וא' תרומה ויחזור ויתרום כמות שהוא למוד בדוקא הוא שלא יפחות ולא יוסיף אלא כמות שהוא רגיל לתרום בכל פעם ור' יוחנן ס"ל דאפי' אחת על אחת הוא מוסיף והא דתנינן כמות שהוא למוד שלא יפחות מכמות שהוא למוד:

אר"א כמות שהוא למוד במדה. ר' אלעזר פריך על דר' יוחנן דלדבריך דשלא יפחות הוא דקאמר אבל אם רצה להוסיף מוסיף א"כ קשיא הא התירו לו להשלים ולתרום אפי' במדה ולדידך אם נתכוין להוסיף אפי' במדה בתמיה הרי זה מרבה בתרומה הוא ומהיכי תיתי שיתירו לו לתרום במדה אם נתכוין להוסיף אלא ודאי כמות שהוא למוד בדוקא קתני:

תוספת תרומה מה היא. אותה תוספת שהוא מוסיף בעלה בידו מששים ואחד דקתני יחזור ויתרום מה היא אם חייבת במעשרות או לא:

א"ל משום יחיד אני שונה אותה. אליבא דיחידאה אני שונה בדינה ומפרש ואזיל לענין מאי:

מה. לאיזה צד הוא דקאמר דכיחידאה הוא שונה אותה אם לחיוב מזה או לפטור:

אין. תימר לחיוב ניחא. וקאמר הש"ס דפשיטא דלחיוב קאמר דבשלמא אם לחיוב הוא ניחא הא דקאמר משום יחיד אני שונה אותה וזהו אליבא דר' יהודה דס"ל דאותה תוספת נתרמת אף שלא מן המוקף ואין לה דין תרומה ממש והלכך חייבת במעשרות אלא אין

תימר לפטור קשיא ומה אם ר' יהודה דאית ליה שנתרמת אף שלא מן המוקף ואפ"ה פטור ממעשרות כשאר תרומה רבנן דלית להון דנתרמת שלא מן המוקף דלא התירו אלא במדה ומשקל ומנין לכ"ש דס"ל דפטור ממעשרות כדין שאר תרומה ומאי האי דקאמר משום יחיד אני שונה אותה אלא ודאי לחיוב ואליבא דר' יהודה קאמר:

אתא ר' יוסי. וקאמר דר' איסי בשם ר"ל קאמר דפשוט ליה דאותה תוספת חייבת במעשרות ור' יוסי גופיה הקשה על זה ואמר המשנה אמרה כן בתמיה וכי לא איפכא שמעינן מהמתני':

א"ר זעירא לר' איסי היידא מתני'. איזו מתני' דאיפכא שמעינן מינה:

ולא אגיביה. לא השיב לו כלום דהו"ל למיפשט מנפשיה:

א"ל. הדר קאמר ליה ר"ז דדילמא הדא דתנינן במתני' דידן דמינה גופא שמעינן דפטורה ממעשרות דקתני עלה בידו משמים וא' תרומה ויחזור ויתרום כצ"ל ולא תני עליה חזר והוסיף חייב במעשרות כדקתני בעלה בידו א' משמים ש"מ דהתם דוקא הוא שהתוספת חייבת במעשרות משום שהראשונה כשיעור תרומה מאחת מן השיעורין נתרמה ומה שחזר והוסיף אין לו דין תרומה וחייב במעשרות אבל הכא מכיון שעלה בידו משמים ואחד שהוא לאו כשיעור תרומה כלל מה שחזר ותרם להשלים התרומה הוא ויש לה דין תרומה ופטורה מן המעשרות:

עד כמה אדם פוטר טבלו דבר תורה. לפי שכל השיעורין הללו שנשנו במתני' מדבריהם הוא ואסמכינהו אקרא דיחזקאל:

אחד למאה. כדאשכחן בתרומת מעשר דמפורש בתורה מעשר מן המעשר:

א"ל ר' יוחנן. לחד מרבנן דא"ל הא דלקמן ושאל לו ממאן שמעיתא להא והשיב לו מן פלפול חברייא שמעית הא דא"ר ינאי דאפי' א' מאלף פוטר מן התורה:

א"ר מנא. דלית הלכתא ככל הני אלא דלית כאן שיעורא כלל לתרומה מן התורה דכתיב ראשית דגנך וגו' ואפי' כל שהוא נקרא ראשית ואפי' חטה א' פוטרת את הכרי מד"ת:

הלכה ד

מתני' **האומר לשלוחו צא ותרום תורם כדעתו של בעה"ב**. לפי מה שהוא יודע שהבעה"ב הוא בעל עין יפה או בעל עין רעה:

תורם כבינונית אחד מחמשים. דמסתמא דעתו בבינונית:

פיחת עשרה. על הבינונית ותרם אחד מארבעים או הוסיף עשרה ותרם א' משמים תרומתו תרומה דזה נתכוין לבינונית אלא שעלתה בידו כך או כך:

ואם נתכוין להוסיף. על הבינונית ואפי' אחת כגון שתרם אחד מארבעים ותשעה אין תרומתו תרומה:

מתני' **המרבה בתרומה**. יותר מכשיעור שאמרו חכמים:

רא"א. עד א' מעשרה וכול הוא להרבות הואיל ואשכחן שם תרומה בא' מעשרה שהיא תרומת ממעשר:

יותר מכאן. אין שם תרומה תלה על אותו היותר והוי כטבל הטבול למעשר ומדומע בתרומה ומה תקנתו יעשנה תרומת מעשר על שאר הטבל שלו הטבול למעשר:

אבל לא למקום אחר. וכן הנוסחא במשנה הדפוס אצל הגמרא ובנוסחת המשניות יעשנה תרומת מעשר למקום אחר וזהו כדתני ר' חייא כדמפרשינן בגמרא:

ר' ישמעאל אומר מחצה חולין ומחצה תרומה. מפרש טעמיה בגמ' דדריש ראשית דגנך דיו לראשית שהיא תרומה שיהא כדגן והוא השיריים כלומר דיו בכך שנקרא ראשית ואף שהוא מחצה כמו הדגן:

עד שישייר שם חולין. יכול הוא לעשות הכל תרומה ובלבד שישייר מקצת שישאר חולין ויהיו שיריה ניכרין והלכה כר"ט ור"ע:

גמ' **עד כדון וכו'**. בעיא היא אם עד כאן לא תנינן במתני' דתורם כדעתו של בעה"ב כשאמר לו בפירוש צא ותרום לדעתי:

אלא כשהיה יודע וכו'. כלומר זה היה ידוע לו אבל לא א"ל הבעה"ב בפירוש צא ותרום לדעתי מי נימא דבכה"ג נמי תורם כדעתו שהרי ידוע לו דעתו או דילמא מכיון שלא אמר לו לדעתי תורם הוא כבינונית דמסתמא יסכים הבעה"ב לזה וקאמר נשמעינה מן הדא דקתני בסיפא אם אינו יודע דעתו של בעה"ב תורם כבינונית הרי דלא אמרו אלא מפני שאינו יודע דעתו הא יודע אע"פ שלא אמר לו צא ותרום לדעתי כמי שא"ל דאי לאו הכי לישמעינן רבותא טפי דאפי' יודע הוא דעתו כל זמן שלא אמר לו תרום לדעתי תורם כבינונית:

הפוחת א' מעשרה. בעה"ב שהיה רגיל לתרום כבינונית ועכשיו השליח הזה הוא פוחת א' מעשרה כלומר פעם א' מן עשרה של טבל לפי מה שהבעה"ב רגיל לתרום מהן פוחת הוא כדקאמר לקמן דהוה יליף תרים חד מן חמשין והוא תרים חד מן ארבעין נמצא פוחת הוא מלתקן פעם א' של עשרה לפי שיעור תרומת בעל הבית ומוסיף בתרומה הוא שהרי מתקן הוא עוד אלו העשרה מלבד שיעור תרומת בעה"ב:

תרומה. תרומה זו של השליח תרומה גמורה היא שמוסיף ומתקן את הטבל להיות חולין מתוקנין:

והמוסיף אחד מעשרה. ואם זה השליח מוסיף פעם א' של עשרה משיעור הבעה"ב שהיה רגיל לתרום א' מחמשים והוא תרם א' מששים נמצא מוסיף הוא בעשרה לתקנם בשיעור שתורם טבל עכשיו ופוחת הוא בתרומה:

תרומה אבל לא לחולין. כלומר מה שתרם הויא תרומה אבל לא לתקן את הטבל לגמרי שיהו חולין לפי שצריך להשלים אותה כפי מה שרגיל הבעה"ב לתרום:

שאין הפחת והתוספת שוין. וזהו כדאמרן דכשהוא פוחת בשיעור הטבל לתרוס מהן מוסיף בתרומה הוא אבל כשמוסיף בשיעור הטבל פוחת הוא משיעור תרומה וצריך להשלימה וכדמפרש ואזיל טפי:

היך עבידא. כגון דהוה יליף תרים הבעה"ב חד מן חמשין ויש כאן חמשים סאין לפניו לתקנם ולפי שיעור תרומת הבעה"ב לא היה צריך לתרום מהן כ"א סאה אחת שהיא ששה קבין וכד הוא תרים השליח חד מן ארבעין מפסיד לו להבעה"ב שיתא רובעין של הקב שהרי כשתורם עכשיו סאה אחת מארבעים סאין ונשארו עוד עשרה סאין מהחמשים לתקנם והוא תורם מהן ג"כ אחד מארבעים שהוא רובע סאה מארבעים רבעי סאה שיש בעשרה ורובע סאה יש בו ששה רובעין של הקב וזה מפסיד הוא לבעה"ב אלא דמיהת מוסיף בתרומה הוא ואין כאן חשש טבל לפיכך תרומה גמורה היא:

וכד הוא תרים חד מן שתין. אבל כשתורם זה בשיעור א' מששים מאלו החמשים סאין נמצא מתגר ליה לבעה"ב ארבעה רובעין של הקב שהוא קב אחד שהרי הבעה"ב היה תורם מהן סאה אחת שהוא ששה קבין והוא אינו תורם עכשיו כ"א חמשה קבין שכך הוא החשבון חמשים סאין הן ג' מאות קבין והן חמשה פעמים ששים הרי הוא מרויח להבעה"ב קב אחד שהוא ד' רובעי הקב ולפיכך תרומה היא אבל לא לעשות הטבל חולין לפי שצריך להשלים עוד ד' רובעי הקב לשיעור תרומת בעל הבית ולפי דנקט ברישא שיתא רובעין ולא בעי למינקט קב ומחצה או רובע סאה שכך הוא לשון חכמים במשנה הכל על רובע הקב כדאשכחן בפ"ב דכלאים ובכמה מקומות נקט נמי בסיפא ארבעה רובעין ולא נקט בלישניה קב:

הכא את אמר וכו'. על המתני' קאי דקס"ד דהא דקתני או הוסיף עשרה במתכוין הוא ולפיכך פריך הכא את אמר תרומתו תרומה בהוסיף והכא בסיפא את אמר ואם נתכוין להוסיף אפי' א' אין תרומתו תרומה ומשני ר' חנינא לא כדס"ד אלא כאן במתכוין לפחות כלומר שלא היה בדעתו להוסיף במתכוין אלא שהיה רוצה לתרום כבינונית ועלתה בידו כך ולפיכך בין פיחת עשרה או הוסיף עשרה תרומתו תרומה וכאן בסיפא דמיירי

במתכוין להוסיף ולפיכך אין תרומתו תרומה. הדין הוא פירושא דהאי מילתא. תנינן תמן. בריש פ"ו דמעילה:

השליח שעשה שליחותו. של בעה"ב להוציא מעות הקדש לחולין בעה"ב [מעל] דקי"ל במעילה יש שליח לדבר עבירה ואם לא עשה שליחותו השליח מעל כיצד אמר לו תן בשר לאורחים ונתן להם כבד כבד ונתן להם בשר השליח מעל אמר לו תן להם חתיכה חתיכה והוא אמר טלו שתים שתים שהוסיף להם מדעתו והם הוסיפו עוד מדעתם ונטלו שלש שלש כולם מעלו שהבעל הבית נעשה שליחותו בהחתיכה שנטלו והשליח בשביל שהוסיף להם מדעתו והם בשביל שנטלו עוד מדעתם קתני מיהת דבחתיכה הראשונה שנטלו נעשה שליחותו של בעל הבית והכא את אמר הכין בתמיה דכשהוסיף אחד מדעתו אין תרומתו תרומה כלל ואמאי לא נימא נמי הכא דמה שתרם קודם שהוסיף כדעתו של הבעה"ב הוא תרם וההיא מיהת ליהוי תרומה:

א"ל. שאני תמן דמחתיכה הראשונה נסתיימה דעתו של הבעה"ב כלומר שניכרת ונסתיימה בפ"ע ובה נעשה דעתו ושליחותו של בעה"ב ולפיכך היא נמי מעל ברם הכא וכי שייך לומר על כל חטה וחטה שתרם בתחילה נסתיימה שליחותו של בעה"ב בתמיה הרי הכל מעורבב הוא מה שהוסיף ומה שתרם בתחילה ולפיכך אין תרומתו תרומה כלל:

מה נפק מביניהון. כלומר ומאי נפקא לן מהחילוק שביניהן ולומר דלפעמים גם בתרומה שייך זה כמו במעילה דהאי ליהוי תרומה והאי לא ליהוי תרומה וקאמר דבכה"ג משכחת לה היו לפניו שני כריין שא"ל הבעה"ב לתורמן ובאחד ניתקן לדעתו של בעה"ב ואחד ניתקן שלא לדעתו של בעה"ב אלא הוסיף עליו דתרומת הראשון תרומה שהוא ניכר בפני עצמו ותרומת השני אינה תרומה:

גמ' **אתייא דר' ליעזר כב"ש**. האי דב"ש הוא בפ"ק בה"ד והובא גם לעיל בפ"ג בהל"ה דקסברי ב"ש דתרומה קדשה מדומע אע"פ שאינה ניכרת בפ"ע כדאמרי התם גבי התורם זיתים על השמן תרומת עצמן בהן וכדמפרשי שם חברייא בשם ר' יוחנן ואפי' על אתר שאמר מיד ובבת אחת תרומה זו על הזיתים ועל השמן דתרומת זיתים מדומע היא עם השאר שאינה תרומה ואפ"ה תרומה הויא לדידהו וה"נ לר"א דהכא דס"ל דאם מרבה יותר מא' מעשרה דהשאר לא הוי תרומה וצריך לעשותו לתרומת מעשר ואע"פ שהתרומה מדומע היא עם השאר אפ"ה קדשה ועד שיעור א' מעשרה הויא תרומה:

על דעתיה דר' יוחנן ניחא. פלוגתא דחזקיה ור' יוחנן לעיל בפרקין בהל"א גבי ניתקן רובו של כרי דקאמר חזקיה טבל בטל ברוב וכדפרישית שם דטבל כה"ג שנשאר בכרי

בטל ברוב המתוקן ור' יוחנן ס"ל דאף טבל הנשאר בכרי אינו בטל ברוב וכדקאמר הטעם דמכיון שנתן דעתו להפריש התרומה נסתיימה כל חטה וחטה במקומה כלומר כאילו הוא מצוין במקומו לפי מה שהפריש ומה שנתקן נתקן ומה שלא נתקן נשאר טבל ואינו מתבטל והשתא מפלוגתייהו דהתם שמעינן הכא דאיפכא הויא לענין דינא דר"א במתני' דלסברא דחזקיה הוי הכא לחומרא ולסברא דר' יוחנן קולא הויא דהא הכא לא שייך ביטול ברוב לכ"ע דאין כאן ניתקן רובו של כרי אלא דלענין מאי הוא הטבל שנשאר כאן הוא דאיכא בינייהו והיינו דקאמר על דעתיה דר' יוחנן ניחא וכדלקמן:

א' מעשרה שבו קדש לשם תרומה והשאר א' מעשרה תרומה וכו'. כלומר דהניחא לר' יוחנן דס"ל מכיון שנתן דעתו להפריש נסתיימה התרומה במקומה א"כ כאן לסברתו קולא הויא דהרי מכיון שנתן דעתו להפריש ולקרות שם תרומה לא' מעשרה חלה שם תרומה מכל או"א מעשרה שיש בהכרי ואף אם יש בו מאה סאין ויותר ניתקן הכל ממילא מתרומה ואע"פ שלא הפריש כולן דכיון שנתן דעתו להפריש כך כאילו נסתיימה כאו"א במקומה וזהו דקאמר אחד מעשרה קדשה לשם תרומה מה שהפריש בראשונה והשאר אף שעדיין לא הפריש מ"מ א' מעשרה תרומה ולכל עשרה ועשרה שיש בהכרי וממילא השאר והוא מה שניתקן מתרומה טבל טבול למעשרות בלבד הוא דהרי מתרומה גדולה כבר נתקן כל הכרי ונסתיימה כל תרומה ותרומה מכל א' מעשרה שיש בו כדאמרן:

לפום כן צריך מימר יותר מכאן יעשנה תרומת מעשר אבל לא למקום אחר. כצ"ל שכך היא נסחת המתני' דהכא וכדמוכרח מענין הקושיא ומדקאמר בהדיא כן אליבא דחזקי' ולבתר הוא דמשני דתני כר' חייא כדלקמן כלומר והשתא לר' יוחנן ניחא הוא דקאמר דיעשה היותר מה שריבה על א' מעשרה לתרומת מעשר על מה שבאותו הכרי שהרי השאר הוא טבול למעשר בלבד ולפי שקרא שם תרומה להיותר שבכרי עצמו ונמצא מדומע הוא עם הטבול למעשר לפיכך יעשנה לתרומת מעשר עליו עצמו ולא על מקום אחר דשם תרומה שקרא על היותר שבאותו כרי צריך שיהיה לתרומת מעשר עליו עצמו ושפיר מצי נמי לעשותה לתרומת מעשר עליו שהרי כבר ניתקן כולו מתרומה גדולה לסברת ר' יוחנן ואין כאן אלא להפריש המעשר והתרומת מעשר:

על דעתיה דחזקיה. אלא לדעתיה דחזקיה דלעיל דלא ס"ל כר' יוחנן מכיון שנתן דעתו להפריש כאילו נסתיימה כולה במקומה דהא מהאי טעמא פליג אדר' יוחנן וס"ל התם דהטבל בטל ברוב וא"כ כאן דלא שייך ביטול ברוב ממילא לחומרא הוא לדידיה דאין כל הכרי נתקן מתרומה גדולה אלא אותו אחד מעשרה שהפריש בראשונה בלבד הוא דהויא תרומה וזהו דקאמר דלדידיה קשיא הכא:

א' מעשרה שבו קידשה לשם תרומה. כלומר הא אין כאן שקדשה לשם תרומה אלא א' מעשרה שכבר הפריש:

והשאר א' מעשרה תרומה. בתמיה הא והשאר טבל טבול לכל הוא וזהו כדאמרן דלסברת חזקיה לא מצית אמרת דהשאר מהכרי כאו"א מעשרה שבכרי הויא תרומה דהא לדידיה לא חלה שם תרומה כ"א על א' מעשרה הראשונים שהפריש וממילא השאר טבל גמור הוא וטבול לכל ואף לתרומה גדולה צריך הוא לתקן את כל השאר והשתא קשיא ותנינן בהא דיעשנה תרומת מעשר על אותו הכרי עצמו בתמיה הא יעשנה תרומת מעשר על מקום אחר מיבעי ליה שהרי על אותו השאר שבכרי עצמו אי אפשר לעשותה לתרומת מעשר מפני שטבול הוא לכל וגם לתרומה גדולה והאיך יפריש המעשר ויקרא שם לתרומת מעשר קודם שמתקן כל הכרי מתרומה גדולה דהא לכתחילה צריך להפריש כסדרן תרומה גדולה ומעשר ותרומת מעשר ועל מקום אחר מה שכבר ניתקן מתרומה גדולה הוא דיכול לעשותה לתרומת מעשר ולא על אותו השאר שבכרי עצמו:

סבר חזקיה. כלומר דאי משום הא לא קשיא דבאמת חזקיה לא שנה במתני' אלא כדתני רבי חייא יותר מכאן יעשנה תרומת מעשר על מקום אחר בדוקא ולא על השאר שבכרי עצמו:

מה טעמא דר' ישמעאל וכו'. כדפרישית במתני':

מנין שלא עשה כלום עד שישייר מקצת. כדקאמרי ר"ט ור"ע דעד שישייר שם חולין מיהת בעינן:

ת"ל מראשית ולא כל ראשית. הכי דריש לה בספרי פ' שלח לך דכתיב גבי חלה מראשית עריסותיכם מקצתה ולא כולה ומדקרייה רחמנא תרומה כדכתיב תרימו תרומה ילפינן נמי לתרומה כן:

הלכה ה

מתני' **בשלשה פרקים משערין את הכלכלה**. הסל שמודדין בו המעשרות ותרומת מעשר שמפרישין במדה במשקל ובמנין אבל תרומה גדולה אין מפרישין אותה אלא מאומד כדתנן בפ"ק בהלכה ז':

בבכורות. בתחלת הקיץ בזמן שביכרו הפירות והן קשות ומלאין ואין הסל מחזיק הרבה מהן:

ובסיפות. הוא סוף הקיץ שכבר התחילו להצטמק ומחזיק הרבה מהן ובאמצע הקיץ שאינם מלאים וקשים כל כך ולא צנומות כל כך והסל מחזיק מהן שיעור הבינוני ומפני שלפעמים הוא מתחיל להיות מעשר ותורם במנין ואח"כ אינו רוצה להטריח ומעשר

ותורם וגומר במדה ולפעמים הוא בהיפך לפיכך משערים בזמנים הללו כדי לידע כמה ראוי להיות המנין מהן בכל זמן מאלו ג' הזמנים:

והמונה משובח. בגמ' בעי מעיקרא לפרש דמשובח מן התורם מאומד וכהאי מ"ד דס"ל דתרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה כמו התרומה גדולה ודחי לה אלא דה"ק המונה משובח הוא והמודד משובח ממנו והשוקל הוא המשובח שבשלשתן. ממי הוא משובח. המונה וקא"ר חונה דמשובח הוא מן התורם מן האומד וכאבא אלעזר בן גומל דס"ל לעיל בפ"ק דתרומת מעשר ניטלת באומד ומחשבה:

גמ' **מתני' אמרה כן**. מלישנא דמתני' שמעינן דאתית כהאי תנא דקתני והשוקל משובת משלשתן אלמא דאיכא שלשה לבר מהשוקל:

אמר ר' חיננה. דלאו מילתא היא תיפתר דה"ק השוקל משובח בשלשתן אלו דתנינן כאן ולית את שמע מינה כלום דמתני' כאבא אלעזר בן גומל אלא כרבנן אתיא דאין תרומת מעשר ניטלת באומד וכדמשנינן לעיל שם:

הלכה ו

מתני' **רא"א תרומה עולה באחד ומאה**. סאה תרומה שנפלה לתוך מאה חולין שהן בין הכל א' ומאה ונתערבו הכל ביחד ה"ז נוטל סאה אחת מהן ונותנה לכהן והשאר חולין כמו שהיו:

במאה ועוד ועוד זה אין לו שיעור. אם נפלה סאה תרומה לתוך צ"ט סאין ועוד משהו של חולין ומשהו זה אין לו שיעור דאפי' כל שהוא הואיל ויש בין הכל מאה ועוד משהו נוטל סאה אחת ונותנה לכהן והשאר חולין כמו שהיו:

ר' יוסי בן משולם אומר ועוד. זה צריך שיהא קב למאה סאה שנפלה סאה תרומה לתוך צ"ט סאה ועוד קב של חולין שהוא שתות למדמע שהיא הסאה של תרומה המדמעת והסאה ששה קבין והרי הקב שתות למדמע והא דהדר נקט להאי שתות למדמע שלא תטעה לומר דהאי קב היותר למאה סאה לא צריך שיהא ג"כ כולו של חולין אלא אפי' אם אין כאן אלא צ"ט של חולין ועוד קב פחות משהו ונפלה לתוכן סאה תרומה ועוד משהו שהוא בין הכל מאה סאה וקב נמי עולה קמ"ל דהאי קב היותר צריך שיהא נמי כולו של חולין שהוא שתות להמדמע והוא הסאה של תרומה. והלכה כר' אליעזר דסתם לן תנא בפ"ב דערלה כוותיה וכן בכמה דוכתי דתרומה עולה באחד ומאה והכל מודים שאם נפלה לתוך מאה בלבד שאינה עולה כדאמרי' בגמ':

גמ' **מנין שאין עולין**. אם נפלה לתוך חולין ואין כאן אלא מאה בלבד דלד"ה אינה עולה ורמז לזה מנין. ולקמן בפ"ב דערלה בהלכה א' הגי' מנין שהן עולין ויותר נכונה היא:

כתיב. גבי תרומת מעשר מכל חלבו את מקדשו ממנו. והאי ממנו מיותר הוא ללמד דבר שאתה מרים ממנו אם יפול לתוכו מקדשו ונעשה הכל מדומע ואסור לזרים:

וכמה הוא אחד ממאה. שכך הוא השיעור לתרומת מעשר שממאה סאין מפריש עשרה למעשר ראשון ומאותן עשרה מפריש א' מהן לתרומת מעשר ולמדנו שכל שם תרומה אם נפלה לחולין ואין שם אלא מאה בין הכל בלבד מקדש הכל וצריך שיהו יותר ממאה וכמה יותר בהא פליגי דר"א מוסיף סאה על מאה שיהא בין הכל א' ומאה ואז מעלה ור' יהושע מוסיף כל שהוא ואז מעלה וכו' כדפרישית במתני':

הלכה ז

מתני' **תאנים שחורות מעלות את הלבנות וכו'**. אם היו כאן מאה תאנים של חולין חציין שחורות וחציין לבנות ונפלה תאנה של תרומה שחורה או לבנה לתוכן מצטרף הכל להעלותה:

עיגולי דבילה הגדולים. דבילות תאנים הנדרסים בעיגולי גדולים מעלין את הקטנים וכו' מפרש בגמ' הגדולים מעלין את הקטנים במשקל והקטנים מעלין את הגדולים במנין כלומר שהיו כאן עשרים עיגולי גדולים שכל אחת מהן ד' ליטרות ועשרים קטנים שכל אחת מהן ליטרא א' ונפל עיגול קטן של תרומה לתוכן אין אומרין הרי זה נפל לתוך הארבעים והרי הוא מדומע אלא העגולים הגדולים מצטרפין לפי משקלן עם הקטנים והן מאה ליטרות וה"ז עולה באחד ומאה והקטנים מעלין את הגדולים במנין כגון שהי' תשעים עגולי קטנים משקל כל א' מהן ב' שלישי ליטרא שהן ששים ליטרין ועשרה עיגולי גדולים משקל כל א' מהן ד' ליטרין והרי יש כאן מאה עיגולין והן מאה ליטרין ונפל עיגול גדול של תרומה לתוכן שמשקלו ד' ליטרין אין הולכין אחר המשקל ויהי' הכל מדומע שזה הוא חלק א' מכ"ה של החולין אלא הולכין אחר המנין וה"ז עולה באחד ומאה וכן כל כיוצא בזה הולכין לעולם להקל וכן בעיגולים ומלבנים הנדרסים בעיגול הן עיגולים והנדרסות ברבוע כצורת המלבן הן המלבנים מצטרפות זו עם זו להעלות התרומה שנפלה לתוכן:

ורבי אליעזר אוסר. דס"ל אין אלו מצטרפות עם אלו ואם נפלה שחורה השחורות אסורות וכן כולן ור"ע ס"ל בידוע מה נפלה אז אין מעלות זו את זו וכר"א אבל אם אינו ידוע אם שחורה נפלה או לבנה נפלה וכן בעיגולים אינו ידוע אם גדול נפל אם קטן וכן אם מלבן נפל או עיגול אז מצטרפין ומעלות זו את זו והלכה כר"ע:

מתני' **כיצד חמשים תאנים שחורות וכו'**. דברי ר"ע דמתני' דלעיל הוא מסיק:

ובזו ר' אליעזר מחמיר ור' יהושע מיקל. כדתנינן במתני' דלעיל דר"א אוסר אבל בדינא דמתני' דלקמן איפכא הוא דמה דר"א מיקל ר' יהושע מחמיר הוא:

מתני' **ובזה ר' אליעזר מיקל ור' יהושע מחמיר בדורס ליטרא קציעות**. ליטרא של תאנים של תרומה והן יבשות שדורסין אותן בעיגול ונקראין קציעות על שם הכלי שמחתכין אותן כשעושין מהן עיגולים או על שם המחצלאות שמניחין אותן עליהם לייבשן כדתנן בפ"ח דנדרים עד שיעבור הקיץ עד שיקפלו המקצעות:

עלפי הכד. של חולין ויש שם הרבה כדים ואינו ידוע באיזה כד דרסה הליטרא של תרומה:

ר"א רואין אותן כאלו הן פרודות. אם יש בכל כד וכד מאה ליטרות אע"פ שהתרומה היא בפי של כד רואין אותן כאלו כל מה שבכדים נפרדות ומעורבות הן והתחתונות שבכדים מעלין ומצטרפין את העליונות להעלות את הליטרא של תרומה באחד ומאה:

ר' יהושע אומר לא תעלה. מכיון דאין מעורבות הן והתרומה על פי הכד אין התחתונות מצטרפות עם העליונות לבטל וכל הפומים של הכדים מדומעות הן והשולים הן שמותרים:

עד שיהא שם מאה כד. ואז עולה היא במאה פומין של הכדין ולוקח כד אחד מהן ומוכרה לכהן בדמי תרומה חוץ מאותה ליטרא והשאר מותרין הן והלכה כר' יהושע:

גמ' **טעמא דר' אליעזר**. דאוסר משום דס"ל תאנים שחורות של תרומה שנפלו לתוך הלבנות חולין אוכל את הלבנות כלומר בדין הוא שהלבנות בלבד הוא שאוכל דבהן אין חשש תרומה:

והלבנות מעלות את השחורות. בתמיה ואיך יאכל את השחורות שיש בהן ספק תרומה וכי הלבנות יצטרפו להתיר את השחורות הלא בלבנות אין שום ספק תרומה ומהיכי תיתי יועילו להעלות הספק שבשחורות:

כך היה ר' אליעזר משיב את ר' יהושע. קושיא זו בעצמה הקשה לו וכי היאך הלבנות שאין בהן ספק תרומה מעלות את השחורות:

מילתיה אמר בידוע מה נפלו. כלומר ומדהשיב לו ר"א כך לר' יהושע ש"מ דמילתיה דר' יהושע דאמר שאפי' בידוע מה נפלו מעלות זו את זו ולפיכך הקשה לו וכי אם ידוע ששחורה נפלה והלבנות המותרות יצטרפו להעלות את השחורות:

כהנא אמר אין מעלות. אף לר' יהושע דלא אמר אלא בשאינו ידוע מה נפלה ומפרש דהשתא על דעתיה דכהנא א"כ מה בין ר' יהושע לר"ע הא ר"ע נמי אמר כן וקאמר בשידע ושכח איכא בינייהו:

על דעתיה דר' יהושע מעלה. ובהא פליגי דר' יהושע ס"ל כיון דשכח הוי כאינו ידוע לו בשעה שנפלה ועל דעתיה דר"ע אינו מעלה דהואיל וידע בשעה שנפלה אין מעלות זו את זו אע"פ ששכח אח"כ:

והוא שנפלה שחורה אחת לתוך שתים לבנות. הא דקאמר ר' יהושע שהן מעלות זו את זו ואפילו בידוע מה נפלה וכר' אלעזר דלעיל דקאמר כך היה משיב ר' אליעזר את ר' יהושע וכו' דשמעינן ממילתיה דס"ל דאפי' בידוע קאמר נמי ר' יהושע דמעלות הלבנות את השחורות או איפכא ועלה קאמר שמעון בר בא בשם ר' יוחנן דדוקא שנפלה שחורה אחת לתוך שתים לבנות כלומר שיהא הרוב מהמותרות בודאי וכגון שהיו כאן בתחלה שחורה אחת ושתים לבנות של חולין ועכשיו נפלה שחורה אחת של תרומה לתוכן והרי כאן הספק בהשחורו' דאינו ידוע איזו היא תרומה ואיזו היא חולין ובהא הוא דקאמר דהשתים הלבנות מעלות את השחורות לפי שיש נגד כל אחת מהשחורו' רוב מהמותרות והן הלבנו' וכדמסיים כדי שתיבטל ברוב דלא תימא דאם הלבנות מצטרפות עם השחורות להעלות א"כ אפי' באחת שחורה ואחת לבנה יצטרפו לרוב נגד האחת שנפלה לתוכן לפיכך קמ"ל דלא משום דבעינן שיהא הרוב מהמותרות בודאי ולא משכחת לה אלא בשחורה אחת לתוך שתים לבנות וכדאמרן וה"ה בלבנה אחת לתוך שתים שחורות וחדא מגווני נקט ואע"ג דלא שייך ביטול ברוב בתרומה ודאית שנדמעה דמן התורה הוא דבטלה ברוב אבל חכמים החמירו עד מאה ואחד כדאמרינן בהלכה דלעיל ור' יהושע גופיה קאמר עד מאה ועוד מ"מ איכא למימר לסברת ר' שמעון בר בא דהכא דלא אמרו מאה ואחד או מאה ועוד אלא בגווני דאיכא לספוקי בכל אחת מהמאה שמא היא התרומה אבל היכא דאיכא רובא דהתירא בוודאי כגון הכא ס"ל דלא החמירו חכמים והניחו על דין תורה שתהא בטילה ברוב ומיהו לקמן מסיק דלא א"ר יוחנן הכי כדקאמר שמעון בר בא משמיה:

לא מסתברא בתוך שלש. כלומר דעיקר כוונת הקושיא דר' זעירא דלא שייך ביטול ברוב בתרומה ודאי שנדמעה והיינו דפריך דלדידיה דקאמר שהקילו חכמי' בכה"ג ולומר דבטילה ברוב וכי לא מסתברא למימר דלא הקילו כל כך עד דאיכא רובא דמינכרה שתהא אחת בתוך שלש ושאם אפי' תאבד אחת מהן יהיו שם שתים מהמותרות נגד כל אחת ואחת מהספק תרומה ואף אם תאמר כן א"כ אכתי ניחוש שמא יאבדו שתים ובעינן טפי ואין לדבר סוף אלא דלא אמרו ביטול ברוב במדומע בתרומה כ"א בספיק' כדלקמן וליתא למילתי' דר' שמעון בר בא:

א"ל ואוף אנא סבר כן. דלא כר"ש בר בא דלא א"ר יוחנן מעולם כן:

טוחן ומתיר. טוחן ודורס את כולן שיהו נבללין זה עם זה ומתיר אותן ע"י כך:
ואע"ג דבר פדיה אמר. לעיל בפ"ה דדמאי בהלכה ה' אין בלולה אלא ליין ושמן בלבד אבל לא לדבר יבש מודה הוא הכא שהן נבללות כיון דבלא"ה דמוע דרבנן וכאן הלבנות הללו אין בהן חשש תרומה הלכך נבללות הן לבטל את התרומה שנפלה לתוכן:
מילתיהון דרבנן. דלקמן פליגא על כל הא דאמרי דמקלינן בדימוע דמתני' דכהנא שאל לשמואל לא מסתברא הוא דהדין מדומע דתנינן הכא במתני' שרובה תרומה מיירי כלומר שנפל הרבה של תרומה לתוכן דלא דמי לשאר מדומע דכל החולין שנפלה לתוכן אית בהו ספק תרומה בכל אחת ואחת אבל הכא ניכרין הן הלבנות שהן של חולין וכן אם נפלה לבנה של תרומה השחורות הן ודאי של חולין:
א"ל ואנא סבר כן. דאיכא צד קולא בדימוע דמתני' אלא כשתסלק לארעא דישראל את שאיל לה מה ר' יוחנן אומר בדבר זה:
כד סלק שמע דאמר ר' יוסי בשם [**ר' יוחנן**] **דאפי' סאה**. של תרומה מהן שנפל לתוך צ"ט של חולין צריך להעלותה כשאר דין מדומע של תרומה לר' יהושע:
כך משיב רשב"ל את ר' יוחנן. לדידך דאמרת אפי' סאה לתוך צ"ט א"כ קשיא ואותה הסאה כשמעלה אותה היא פוטרת ומתרת את הכל בתמיה הא כיון דמדמית לה לשאר המדומע צריך מאה ועוד לר' יהושע:
וכי עיגול בעיגולין. תשובת ר' יוחנן לר"ל היא ומאי אמרת בעיגולין דמתני' לר' יהושע דנמי סתמא קאמר דגדולים וקטנים מעלין זה את זה והרי כל עיגול בפ"ט הוא ואין כאן ועוד יותר על מאה וכי דבר ברי הוא דכשמעלה אחת מהן שאותה של תרומה עלתה בידו והשאר הכל של חולין הן ואפ"ה את אמר שעולה משום דקל הוא שהקילו בדמוע דמתני' לענין זה ואף הכא נמי בסאה תאנים של תרומה שנפלה לתוך צ"ט של חולין קל הוא שהקילו שאף על פי שאין כאן ועוד יותר על מאה אותה סאה כשמעלה אותה פוטרת את הכל:
ויתיביניה. הש"ס קאמר לה דמ"ט לא השיב לו ר"ל שנייא היא בעיגולין שכבר בטלו כשנדרסו הדבילות בעיגול ואין כאן תרומה בעין אבל סאה תאנים של תרומה התאנים הן בעין:
אפי' חטין בחטין. שנפלו חטין של תרומה לתוך של חולין טוחן את הכל והן נבללות ומתיר אותן דס"ל דאין כאן משום מבטל איסור לכתחילה הואיל ואיסור דימוע מדרבנן הוא דמדאורייתא חד בתרי בטל:
היו לפניו עשרים תאנים. של חולין ונפלה אחת של תרומה לתוכן ואבדה אחת מהן:

לתוכן. כלומר ועוד נפלה אחת לתוכן ואבדה אחת מהן וכלומר אפי' נפלה וחזר ונפלה הרבה פעמים:

רשב"ל אמר ספיקו בטל ברוב. כלומר הספק שיש כאן דלא ידעינן אם של תרומה היא שאבדה או של חולין והלכך הולכין להקל ובטל ברוב ולהכי קאמר נפלה והדר ונפלה לאשמעינן דבכל זמן הולכין להקל אפי' נפלה לתוכן כמה פעמים ובכל פעם אבדה אחת מהן כל היכא שנשאר רוב נגד אותה שאבדה חולין להקל דאף דאיכא ספיקא שמא של תרומה קיימת היא בטילה ברוב:

ר' יוחנן אומר כולן נעשו הוכיח. בתמיה ואם נפלה וחזרה ונפלה תרומה לתוכן כמה וכמה פעמים וכי על כולן תאמר שנעשו הוכיח לומר דאותה של תרומה היא שאבדה הא איכא נמי למיחש דשמא אותן כולן שאבדו של חולין היו ואותן שהן קיימין הכל תרומה הן או עד שלא יהיה כאן רוב לבטל את התרומה:

מודה ר' יוחנן שאם תרם מהן על מקום אחר. כלומר ממקום אחר תרם הספק מהן. א"נ דאיירי כאן בעשרים תאנים של טבל שנפלה אחת של תרומה לתוכן ואבדה אחת מהן וחזרה ונפלה וכו' והשתא שייך שפיר שאם תרם מהן על מקום אחר לפי שהן טבל אלא דהספק של תרומה יש בהן והואיל ותרם תלינן להקל דהספק תרומה בטילה ברוב ואותה תרומה שתרם הויא תרומה:

או שריבה ממקום אחר עליהן. בזה ג"כ תולין להקל וספיקן של תרומה בטל ברוב שריבה עליהן ממקום אחר:

היו לפניו מאה וחמשים חביות. ונתערבה של תרומה ביניהן והן סתומות וקיי"ל דחביות סתומות אינן בטילות כדתנן לקמן בפ"ג דערלה:

ונתפתחו מאה. מהן מותרות כלומר אם נוטל מכל א' כשיעור דימוע דרואין אנו כמו אם נדמע בהן התרומה ומותרות בכך או שנוטל מהן כדי דימוע חבית אחת והרי יש בהן כדי להעלות כדין מדומע של תרומה:

וחמשים. נשארו אסורות דאפשר שנתערבה באלו החמשים ואינה בטלה כדין חביות סתומות:

והשאר. כלומר ואותן שאר החמשים לכשיתפתחו מותרות ומשום דקשיא פשיטא דמותרות אם יטול מהן כדי דימוע ומאי קמ"ל בזה דקאמר והשאר וכו' לפיכך מפרש ר' זעירא דלדיוקא נקט לה דלא אמר אלא לכשיתפתחו מאליהן הא לכתחילה אסור לפתוח אותן:

תרומה אוסרת בוודייה במאה. אם ודאה תרומה נפלה לתוך החולין אוסרת במאה עד שיהו אחד ומאה כדין מדומע דתרומה:

וספיקה בחמשים. קס"ד דה"ק אם ספק תרומה היא אוסרת עד חמשים ותו לא והיינו דמתמה הא ששים לא שבעים לא בתמיה וכן קשיא ליה נמי על יותר אם נפלה ליותר מכאן עד א' ומאה וכלומר ואמאי לא ניחוש נמי בספיקה שיהא ספק איסור תרומה עד מאה ואחד:

ומשני דה"ק עד חמשים צריכה רוב. כלומר ודאי דחיישינן נמי לספיקה אלא דהכי הוא דמחלקינן בין ודאי לספיקה דבודאה אוסרת לעולם בנפלה למאה ולא מהני אם אח"כ מביא ממקום אחר ומרבה עליהן אבל ספיקה כך הוא הדין דאם נפלה לתוך החולין עד חמשים צריכה רוב ממקום אחר ומרבה עליהן עד שמעלה אותה באחדומאה:

מכאן ואילך. אם נפלה לתוך חמשים ואחד של חולין אינה צריכה רוב ממקום אחר:

כיני מתני'. כן צריך לפרש המתני' עיגולי דבילה הגדולים וכו' כדפרישית במתני':

גמ' **הכא**. בדין דתנינן הכא ר"א מחמיר ור' יהושע מיקל ואף על גב דהכי תנינן בהדיא במתני' משום הא דלקמן נקיט לה כלומר הכא תנינן לפלוגתייהו בכה"ג דר"א מחמיר לעולם כמו דר' יהושע מיקל לעולם בדין זה ולא מחלקי מידי וא"ר יוחנן תנאין אינון דפליגי בהא אליבא דר"א ור' יהושע דלר"מ בברייתא לא בכל מקום ר"א מחמיר הוא כדלקמיה:

נמצאת אומר וכו'. בתוספתא בפ"ה תנינן לה דפליגי ר"מ ור' יהודה בהא והכי איתא התם כשתמצא לומר כלל שר"א אומר בידוע לא תעלה שאינו בידוע תעלה ר' יהושע אומר וכו' דברי ר"מ. דהוא קיבל דהכי פליגי ר"א ור' יהושע ר' יהודה אומר וכו'. ומתני' ר' יהודה היא דתני לפלוגתייהו בברייתא כדתנינן במתני':

גמ' **ליטרא קציעות וכו'**. תוספתא היא בפ"ה ומייתי לה דילפינן מהאי ברייתא דפלוגתייהו דר"א ור' יהושע דמתני' לאו כדברי הכל היא דתנאי פליגי בהא בענין פלוגתייהו כדתני התם:

ר"מ אומר. דהכי פליגי דר"א אומר וכו' כסברת ר' יהושע לר' יודה:

ר' יהושע אומר אפי' יש שם שלש מאות פומין לא תעלה. משום דדרכו להמנות הוא ולא בטיל וכדמסיק ואזיל:

הדא אמרה פומין עשו אותן כדבר שדרכו להמנות. אף על פי שמוכרין אותן גם כן במשקל מכל מקום מכיון שלפעמים נמכרים במנין כדרכו לימנות הן ולא בטילי:

הדא מסייע לר' יוחנן דהוא אמר. בהלכה דלעיל דתנאין אינון אליבא דר"א ור' יהושע ופלוגתייהו דתנינן במתני' אליבא דחד תנא הוא כדאשכחן נמי בפלוגתייהו דהאי מתני':
הדא מסייעא למ"ד דברי ר"מ כל הדברים מקדשין. פלוגתא דר' יוחנן ור"ל היא לקמן בפ"ג דערלה על הא דתנינן התם שהיה ר"מ אומר את שדרכו לימנות מקדש דחד אמר דברי ר"מ עשרה דברים מקדשין ואידך אמר דברי ר"מ כל הדברים מקדשין ומהכא שמעינן כהאי מ"ד לדר"מ דהא ר"מ מתני אליבא דר' יהושע דפומין כדבר שדרכו להמנות הן ומקדשין:
הדא מסייע למ"ד תנאין אינון. כלומר דבמתני' דידן נמי תנאי פליגי בענין פלוגתייהו דר"א ור' יהושע:
הדא אמרה דלעת אפי' אחד ממאה בה אוסר. לאו הכא קאי אלא על מתני' דערלה שייכא ואיידי דאיירי בה מייתי להא הכא דקחשיב התם אליבא דחכמים דפליגי אדר"מ וס"ל ששה דברים מקדשין ואלו הן אגוזי פרך וכו' ודלעת יונית הראוי לערלה ערלה הראוי לכלאי הכרם כלאי הכרם ודלעת יונית חדא מהראוי לכלאי הכרם היא ועלה קאמר הדא אמרה דלעת אפי' אחד ממאה בה אוסר כלומר דלאו דוקא לכלאי הכרם קתני דהא לתרומה נמי מקדשין בכל שהן כל אלו דמני התם ואם היא דלעת של תרומה שנתערבה אפי' באחד ומאה אוסרת דאינה בטילה והא דנקט דלעת משום דהיא אחרונה שבהן מהמנויין שם וה"ה לאינך:
דרסה. סיפא דתוספתא דלעיל היא דרסה בעיגול ואינו יודע היכן דרסה אם בצפונה אם בדרומה דברי הכל תעלה דכיוי שנתערבה בעיגול עצמו ג"כ ונדרסה ונדבקה באחרות אין כאן דבר שבמנין ותעלה במשקל ואם יש שם בכל העיגולין מאה ליטרין תעלה:
וצריך שיהא בכל אחת. מהעיגולין שני ליטרין וכל שהוא יותר כדי שתיבטל ליטרא של תרומה ברוב:

הלכה ח

מתני' **סאה תרומה שנפלה על פי מגורה**. של תבואה וממין אותה סאה:
וקפאה. הסיר את מה שלמעלה:
אם יש בקפוי מאה סאה. אם יש במה שלמעלה מאה סאה אז תעלה באחד ומאה. ובגמ' פריך מיחלפא שיטתיה דר"א דהא לעיל קאמר דהתחתונות מעלות את העליונות ומשני לה:
ר' יהושע אמר לא תעלה סאה תרומה וכו'. זה הכל מדברי ר' יהושע כלומר אין כאן הדין דאמרו תעלה התרומה ע"י שיעור אחד ומאה אלא כך הוא סאה תרומה שנפלה

ע"פ מגורה הואיל וניכרת היא ואינה נבללת עם החולין יקפיאנה שרואין אותה כאילו היא מונחת על מין אחר ויסירנה מלמעלה:

וא"כ למה אמרו. כלומר ובאיזה ענין אמרו. שהתרומה עולה באחד ומאה וקאמר בכה"ג הוא דאמרו אם אינו יודע אם בלולות הן דשמא נבללה עם החולין או אם לאיין ולאיזה מקום נפלה אז משערין באחד ומאה והלכה כר' יהושע:

מתני' **שתי קופות**. או שתי מגורות שנפלה סאה תרומה לתוך אחת מהן ונבללה ואין ידוע לאיזה מהן נפלה מעלות ומצטרפות זו עם זו כאלו היו אחת ותעלה התרומה בא' ומאה ובגמ' קאמר דקופות מעלות זו את זו אפי' הן בשתי עליות מפני שדרכן להתפנות ממקומן וקרוב הדבר לקבץ שתיהן בבית אחד אבל מגורות אין דרכן להתפנות לפיכך אם היו בעליה אחת מצטרפות זו עם זו אבל בשתי עליות אינן מצטרפות:

ר"ש אומר וכו'. ואין הלכה כר"ש:

מתני' מעשה בא לפני רבי עקיבא בחמשים אגודות של ירק ונפלה אגודה אחת לתוכן והיתה חצייה תרומה וחצייה חולין ולא היתה ניכרת:

אלא שהיו מאה ושני חציים. כלומר כנגד חצי אגודה שהיא תרומה היו שם מאה חצאים של חולין ועוד חצי אחת של אותה האגודה שהיא גם כן של חולין וקא משמע לן בזה דלא אמרינן שתהא כל האגודה נחשבת כתרומה מכיון דמעורבת התרומה בה ותדמע החמשים אגודות משום דקיימא לן כחכמים דפליגי על רבי אליעזר בפרק דלקמן וקסברי דאין המדומע מדמע אלא לפי חשבון:

גמ' **מיחלפא שיטתיה דר"א תמן הוא אומר**. במתני' דלעיל התחתונות מצטרפות ומעלות את העליונות והכא הוא אומר אם יש בקפוי מאה סאה משמע הא ארעייתא מה שלמטה לא מצטרפות להעלות:

דברי ר"א עשו אותה במרבה מזיד. כלומר היינו טעמא דר"א דהכא מפני שעשו אותה כמו אם היה מרבה במזיד עד שתעלה בא' ומאה דכיון שקפאה את התרומה הנראית ע"פ המגורה אי אמרת דתעלה ע"י צירוף מה שלמטה הוי כאילו נפלה לפחות ממאה והוא מרבה חולין במזיד כדי שתעלה וזה אסור כדתנן בס"פ דלקמן ושאני במתני' דלעיל שאינה ניכרת אותה ליטרא שדרסה ע"פ הכד דהא אינו ידוע איזו היא ולפיכך קאמר התם דהתחתונות מעלות את העליונות:

ר' אילא ר' אסי בשם ר' יוחנן. משני שנויא אחרינא וכעין שינויא דרב כהנא מיהו איכא בינייהו לדינא אליבא דר"א כדלקמן:

דברי ר"א עשו אותה כסאה עולה מתוך מאה. כלומר ה"ט דר"א דהואיל וניכרת הסאה למעלה בין אותן מאה סאה חולין שלמעלה הלכך תעלה כמו בעלמא שהסאה תרומה עולה מתוך מאה אבל אם אין בקפוי מאה סאה לא תעלה מכיון שהסאה של תרומה ודאי בקפוי הפחות ממאה היא הוי כאילו נפלה לפחות ממאה:

על דעתיה דר' אסי מותר לרבות. כלומר דמפרש הש"ס ומאי איכא בין האי שינויא להאי שינויא הא רב כהנא נמי משום האי טעמא ופי' קאמר דהואיל ובידוע הוא שהסאה של תרומה בהקפוי היא לפיכך אין מה שלמטה מצטרף להעלות וקאמר דהא איכא בינייהו מה דמשמע מלישנא דכל חד וחד בשנויא דידהו. על דעתיה דר' אסי דלא נקט בלישניה דעשו אותה כמרבה במזיד שמעינן דס"ל מותר לרבות וכלומר כאן בהאי דינא מותר לרבות והיינו אם מערב הכל מה שלמעלה עם מה שלמטה בכדי שלא תהא התרומה על פי המגורה זה מותר הוא הכא לדברי רבי אליעזר אף על גב דבעלמא אסור לרבות משום דמיהת כשיעור איכא בכולה מגורה אבל לדעתיה דכהנא אסור לרבות אפי' בכה"ג דמערב הכל מפני שנראה דכמרבה במזיד בנפל לפחות ממאה הוא ולפיכך נקט להשנויא בהאי לישנא לאשמעינן לזה:

קפה וחזר וקפה. נמי איכא בינייהו דאם מה שהסיר בתחלה אין כאן מאה וחזר וקפה עד שיהא בהקפוי אחד ומאה עם אותה הסאה לדעתיה דר' אסי מותר דהאי לא נתכוין לרבות במזיד מיקרי אבל לדעתיה דכהנא זה ג"כ אסור דלדידי' כמרבה במזיד הוי וכן לדעתי' דר' אסי אע"פ שלא שייר כלום בהמגורה וכלומר שלא היה כאן אלא מאה סאה בין הכל וקפה וחזר וקפה וחזר עד שהעלה הכל תעלה הסאה תרומה בא' ומאה ועל דעתי' דכהנא והוא ששייר במגורה דכל מה דאין בהקפוי של מעלה מאה סאה כמרבה במזיד הוי:

גמ' **שתי קופות בשתי עליות וכו'**. תוספתא היא בפ"ו וקאמר הש"ס דדוקא בקופות אפי' הן שתי עליות אבל שתי מגורות בשתי עליות לא בדא אמרו שמעלות זו את זו מה בין וכו' כדפרישית במתני':

היו לפניו שתי קופות וכו'. דאמרינן דמצטרפות ומעלות זו את זו ואם רצה להעלות מזו או מזו מעלה או מחצה סאה מזו ומחצה מזו מעלה:

וכן שני מקוות. זו בצד זו:

בזו עשרים סאה וכו'. שדין מקוה שאין בו ארבעים סאה מים כשרין שלשה לוגין מים שאובין פוסלין אותו ואפי' מרבה להקוות עליו מים כשרין פסול עד שידעו שיצאו ממנו המים שבתחלה ועוד מעט יותר כדי שיפחתו מהשלשה לוגין שנפלו מהן כדתנן בפ"ג

דמקוואות הבור שבחצר ונפלו לו ג' לוגין לעולם הוא בפיסולו עד שיצאו ממנו מילואו ועוד וזהו דקאמר הכא באלו שני מקואות שאין בכל אחת כ"א עשרים סאה וכשנפלו שלשה לוגין שאובין בעשרים סאה אם ירצה להרבות במים כשרין אין תקנה עד שיצאו עשרים סאה ועוד מעט יותר וכאן שאינו ידוע לאיזה מהן נפלו אם רצה להוציא קוויה פסולה והיינו העשרים סאה ועוד מזה מוציא או אם רצה מזה מוציא או אם מחצה מזה ומחצה מזה מוציא. ומעלה כלומר ובזה מעלה ומכשיר אותן בהמים הכשרים שמרבה עליהן עד שיצא מהן מילואו שבתחלה ועוד ומצרפן למקוה אחת של ארבעים סאה:

ונפלה סאה תרומה באחת מהן וידוע לאיזה נפלה. ונעשית מדומע ואח"כ נפלה עוד סאה שנייה ואין ידוע לאיזו מהן נפלה בזה אני אומר למקום שנפלה הראשונה שם נפלה השנייה כדמפרש טעמא לפי שתולין הקלקלה במקולקל והיא הקופה הראשונה ונשארה השנייה מתוקנת:

ריבה על הידועה ובטלה שוגג. אם אח"כ ריבה בחולין על הראשונה הידועה שנפלה לתוכה הסאה תרומה ותנן בס"פ דלקמן סאה תרומה שנפלה לתוך פחות ממאה ואח"כ נפלו שם חולין בשוגג מותר:

מעלה ומתיר והשנייה חזרה להוכיחה. כלומר דודאי בשביל היתר הראשונה לא צריך להשמיענו דמתני' היא אלא דהא קמ"ל דאף ע"ג דלא ריבה על הראשונה אלא עד אחד ומאה לא אמרינן דגלי אדעתיה שהסאה השניה לתוך קופה השניה של חמשים נפלה והרי היא מדומעת שאם גם כן לתוך הראשונה נפלה היה צריך שתי מאות ושתים כדי לבטל השתי סאות תרומה ולהעלותן אלא דתולין להקל דהראשונה מותרת במה שריבה עליה עד אחד ומאה והשניה גם כן מותרת דחזרה להוכיחה הראשון שהוכחה להשוותה לאינה מדומעת מפני דהקילו בה ותלו את הקלקלה במקולקל לומר שלתוך הראשונה נפלה גם הסאה השניה ואף על פי שעכשיו לא ריבה על הראשונה כ"א בתורת שנפלה סאה לתוכה אפילו הכי תלינן להקל בשתיהן ונמצאו שתי סאין שצריך להעלותן בשביל התרומה עולות הן מן מאה וחמשים סאה שיש כאן וזהו כדאמרן דאפי' כן לא חיישינן מידי לאותה השנייה מהחמשים סאה:

שתי קופות וכו'. דאם הוא בהפך שהראשונה אינה ידועה אין אנו יכולין לתלות להשניה שנפלה שזו היא הקופה בעצמה שנפלה לתוכה הסאה הראשונה דמהיכי תיתי נקלקל לזו יותר מזו וכיון שכן שתיהן מקולקלות הן ומדומעות:

ריבה על אחת מהן וכו'. אותה שריבה עליה עד אחד ומאה בשוגג היא מותרת ומעלה התרומה ומתיר אותה והשניה נשארה באיסורה עד שירבה עליה שוגג כמו שריבה על הראשונה:

אמר מה שלמטן תרומה. אם נפלה הסאה תרומה לפחות ממאה דאיירינן ביה ואמר יהי מה שלמטן בהקופה הכל תרומה ואפי' הן כמה סאין כדי שמה שמלמעלה יהיו חולין או בהפך מהו אם יכול להתיר את מה שאמר לחולין באופן זה:

לדעתו הדבר תלוי. בתמיה כלומר דמהדר הש"ס וכי בדעתו הדבר תלוי לחלק אותן שזה יהיה תרומה וזה יהיה חולין והלא הכל מדומע הוא:

ואוף במקוה כן. כלומר הא למה זה דומה דהאומר כן במקוה שהיא פחותה מארבעים סאה ונפלו לתוכה ג' לוגין שאובים ואמר מה שלמטה קיויה פסולה ששם יהיה הכל פסול דשם הן השאובין ומה שלמעלה. יהיה קיויה כשירה או להיפך וכי לדעתו הדבר תלוי בתמיה הלא כל המים מעורבין הן וה"נ בתרומה כן:

את אמר. כמו אמר מר הוא הא דאמרינן לעיל דיש שהקופות מעלות זו את זו והמגורות אינן מעלות כגון שהן בשתי עליות כדקאמר היך עבידא וכו' ומשום הסיפא נקט לה וכלומר דהדין בזה דשתיהן מדומעות הן ואסורות ואם ריבה על אחת מהן שנפלו שם חולין בשוגג מעלה את הסאה תרומה ומתיר אותה והשניה נשארת בספק מדומע שהרי אין ידוע לאיזה מהן נפלה עד שירבה עליה ג"כ בשוגג ואז היא מותרת ולזה אין צריכה עלייה לסאה ממנה שהרי כבר עלתה תרומה באותה סאה שהעלה מן הראשונה ולא נפלה כ"א סאה אחת של תרומה והיא שכבר עלתה וקמ"ל דאע"פ דחוששין אנו גם להשניה להשוותה לספק מדומע מ"מ לענין עליית הסאה א"צ אלא פעם א' להעלות דאין מעלין אלא כפי השיעור שנפלה תרומה לתוכן:

גמ' **תני**. בתוספתא פ"ה התרומה עולה מתוך החולין באחד ומאה בין בלול ובין שאינו בלול ר' יוסי אומר בבלול תעלה בשאינו בלול לא תעלה. כלומר אם התרומה בלולה היא בתוך כל החולין אז תעלה דבאיזו סאה שנוטל מהם תלינן דשל תרומה עלתה והשאר חולין אבל אם אינה בלולה בתוכן אלא שאינה ניכרת איזו היא של תרומה לא תעלה כלומר שאינה מתרת את השאר בהעלאת א' מהן משום דאינה מעורבת עם כל החולין לסמוך על מה שמעלה והשאר יתבטל בהן דשמא היא כולה בהשאר ואינה ניכרת:

והא תנינן א"ר יוסי וכו'. הרי אינו בלול התרומה בתוך כל החולין דאגודה בפני עצמה ואינה ניכרת ומעלה:

הוינן בעיין למימר. אליבא דרבי יוסי דה"ק דבר שהוא מקפיד על תערובתו אינו מעלה בשאינו בלול אבל דבר שאינו מקפיד על תערובתו וכגון באגודה שאינו מקפיד אם נתערבה אחת של ירק בתוך האחרת מעלה:

היאך עבידא. כלומר והרי איכא עוד לחלק בין דבר שאינו מקפיד לדבר המקפיד וקאמר קישות וכו' טהורין שאינן מוכשרין לקבל טומאה זהו שאינו מקפיד ואם הוכשרו אלו מקפיד הוא שלא תתערב בהן כדי שישארו אלו בטהרתן:

הדרן עלך המפרש

פרק ה

הלכה א

מתני' **סאה תרומה טמאה שנפלה לפחות ממאה חולין**. לפי שדין תרומה טמאה עולה ג"כ באחד ומאה כדתנן לקמן בפרקין לב"ה ואם לפחות ממאה נפלה בין שהן חולין או מעשר ראשון או מעשר שני או הקדש דיש חילוק ביניהן בסיפא שהתרומה היא טהורה אבל הכא שהתרומה היא טמאה בין שהן טהורין או טמאין מ"מ כשנעשין מדומעין מחמת התרומה טמאה ואי אפשר לאכלן שתרומה טמאה היא באיסור עשה להכהן הלכך מניחן אותן עד שירקבו ובגמ' קאמר דדוקא בדבר שאין דרכו להבלל כלומר שאין דרך לאוכלו אותו חי כשהוא בלול בדבר אחר אבל דבר שדרכו להבלל בדבר אחר ולאכלו כשהוא חי לא יניחם דחיישינן דילמא אתי לידי תקלה ויאכל מהם אלא ידליק הכל כדרך שמדליקין תרומה טמאה:

ואם טהורה היתה אותה סאה. של תרומה ונפלה לפחות מאה חולין טהורין:

ימכרו לכהנים בדמי תרומה. שהן פחותים מדמי חולין שאינה ראויה אלא לכהן וכן אם נטמאת אינה ראויה לאכילה אלא להדלקה:

חוץ מדמי אותה סאה שצריך ליתנה להכהן:

ואם למעשר ראשון נפלה. אותה תרומה טהורה ואותו מעשר ראשון לא ניטלה התרומת מעשר ממנו:

יקרא שם לתרומת מעשר. לאותו מעשר ראשון וימכר הכל לכהן חוץ מדמי אותה תרומה שנפלה וחוץ מדמי תרומת מעשר שבו:

ואם למעשר שני או להקדש נפלה הרי אלו יפדו. וימכר הכל לכהן חוץ מדמי אותה תרומה:

ואם טמאין היו אותן החולין יאכלו נקודים. והוא בפחות פחות מכביצה כדמפרש בגמ' כלומר שימכר הכל לכהן חוץ מדמי התרומה והכהן יאכל אותן בפחות פחות מכביצה כדי שלא יטמאו החולין את התרומה שאין אוכל טמא מטמא אוכל אחר עד שיהי' כביצה. או יאכל אותן קליות ויבש שלא הוכשר לקבל טומאה או ילושו במי פירות שאינן מכשירין או יתחלקו אותן חולין המדומעין לעיסות עיסות בפחות מכביצה כדי שלא יהא במקום אחד כביצה ולא תטמא התרומה:

מתני' **סאה תרומה טמאה שנפלה למאה חולין טהורין**. דעולה היא באחד ומאה ר"א אומר כשתרום ותעלה תשרף שאני אומר אותה סאה שנפלה היא סאה שעלתה והרי היא תרומה טמאה ואינה ראויה אלא לשריפה:

תעלה ותאכל כו'. דרבנן סברי דלא אמרינן אותה שנפלה היא שעלתה וא"צ לשורפה דשמא מן החולין היא אלא תאכל ומשום חשש טומאה תאכל נקודים או קליות וכו' כדפרישית במתני' דלעיל והלכה כחכמים:

מתני' **סאה תרומה טהורה שנפלה למאה חולין טמאין וכו'**. בהא לא פליג ר"א כדאמרינן לעיל דלא אמר אלא להחמיר גבי תרומה טמאה שנפלה דתעלה ותשרף ומשום גדר שלא יבוא לאכלה אבל הכא כיון דתרומה טהורה היא שנפלה תעלה ותאכל נקודים וכו' משום חשש טומאה שמא יש בה מחולין טמאין שלא יטמאו את התרומה שבה:

גמ' **תני ר' חייה טבל מעלה וספיחי שביעית מעלין**. בתוספתא פ"ו תני לה סאה תרומה שנפלה למאה והגביהה אם היו של טבל עושין אותן תרומות ומעשרות על מקום אחר ובתר הכי תני שם סאה תרומה שנפלה למאה שביעית הרי אלו יעלו פחות מכאן ירקבו והשתא מפרש הש"ס הא דקתני גבי טבל והגביהה לא תימא דוקא. אם הגביהה אבל לכתחילה לא אלא אף לכתחילה מעלה בטבל אם היו מאה כמו דתני גבי שביעית הרי אלו יעלו ומפרש ואזיל מה יעשה בשתיהן משום דבתוספתא לא קתני מה יעשה במה שמעלה מהשביעית:

טבל מעלה שם למעשרותיו. כלומר כדקתני דעושין אותן תרומות ומעשרות על מקום אחר וכך הוא באותה סאה שמעלה ולשאר הטבל קורא להן שם תרומה או לתרומת מעשר על מקום אחר וספיחי שביעית מעלין וינתנו לאוכליהן וכר"א בפ"ט דשביעית גבי מי שנפלו לו פירות שביעית בירושה דקאמר ינתנו לאוכליהן כדפרישית שם:

א"ר יוסי מתניתא אמרה כן. כלומר מהברייתא דהתוספתא שם לקמן שמעינן בהדיא כן דאפי' לכתחילה מעלה בטבל דקתני התם סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה ונדמעה אם היו של טבל עושה אותן תרומות ומעשרות על מקום אחר. וגרסי' הכא לא תעלה

וכצ"ל דהא קתני דעושה להמדומע תרומה ומעשרות על מקום אחר ואין כאן העלאה דפחות ממאה הן:

מפני שהוא פחות ממאה. לפיכך לא תעלה הא אם היו מאה מעלה תחלה כצ"ל. אף לכתחילה ולא טבל הוא אלא ש"מ דגם בטבל מעלה לכתחילה:

תמן תנינן. בשלהי מסכת תמורה מדליקין בפת ובשמן של תרומה שנטמאת כלומר מסיקין את התנור בפת ומדליקין בשמן:

לא שנו אלא פת ושמן. דפת זריק ליה בין העצים וממאיס והלכך לא חיישינן דאתי לידי תקלה דילמא אתי למיכל וכן שמן רמי ליה בכלי מאוס הא שאר כל הדברים לא דחיישינן דקאתי לידי תקלה:

ר' יוחנן אמר וכו'. דאין חילוק ואפי' בשאר כל הדברים מסיקין ומדליקין בהן ולקמן מסיק אליבא דר' יוחנן דגבי תרומה עצמה חיישׁ טפי דס"ל דבמקום דאיכא למיחש שלא יבוא לידי תקלה חיישינן והלכך קאמר דידליק הכל מיד ולא יניחם דילמא אתי לידי תקלה:

ר' יודן קפודקייא בעי. אליבא דחזקיה דקאמר לא שנו אלא בפת ובשמן אם חטים הוו כמו בפת ומסיקין בהן וכן זיתים אם דינם כמו בשמן:

המדליק בפת ושמן של תרומה ישרפו עצמותיו. בתרומה טהורה קאמר דבטמאה תנינן דמדליקין בהן:

ר' שמואל בר נחמן בעא קומי ר' יוחנן מהו להדליק. בשמן תרומה טמאה הוא דבעא מניה דאילו בטהורה הא איהו גופיה קאמר משמיה דר' יוחנן דאסור וישרפו עצמותיו ואע"ג דבטמא תנינן בהדיא דמדליקין דילמא מתני' לא איירי אלא כדרמי ליה בכלי מאוס ואיהו בעא מניה אם מותר להדליק אף דלא רמי ליה בכלי מאוס. והשיב לו אדליק ומה דנפל לשבטך נפיל לך לפי שכהן היה וכלומר דהתורה התירה לך דשלך תהא להסיק ולהדליק אם נטמא וכדלקמיה:

הכל מודים בשמן. תרומה טמאה שהוא מתיר להדליק כך כדא"ר בא נמי הכי בשם ר' יוחנן:

למשחה לגדולה למשחה לסיכה. כלומר דרשינן תיבת למשחה שהיא לגדולה וכן כמשמעה לסיכה אם ראויה לכך שהיא טהורה דניתנה לאכילה ולשתיה ולסיכה למשחה להדלקה וכן דרשינן להדלקה אם אינה ראויה אלא לכך כגון שנטמאת:

ניחא טהורין. אמתני' קמהדר דקס"ד השתא בהך פלוגתא דחזקיה ור' יוחנן לעיל דבהא פליגי דחזקיה סבר דבשאר כל הדברים אין מדליקין בהן דאדמדליק בהו חיישינן לידי

תקלה דאתי למיכל ובפת ובשמן דהתירו משום דאיכא תקנתא כדלעיל ורבי יוחנן סבר דלא חיישינן דאדמדליק אתי למיכל אלא אדרבא איפכא הוא דאם מניחן עד שירקבו חיישינן דילמא בתוך כך אתי למיכלינהו ולר' יוחנן אין חילוק בין תרומה שנטמאה והיא בפ"ע ובין נפלה לפחות ממאה ועשאן מדומע והיינו דפריך דניחא אם נפלה תרומה טמאה לפחות ממאה חולין טהורין דירקבו דהואיל ועד השתא טהורין היו ועכשיו יש בהן חשש טומאה מחמת התרומה טמאה שנדמעה בהן אתי לאדכורי ורמי אנפשיה דאית בהו תרומה טמאה ולא חיישינן דאם מניחן עד שירקבו אתי למיכל מהן וניחא אף לר' יוחנן דלעיל אלא אם טמאין הן וקאמרת ירקבו בהא קשיא דעל דעתיה דר' יוחנן דחייש לתקלה א"כ ידליק אותן ובשלמא על דעתיה דחזקיה ניחא דירקבו דאיהו ס"ל דאדמדליק בהו חיישינן טפי ומתני' סתמא קתני ואף שאר דברים בכלל והלכך לחזקיה שפיר הוא אלא לר' יוחנן אמאי מניחן עד שירקבו הא כיון דבלאו הכי טמאין היו החולין לא אתי למידכר דנפלה תרומה טמאה לתוכן וניחוש דילמא אדהכי שמניחן אתי למיכלינהו:

ומשני. סבר ר' יוחנן כהדא דר' יוסי בן חנינה שמא ימצא בהן עלייה. כלומר לא כדסלקא אדעתך דאין חילוק לר"י בין כשהתרומה טמאה בפני עצמה היא ובין אם נפלה לתוך החולין ועשאן מדומע דלא היא דודאי אם היא בפני עצמה חייש ר' יוחנן לתקלה וידליק אף בשאר כל הדברים ולא יניחן עד שירקבו וכשמדליקן לא חייש ר' יוחנן דאדמדליק אתי למיכל וכדאמרן והכא במדומע שאני דסבר לה כר' יוסי בן חנינה דמשום הכי הקילו כאן להיות מניחן עד שירקבו דשמא בתוך כך ימצא בהן עלייה וכגון שיתרבה עליהן חולין בשוגג ואז ימצא בהן עליה דתעלה התרומה מהן כדתנן בסוף פרקין והיינו טעמא דתנינן הכא דלעולם מניחן נגד שירקבו דהקילו בכה"ג במדומע וכדמסיק:

ובדבר שאין דרכו להבלל. כלומר והא דאמרינן דהקילו במדומע דוקא אם הוא דבר שאין דרכו להבלל עם דברים אחרים ולאכלו כך אבל בדבר שדרכו להבלל בתוך דברים אחרים חיישינן אף במדומע דמתני' דשמא ימצא בהן תקלה דבתוך כך אתי למיכלינהו:

ולא כן סברינן מימר אין להקדש אלא מקומו ושעתו. אהא דקתני ימכרו לכהנים בדמי תרומה פריך וכי דוקא בדמי תרומה צריך הוא למכרן ואם ימצא שהכהן יתן לו יותר אמאי לא ימכור לו באותן הדמים והלא כן סברין אנו למימר דכלל הוא בדבר הקדש שאין לו אלא מקומו ושעתו כדתנן בספ"ו דערכין במקדיש ומעריך דלפי אותו המקום שהוא ולפי השעה שמין לו והכא נמי הו"ל למיתני ימכרו לכהנים חוץ מדמי אותה הסאה ומה מדיוק ליה דקתני בדמי תרומה:

תיפתר שחרב אותו מקום וכו'. כלומר דהא קמ"ל דלפעמים תמצא שלא יכול למכרו אלא אפי' בדמי עצים כגון שחרב המקום ואין אנשים הרבה מצוין בתוכו ומהו דתימא דצריך הוא למכרן מיד ואפי' בזול הרבה כל כך להכי קתני בדמי תרומה לאשמעינן דבפחות מזה אין מחייבין אותו למכרן אלא ימתין עד שיבאו כהנים ממקום אחר וישלמו לו כפי דמי תרומה:

הדא אמרה טהורה בטהורין. לפרושי להא דקתני אם טהורה היתה וכו' קאי. דהדא דשנינן הכא הכל בנפלה תרומה טהורה לתוך הטהורין מיירי בין לחולין ובין לאינך דנקט למעשר ראשון וכו' דלא תימא דקאי גם אטמאין דנקט ברישא דאפי' אם נפלה טהורה לתוך חולין טמאין ימכרו לכהנים וכגון בדמי תרומה טמאה דהא חזי להסקה הלכך מפרש דלא היא אלא כל זה דבמציעתא בטהורה שנפלה לפחות ממאה חולין טהורין מיירי אבל טהורה בטמאין הדא היא דתנינן בסיפא אם טמאין היו אותן חולין דכשמוכר לכהן יכול הוא לאכלן אלא שצריך שיאכלם נקודים וכו' כמפורש במתני':

על דעתיה דר' יוסי ניחא. פלוגתא דר' יוסי וכהנא בדרשא דקראי לעיל בריש פ"ב היא גבי הא דקאמר התם מנין לתרומת מעשר שניטלת מן הטהור על הטמא דמר דריש ליה מדהדר כתב בהאי קרא לאהרן הכהן עשה וכו' ומר דריש ליה מדכתיב את מקדשו ממנו טול וכו' כדפרישית שם והכא מדייק להא דקתני אם למעשר ראשון נפלה יקרא שם לתרומת מעשר ולא מפרש בהדיא דאם צריך ליתן להכהן בלא דמים להתרומה גדולה וכן להתרומת מעשר שקרא שם והשאר הוא שמוכר להכהן או דילמא דהואיל ואין כאן אלא חשש הסאה תרומה שעשאן מדומע כשקורא שם לתרומת מעשר נותנה לכהן להסאה בלבד ובזה יצא י"ח והשאר מוכר לו בדמים והיינו דקאמר על דעתיה דר' יוסי דלעיל דמדייק לקרא דכתיב לאהרן הכהן עשה שינתן לאהרן בכהונתו א"כ ה"נ לענין דינא דמתני' ניחא לן וכלומר דודאי צריך שיתן להכהן לאותה סאה תרומה גדולה וכן מה שקרא שם לתרומת מעשר הכל בלא דמים והשאר הוא שמוכר לו דהרי צריך שיתן לאהרן הכהן מה דשייך לכהונתו ולר' יוסי לא מספקא לן מידי בהא:

על דעתיה דכהנא. אלא לדעתיה דכהנא דלעיל דלא דריש קרא דלאהרן הכהן אלא דנפקא ליה להא דלעיל לענין שתרומת מעשר ניטלת אף מן הטהור על הטמא מקרא דמקדשו ממנו טול מן המקודש שבו ממה שהקדשת ממנו טול ואפי' הוא מן הטהור על הטמא והשתא מספקא לן אליבא דכהנא דאימור הכא נמי לענין דינא דמתני' דסגי כשנותן לו סאה אחת בשביל שקרא שם לתרומת מעשר ותו לא והשאר הוא צריך ליתן דמים דבזה כבר קיים טול מן המקודש שבו:

ואע"ג וכו'. כלומר דמהדר דהא ליתא דאע"ג דכהנא דריש התם מהאי קרא וקאמר דטול מן המקודש שבו סגי מודי הוא הכא דבלבד בדבר שהוא זקוק ליתנו לכהן בלא"ה קאמר קרא וכגון בהאי דינא דסאה תרומה גדולה שנפלה הרי הוא זקוק ליתנה לכהן ועכשיו שעשאה להמעשר ראשון מדומע וצריך לקרות שם לתרומת מעשר א"כ צריך ליתן להכהן בלא דמים להתרומה גדולה וגם להתרומת מעשר והשאר הוא שמוכר לו בדמי תרומה:

והדין ניקודים. דקתני במתני' כהדא חציי ביצים הן שיעשה מהן פחות פחות מכביצה וניקודים מל' ביקוע וחציי חציי הוא כעושה נקודים נקודים וכטעמא דמפרש במתני':

גמ' **ר' אליעזר כדעתיה**. לשיטתיה אזיל כמה דהוא אמר תמן בפרק ח' דזבחים באיברי תמימים שנתערבו באיברי בעלי מומין דקסבר ר"א אם קרב ראשו של אחד מהן יקרבו כל הראשים משום דתלינן כל הפסולין עלו בידו כלומר מה שעלה בידו והקריבו ראשון מן הפסולין הוא שהקריב וכבר עבר האיסור ולפיכך הותרו כולן להקריבן לכתחלה והכא נמי הוא אומר כן דכל מה שעלה בראשונה מן הטמאין והיא התרומה טמאה שעלה בידו ולפיכך תשרף:

ר' זעירא בעי. על הא דר' סימון דמנא לך דטעמיה דר"א במתני' משום הכי הוא דילמא או נאמר דלא א"ר אליעזר תשרף אלא משום גדירה וחומרא בעלמא:

ולא מודי ר"א וכו'. כלומר תדע דכי לא מודי בסאה תרומה שנפלה לתוך מאה טבל דמה שהעלה אותה צריך הוא לקרות שם למעשרותיו שתהא תרו"מ למעשרותיו כדתני ר' חייה בריש פרקין אלמא דלאו תרומה ממש מחשבינן לאותה סאה שעלתה דא"כ הלא היא עצמה תרומה והיאך קורא לה שם לתרומת מעשר כדמסיק ואזיל אין תימר סאה שנפלה וכו' מפני מה צריך לקרות לה שם למעשרותיה אלא ודאי לא מחשבינן לה לתרומה ממש דנימא היא שעלתה כ"א לגדר וחומר' בעלמא קאמר ר"א דתשרף:

א"ר מנא יאות א"ר זעירא. דלא קאמר ר"א הכא אלא מפני גדר וחומרא דהא חזינן ממה דתנינן דבתרה במתני' דלקמן סאה תרומה שנפלה לתוך מאה חולין טמאין תעלה ותאכל נקודים וכו' ולית פליג ר"א בהא ואי ס"ד דלאותה סאה תרומה שנפלה ממש מחשבינן לאותה שעלתה הוי לי' לר"א למיפלג אף בהך ולומר דתאכל כתרומה טהורה ממש אלא ע"כ דחושש רבי אליעזר שמא מן החולין הטמאין היא ולפיכך תאכל נקודים וכו' שלא יטמא מה שאוכל דלחומרא חיישינן שמא תרומה היא וה"ה במתני' גבי תרומה טמאה דקאמר תעלה ותשרף משום גדר תרומה טמאה ולחומרא הוא דקאמר:

אמרין חבריא קומי ר' יוסי. אדרבה יאות הוא מה דקא"ר סימון דר"א לשיטתיה הוא דאזיל ואותה סאה שנפלה ממש מחשב להסאה שעלתה דאל"כ אלא כדר' זעירא וכי שורפין את התרומה מפני גדירה בתמיה הלא ספק הוא אם היא התרומה טמאה או לא:

אמר להן ר' יוסי. ומאי קשיא לכו וכי ששה ספיקות דתנינן בפ"ד דטהרות על ששה ספיקות שורפין את התרומה על ספק בית הפרס וכו' ולא מפני גדירה אין שורפין כלומר וכי אין שורפין אותן אלא מפני גדירה וחומרא בעלמא והכא נמי אין שורפין אלא מפני גדירה:

חברייא אמרי בעון קומי ר' יוסי מה נפשך וכו'. לחכמים דמתני' מקשו דמ"ט תאכל נקודים וכו' כדי שלא תטמא מה נפשך אם תרומה טמאה היא תשרף כלומר אם דמחשבינן לאותה סאה שעלתה שהיא היא שנפלה א"כ תרומה טמאה היא ותשרף ואם לאו אלא דמחשבת לה שמן החולין היא שעלתה א"כ מה בכך שיטמאו ואמאי תאכל נקודים או קליות:

אמר להם. מאי תבעי לכו וכי לאו לשם תרומה הוא אוכלה אע"פ שספק הוא וכלום תרומה נאכלת אלא בטהרה שמא בטומאה בתמיה וכי לא אתם מודים שאם נולד לה ספק טומאה במקומה ולא על ידי שנפלה שאינו יכול לשורפה דשמא טהורה היא ואסור לשורפה דלא אמרו אלא על ששה ספיקות שמנו חכמים שם וא"כ מה לי שנולד לה הספק טומאה במקומה ומה לי שנולד לה במקום אחר ע"י שנפלה ומספקא לן אם היא שנפלה היא שעלתה וטמאה היא או מן החולין טהורין היא ומ"מ מכיון שבתורת תרומה היא נאכלת צריך לאוכלה שלא תטמא ע"י כביצה או כיוצא בזה דחשיב במתני':

אלא אי בעיתון למיקשייה אקשון על הא דתני ר' הושעיא. בדינא דמתני' דאיהו תני האי דינא גופיה בסאה תרומה טהורה שנפלה למאה סאה תרומה טמאה שתעלה ותאכל נקודים או קליות ועליה הוא דשייך שפיר האי ממה נפשך אי דמחשב להסאה שעלתה שהיא התרומה טהורה שנפלה א"כ תאכל כמו תרומה טהורה ואם מן התרומה טמאה היא א"כ תשרף:

והדין ניקודין וכו'. כמו בהלכה דלעיל:

גמ' **חזקיה אמר אפי' חולין ששם יאכלו נקודים מפני חלתן**. כצ"ל ואחולין דמתניתין דלעיל קאמר דאילו חולין דמתני' דהכא טמאין הן וחלה שהופרשה מהן טמאה היא ונשרפת אלא אמתני' דלעיל דאיירי בסאה תרומה טמאה שנפלה למאה חולין טהורין שייך שפיר דלאו דוקא על הסאה שעלתה קאמרי חכמים תאכל נקודים אלא אפי' חולין

של שם לאחר שהעלה אותה הסאה צריך שיאכלו נקודים פחות פחות מכביצה מפני החלה שלהן שלא יהא במקום א' כביצה וכדמפרש ואזיל טעמיה דחזקיה:

מילתיה אמרה. ממילתיה דחזקיה שמעינן דקסבר איסור זרות בטל דאותה סאה תרומה טמאה כשנפלה לתוך החולין יש בהן איסור זרות ואיסור טומאה מחמת התרומה וכשיש בהחולין מאה סאה דמעלה את התרומה ובטל מהן איסור זרות אבל איסור חשש הטומאה בהן לא בטל דלא אמרו עולה באחד ומאה כ"א לענין איסור זרות שהחולין ישארו כמות שהיו ומותרין לזרים ומיהו הספק טומאה לא בטלה מהן ולפיכך יאכלו נקודים שלא יטמאו את החלה בכביצה:

מחלפא שיטתיה דחזקיה תמן הוא אומר וכו'. הך מילתא דחזקיה לא מצאתי בכל הש"ס ונראה דאמתני' דפ"ג דחלה קאי דתנינן תמן נדמעה עיסתה עד שלא גלגלה וכו' נולד לה ספק טומאה עד שלא גלגלה תעשה בטומאה דבלאו הכי אין החלה נאכלת מחמת הספק טומאה ואם משגלגלה נולד הספק תעשה בטהרה מפני שהן חולין הטבולין לחלה ואסור לטמאותן בטומאת ודאי שמטמא את החולין וצריך שיגמרנה בטהרה ועלה קאמר חזקיה כמה יהא בעיסה ויהא יכול לעשותה בטהרה שתות ארבעת קבין וארבעת קבין כלומר לכל ד' קבין וד' קבין מחשב לחלק השתות מהן וכדמפרש לה ר' אבהו לקמן שמעינן מיהת השתא לחזקיה דבנולד להעיסה ספק טומאה דמה דתנינן דתעשה בטהרה ובלבד שיהא בעיסה שיעור לעשותה בטהרה ולא שצריך לעשותה ניקודים בפחות פחות מכביצה והכא הוא אמר הכין דיאכלו נקודים מפני החלה שלהן ואמאי הא ג"כ כנולד להן ספק טומאה הן:

תמן בשגיבל. העיסה ואח"כ הפריש החלה כדקתני משגלגלה וכו' ברם הכא מיירי בשהפריש וקורא שם חלה ואח"כ גיבל צריך שיזהר שיגבל עיסות קטנות בפחות פחות מכביצה:

כל ימינו היינו טועים בה. בהך מילתיה דחזקיה. ולא היינו יודעין לפרש כוונתו כ"א כמקל הזה של סומא שהוא ממשמש בו ואינו יודע להיכן עד שלמדנוה מן חשבון גימטריא להבין דבריו:

קבא כמה עבד כ"ד ביעין. שהקב הוא ד' לוגין וכל לוג מחזיק ששה בצים:

כמה סאה עבדין תשעין ושית ביעין. לאו סאה ממש קאמר שהרי הסאה ששה קבין וששה פעמים כ"ד הן קמ"ד ביצים אלא על המדה דנקט חזקיה בלישניה ארבעת קבין קאמר שהיא צ"ו ביצים שד' פעמים כ"ד הן צ"ו:

שתות דידהו שית עשרה. לפי ששה פעמים י"ו הן צ"ו. והשתא בעי לפרושי הא דקאמר חזקיה שתות ארבעת קבין דלענין מאי נקט הכי ומאי אשמעינן בחשבון הזה כדמפרש ואזיל. אין יגבל שית יש כאן ביצה טמאה הך יגבל שית על ששה חלקים שבעיסה מיתפרשא ולאו שיגבל כל חלק וחלק בפני עצמו קאמר דאי הכי אין כאן שיעור שתתחייב בחלה דהא חמשת רבעי הקב הוא השיעור להתחייב בחלה ואפי' לשמאי דפ"ק דעדיות קב מיהא בעינן וכאן החלק הששי מד' קבין אינו כ"א ט"ז ביצים אלא דה"ק אם יחלק בתחלה הד' קבין לששה חלקים שוין ויגבל חלק וחלק ולצרפן אח"כ שיהיו לעיסה אחת יש כאן ביצה טמאה כלומר דאיכא למיחש דמתוך שמקפיד בתחילה על החלקים שיהו שוין וכדי שלא לטרוח בגיבול עיסה גדולה לפיכך הוא נוטל שיעור ט"ז ביצים בתחילה ואח"כ עוד כפי אותו שיעור עד שישלים העיסה כמו שהוא רוצה לעשותה מד' קבין שמא מתוך כך לא יזהר לעשות בטהרה קודם שיפריש החלה ותשאר כדי ביצה בין החלקים ואותה ביצה כבר יש בה חשש טומאה דהרי בנולד להעיסה ספק טומאה אירינן אלא דחיישינן השתא דמחמת שהוא מכוין לחלקה בתחלה לחלקים שוין להקל מעליו טרחת הגיבול מכל העיסה ביחד לא ישים אל לבו להזהר בכל עשייתה בטהרה וביצה טמאה לרבותא קאמר דאפי' אם לא יזהר בכשיעור ביצה אחת שהוא מניחה לכוין על ידה להחלקים הרי יש כאן ביצה טמאה ותטמא את כל העיסה בטומאה ודאית וכן להחלה:

ואין יגבל ארבע אין כאן שיור. כלומר וכן אם יגבל בתחלה לד' חלקים איכא נמי האי חששא גופה שהרי אין כאן שיור דד' חלקים של העיסה שוין הן מקב לכל חלק וחלק ומתוך שהוא מכוין לחלקים שוין יניח כדי ביצה אחת שהוא מכוין בה את החלקים ואתי לידי טומאה כדאמרן:

הא כיצד הוא עושה מיגבול חמש ונוטל ארבע. ואלא כיצד יעשה כך שיגבל לחלקים שאינם שוין כגון שיגבל לה' חלקים בתחילה וחמשה חלקים מעיסה של צ"ו ביצים אי אפשר שיהו שוין אא"כ תחלק ביצה אחת לחמשה ואז יהיה כל חלק וחלק שבעה עשר ביצים וחומש ביצה וזה ודאי לא יעשה שהרי כל עצמו שמגבל בתחלה לחלקים אינו אלא להקל עליו הטורח מגיבול כל העיסה ביחד וא"כ לא יטריח ג"כ לחלק הביצה לשברים כדי שיהו שוין ועוד דאף אם יעשה כך ליכא למיחש למידי דעיקר החששא בביצה אחת היא שמניחה באחרונה לכוין בה מדת החלקים שיהו שוין ומתוך כך יבא לידי שגגה שלא יזהר בה ותטמא וכאן שמחלק הביצה האחרונה לחמשה בכדי שישווה

בה החלקים אין כאן חשש כלל דאף אם תטמא אינה מטמאה להעיסה דפחות מכביצה אינו מטמא אחרים:

ונוטל ארבע. כלומר ואח"כ יפריש החלה מהעיסה ששיעורה ד' ביצים שהוא א' מכ"ד מד' קבין וכדתנן בפ"ב דחלה שיעור החלה א' מכ"ד ואותה החלה כבר אמרינן לעיל דתלויה היא לא נאכלת ולא נשרפת מחמת הספק טומאה שנולד להעיסה בתחילה:

מילתיה דחזקיה אמרה בלבד שלא תהא כביצה טמאה נוגעת בגומא. כלו' דשמעינן ממילתיה דס"ל דאע"פ שאין הביצה טמאה נוגעת בעיסה בודאי אפ"ה צריך ליזהר שלא תהא שם ביצה טמאה אף שהיא מונחת בגומא שבעריבה בין החלקים דשמא תיגע בעיסה אח"כ כדחייש ואמר יש כאן ביצה טמאה ואפי' אינו ברור שנוגעת בהעיסה וכדפרישית:

מילתיה דר' יוחנן וכו'. ר' יוחנן פליג וס"ל דלא קפדינן אלא בלבד שלא תהא כביצה טמאה נוגעת בעיסה בודאי ולא חייש להא דחייש ר' אבהו אליבא דחזקיה:

א"ר יוסי לר' ירמיה וכו'. כלומר דמסתברא לן למימר דלא פליגי אלא בלכתחילה דמה דאמר חזקיה לשעבר לכתחילה צריך ליזהר בכך ואף שאינה נוגעת בעיסה בודאי ומה דא"ר יוחנן לבא כלומר בדיעבד דלא חייש אלכתחילה. א"נ לשעבר ולהבא ממש קאמר וכלומר דחזקיה מחמיר טפי ואף לטהרות שנעשו למפרע ונגעו באותה עיסה חייש אם היתה כביצה טמאה נוגעת בגומא ורבי יוחנן לא חייש לטהרות שנעשו למפרע אלא דדוקא מכאן ולהבא וזהו עיקר דלהאי פירושא אף רבי יוחנן מודה דחיישינן דנוגעת בגומא כדמפרש לקמיה אליביה אלא דאינו מטמא כ"א הטהרות שנעשו מכאן ולהבא וא"ל דאוף אנא סבר כן דבהכי פליגי:

ואיזו היא גומא על ר' יוחנן. השתא דקאמרת דאף ר' יוחנן מודה בנוגעת בגומא לענין לטמא מכאן ולהבא והא לא מצית אמרת דבהך דנוגעת בגומא דאיירי בה חזקיה מודה ר' יוחנן דהא עלה קאמר ובלבד שלא תהא כביצה טמאה נוגעת בעיסה א"כ ש"מ דלהאי נוגעת בגומא דחזקיה לא חייש ר' יוחנן כלל אלא עד שתהא נוגעת בעיסה ואיזו היא גומא אליבא דרבי יוחנן דקאמרת דמטמא בה בלהבא:

תיפתר שגיבל אחת בשבע עשרה ואתיא בעיסת מאתים. כלומר דאם אחת מהחלקים שמחלק את העיסה לגבל בתחלה היא של שבע עשרה ביצים מודה בה ר' יוחנן דחיישינן לענין טומאה להבא אף בנוגעת בגומא וטעמא דמילתא דמכיון שכל החלקים הן של שש עשרה ובאחת מהן ביצה אחת יתירה שפיר חייש ר' יוחנן דמסתמא מניח לאותה ביצה יתירה לאחרונה שיוסיף אותה לחלק האחרון שבהן שבתחלה מדרך לעשות לכל

החלקים שוין ומה שנתותר מוסיפין על חלק האחרון וכיון שכן אפי' אם היא בגומא איכא למיחש שמא לא יזהר בזו שמניח באחרונה ותיטמא ואח"כ תטמא את כל העיסה: **ואתיא בעיסת מאתים**. והאי גוונא דכל החלקים יהיו של ט"ז כדאמר לעיל שתות מד' קבין ואחד מהן יהיה של י"ז לא משכחת לה אלא בעיסה שהיא של מאתים ביצים וכלומר דאע"ג דנהי דלא משכחת לה בעיסה של מאה וכגון ד' קבין דאמרן לעיל וכד שדינן שיעור החלה דידהו עלייהו הוו להו מאה לכלל החשבון ולהכי קרינן עיסת ד' קבין עיסת טמאה ואף דד' ביצים דשיעור החלה הן מתוך הד' קבין בעצמן שהן צ"ו ביצים ולכל הכ"ג ביצים מפריש חלה ביצה אחת שהיא אחת מכ"ד מ"מ לענין החשבון נקטינן לסימן וקרינן מאה להעיסה של ד' קבין הואיל והחלה שלהן ד' ביצים ושדינן עלייהו לסימן החשבון והשתא נהי דלא משכחת להא דאמרן בעיסת ד' קבין והיינו בעיסת מאה דלא תוכל לעשות כל שאר החלקים שוין ואחד מהן בתוספת ביצה מ"מ תיקשי הא משכחת לה בעיסה שהיא יותר ממאה ביצים עד שתוכל לעשות שאר כל החלקים של ט"ז ט"ז וא' מהן של י"ז אבל הא ל"ק דכיון דלא משכחת לה בעיסת מאה מוקמינן אעיסת מאתים ועוד דהואיל ונקט חזקיה בלישניה שתות ארבעת קבין וארבעת קבין מפרש לה ר' יוסי בר' בון נמי אליבא דר' יוחנן בעיסת מאתים והיינו שני פעמים ד' קבין וכדאמרן דלעיסת ד' קבין קרינן לה עיסת מאה ולשמונת קבין קרינן לה עיסת מאתים לרמז על השיעור חלה מהן ושפיר משכחת לה לכל שאר החלקים של ט"ז ט"ז ולא' מהן של י"ז והיינו ג"כ לסימן החשבון ודשדינן עלייהו שיעור החלה דכשאתה מוסיף להעיסה עצמה של שמונת קבין שמונה ביצים לכל ד' קבין ד' ביצים תהיה שיעור העיסה מאתים ביצים ועכשיו שדי עלייהו לחשבון השמונה ביצים של שיעור חלה משמונ' קבין יהיו ט"ז ביצים והשיעור חלה הוא מכל כ"ג ביצים שבהן ביצה אחת שהן צ"ו לכל ד' קבין עם שיעור החלה ועכשיו תוציא החלה של הח' ביצים שהוספת עליהן עד שיהו מאתים והוא לערך שליש ביצה ושדי עלייהו וזהו החלק האחרון שיש בו יותר מכל שאר החלקי' ואע"פ שאין בו י"ז ביצים ממש מ"מ יותר הוא מכל שאר החלקים לפי החשבון שאמרנו ולא דק ולחומרא הוא דלא דק:

ולית הדא פליגא. הא דאמר לעיל בתרומה טמאה שנפלה למאה חולין טהורין ועלתה התרומה דאף דאיסור זרות בטל איסור טומאה לא בטל אם פליגא על הדא דאמר ר' יוסי בר' חנינא נבלה בטלה בשחוטה אם חתיכה אחת נבילה נתערבה בשתי חתיכות שחוטות בטילה ברוב. ומסיים הדין ולבתר מפרש טעמא:

בטל מגעה. כלומר והאי בטל דאמרינן היינו לענין טומאת מגע אבל בטומאת משא והסיטה לא בטל דהא מיהת נושא את הנבילה שנתערבה:

לפי שאפשר לשחוטה שתעשה נבילה. בלשון תמיה היא. א"נ לפי שאי אפשר גרסינן דהא אי אפשר לשחוטה שיהא לה דין נבילה דלאחר שנשחטה אי אתה מוצא בה טומאת נבילה וה"ל מין בשאינו מינו ובטל ברוב וקס"ד דה"ה בתרומה טמאה שנתערבה בחולין נמי הכי דאי אפשר לחולין שיעשו תרומה שאינו יכול לקרות שם תרומה על חולין מתוקנין ולר' יוסי ב"ח דס"ל בתר מבטל אזלינן כשהרוב המבטל אינו יכול להיות כהמיעוט הבטל הו"ל מין בשאינו מינו ונתבטל המיעוט והשתא האי מ"ד לעיל דאין איסור טומאת התרומה בטל ברוב החולין לימא דפליגא מילתיה על הדא דר' יוסי בר חנינא:

א"ר יוסי. שניא היא דתמן כדאמרן וכי איפשר לשחוטה שתעשה נבילה אבל הכא איפשר הוא לחולין לעשות תרומה כלומר לענין טומאה דאיירינן הכא דאע"ג דשם תרומה לא חל על החולין המתוקנין לענין איסור זרות וכן שלא תפטור את הטבל דהו"ל מן הפטור על החיוב מ"מ בהא דאמרינן דאיסור טומאה לא בטל ממנה לא קשיא מהא דר"י ב"ח דשפיר משכחת לה שיהו החולין כתרומה שאם נגעה בהן מאה הרי הן טמאין כאותה תרומה טמאה והרי המבטל כמו הבטל והוי כמין במינו לענין דלא בטלה הטומאה ולא דמי לשחוטה דלא משכחת לה שום טומאת נבילה בעולם:

ר' סימון קשייתה ור' בא בר ממל קיימה. כלומר לא כדקאמרת דר' בא הקשה זה ור' יוסי תירצה אלא ר' סימון הוא דהקשה כך ור' בא הוא דתרצה כדאמרן:

תני. בתוספתא רפ"ו ואין משלמין לה קרן וחומש על מקום אחר. אם אכל תרומה בשגגה ממקום אחר אין משלמין מהן הקרן והחומש אלא לפי חשבון החולין שבהן כדתנן בריש פרק דלקמן שאינו משלם תרומה אלא חולין מתוקנין והלכך אינו יכול לשלם מן המדומע אלא לפי חשבון החולין:

ולא ממקום אחר עליהן. אם אכל מן המדומע אינו משלם ממקום אחר אלא לפי חשבון התרומה שנדמעה בהן:

ובדבר שאין דרכו להבלל. כלומר דדוקא אם הוא דבר שאינו דרכו להבלל זה בזה שלא יהא ניכר כלל אבל בדבר שדרכו להבלל כגון יין של תרומה שנפל לתוך יין חולין וכיוצא בו ונדמעה שזה מדבר שדרכו להבלל ולא יהא ניכר כלל בזה הולכין אחר הרוב לענין דימוע בשנפלו מהן עוד למקום אחר אבל לא לענין תשלומין קרן וחומש דלעולם צריך שיהו חולין מתוקנין וכאן אע"פ שרוב חולין אסורין לזרם הן:

הלכה ב

מתני' **בית שמאי אוסרין**. דס"ל דאין תרומה טמאה עולה באחד ומאה של טהורה כדאמרי טעמייהו הואיל ותרומה חמורה שאסורה לזרים אינה מעלה:

לאחר שהודו. כדקאמר בגמ' שהודו ב"ש לב"ה שהשיבו להם תשובה נצחת על תשובתן דאם החולין מעלין את התרומה שיש בה איסור מיתה לזרים לא תעלה תרומה טהורה את הטמאה שאין בה אלא איסור עשה לכהנים:

ר"א אומר. דכך הוא הדין שתרום אותה סאה ותשרף דאותה סאה שנפלה היא שעלתה:

וחכ"א אבדה במיעוטה. בטלה הטמאה בתוך מאה של טהורה ויאכל לכהנים הכל בטהרה והל' כחכמים:

מתני' **ר"א אומר מדמעת כתרומה ודאי**. לטעמיה אזיל דס"ל אותה סאה שנפלה היא סאה שעלתה:

אינה מדמעת אלא לפי חשבון. תרומה שבה ואינו אלא חלק א' ממאה לפי שהשאר חולין ואם יש באותו מקום אחר אחד ומאה לזה החלק תעלה וכגון שנתערבה עם סאה אחרת של חולין דאותו חלק א' ממאה של תרומה עולה בא' ומאה ואי אתה מוצא שתדמע אלא אם כן נתערבה אותה סאה עם פחות מסאה של חולין וכן כל כיוצא בזה:

מתני' **אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון**. כגון אם נפלו עשר סאין של תרומה לתשעים סאה חולין ונדמע הכל ונפל מהמדומע הזה עשר סאין לפחות ממאה חולין נדמעו לפי שיש בעשר של מדומע סאה של תרומה ואם נפל לתוכן פחות מעשר סאין אינן מדמעות:

ואין המחומץ מחמיץ אלא לפי חשבון. כהאי דתנן בפ"ב דערלה שאור של חולין ושל תרומה שנפלו לתוך העיסה לא בזה כדי לחמץ ולא בזה כדי לחמץ ונצטרפו וחמצו דחכ"א בין שנפל האיסור בתחילה בין בסוף לעולם אינו אוסר עד שיהא בו כדי לחמץ אבל הכא זה וזה גורם הוא וקיי"ל דמותר והיינו לפי חשבון עד שיהא באותו של איסור בלבד כדי לחמץ:

ואין המים שאובין פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון. דקיי"ל ג' לוגין מים שאובין פוסלין את המקוה שאין בו ארבעים סאה ודוקא אם נפלו לתוך המקוה מן הכלי אבל אם נמשכו השאובין ע"ג קרקע או בתוך הסילון וכיוצא בו מדברים שאינן פוסלין את המקוה וירדו להמקוה אינם פוסלין את המקוה עד שיהו מחצה על מחצה כגון שהיו שם עשרים סאה מי גשמים והמשיך לתוכן עשרים סאה שאובין פוסלין אותן אבל אם היו שם עשרים סאה ומשהו מי גשמים כל שהמשיך לתוכן שאובין ואפי' עד אלף סאה

אינם פוסלין והיינו לפי חשבון שאם היו מחצה על מחצה פוסלין ואם היו רוב הארבעים סאה מן הכשרים אינן פוסלין:

מתני' **הגביהה ונפלה אחרת של תרומה לשם**. וכן אם עוד נפלה אחרת והגביהה ה"ז הכל מותר מה שנשאר עד שתרבה תרומה לחולין כגון שנפלה סאה אחר סאה עד מאה ועוד של תרומה דאז נעשה הכל מדומע:

מתני' **סאה תרומה שנפלה למאה ולא הספיק להגביהה וכו' ור"ש מתיר**. הכי גריס נמי בתוספתא פ"ו ותני עלה א"ר אליעזר בר"ש בד"א בזמן שלא ידע בה ואח"כ נפלה אחרת אבל אם ידע בה ואח"כ נפלה אחרת ה"ז מותרת. ודברי ר"א בר"ש אינן מתפרשין אלא אדברי ת"ק דכשלא ידע בנפילת הראשונה עד אחר שנפלה השניה אסורה מפני דהוי כאלו נפלו שתיהן כאחת אבל אם ידע בנפילת הראשונה קודם שתפול השניה הואיל והיה לו להעלותה הרי היא כאילו עלתה ולא נדמעו החולין אלא מפריש סאתים והשאר מותר דאלו לר"ש הא קאמר ה"ז מותר ולא שייך האי בד"א ואין הלכה כר"ש:

גמ' **אמרין נצא לחוץ ונלמד**. ממה דנשמע משאר בני חבורה:

לא מצינו וכו'. א"כ ב"ש הן שהודו לב"ה:

שמע לה מן הדא. דתנינן בפ"ב דטבול יום המערה משקין של תרומה מכלי לכלי ונגע טבול יום בהקילוח וטבול יום פוסל את התרומה אם יש בו במשקה שנפל בו הקילוח כל כך לעלות יעלה בא' ומאה דקיי"ל הניצוק אינו חיבור לטהרה ולטומאה כדתנן בסוף פ"ח דטהרות והלכך לא נפסל כאן אלא הקילוח בלבד והוי כתרומה טמאה שנפלה לתרומה טהורה ועולה בא' ומאה והשתא אם תאמר דבמתני' ב"ה הוא דיודו לב"ש שלא תעלה א"כ מאן תנא הכי במתני' דטבול יום תעלה לא ב"ש ולא ב"ה וכך הוא בפ"ב דסוכה דמייתי להא:

א"ר חנינה בריה דרבי הלל. דמהתם לא מוכחא מידי דנאמר ב"ה שנו אותה קודם שהודו להן לב"ש ואחר שהודו חזרו בהן מההיא דטבול יום:

מתני' אמרה כן. ממתני' גופה שמעינן דב"ש הן שהודו לב"ה דקתני אחר שהודו ר"א אומר וכו' וכי ר"א לאו שמותי הוא מתלמידי ב"ש וקאמר תרום ותשרף אלמא ב"ש הודו לב"ה שתעלה:

מתני'. בתוספתא פ"ו אמרה בהדיא כן אחר שהודו וכו' תעלה. ופריך הש"ס והריב"ש מסלקין להון לב"ה בתשובתן במתני' ואינון מודיי לון בתמיה וקאמר ר' אבין יש כאן תשובה אחרת שהשיבו להן ב"ה לב"ש על תשובתן כהדא דתני רבי הושעיא וכו' ומייתי לה בתוספתא שם כדפרישית במתני':

גמ' **אמר ר' יוחנן סאה תרומה שנפלה למאה**. כלומר שכבר נפלה למאה בתחלה ועלתה וחזרה ונפלה למקום אחר הדין הוא שחולין כל שהן מבטלין אותה והכי הוא בהדיא לקמן בפ"ט בהלכה ו' א"ר יוחנן סאה תרומה שעלת מתוך מאה חולין כל שהן מבטלין אותה:

מתני' פליגא על ר' יוחנן. דהא קתני לחכמים אינה מדמעת אלא לפי חשבון אלמא דמיהת מדמע היא אלא שאינה מדמעת כ"א לפי החשבון תרומה שבה:

ר' יוסי בשם ר' יוחנן. משני לה אליבא דר' יוחנן דלא תני בשם ר' יוחנן הכי במתני' אלא דהכי תני אינה מדמעת כל עיקר בנפלה למקום אחר:

ברם אמר והוא שרבת תרומה על החולין וכו'. כלומר אבל אמר בה עוד קולא טפי אפי' והוא שרבת תרומה עלהחולין בפעם הראשון כגון שנתערבו שתי סאין תרומה עם סאה אחת חולין וחזר ונפלה סאה אחת מן המדומע הזה לתוך החולין והוא שרבו חולין השניים על חשבון תרומה באותה סאה כדי שתיבטל ברוב דס"ל דלא אמרו תרומה עולה באחד ומאה אלא כדי להעלות התרומה עצמה אבל תרומה שנדמעה ונפלה לתוך החולין בטילה ברוב לפי חשבון התרומה ואם יש באותן החולין ארבעה שלישי סאה בטל שני שלישי תרומה שבאותה סאה ברוב:

א"ר אלעזר והוא שנפלו לתוך מדומע אחד. אליבא דרבנן דמתני' דידן דקתני אינה מדמעת אלא לפי חשבון קאמר דדוקא בשנפלה אותה סאה שהגביהה למקום אחד לתוך החולין ולאפוקי אם נפל מקצת מהסאה למקום אחד ומקצתה למקום אחר ומפרש ואזיל לדברי ר"א אי לחומרא או לקולא קאמר:

על דעתיה דר' לעזר חולין שלמעלן שלמטן מצטרפין לעלות. בעי'א היא אי נימא דדעתיה דר' אלעזר אליבא דרבנן דהחולין שלמעלן שהן באותה הסאה מצטרפין עם החולין שלמטן והן החולין שנפלה לתוכן כדי לעלות התרומה שבה לפי חשבון כגון הכא בסאה שנפלה למאה והגביהה א"כ יש באותה סאה חלק אחד ממאה תרומה והשאר חולין ואם אותן החולין שבסאה מצטרפין עם החולין של מקום אחר שחזרה הסאה ונפלה לתוכן א"כ א"צ שיהו בחולין השניים מאה פעמים כנגד אותו חלק המאה תרומה שבהסאה אלא אפי' הן פחות ממאה כפי השיעור של אותן החולין שבהסאה מעלין הן אותו חלק התרומה לפי שהחולין שבסאה מצטרפין הן להעלות והשתא הא דקאמר והוא שנפלו לתוך מדומע אחד ה"ט שכשנפלה כל הסאה ביחד למקום אחר הרי יש בה ג"כ חולין מפעם הראשון והא גופה קמ"ל דמצטרפין הן עם החולין השניים להעלות אותו החלק תרומה ולאפוקי בנפלה מקצת הסאה לכאן ומקצתה לכאן דאיכא למיחש

שמא באותו המקצת אין בו מהחולין כלל ואם נפלה חצי סאה למקום זה וחצי סאה למקום זה היה צריך שיהו בשתיהן כדי להעלות החצי סאה בא' ומאה דבכל אחד מהן חיישינן שמא כל החצי סאה אין בה מהחולין:

סבר ר' לעזר מימר חולין שלמטן נעשין חרשין. כלומר דדחי לה הש"ס דלא היא דלא תפרש לדברי ר' אלעזר הכי אלא דסבר הוא דחולין שלמטן אינן מצטרפין עם החולין שבהסאה דהן כהחרש הזה שאינו שומע ואינו מתערב עם שאר בנ"א כך צריך שיהו בהן בפ"ע כדי להעלות אותו החלק תרומה והא דקאמר והוא שנפלו לתוך מדומע אחד הא קמ"ל דלאפוקי אם נפל מקצת למקום זה ומקצת למקום אחר דאינה מדמעת כלל דבכל א' מהן תלינן דשמא מהחולין שבהסאה הן ואין בהן תרומה כלל ולקולא היא ואיפכא ממאי דס"ד מעיקרא:

גמ' **והוא שנפלו לתוך חמשה מקומות**. לאו דוקא חמשה מקומות קאמר אלא כלומר שנפלו לתוך כמה מקומות של חולין ובכה"ג ר"א מחמיר דבכל אחד מהן חיישינן שמא מהתרומה שבמדומע נפלו לשם ומדמעת כתרומת ודאי אבל אם נפלו כולן למקום אחד אף ר"א מודי הואיל דאית בהו ודאי חולין אינה מדמעת כתרומת ודאי:

ר' יוחנן אמר וכו'. דאפי' למקום אחד מחמיר ר"א במדומע:

על דר' אליעזר. כלומר אליבא דר' אליעזר דס"ל מדמעת כתרומה ודאי אע"פ שיש בתוכן חולין טעמיה משום דאמרינן חולין שלמטן נעשו חרשין אותן החולין שנפל המדומע לתוכן הרי הן כחרשין ואינן מצטרפין עם החולין שבמדומע דנימא שחוזרין וניעורין כשנפלו לתוכן דהחולין האלו כחרשין הן ועד שיהא בהן כדי להעלות בא' ומאה להמדומע:

והא ר' אלעזר. דהוא אמורא דלעיל בהלכה שלפניה אמר דעל דעתייהו דרבנן אמרינן חולין שלמטן נעשו חרשין כדפרישית שם והשתא לחילפיי דאמר דר"א הוא דס"ל הכי א"כ מה בין ר"א דמתני' ובין רבנן:

חומר הוא בסאה שעלת מתוך מאה. כלומר שאני במתני' דלעיל דמיירי בסאה שעלתה מתוך מאה ונפלה למקום אחר דחומר הוא ואפי' לרבנן דלא ס"ל אותה סאה שנפלה היא שעלתה מ"מ כיון דסאה נפלה וסאה עלתה מחמירי לענין זה דאין מצטרפין החולין שבה עם החולין שלמטן והן שנפלו לתוכן דנעשין כחרשין ועד שיהו בהן עצמן כדי להעלות החלק תרומה שבהסאה אבל הכא מכיון שהמדומע הוא שנפל לא אמרינן הכי אלא אליבא דר"א דמחמיר במדומע:

או אינו אלא קל. כלומר דדחי לה הש"ס דלא תימר דחומר הוא בסאה שעלת מתוך מאה דאיפכא מסתברא דאו אינו אלא קל מכיון שכבר נתבטלה ועלתה מתוך המאה בפעם הראשון וכהאי דאשכחן דמיקל בה ר' יוחנן דאמר לעיל סאה של תרומה שנפלה למאה ועלתה אפי' חולין כל שהן מבטלין אותה אם חזרה ונפלה לתוכן כדפרישית שם:

גמ' **תני**. בחדא ברייתא רבת התרומה נעשה כמרבה מזיד. כלומר הא דתנן דמותר עד שקרבה תרומה על החולין דוקא בנפלה מאליה התרומה סאה אחר סאה אבל אם רבה הוא שאחר שהגביה סאה הראשונה ריבה עוד סאה אחרת תרומה לשם לא משום דרביית התרומה נעשה כדין מרבה מזיד בחולין ששנינו לקמן סוף פרקין סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה ואח"כ נפלו שם חולין אם שוגג מותר אם מזיד אסור וה"ה ברביית התרומה למאה שאם אחר שהגביה הסאה ראשונה ריבה במזיד לסאה אחרת אסור:

והתנינן. בפ"ז דמקוואות מקוה שיש בו מ' סאה ונתן סאה של משקין מי פירות לתוכו ונטל סאה ממנו כשר:

עד רובו של מקוה. אם רובו של מקוה נשתייר בכשרות ה"ז כשר בנתן סאה ונטל סאה קתני מיהת דעד רובו אפי' נתן סאה במתכוין ונטל סאה כשר והכא את אמר הכין דרביית התרומה במתכוין אסור ומשני דלא דמי למקוה דתמן היה בו רוב וכו'. כלומר מכיון שיש בו רוב מן הכשרים את מרבה עליו אפי' במתכוין בנותן סאה ונוטל סאה דכל סאהוסאה בפני עצמה אינה פוסלת המקוה עד רובו אבל הכא הרי כל סאה וסאה בפני עצמה היתה צריכה מאה סאה חולין להעלותה וכיון שכן כל שריבה סאה אחר סאה במזיד אסור ודוקא בשנפלה קתני:

זאת אומרת דבר שהוא בטל דבר תורה וכו'. כלומר אע"פ שמן התורה בטל ברוב ודימוע אינו אלא מדבריהם אפ"ה מעורר את מינו ליאסר וכדתנינן במתני' דאם רבתה התרומה על החולין אסור ואף דראשונה ראשונה בטלה מן התורה כשחזרה ונפלה אח"כ מצא מין את מינו וניער:

גמ' **רש"א ידיעתה מקדשתה**. כלומר דמפרש פלוגתייהו דפליגי בשלא נודע לו מנפילת הראשונה עד אחר שנפלה השניה כדמשמע להדיא מן התוספתא דבכה"ג הוא דפליגי דבידע בה מקודם שנפלה השנייה מותר להת"ק וקאמר הש"ס דטעמייהו דפליגי בהאי גוונא משום דר"ש סבר דאיפכא מסתברא דבשנודע מנפילת הראשונה מקודם נפילת השנייה א"כ ידיעתה של הראשונה מקדשתה שכבר נקרא שם מדומע עליה והיה צריך להעלותה וכיון דלא העלה אותה עד שנפלה השניה הרי כאילו נפלו שתיהן כאחת ובדין הוא דנעשו כל המאה מדומע והלכך פליג ר"ש וקאמר דליתא להא דמפלגיתו בין ידע

בה ובין לא ידע דאי הכי איפכא הואי כדאמרן אלא דבלאו הכי מותר הואיל ולא נפלו שתיהן כאחת וכל אחת בפני עצמה יש כדי להעלותה באחד ומאה רואין אנו כאילו החולין מעלין לכל אחת ואחת ומעלה הסאתים והשאר מותר:

ורבנן אמרי הרמתה מקדשתה. כלומר דאם היה מרים את הראשונה בשידע בה ואח"כ חזרה ונפלה עם השנייה כאחת אז שפיר קאמרת דמקדשתה לעשות החולין מדומע דאע"פ שאין כל הסאה תרומה דהא לא אמרינן אותה סאה שנפלה היא סאה שעלתה מ"מ מכיון שהרים אותה לשם תרומה הרמתה מקדשתה והוי כאלו נפלו סאתים תרומה כאחת לתוך מאה חולין אבל השתא דהיה לו להעלותה ולא העלה מהני שפיר הידיעה שנודע לו בינתים מנפילת הראשונה דמחשבינן כאלו עלתה ולא הוי כנפלו שתיהן כאחת ובשלא נודע לו מהראשונה עד שנפלה השנייה בהא הוא דמיחשב כאלו נפלו שתיהן כאחת:

תני. בחדא ברייתא סאה תרומה טמאה שנפלה לפחות ממאה כצ"ל כדמוכח מדלקמן דאלו נפלה למאה הא קיימא לן דאף הטמאה עולה:

אומר לכהן. כלומר דמפרש אם התרומה טמאה כבר באה ליד כהן ואח"כ נפלה לפחות ממאה חולין של בעה"ב אחד וטוענין זה עם זה דהבעה"ב אומר לכהן ולא דמי עצים אני חייב לך שהרי התרומה טמאה אינה עומדת אלא להסקה וא"כ טול לך דמי עציך מה שאותה הסאה היתה שוה בשביל דמי עצים ולא יותר והשאר שנדמע הרי הוא שלי למכרן להסקה:

והוא אומר לו וכו'. והכהן משיב לו ומה אתה מדמה אותה לעצים ממש וכי העצים מדמעין את הכרי והלא תרומה טמאה מדמעת בנפלה לפחות ממאה ולא סופך מיתנינה לכהן חורן והוא נותן לו דמי עצים הרי סוף שצריך ליתן הכל לכהן אחר והוא דמי עצים בלבד נותן לך א"כ תתן לי הכל בדמי עצים:

מאי כדון. והיאך יעשו:

נותן לו דמי עצים. בשביל הסאה תרומה טמאה נותן הבעה"ב לכהן דמי עצים והשאר יחלוקו ביניהן והכהן נותן לו בשביל חלקו דמי עצים והבעה"ב מוכר חלקו לכהן שירצה לעצים:

אפיל. הפיל במתכוין שעורין שלו לתוך חטים של חבירו:

יתן לו. זה דמי שעורין שלו אחר שישלם לו מה שנפסדו החטים בשביל תערובת השעורים:

והשאר. כלומר אם יש כאן עוד איזה דבר כגון שאח"כ נתייקרו השעורים וברשות שניהם נתייקרו והלכך יחלוקו ביניהן:

הלכה ג

מתני' **וטחנן**. את הכל ופחתו מן המדה:

כשם שפחתו החולין כך פחתה התרומה ומותר. ובגמ' אמרו דאפילו לא פחתה התרומה ויש כאן סאה תרומה בעינה כמות שהיתה וכגון שהסאה תרומה חטים יפות הן והמורסן שלה מועט והקמח הוא הרבה ושל חולין חטים רעות הן המורסן הרבה והקמח מועט ואם היינו משערין בהקמח של תרומה ושל חולין בלבד לא היה כאן להעלות בא' ומאה שהרי של חולין פחתו הקמח ושל תרומה לא פחתה והרי הקמח של תרומה הוא פחות ממאה של הקמח של החולין אפ"ה מותר מפני שזהו הכלל שאין הפסולת של תרומה מצטרפת עמה לאסור את החולין אבל הפסולת של חולין מצטרפת עם החולין להעלות את התרומה ונמצא שהקמח של התרומה בלא המורסן עולה הוא באחד ומאה מכל החולין הקמח והמורסן והא דנקט פחתה התרומה אגב הסיפא הוא דנקט דאם טחנן והותירו אמרינן כשם שהותירו החולין כך הותירה התרומה ואסור הלכך קתני נמי ברישא כשם שפיחתו וכו':

כך הותירה תרומה. והרי אין כאן אחד ומאה ואסור דהוי מדומע:

אם ידוע שחטין של חולין יפות. וסאה תרומה של רעות נמצא שהחולין הותירו בקמח והתרומה פיחתה והרי עכשיו הקמח של תרומה הוא עולה באחד ומאה ומותר החולין:

אם שוגג מותר. ועולה באחד ומאה ואם מזיד אסור והרי הוא מדומע וקנס חכמים הוא וכן בכל איסורין שבתורה לפי שאסור לבטל איסורי תורה לכתחילה:

גמ' **ולא סוף דבר שפחתה התרומה וכו'**. כדפרישית במתני':

טוחן ומתיר. וכהאי מ"ד דלקמן דאף לכתחילה טוחן ומתיר:

תני. בברייתא ומייתי להא לקמן בפ"ק דערלה בהלכה ד' ובפ"ו דנזיר הלכה ט':

אין טינופת של תרומה מצטרפת וכו'. כדפרישית במתני':

ר' ביבי בעי. הואיל דאמרת דהפסולת של תרומה אינה מצטרפת לאיסור מהו שתיחשב כהיתר להצטרף עם החולין להעלות את התרומה:

מן מה דאמר רב הונא. לקמן ובסוף פרק עשירי דקליפי איסור וכן העצמות מצטרפין להעלות את ההיתר הדא אמרה דה"ה בפסולת של תרומה מצטרפת עם החולין להעלות את התרומה:

סאה תרומה שנפלה למא"ה. תוספתא היא בפ"ו ונחסר כאן במקצת ההעתקה וה"ג שם סאה תרומה שנפלה למאה אין מוציאין זונין שבה פחות מיכן מוציאין זונין שבה לוג יין צליל שנפל לתוך מאה לוגין עכורין אין מוציאין שמרים שבהן פחות מכאן מוציאין שמרים שבהן לוג יין עכור שנפל לתוך מאה לוגין צלולין אין מוציאין שמרים שבו. זונין הן החטין הרעות והפסולת כדתנן בריש כלאים ואם נפלה סאה חטין תרומה למאה אין מוציאין הזונין והפסולת של המאה שלא יהו נחשבין דא"כ לא יהיה שאן אחד ומאה להעלות התרומה אלא מצטרפין הכל שיהו אחד ומאה ואם נפלה לפחות מכאן מוציאין הפסולת של הסאה תרומה לפי שהיא מצטרפת עם החולין כדלעיל והרי יש כאן אחד ומאה וכן הוא ביין צלול תרומה שנפל לעכורין של חולין:

לוג יין עכור. של תרומה שנפל למאה צלולין חולין אין מוציאין שמרים שבו וכלומר שאין אומרים יעלה את הצלול ויניח את השמרי' אלא מעלהו עם השמרים שבו והרי יש כאן להעלות באחד ומאה:

תני. בברייתא אף טוחן לכתחילה ומתיר ואסיפא דמתני' קאי אם החטים של חולין יפות הן משל תרומה:

מתניתא. הך ברייתא דר' יוסי הוא דאמר לקמן בפ"ק דערלה דתנינן נטיעות של ערלה ושל כלאי הכרם שנתערבו בנטיעות ה"ז לא ילקוט ואם ליקט יעלה באחד ומאתים ובלבד שלא יתכוין ללקוט רבי יוסי אומר אף יתכוין וילקוט ויעלו בא' ומאתים וה"נ אף טוחן לכתחלה ומתיר להעלות באחד ומאה:

א"ר זעירא. הכא דברי הכל הוא שכן דרך כהנים להיות טוחנין מדומע בבתיהן וכיון דבלא"ה יבואו לידי טחינה טוחן הוא אף לכתחילה להעלות התרומה באחד ומאה:

מה נפיק מביניהון. כלומר ומאי נ"מ עוד אי מוקמינן הברייתא כדברי הכל כדר' זעירא או כדאמרי' מעיקרא דר' יוסי היא. וקאמר דכלאי כרם ביניהון דשייכא בהו גם כן טחינה כלאי תבואה בכרם ואם נתערבו בהיתר ואין בהן לעלות בא' ומאתים ואם יטחון יתרבה ההיתר ויהא בהן כדי להעלות והשתא למאי דאמרינן מעיקרא דמיא הך דתרומ' לדהתם וכר' יוסי א"כ תליא הך דכלאי הכרם ג"כ בפלוגתא דלר' יוסי טוחן הוא לכתחילה ומתיר ולרבנן אינו טוחן ומתיר אבל למאי דקא"ר זעירא דלא דמיא הך דתרומה לדהתם והכא כ"ע מודים שכן דרך הכהנים וכו' וא"כ בכלאי הכרם דלא שייכא למימר הכי דלא יבואו לידי טחינה בידו וכן אין למכרם כך דכל זמן שלא עלו אסור התערובות בהנאה איכא למימר דלכ"ע אסור לטחון לכתחילה כדי שיעלו:

ולא מתניתא היא. הכא ומאי קמ"ל ר' יוחנן ומשני מתניתין בתרומה ומהו דתימא תרומה דחמירא דאית בה עון מיתה לזרים אין מבטלין איסורה לכתחילה אבל שאר אסורין מבטלין אתא ר' יוחנן מימר לך לאשמעינן רבותא דאפי' בשאר כל הדברים דאיסורן מן התורה אין מבטלין לכתחילה:

כשם שמצוה לומר על דבר שהוא נעשה. כגון להוכיח לחבירו ויודע הוא שמקבל הימנו כך מצוה שלא לומר אם יודע הוא שאינו נעשה ולא יקבל ממנו. והך מילתא ודבתריה נקט הש"ס בהדדי בכמה מקומות בספ"ק דחגיגה ובריש פ"ח דסוט' ואיידי דנקט כשם שאסו' לטהר את הטמא דאיירי בהאי עניינא דלעיל דאסור לרבו' ולבטל קתני להו לכולהו:

כך אסור לטמא את הטהור. שלא יאמר לא אטריח עצמי לעמוד על הדבר והואיל ומסופק אני אטמאנו שאסור לעשות כן:

אם באת הלכה תחת ידך. ואי אתה יכול לעמוד עליו ומסופק אתה מה דינו אם טמא הוא ודאי ודינו בשריפה או דינו לתלות לעולם הוי רץ אחר השריפה ואפי' הספק בקדשי' הוא:

שאין לך חביב בתור' יותר וכו'. שדמן נכנס לפנים והן בשריפה ור' יוסי הקשה ע"ז וכי למדין דבר שאין מצותו לכך ולשרוף קדשים מספק מאלו שעיקר מצותן בכך:

הדרן עלך סאה תרומה

פרק ו

הלכה א

מתני' **האוכל תרומה שוגג**. אם אכל כזית משלם קרן וחומש לכהן כדכתיב ואיש כי יאכל קודש בשגגה ויסף חמישיתו עליו וכל שיעור אכילה הוא בכזית וכל חומש האמור בתורה הוא חומש מלבר שהוא חמשה עם הקרן כגון אם אכל בדינר משלם דינר ורובע שהן חמשה רובע דינר:

אחד האוכל דבר שדרכו לאכול ואחד השותה דבר שדרכו לשתות:

ואחד הסך. שמן דסיכה כשתיה:

ואחד תרומה טמאה. דמיהת קודש מיקריא:

וחומש חומשא. שאם שילם קרן וחומש וחזר ואכל תשלומי החומש משלם אותו ומוסיף עליו חומשו וכן לעולם מוסיף חומש על חומש שנאמר ויסף חמישיתו ודרשינן התורה רבתה חמישיות הרבה:

אינו משלם תרומה. שהרי אינה שלו וצריך ליתנה לכהן:
אלא חולין מתוקנין. שהוציאו מהן התרומה ומעשרות:
והן נעשין תרומה. אלו חולין המתוקנין ששילם דין תרומה להן לכל דבר אלא שאם זרען גידוליהן חולין:
והתשלומין תרומה. שאם חזר ואכל אותן חולין המתוקנין שנשתלמו התשלומין שמשלם עליהן ג"כ דין תרומה להן:
ואם רצה הכהן למחול אינו מוחל. דגזירת הכתוב הוא ואין הדבר תלוי בכהן וכל מקום שצריך לשלם החומש אין הכהן יכול למחול ובמקום שמשלמין הקרן לבד הוא מוחל:
מתני' **בת ישראל**. שהפרישה תרומה ולא נתנה לכהן ואכלה בשוגג ואח"כ נשאת לכהן והרי עכשיו ראויה לאכול בתרומה היא:
משלמת היא קרן וחומש. לעצמה לפי שאם היתה אותה התרומה בעין לא היתה צריכה ליתנה לכהן והיא היתה אוכלת הלכך עכשיו התשלומין ג"כ שלה:
משלמת קרן לבעלים. כדין הגוזל את חבירו והחומש תעכב לעצמה:
גמ' לא הספיקה לשלם את הקרן בתרומה שזכה בה הכהן ואכלה ולא שילמה עד שנתגרשה מהכהן וזרע אין לה דעכשיו אינה אוכלת בתרומה מהו שתשלם גם את החומש:
גמ' **כתיב ואיש כי יאכל וגו' שיהא הוא וחומשו חמשה**. הכי תני בת"כ פרשת אמור ומיסף עליו קדריש דמשמע שיהא החומש מה שמוסיף על הקרן מלבד תשלומי הקרן שלם וזהו חומש מלבר ועם הקרן הוא חמשה כדפרישית במתני' ומכאן למדנו לכל חומש האמור בתורה שהוא כן והכי דריש לה שם נמי גבי מעילה וגבי גזל ונשבע לשקר מדכתיב יוסף עליו:
ולא כן וכו'. הך מילתא דר' יוחנן מייתי הש"ס בריש פרק דלקמן ובפרק אלו נערות ובכמה מקומות דקסבר בהזיד בחלב ושגג בקרבן וכו' כצ"ל וכן הוא לקמן ובפרק מרובה בשתי מקומות. שידע שהוא חלב ולא ידע שחייבין עליו חטאת מתרין בו. משום חלב ומביא ג"כ קרבן הואיל ושגג בו דס"ל שגגת קרבן שמה שגגה והכא מייתי לה לדייק בדין שוגג בתרומה דמכיון דשוגג בחומש הוא דכתיב אימר דאוף הכא נמי כן דאם הזיד וידע שהיא תרומה אלא שלא ידע שחייבין עליה חומש ילקה משום הזיד בתרומה ויביא חומש דבשגגה היא אצלו ואנן תנינן האוכל תרומה שוגג וקשיא לר' יוחנן:
א"ר זעירא. שאני הכא דגזירת הכתוב הוא דכתיב ואיש כי יאכל וגו' דמשמע שתהא כל אכילתו בשגגה שצריך שיהא עיקר האכילה בשוגג שלא ידע שהיא תרומה ואכלה:

במזיד בספיקו בשוגג בודאו. כלומר אין לנו לרבות כ"א בכה"ג שאם היה לו ספק אם היא תרומה או לא היה אוכל אותה ולא היה חושש להספק ואם ידע בודאי שהיא תרומה לא אכלה וזהו במזיד בספק ובשוגג בודאי דזה הוא חייב חומש דשוגג הוא באכילתה:
הדא אמרה השב לו מידיעתו חייב על שגגתו. כלומר כמו דבעלמא בעינן שיהא שב מידיעתו ואז מביא קרבן על השוגג וה"נ כן וש"מ דזהו מיקרי שב מידיעתו שאם ידע בודאי שהיא תרומה היה פורש ולא אוכל והלכך חייב על שגגתה חומש דדין חומש כדין קרבן הוא:
אמר אני פורש מכזית. בעיא היא אם לא היה שב מידיעתו אלא מכזית ואמר אלו הייתי יודע שהוא כזית לא הייתי אוכל אבל איני פורש מכחצי זית והוא אכל כזית מהו אי מיקרי שוגג לכזית או לא:
נעשה כאוכל חצי זית וכו'. דאע"פ שעכשיו אכל כזית מ"מ הואיל ולא היה פורש מחצי זית נעשה כאלו אכל חצי זית בשוגג וחצי זית במזיד וכדמפרש ואזיל:
ואין יסבור. כלומר ונפקא מינה מהא דר' בון דאם יסבור כרשב"ל דאמר אכל חצי זית בהעלם א' פטור כלומר דאין חצי שיעור אסור מן התורה ודקאמר בהעלם אחד מפני שדין השוגג כך הוא שצריך שיאכל השיעור בהעלם אחד ואין כאן כשיעור בהעלם אחד:
והכא. והשתא למאי דקאמר רבי בון דנעשה כאוכל חצי זית בשוגג משום דחצי זית השני אינו מצטרף שהרי לא שב מידיעתו הוא א"כ לסברת ר"ל הוי הכא כאילו אכל שני חצאי זיתים וחסר כל שהוא כלומר כאוכל פחות מכשיעור בשוגג ופטור מחומש:
מודה רשב"ל באיסורי הנייה. מן התורה דאפי' בחצי שיעור אסור הוא:
ומודי רשב"ל ביוה"כ. דאפילו בכחצי שיעור אסור הוא וכן מודה הוא בעתיד להשלים לכשיעור שהיה דעתו בתחילה לכך אע"פ שעדיין לא אכל אלא כחצי שיעור חל האיסור עליו:
המגמע חומץ של תרומה. במזיד לוקה ולא אמרינן דאין זה דרך שתיה:
הכוסס חטה של תרומה. במזיד לוקה דדרך אכילה היא:
תני. בברייתא חדא:
הכוסס את החטה של תרומה. בשוגג:
רבי אומר אני אומר שמשלם קרן וחומש. דדרך אכילה היא ולא נקרא מזיק:
מודים חכמים לרבי. דפליגי בשותה חומץ ביוה"כ דלרבי חייב מפני שמשיב את הנפש ולרבנן פטור וה"ה דפליגי בחומץ תרומה ומודים במגמע חומץ של תרומה אחר טיבולו

כלומר שבתחילה היה מטבל בו ושוב גמעו שמשלם קרן וחומש גם על הגמיעה שכן דרך [שתיה] ובכה"ג מודים שהחומץ משיב את הנפש:

תני. בתוספתא פ"ז וחסר כאן דבתרומה טמאה כ"ע ל"פ דמשלם בין חולין טהורין בין חולין טמאין ובאכל תרומה טהורה הוא דפליגי כדגריס שם האוכל תרומה טהורה משלם מן החולין טהורין שילם חולין טמאין מהו סומכוס אומר בשוגג תשלומיו תשלומין במזיד אין תשלומיו תשלומין וחכמים אומרים בין בשוגג בין במזיד תשלומיו תשלומין ויחזור וישלם מן הטהורין:

תמן תנינן. לעיל בפ"ב אין תורמין וכו' ואם תרם שוגג תרומתו תרומה מזיד לא עשה ולא כלום ותני עלה בתוספתא בשם ר' יוסי אם תרם וכו' לעולם מה שעשה עשוי ותרומה היא:

אתיא דיחידאה דהכא. סומכוס דמחלק בהתשלומין בין שוגג למזיד כסתמא דתמן לענין אם תרם מן הטמא על הטהור ויחידאה דתמן ר' יוסי כסתמא דהכא וכדגריס בהאי ברייתא סתמא ואם שילם חולין טמאין יצא ובאוכל תרומה טהורה מיירי כדפרישית:

היך עבידא. אמתני' קאי דקתני והן נעשין תרומה ומפרש לענין מאי הן תרומה:

תשלומי תרומה הרי הן כתרומה לכל דבר. הנוהג בתרומה אלא שלענין זה אינן כתרומה שאם זרען גידוליהן חולין ולא הוו כגידולי תרומה:

גידולי תרומה. דתנן לקמן בפ"ט דכתרומה הן ומפרש דלכל דבר אהרי הן כחולין אלא לענין זה אמרו גידולי תרומה תרומה שאסורין לזרים כתרומה:

ואנן תנינן תרתיהון. כלומר אף אנן נמי תנינן ודייקינן להני תרתי מילי דר' זעירא ממתני':

תשלומי תרומה דהרי הן כתרומה לכל דבר. דהכי תנינן אינו משלם וכו' והן נעשין תרומה ודקאמר אלא שגידוליהן חולין דייקינן מדתנינן פ"ט גידולי תרומה תרומה ומשמע הא גידולי תשלומין של תרומה חולין הן דאלת"ה לישמעינן רבותא טפי וליתני גדולי תרומה ותשלומיה תרומה:

גידולי תרומה הרי הן כחולין לכל דבר. האי מילתא נמי שמעינן מדתנינן לקמן ריש פ"ט הזורע תרומה וכו' וחייבת בלקט וכו' וכן בתרומות ומעשרות כדתני התם אלמא כחולין לכל דבר הן:

אלא שאסורין לזרים. נמי מדתנינן שם ועניי ישראל מוכרין וכו' דלעצמן אסורין הן:

תני. בחדא ברייתא ופליגא אהא דמדייק ר' יוסי ממתני' כר' זעירא דהתשלומין הרי הן כתרומה לכל דבר מלבד לענין הגידולין והאי ברייתא ס"ל דבמקצת הרי הן כתרומה ובמקצת כחולין:

תשלומי תרומה אין משלמין מהן קרן וחומש. כדרך שאין משלמין מן התרומה:
ואין משלמין עליהן קרן וחומש. אם אכלן בשוגג דלענין זה לא הוו כתרומה:
ואין חייבין בחלה. כתרומה דאין חיוב חלה נוהגת בה:
ואין הידים פוסלות בטבול יום. כלומר אם נגע בהן הטבול יום אין פוסל אותן דלענין זה אינן כתרומה:
כדרך שפוסלות בחולין. כלומר שאין פוסל בהן אלא כדרך שפוסלות בחולין דמה שמטמא בחולין הוא שמטמא בהן אבל לא מה שפוסל בתרומה ואע"ג שאסורין לזרים מ"מ לענין פסול טומאה כחולין הן:
ואוף ר"ש ור' יוסי מודה בה. ר"ש ור' יוסי דמסכת טבול יום פ"ג דתנינן שם עיסה שנדמעה או שנתחמצה בשאור של תרומה אינה נפסלת בטבול יום ר' יוסי ור"ש פוסלין דת"ק ס"ל דאע"ג דאסורה לזרים מ"מ לענין פסול טומאה הולכין אחר עיקר העיסה וחולין היא ור' יוסי ור"ש ס"ל דהואיל ואסורה לזרים נפסלת בטבול יום והיינו דקאמר דהכא אף רבי שמעון ור' יוסי מודין בה דאין התשלומין נפסלין בטבול יום דלא אמרו אלא בעיסה שנדמעה ונתחמצה בשל תרומה דמיהת איכא תרומה עצמה בה אבל הכא דעיקר התשלומין חולין הן מודים דאע"ג דאסורין לזרים אינן נפסלין בטבול יום:
אם רצה הכהן למחול אינו מוחל. דקתני במתני' ומפרש הש"ס בשלא הפריש שעדיין לא הפריש את התשלומין אבל אם הפריש יכול למחול לו דכמאן דמטי ליד הכהן דמי ומצי מחיל ליה:
הפריש ואח"כ אכל. האי הפריש אתרומה קאי שאם אכל אחר שהפריש אותה וקרא לה שם תרומה ועדיין לא נתנה לכהן:
פלוגתא דרבי ור"א בר"ש היא דתני. בת"כ פ' אמור וה"ג שם ונתן לכהן את הקדש מתנתו מקדשתו לחייב עליו קרן וחומש ואין הפרשתו מקדשתו לחויב עליו קרן וחומש דברי ר' ר"א בר"ש אומר אף הפרשתו מקדשתו לחייב עליו קרן וחומש ובספרים הועתק בשיבוש:
מחל ואח"כ אכל. שמחל לו הכהן מקודם מה שיאכל תליא בפלוגתא דר"י ורשב"ל:
דאיתפלגון. אם גזל תרומה משל אבי אמו כהן ומת אבי אמו והוא ראוי ליורשו ואכלה:
ר' יוחנן אומר משלם לשבט לכהן אחר מהשבט לפי שצריך להוציא הגזילה מתחת ידו:
ור"ל אמר משלם לעצמו. כלומר מעכב לעצמו וא"צ לשלם לאחר מהשבט דהואיל והוא ראוי ליורשו מחזיק הוא בשלו והשתא במחל לו הכהן ואח"כ אכל תליא נמי בהאי

פלוגתא דלר' יוחנן לא מהני מידי וצריך להוציא מתחת ידו וליתן לכהן אחר ולר"ל מכיון דמחל לו הכהן בשלו הוא מחזיק:

על דעתך דתימר משלם לשבט. ולא מהני מחילת הכהן קשיא והא תנינן לקמן בפרקין גנב תרומת הקדש שהקדיש הכהן לבדק הבית ואכלה משלם שני חומשין חומש אחד בשביל אוכל תרומה וחומש אחד בשביל שנהנה מן ההקדש וקרן אחד הוא דמשלם לפי שאין בהקדש תשלומי כפל:

וישלם שלשה. ה"פ לדידך קשיא מכדי תנא אחומשין קא מהדר אמאי לא קתני גוונא דמשלם שלשה חומשין והיינו בגזל תרומת הקדש ואכלה דאיכא ג' חומשין חד משום גזל דג"כ יש בו הוספת חומש בשנשבע לו כדכתיב וכדתנינן בפ' הגוזל וחד משום אוכל תרומה וחד משום נהנה מן ההקדש דבשלמא לדידי דאמינא דמהני מחילת הכהן הלכך לא תני בגוזל דלא פסיקא ליה למיתני ביה שלשה חומשין דמכיון דהגזלן ידוע הוא ושייך ביה מחילה וכשמחל לו הכהן פטור הוא מהחומש דאכילת תרומה ונהי דמשום גזל ומשום הקדש איכא דמאן מצי מחיל בהקדש מ"מ חומש דאכילת תרומה ליכא ואכתי לית ביה כ"א שני חומשין ומשום הכי קתני בגונב דלעולם משכחת ביה תרי חומשין דלא שייך ביה מחילה דהא לא ידיע מי הוא הגנב אלא לדידך דאמרת דלעולם לא מהני מחילה לענין חומש דתרומה ואפי' מחל לו קודם שאכלה ושפיר משכחת לה בגוזל תרומת הקדש ואכלה דלעולם משלם שלשה חומשין קשיא אמאי לא תני בגוזל וישלם שלשה חומשין:

ומשני ר' יסא בשם ר' יוחנן. דליתא דלא משכחת בגוזל ג' חומשין דהתורה אמרה יצא בו ידי גזילה דכשמשלם החומש משום אוכל תרומה יוצא בו גם משום חומש בשביל הגזל וכדדריש לקמיה מונתן לכהן את הקדש והלכך בגוזל תרומה ולא של הקדש לית ביה אלא חומש אחד בלבד ואם היא של הקדש אכתי לית ביה אלא שני חומשין ומשום הכי קתני בגונב לאשמעינן דמשכחת נמי גביה דמשלם תרי חומשין:

תרתין מילין. חדא הא ואידך הא דלקמן:

ולית אתון אמרין מהן. מהיכן למד לומר כן:

מהו כדון. ומאיזה מקום שמע ליה וקאמר מדכתיב ונתן לכהן את הקדש והאי את הקדש מיותר דלא ה"ל למיכתב אלא ויסף חמישיתו עליו ונתן לכהן אלא דמלמדנו דמכיון שנתן לו החומש בשביל הקדש יצא נמי בשביל החומש של ידו גזילו:

אתון אמרין. ועוד מה דאתון אמרין בשם ר' יוחנן במקום שחיטתה של פרה אדומה שהוא מחוץ למחנה כדכתיב והוציא אותה וגו' ושחט אותה שם תהא שריפתה ולית אתון אמרין מהו כדון. מהיכן למד זה דמקום שריפתה לא נתפרש בהדיא:

על פרשה ישרוף. כתיב ומפרש מה את שמע מינה וקא"ר ירמיה דבא לומר מקום פרישתה מחיים שם תהא שריפתה:

ר' יוחנן כרבי. אדלעיל קאי הא דקאמר גבי גזל תרומה משל אבי אמו כהן דצריך לשלם לשבט משום דס"ל כרבי בהאי ברייתא דת"כ דלעיל דמתנתו מקדשתו מלאכול ולחייבו עליו קרן וחומש והלכך נמי בעינן דיתן לכהן אחר מהשבט דקפיד רחמנא אנתינה ליד כהן ור"ל ס"ל כראב"ש דקאמר הפרשתו מקדשתו וכשהפריש כבר קדשה ואע"ג דלא באה ליד הכהן והלכך בגזל של אבי אמו כהן א"צ ליתן להשבט ואם אכלה מעכב לעצמו התשלומין:

א"ר בון בר חייה. דלא היא דלא תדחוק לאוקמי פלוגתייהו בפלוגתא דתנאי אלא דאף אם יסבור רשב"ל כרבי נמי אתיא שפיר ובהא פליגי דר"ל סבר דאע"ג דקאמר רבי מתנתו מקדשתו ובלבד בדבר שהוא זקוק ליתנו לכהן יאבל בדבר שאינו זקוק ליתנו לכהן כהאי דהכא דהוא יורש משל אבי אמו כהן אף לרבי יוצא הוא בהפרשה בלבד:

דהיא מתני'. כלומר דדמיא הא להא דתנינן במתני' בפ"ק דבכורות המפריש פדיון פטר חמור ומת השה קודם שנתנו להכהן ר"א אומר חייב באחריותו כחמש סלעים של בן שהוא חייב באחריותן עד שיבואו ליד הכהן:

אלא כפדיון מעשר שני. דאם הפריש ואבד אינו חייב באחריותו ומודי ר"א בפטרי חמורות שנפלו לו מבית אבי אמו כהן וכגון שאותו אבי אמו כהן נפלו לו מבית אבי אמו ישראל דאז חייבין הן בפדיון דברשות ישראל נולדו:

מכיון שהפרישו קדשו. ובזה יוצא י"ח וא"צ ליתן לכהן אלא מעכבן והן שלו דמאי דהוה חייב כהן המורישו והיינו להפריש הפדיון לאפקועי איסורייהו. ונוטל השיין לעצמו שהרי כהן הוא ה"נ עושה זה הישראל היורשו דדמי כמי שהורישו השיין וה"ה הכא דדמי כמי שהורישו אבי אמו כהן לאלו התשלומין ואף לרבי די בהפרשה שהפרישה בתחילה:

אכל תרומת חבר וכו'. בתוספתא פ"ז גריס הכי כשם שאין נותנין תרומה אלא לכהן חבר כך אין משלמין קרן וחומש אלא לכהן חבר האוכל תרומת עם הארץ משלם קרן וחומש לכהן חבר וחבר נוטל דמים ומפייס את העם הארץ תרומת חבר ותרומת ע"ה שנתערבו כופין את הע"ה למכור את חלקו. ונראה דגי' אחרת היה להם בהתוספתא באוכל תרומת ע"ה דמשלם לע"ה ולפיכך פריך ולא נמצא מוסר טהרותיו לע"ה שהרי התשלומין דין

תרומה להם וקאמר כיצד הוא עושה נותן שתיהן לכהן חבר כלומר אף בתרומת ע"ה נותן התשלומין לכהן חבר ואותו החבר נוטל דמי אחת מהן והוא כדי תרומת ע"ה ונותנו לכהן ע"ה. וזהו כמו הגי' דהתוספתא לפנינו:

אתיא כמ"ד הפרשתו מקדשתו. דאילו למ"ד מתנתו מקדשתו א"כ היה צריך זכיה שהע"ה יזכה להחבר שיקבל בשבילו דאי לאו הכי אין האוכל הזה יוצא ידי חובתו בתשלומין שהרי צריך ליתנו ליד הכהן שהתרומה שלו והשיב לו דאה"נ דמיירי במזכה להחבר ע"י אחר:

איתא חמי. ומתמה הש"ס בא וראה מאי קמיבעיא ליה הרי אלו היה לה כמה מעשרות כלומר תרומות ותרומת מעשר שהם לכהן ונתן לה בעלה ולא הספיקה לאכלן עד שנתגרשה שמא אינן שלה דאף שאינה אוכלת אותן שלה הן למכרן לכהן וא"כ ה"ה נמי באלו התשלומין שתוכל לעכב החומש לעצמה:

תמן. הדר קאמר הש"ס דלא היא דלא דמיא דתמן מה שנתן לה בעלה מהתרומות ומעשרות לאכול מסוימין הן וכבר קנתה ונמצא אע"פ שעכשיו אינה יכולה לאכלן שלה הן כדי למכרן אבל הכא תרומה אינה מסוימת כלומר הך תרומה שאכלה ומתחייבת בחומש מקודם שנשאת להכהן אינו דבר מסוים לשתקנה אותה דמי הקנה לה ועוד דהחומש בעצמו אינו דבר מסוים דלעולם משלמין חומש על חומש וכל דבר שאינו מסוים אינו נקנה לה:

מה דמי לה פטרי חמורות. כלומר ואם תדמה איזה דין לתרומות ומעשרות שזכתה בהן בעודה נשאת לכהן ושלה הן פטרי חמורות הוא דאת מדמי לה כדאמרינן בסוף הלכה דלעיל בישראל שנפלו לו פטרי חמורות מבית אבי אמו כהן דא"צ ליתנם לכהן אלא מעכבן והן שלו דאלו הוו ג"כ כדבר המסוים וקנה במה שתחת ידו כמו דבר המסוים מתרומות ומעשרות שזכתה בהן בעודה תחת בעלה:

הלכה ב

מתני' **המאכיל את פועליו וכו'**. הוא משלם את הקרן שהוא הגוזל והן משלמין את החומש לפי שהן השוגגין ותשלומי חומש בהאוכל עצמו תלי רחמנא:

הן משלמין קרן וחומש. מן החולין המתוקנין כדין תשלומי תרומה והוא משלם להן דמי סעודתן כפי דמי חולין שהיה צריך להאכילן והן יתירין מדמי תרומה וכדמפרש בגמ' לפי המסקנא שאע"פ שאכלו מ"מ הואיל ונפשו של אדם חותה מדבר האסור שהוא קץ ממנו לא נהנו מאכילה זו והלכה כחכמים:

מתני' **משלם תשלומי כפל דמי תרומה**. שהיא יותר בזול מן החולין לפי שאין לה אוכלין הרבה:
משלם שני קרנים וחומש. קרן אחד וחומשו משלם מן החולין כדין כל תשלומי תרומה להאוכלה בשוגג ועוד קרן אחד שהוא בשביל תשלומי כפל משלם אותו אף מדמי תרומה:
גנב תרומת הקדש. שהקדישה הכהן לבדק הבית ואכלה:
משלם שני חומשין. אחד משום אוכל תרומה ואחדמשום נהנה מן ההקדש וקרן אחד הוא דמשלם לפי שאין בהקדש תשלומי כפל דכתיב ישלם שנים לרעהו ולא להקדש:
מתני' **אין משלמין מן הלקט וכו'**. דכתיב ונתן לכהן את הקודש ודריש ר"מ דבר הראוי להיות קודש פרט לאלו שאינן ראויין להיות קדש שהרי פטורין הן מן המעשרות:
ולא מן ההפקר. שזכה מן ההפקר ופטור ממעשרות:
ולא ממעשר ראשון שניטלה תרומתו. כלומר תרומתו היא שניטלה אבל לא ניטלה ממנו תרומה גדולה כגון שהקדימו הלוי לכהן בשבלים דאילו ניטלה ממנו תרומה גדולה לא הוה פליג ר"מ דהא הוי כחולין המתוקנים ולא ממעשר ראשון והקדש שנפדו. כלומר שנפדו אבל לא כהלכתן כגון מעשר שני שפדאו ע"ג אסימון והקדש שפדאו ע"ג הקרקע דאילו נפדו ממש מודה ר"מ דכחולין הן:
וחכמים מתירין באלו. כולהו דחשיב במתני' והכי מסיק לה בגמ' והלכה כחכמים:
גמ' **הא רמ"א משלמין וכו'**. הא בין לר"מ ובין לרבנן משלמין וא"כ מה ביניהן ובמאי קמיפלגי:
עיקר סעודה ביניהון. על מי נקראת עיקר הסעודה:
רמ"א עיקר סעודה לבעל הבית. כלומר אע"פ שהפועלין אוכלין מכח התנאי שהתנו עמו או מכח מנהג המדינה כדתנן בר"פ השוכר את הפועלין מ"מ עיקר הסעודה על שם בעה"ב נקראת דהוי כמוכר להן הסעודה בשביל המלאכה שעושין וכיון שכן הוא צריך לשלם את הקרן שהוא דמי הסעודה והן משלמין את החומש דבאוכל תלי רחמנא:
ורבנן אמרין עיקר סעודה לפועלין. שהרי אם לא היו אוכלין משלו היה מרבה בשכרן ומכיון דעכ"פ מנכה להם איזה דבר בשביל שנותן להם לאכול נקראת עיקר הסעודה על שם הפועלין דמשלהן הן אוכלין והלכך צריכין הן לשלם את הכל והבעה"ב מחזיר להן דמי סעודתן מפני התנאי או מפני מנהג המדינה:
טפילה ביניהון. כלומר דלכ"ע עיקר הסעודה על שם בעה"ב היא וכמוכר להן הסעודה דמי והכא בהא קמיפלגי על מי הוא הטפילה לטפל ולהכין הסעודה דר"מ סבר על

הבעה"ב הוא מוטל לטפל ולעשות הסעודה ומכיון שהוא מטפל בכך היה לו להזהר שלא ליטול מהתרומה שיש בביתו והלכך הוא חייב לשלם את הקרן מלבד החומש דבאוכל תליא כדאמרן ורבנן סברי על הפועלין מוטל לטפל בצרכי סעודה ולהכינה על חשבון בעל הבית ומכיון שהן המטפלין מוטל עליהן להזהר ולחקור אם היא תרומה או לא והואיל ולא נזהרו הן חייבין לשלם את הכל ובעה"ב מחזיר להן דמי סעודתן כפי התנאי או המנהג:

הא למה זה דומה. האי שצריך להחזיר להן דמי סעודתן למה זה דומה למוכר חפץ לחבירו ונמצא שאינו שלו שטעה ונתן לו חפץ של אחר דמיהת חייב להעמיד לו מקחו וליתן לו החפץ שהוא ברשותו כפי אשר התנה עמו וה"נ כן שזה נתן להם הסעודה שאינה שלו לפיכך ישלם להן דמי הסעודה כפי התנאי ביניהם:

אילו כרשב"ל איתאמרת ניחא. כלומר משום דאיכא דאמרי להא דר' אבהו בשם רשב"ל ואיכא דאמרי לה בשם ר' יוחנן דר' אבהו תלמיד מובהק דר' יוחנן הוה וקאמר הש"ס דלהך דאמרי לה בשם רשב"ל ניחא הא דמדמי לה למוכר חפץ לחבירו ונמצא שאינו שלו דלשיטתיה אזיל דקאמר דלא פליגי אלא על מי מוטל לטפל להכין הסעודה ולכ"ע עיקר הסעודה על שם בעה"ב היא וכמוכר להן הסעודה בשכר הפעולה ודמיא ממש למוכר חפץ לחבירו בטעות שכסבור שהוא שלו ואינו שלו שחייב להעמיד לו מקחו וכדאמרן:

ואין כר' יוחנן. אבל אי כאיכא דאמרי לה בשם ר' יוחנן קשיא הא ר' יוחנן אמר עיקר הסעודה על מי נקראת היא בינייהו דר"מ ורבנן ולרבנן עיקר הסעודה על שם הפועלין נקראת ומשלהן הן אוכלין ומאי האי דמדמי לה למוכר חפץ לחבירו שאינו שלו הרי הבעה"ב לא מכר להם כלום דשלהן היא הסעודה ואת אמר הכין בתמיה:

כר"מ איתאמר. כלומר הא לא קשיא דלהני דאמרי לה בשם ר' יוחנן לא א"ר יוחנן זה אלא אליבא דר"מ דס"ל עיקר הסעודה על שם הבעה"ב נקראת וכמוכר להן הסעודה דמי. ועלה קאמר הא למה זה דומה וכו' ולפיכך הבעה"ב הוא משלם את הקרן תחת הפועלין:

שבח סעודה ביניהון. מה שסעודת חולין היא יותר יפה מדמי סעודת תרומה איכא בינייהו דלר' מאיר משלם הבעה"ב הקרן דמי תרומה ולרבנן הן משלמין הקרן והחומש והוא משלם להן דמי סעודתן כפי דמי החולין שהוא יותר כדמפרש ואזיל:

בשפסק עמהן להאכילן דבשני חולין. תמרים או מיני מתיקות של חולין והוא האכילן דבשני תרומה והן יותר בזול משל חולין:

ולא כבר אכלו. ומאי איכפת להו הלא אכלו ממיני מתיקה והתבשיל בעצמו כמו אם היו של חולין ומשני כמ"ד טבלים וה"ה כל מיני איסור נפשו של אדם חותה מהן וקץ

בהן ולא מיקרי אכילה ולפיכך צריך לשלם להן דמי סעודתן מן החולין כפי אשר התנה עמהן והשתא לר' יוסי בן חנינא ליכא בינייהו אלא שבח הסעודה:

גמ' **לצדדין היא מתניתא**. הא דקתני בגנב תרומת הקדש משלם וכו' ולמי משלם ומפרש לה דלצדדין היא דלפעמים משלם להקדש ולפעמים להכהנים של השבט:

יש בו כזית ואין בו שוה פרוטה משלם לקדש. דקסבר לה דלגבי תרומה צריך שיהיה בו שוה פרוטה דכתיב ונתן לכהן ואין נתינה פחות משוה פרוטה הלכך כשאין בו שוה פרוטה משלם לקדש דמיהת כזית אית ביה:

יש בו שוה פרוטה ואין בו כזית. כגון שהיתה שנת היוקר משלם לשבט משום תרומה:

שמעון בר ווא בשם ר' יוחנן משלם לקדש. דכיון דאית ביה כזית הולכין אחר הקדש ומר' יוחנן משמיה דנפשיה שמענו דקאמר משלם לשבט הואיל דאית ביה שוה פרוטה:

א"ר זעירא וכו'. ר' זעירא וכהנא פליגי במילתא אחריתא דקתני משלם שני חומשין וקרן וקא"ר זעירא דגזירת הכתוב הוא למקום שהקרן מהלך וכו' דכתיב ואיש כי יאכל וגו' ויסף חמישיתו וגו' והלכך אם משלם הקרן להשבט משלם גם החומשין וכהנא ס"ל דהואיל דאיכא ב' חומשין משלם אחד להשבט ואחד להקדש:

שאין בהקדש וכו'. קתני במתני' ומפרש טעמא דכתיב לרעהו ולא להקדש:

גמ' **רשב"ל אמר על תרתי אחרייתא**. הא דתנינן וחכמים מתירין באלו על שתים אחרונות קאי מעשר שני והקדש שנפדו:

ולמה. באלו דוקא. מפני שיש בהן זיקת תרומה ומעשרות. כלומר אף על פי דבמעשר שני והקדש לא שייך תרומה ומעשרות מ"מ מקודם שקרא שם למעשר שני ומקודם שהקדיש היה שייך בהו תרומה ומעשרות והיינו זיקת תרומה ומעשרות:

ולקט ושכחה אין בהן זיקת תרומה ומעשרות. בתמיה כלומר אי הכי דקרית להו יש בהן זיקת תרומה ומעשרות הואיל ומקודם לכן היו ראוין לקרות להן שם לתרומה ומעשרות א"כ נימא נמי בלקט ושכחה כן דמקודם שנעשו לקט ושכחה היו ראויין לזיקת תרומה ומעשרות:

אלא בשכחת קמה. כצ"ל ובקמת פאה אנן קיימין. כלומר דמיירי שהיה השכחה בקמה וכן הפאה הפרישה בעודה קמה דמעולם לא היה בהן זיקת תרומות ומעשרות ולקמן פריך עלה מלקט:

לית הדא פשטה שאילתא דחילפיי. הך מילתא דשאל חילפי והוא אילפא גרסי' לה לעיל בפ"ז דפאה בהל' ג' דשאל לקט בנשירה מהו שיקדש אם מיד כשהוא נושר מתוך היד או מתוך המגל חל עליו הקדש לעניים קודם שיפול לארץ ונפקא מינה דאם נפל

על איזה דבר ואם לא חל עליו שם לקט עד שיגיע לארץ אם כן היה ראוי לזיקת תרומה ומעשרות ומשכחת לה דישלם ממנו אפי' אם אחר כך הגיע לארץ ונעשה לקט והשתא קאמר הש"ס וכי לא נוכל לפשוט הבעיא דחילפי דמדמדייק לאוקמי בשכחת קמה ובפיאת קמה ומלקט לא קאמר מידי ש"מ דבלקט לא משכחת לה שיהא בו זיקת תרומה ומעשרות דאין לקט אלא בשעת קצירה וקודם שיקצור עדיין אין כאן זיקת מעשרות ומשיקצור ונושר הלקט מתוך ידו חל עליו שם לקט ופטור ממעשרות:

ר' יוחנן אמר ליה. אדר"ל דלעיל קאי דדחיק לאוקמי בשכחת קמה ובקמת פאה והקשה לו והא תנינן לקט וכי אית לך מימר פאה בלקט כלומר ומה תאמר בלקט וכי יש לך לומר שמהקמת פאה הוא הלקט בתמיה דהא לא שייך לקט באותה קמה שהפריש לפאה וא"כ הדרא קושיא לדוכתה והא תנינן לקט ולדידך היה מקודם ראוי לזיקת תרומה ומעשרות אלא דליתא לטעמא דידך לחלק בין שתים האחרונות לבין הראשונות וכן אמר לה ר' יוחנן בהדיא על כולהון דקחשיב במתניתין קאי דחכמים מתירין לשלם מהן:

הלכה ג

מתני' **ר"א אומר משלמין אפי' ממין על שאינו מינו ובלבד שישלם מן היפה על הרע**. כדקאמר בגמ' אכל ירק ושלם גרוגרות או גרוגרות ושלם תמרים תבא עליו ברכה ואף למאי דקיי"ל כהאי מ"ד דתשלומי תרומה לפי דמים הוא משלם מ"מ הואיל ואכל מידי דלא קפיץ עליה זבינא ומשלם מידי דקפיץ עליה זבינא תע"ב:

ר"ע אומר וכו' לפיכך. הואיל דאין משלמין אלא ממין על מינו אם אכל קישואין של תרומה של ערב שביעית ימתין לקישואין של מוצאי שביעית לשלם מהן דשל ערב שביעית כבר הוקשו ולא חזו מידי ואם הן של ספיחי שביעית אסורין הן מדבריהן ואפילו בפירות של היתר כגון פירות אילנות וכיוצא בהן אינו יכול לשלם מהן שאין פורעין חוב מדמי שביעית:

ממקום. מהכתוב שר"א מיקל דדריש ונתן וגו' כל שהוא ראוי להיות קודש ואפי' אינו מינו מן הכתוב הזה בעצמו למד ר"ע להחמיר דדריש האי ונתן אדלעיל אשר יאכל שצריך ליתן לו ממין הקדש שאכל והלכה כר"ע:

גמ' **הא כיצד**. מן היפה על הרע אכל ירק וכו' כדפרישית במתני':

אכל ביכורים. מהו משלם. משום דביכורים אקרו תרומה דאמר מר ותרומת ידך אלו הבכורים ולר"א דקפיד שישלם מן היפה על הרע ומהו משלם הרי החולין שהוא משלם אינם יפים כמו הביכורים דלעולם הפירות שנתבכרו בתחלה הם היפים וקאמר דאפי'

כן משכחת לה מן היפה על הרע שאם אכל ענבים משלם יין זיתים משלם שמן שהיין והשמן יפה הוא מן הענבים וזיתים:

אכל חלה. והיא נקראת תרומה מהו שישלם. מפירות שלא הביאו שליש שכן מצינו שהחלהנוהגת בהן כדתנן בפ"ק דחלה ואע"פ שאותה החלה שאכל היתה מפירות שנגמרו מ"מ הואיל מאותו המין הוא איכא למימר דמשלם מהן ובעיא זו אליבא דר' עקיבא הוא דעל מין ממינו הוא דקפיד אם יכול לשלם מאותו המין אף על גב שלא הביאו שליש:

מהו שישלם במחובר לקרקע. מאותו המין שכן מצינו שהבכורים נקנין במחובר לקרקע כדתנן בפ"ב דבכורים:

זאת אומרת. מדקתני אכל קישואין של ערב שביעית ימתין למוצאי שביעית והרי יכול לשלם מקישואין של חו"ל שאין שביעית נוהגת בהן אלא ש"מ שאין משלמין מפירות חו"ל ודחי לה הש"ס דאפי' תימר דמשלמין ל"ק דאיכא למימר דמתני' מיירי עד שלא התיר רבי להביא ירק מח"ל לארץ כדאמרינן לעיל בפ"ו דשביעית בהלכה ד':

לא אמר אלא קישואין. כלומר דמדייק מדלא נקט התנא אלא קישואין שהן מדבר שהוא פירות איסור בשביעית לפי שכל המינין שדרך רוב בנ"א לזורען כמו מיני תבואות וקטניות והירקות גזרו עליהן איסור בספיחי שביעית אבל דבר שהוא פירות היתר כגון פירות אילנות ודברים שאין דרך רוב בנ"א לזורען שלא גזרו עליהם משום ספיחי שביעית מאי אם יכול לשלם מאותן פירות היתר על המין שאכל מהן:

לא. וקאמר דלא שאף מפירות היתר אינו יכול לשלם משל שביעית שאם אומר את כן שישלם מהן לא נמצא לוקח לו קרדום מדמי שביעית דהוי כמי שעושה סחורה בפירות שביעית וכקונה לו קרדום וכלים הצריכין לו והתורה אמרה לאכלה ולא לסחורה:

הדרן עלך האוכל תרומה שוגג

פרק ז

הלכה א

מתני' **האוכל תרומה מזיד**. ולא התרו בו דאילו התרו בו קיימא לן דלוקה ואינו משלם כדקאמר בגמרא ובלא התראה אע"פ שחייב מיתה בידי שמים אינה פוטרת מתשלומין:

ואינו משלם את החומש. דחומש באוכל שגגה הוא דכתיב:

התשלומין חולין. דונתן לכהן את הקדש גבי אוכל בשוגג הוא דכתיב ולפיכך אינו יכול הכהן למחול דאסור להישראל לעכב אצלו להקדש אבל תשלומי מזיד חולין נינהו

ולפיכך אם רצה הכהן למחול מוחל והא דמשלם את הקרן דוקא באוכל תרומה טהורה אבל באוכל במזיד תרומה טמאה אינו משלם אלא דמי עצים לפי שאינה ראויה אלא להסקה ואם לא היתה ראויה להסקה כגון תרומת תותים ורימונים וכיוצא בהן פטור מן התשלומין:

גמ' **תמן תנינן אלו הן הלוקין והתנינן אלו נערות**. גרסי' להאי סוגיא בריש פ' אלו נערות דרמי הני מתני' אהדדי דבפ"ג דמכות קחשיב לחייבי כריתות באלו הן הלוקין ובריש אלו נערות קתני דמשלמין קנס ואיידי דשקיל וטרי לקמן בדינא דמתני' מייתי לה לכולא סוגיא הכא:

לצדדין היא מתניתא. דאם התרו בו הוא דלוקה ובהכי מיירי מתני' דמכות:

אם לא התרו בו משלם. ובהכי מיירי מתני' דכתובות ודהכא דקסבר ר' יוחנן חייבי כריתות וכן חיובי מיתה בידי שמים אם לא התרו בהן אינן פטורין מתשלומין:

סבר ר' יוחנן מימר במקום מכות ותשלומין. כגון שהתרו בו ואיכא מלקות וממון לוקה ואינו משלם. כצ"ל והלכך מוקי למתני' דאלו הן הלוקין בשהתרו בו:

וילקה וישלם. ואמאי לא מחייבינן לי' בתרוייהו:

כדי רשעתו. כתיב גבי מלקות ודרשינן רשעה אחת אתה מחייבו עונש אחד אבל לא שתי רשעיות:

וישלם ולא ילקה. ומשני במחייבי שתי רשעיות הכתוב מדבר מדכתיב רשעתו למיעוטא ש"מ שיש כאן עוד חיוב אחד וזהו ממון ואמר רחמנא והפילו השופט והכהו גלי לן דהיכא דאיכא תרוייהו נעביד ביה הכאה:

רשב"ל. פליג וס"ל דחייבי מלקיות אפי' הן שוגגין שלא התרו בהן פטורין מתשלומין דמאחר שאילו היו מתרין בו לוקה ואינו משלם כי לא התרו בו נמי פטור מתשלומין:

מתני' פליגא על רשב"ל אלו נערות כו'. ואלו התרו בו אינו לוקה בתמיה ואפילו הכי קתני משלם והיכי מתרץ להמתני':

סבר רשב"ל כר"מ. ובכתובות גריס פתר לה כר"מ דס"ל לוקה ומשלם כדאמר בפ"ק דמכות גבי עדים זוממין שהעידוהו שחייב לחבירו מאתים זוז ונמצאו זוממין לוקין ומשלמין וכן מוקי למתני' דהכא כר"מ ואפי' התרו בו לוקה ומשלם וה"ק לה בהדיא שם:

מן המוציא שם רע למד ר"מ. דכתיב גביה וענשו אותו מאה כסף הרי ממון ויסרו אותו הרי מלקות ומיניה יליף ר"מ דבכל מקום לוקה ומשלם:

ורבנין. דפליגי אדר"מ אמרין לחידושו יצא המוציא שם רע ואין למידין הימנו וכדמסיק ואזיל לפי שבכל מקום אין אדם מתחייב בדיבורו כמו כאן במוציא שם רע ואע"ג דבעדים

זוממין נמי בדיבורייהו מיחייבו מ"מ לא הויא חידוש כולי האי דע"י דבורם היה נפסד זה שמעידין עליו אבל במוציא ש"ר לא אתעביד מעשה ע"י דיבורו כ"א ע"י עדים:

וכשם שאין למידין ממנו לדבר אחר. לענין שיהא מתחייב בדיבורו במקום אחר כך אין למדין ממנו לא לעונשין ולא למכות שיהא לוקה ומשלם:

ולא כן א"ר אבהו בשם ר' יוחנן. גרסי' כמו שהוא בר"פ דלעיל וכן הוא בכמה מקומות אשר הובא בש"ס הזה אלא דתמצא באיזה מקומות שכתוב בהיפך שוגג בחלב ומזיד בקרבן וטעות דמוכח הוא וכמו שכתוב כאן ובשתי מקומות בפ' מרובה הוא עיקר:

במזיד בחלב. שידע שהוא חלב והזיד ואכל ובשוגג בקרבן שלא ידע שחייבין עליו קרבן מתרין בו ולוקה משום הזיד בחלב ומביא קרבן הואיל ושגג בו וקסבר כמ"ד שגגת קרבן שמה שגגה שמעינן מיהת דמחייבינן ליה בשתי עונשין והכא נמי ילקה וישלם וקשיא לר' יוחנן דלעיל מדידיה אדידיה:

ר' בון בר חייא וכו'. מתרץ לה דכדי רשעתו כתיב ומיניה דרשינן שאין אתה מחייבו בשתי רשעיות והיינו דוקא בשני דברים המסורין לב"ד כגון מלקות ותשלומין דבהכי איירי קרא בזה את תופס את אחד מהן לחייבו ולא לשתיהן:

יצא דבר שהוא מסור לשמים. כגון קרבן שהעונש לשם שמים הוא ולא מסור לב"ד שאין ממשכנין לחייבי חטאות ואשמות כדתנן בסוף פ"ה דערכין מחייב ליה לתרוייהו דלא מיעטיה קרא:

הכל מודים. ר"י ור"ל דפליגי לעיל בחייבי מלקיות שוגגין מודים הן שאין ממון אצל מיתה דאינו מת ומשלם ואפי' חייבי מיתות שוגגין פטורין מתשלומין:

דכתיב ומכה נפש בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת. ולא ישלם מקיש פטור ממון דמכה אדם לחיוב ממון דמכה בהמה:

מה מכה בהמה לא חילקת בה בין שוגג בין מזיד לחייבו ממון. כצ"ל וכך הוא בכתובות אף מכה אדם לא תחלוק בו בין שוגג בין מזיד לפטור ממון. דמכה בהמה אפי' בשוגג חייב בתשלומין דאדם מועד לעולם אף פטור דממון דמכה אדם שאין בו אלא חיוב מיתה לא תחלוק בו ואפי' בשוגג דאין בו חיוב מיתה פטור מתשלומין הואיל ושייכא ביה חיוב מיתה במזיד:

במה פליגין. ר"י ור"ל בממון אצל מכות ובשוגג דר' יוחנן סבר אין ממון אצל מיתה אפי' בשוגג הואיל דאיתקש למכה בהמה אבל יש ממון אצל מכות בשוגג דחייבי מלקיות לא איתקוש:

ור"ל סבר כשם וכו'. וכדמפרש ר' אימי בבלייא טעמיה דגמר רשע רשע נאמר רשע במחוייבי מיתה אשר הוא רשע למות ונאמר רשע במחוייבי מכות והיה אם בן הכות הרשע:

נתן בר הושעיא אמר. לעיל הוא דמהדר לשנויי רומיא דמתני' אהדדי:

כאן בנערה. מתני' דאלו נערות בנערה משתעי דיש לה קנס ומשלם ואינו לוקה:

וכאן. מתני' דאלו הן הלוקין בבוגרת דאין לה קנס והלכך לוקה:

ואין לה בושת ופגם. לבוגרת בתמיה דהא לא מיעט הכתוב לבוגרת אלא מקנס דכתיב גבי נערה אבל בושת ופגם יש לה ואכתי ממון ומלקות איכא:

תיפתר שפיתתה או שמחלה לו. מתני' דמכות במפותה או שמחלה לו איירי שהרי בושתה ופגמה שלה דיצאתי מרשות האב וכיון דמדעתה עבדה או שמחלה לו אח"כ אינו משלם כלום והלכך לוקה:

סבר נתן בר הושעיא. וקאמר הש"ס מדמוקי לה נתן בר הושעיא למתני' דמכות בבוגרת ולא מוקי לה בנערה ובשהתרו בו ומתני' דכתובות בשלא התרו בו אלמא קסבר דבמקום מכות ותשלומין דמשלם הוא ואינו לוקה והלכך ע"כ הוא דצריך לאוקמי למתני' דמכות בבוגרת ומפותה דלא שייכא גבה תשלומין כלל:

וילקה וישלם וכו'. כדלעיל:

וילקה ולא ישלם. ומשני מן עדים זוממין הוא דגמר מה עדים זוממין משלמין ואינן לוקין דבפירוש רבתה התורה בעדים זוממין לתשלומין דמכדי כתיב כאשר זמם לעשות לאחיו יד ביד למה לי אלא לדבר הניתן מיד ליד ומאי ניהו ממון:

אף הכא. בכל מקום דאיכא תרוייהו משלם ואינו לוקה:

א"ר נתן ובכתובות גריס א"ר יונה. דלא צריך למילף מעדים זוממין אלא טעמא דנתן בר הושעיא דמגופיה דקרא יליף דמשלם הוא ואינו לוקה דכתיב והפילו השופט והכהו לפניו כדי רשעתו דמשמע את שמכותיו יוצאות בו ידי רשעו כלומר שהמכות פוטרין ממנו חיובו ורשעתו שאינו חייב אלא מלקות בלבד:

יצא זה. שחייב ג"כ בתשלומין שאומרים לו עמוד ושלם דאין המכות פוטרין אותו מממון חבירו ולחייבו בתרוייהו אי אפשר דכבר נפקא לן משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות ואי להההיא דרשה לחוד הו"ל למיכתב כדי רשעה ומדכתב כדי רשעתו ש"מ תרתי הלכך ע"כ דמשלם ואינו לוקה:

מתני' פליגא על רשב"ל. דקאמר חייבי מלקיות שוגגין פטורין מן התשלומין דמאחר דאלו התרו בו לוקה ואינו משלם כי לא התרו בו נמי אינו משלם והא תנינן האוכל תרומה שוגג משלם קרן וחומש והא הכא כי אתרו ביה אינו משלם ואמאי משלם בשוגג:
פתר לה כר"מ. דס"ל לוקה ומשלם הלכך הכא דלא שייכא ביה מלקות דבשוגג הוא נשאר חיובו השני עליו ומשלם ולקמן פריך עליה מהכתוב עצמו:
והא תנינן האוכל תרומה מזיד. משלם את הקרן ואמאי הא אין כאן תשלומין לר"ל דבשלמא על דעתיה דנתן בר הושעיא ניחא דס"ל משלם ואינו לוקה וכן על דעתיה דר' יוחנן דמחלק וס"ל דבלא התרו בו משלם ואינו לוקה נמי ניחא דפתר לה במזיד בלא התראה:
על דעתיה. אלא לדעתיה דר"ל דלא שנייא אליביה והוא מזיד והוא שוגג פטור מתשלומין כדיליף לעיל מרשע רשע דאף חייבי מלקות שוגגין פטורין וכן במזיד אין תילוק בין התרו בו ובין לא התרו בו פטור מתשלומין כדקאמר לעיל מאחר שאילו התרו בו וכו' קשיא אמאי באוכל תרומה במזיד משלם את הקרן:
סבר רשב"ל וכו'. כלומר דמוקי להאי מתני' נמי כר"מ ובכתובות גריס בהדיא פתר לה כר"מ:
ואין יסבור. ואף אם יסבור ר"ל דכל מתני' כר"מ אתייא הני דהכא ודאלו נערות אכתי קשיא קרייה דר"מ בתמיה וכי יכול לתרץ המקרא נמי אליבא דר"מ דהא כתיב ואיש כי יאכל קדש בשגגה וגו' דישלם ולר"ל כל חייבי מלקיות אפי' שוגגין פטורין מתשלומין:
אלא מיסבר סבר רשב"ל שהחומש קרבן. כלומר אלא ה"ט דר"ל גבי אוכל תרומה בשוגג דמשלם חומש משום דלכפרה בא במקום קרבן ולא משום חיוב תשלומין:
ואפי' יסבור חומש קרבן קרן קרבן. בתמיה והרי הקרן משום קנס הוא ולר"ל הא לא שני ליה בין ממון לקנס דאין משלם אצל מכות מדאצטריך ליה לאוקמי הני כולי מתני' כר"מ:
א"ר יודן בר שלום וכו'. כלומר דמייתי ראיה דקרן דתרומה משום קנס הוא דהא תנינן באוכל בשוגג אינו משלם תרומה וכו' ואילו ממה שאכל היה משלם יאות הוי דלאו קנס הוא אבל השתא דמשלם חולין ודאי קנס הוא ונהי דאמרת דמה דמשלם מן החולין אינו משלם אלא כפי שווי התרומה וגזירת הכתוב הוא דלא ישלם אלא מן החולין מ"מ אכתי מדאמרי' דאף התשלומין תרומה דאם אכל אותן חוזר ומשלם אלמא דקנס הוא:
ותני כן. ועוד הא תניא בהדיא דהוי קנס אכל תרומה טמאה וכו' כדמייתי להאי ברייתא בפרק דלעיל בהלכה א' ולא דמי עצים הוא חייב לו בתמיה דהא תרומה טמאה אינה ראויה אלא להסקה ואפ"ה משלם חולין טהורין ש"מ משום קנס הוא:

וכמה דתימר קרן קנס. מסקנת הקושיא היא וכלומר ולא עוד דכמה דתימר דהקרן קנס ה"נ נימא ודכוותה דהחומש משום קנס דרבתה התורה לאוכל בתרומה בקנס ואף החומש לא משום כפרה היא כקרבן והשתא היכי מתרץ ר"ל לכוליה קרא דאוכל בשגגה:

אלא אמרי רשב"ל כדעתיה. והיינו טעמיה דאע"ג דכל חייבי מלקיות אפי' שוגגין פטורין מן התשלומין מ"מ שאני באוכל תרומה בשוגג דמשלם ממון דכמה דר"ל אמר תמן בהאי תלמודא בפ"ק דמכות הכל היו בכלל לא תענה ויצא זה עד זומם דכתיב ביה ועשיתם לו וגו' ובודאי לחייבו ממון יצא מן הכלל דגלי ביה רחמנא דהיכא דמיחייב תרתי ממונא משלם מילקא לא לקי:

והכא נמי הכל היו בכלל. הלאו וכל זר לא יאכל קודש בין שוגג בין מזיד דחייב מלקות ויצא אוכל בשגגה מן הכלל דכתיב ביה ואיש כי יאכל וגו' דמחייב לשלם ממון והשתא לק"מ לר"ל דבפירוש רבתה התורה גביה לתשלומין לענין שוגג דאיירי ביה כמו דרבתה התורה בעדים זוממין בענין דאיירי בהו:

והתני מודין חכמים לר"מ בגונב חלבו של חבירו. ואכלו שהוא לוקה על החלב ומשלם על הגניבה אלמא דמצינו דבמזיד לוקה ומשלם אף לחכמים ואמאי:

שכן. ומשני שכן האוכל חלבו שלו לוקה והלכך בגונב של חבירו לא מיפטר מתשלומין דלא אתי מלקות דידיה ומיפטר ממון דחבריה וכדקאמר רבי יוסי לקמן שכן במחוייבי מיתות וכו' דמכל מקום הפסידו ממון:

והתני וכו'. ומשני שכן וכו' כדלעיל:

ששה קבים וכו'. שכך שיערו חכמים באכילתן:

שכן במחוייבי מיתות. כלומר ר"י מסיק לטעמא דמילתא שכן במחוייבי מיתות ג"כ מצינו דלוקה ומשלם כגון גנב תרומת הקדש שהקדיש הכהן לבדק הבית וקראו מחוייבי מיתות כמאן דאמר הזיד במעילה במיתה ומשום דמ"מ הפסידו ממון להקדש וכן גבי גונב של חבירו:

מעתה הבא על אחותו קטנה ילקה וישלם שכן הבא על אחותו הבוגרת לוקה. כצ"ל וכך הוא בכתובות כלומר מעתה דאמרת דהואיל ומצינו בחוסם פרתו ודש בה וכן באינך שלוקה מיחייב נמי בתשלומין בשל חבירו אף על גב דלוקה וקס"ד דעיקר טעמא הואיל ומצינו מלקות לפעמים בחוסם פרה וה"ה לאינך הלכך אע"ג דאיתיה בתשלומין לוקה א"כ אף הבא על אחותו קטנה דיש לה קנס לרבנן וה"ה לנערה ומשוס דאצל הבוגרת קטנה היא ונימא נמי דילקה וישלם ולא יהא פטור מתשלומין מחמת המלקות הואיל

דמצינו הבא על אחותו בוגרת דלעולם לוקה וכגון במפותה דליתיה גבה תשלומין כלל כדאוקימנא לעיל:

חזר רבי מנא ואמר. לנפשיה דלא דמי דשאני גבי אחותו דתמן חל עליו מיתה ותשלומין כאחת כלומר כרת ומלקות עם הקנס דבשעת ביאה נתחייב בשתיהן והלכך אמרינן קים ליה בדרבה מיניה לפטור מתשלומין:

ברם הכא. בחוסם את הפרה של חבירו ה"ט דלוקה ומשלם דאין חיוב המלקות והתשלומין באין כאחת דמכיון שחסמה בחסימה הראשונה מיד נתחייב במלקות והתשלומין לא באין אלא מכאן ואילך בשעה שמנע ממנה אכילה בשעת הדישה וכן באינך בגונב חלבו ותרומתו של חבירו ה"ט דלוקה ומשלם דהתשלומין באין משעת הגניבה ומלקות משעת אכילה:

התיב ר' זעירא קומי ר' מנא. הרי המצית גדישו של חבירו בשבת דקיי"ל בפ' המניח דפטור מתשלומין משום דמתחייב בנפשו הוא ונימא נמי דבשבולת הראשונה כלומר מיד שהתחיל לשרוף נתחייב מיתה והתשלומין באין אח"כ. ולית את אמר הכין. כלומר ואפ"ה לא אמרינן התם כן אלא דפטור משום דעל כל שבולת ושבולת יש בה התריית מיתה והתריית תשלומין. כצ"ל וכן הוא בכתובות דסוף סוף כמו חיוב מיתה וממון באין כאחד הוא משום דשייכא התרייה על כל אחד ואחד והכא נמי על כל חסימה וחסימה הבאין אחר כך שייכא הני התראות והדרא קושיא לדוכתה אמאי מחייבת ליה בתשלומין:

אמר רבי יוסי בר' בון תרין אמוראין. פליגי בתירוצא ובאוקמתא דברייתא דהחוסם את הפרה דסתמא קתני בשל חבירו וקאמר הש"ס לעיל שכן וכו' והשתא חזר בו מהאי טעמא מכח האי קושיא דר' זעירא מהשורף גדישו של חבירו בשבת:

חד אמר בחוסם. דייש תרומה וקדשי בדק הבית מיירי הברייתא דאינו עובר בה בלא תחסום וכגון שקרא שם לתרומה בעודה בשבלין והלכך משלם דאין כאן מלקות:

וחרנה. ואידך מהני אמוראי אמר דבחוסם ע"י שליח מיירי שהשליח לוקה והוא פטור דאין שליח לדבר עבירה ולפיכך הוא משלם:

דם יחשב לאיש ההוא. כלומר לפי שבשחוטי חוץ דריש לה בת"כ ההוא ולא לשולחיו וגלי רחמנא הכא וה"ה בכל התורה כולה דאין המשלח חייב אלא השליח:

במזיד בתרומה וכו'. כמו שכתוב כאן טעות הוא דהא בהדיא מסיק בריש פרק דלעיל דגזירת הכתוב הוא גבי תרומה שתהא כל אכילתה בשגגה. וכך צריך לגרוס כמו שהוא בכתובות וכן בפסחים בפ"ב בסוף הלכה ג'. שוגג בתרומה ומזיד בחמץ שוגג בתרומה

ומזיד בנזיר שוגג בתרומה ומזיד ביוה"כ. שאכל תרומת חמץ בפסח ולא ידע שהיא תרומה אבל ידע שהוא חמץ וכן נזיר שאכל ענבים ושתה יין של תרומה ובתרומה שוגג היה וכן הזיד ביה"כ ואכל ולא ידע שהיא תרומה ותנן בפ' כל שעה האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש ובאינך תני להו בתוספתא דמכילתין ריש פ"ז נזיר ששתה יין של תרומה שוגג משלם את הקרן ואינו משלם את החומש אכל תרומה ביום הכיפורים משלם קרן וחומש והשתא קאמר הש"ס אין נפתרינה בשני דברים ניחא כלומר אם תעשה אותן כמו שני דברים של איסור ושגג באחד מהן והזיד בשני שפיר הוא דככ"ע אתיא דאין מלקות דמזיד של איסור פוטר מתשלומין דשוגג של איסור השני ולר"ל נמי שוגג דתרומה חייב בתשלומין כדאמר לעיל דיצא מן הכלל:

אין תפתרינה בדבר אחד. אבל אם תעשה לזה כדבר אחד שנתחייב עליו מלקות ותשלומין הואיל דבאכילה אחת באו עליו שניהן כאחד אם כן תליא במחלוקת דר"י ור"ל דלעיל דלר"י אם התרו בו על שהזיד פטור הוא מתשלומין ולר"ל אליבא דרבי מאיר דלעיל לוקה ומשלם:

תמן תנינן. בפרק קמא דמגילה:

אלא שזה זדונו בידי אדם. שבת יש בה מיתת בית דין במזיד ובהתראה ויום הכפורים במזיד בהיכרת דכתיב ונכרתה הנפש ההיא:

הא בתשלומין זה וזה שוין. אם עשה דבר שיש בו תשלומין שוין הן לפטרו מהתשלומין כדמוקי לה כר' נחוניא בן הקנה שהיה עושה יה"כ כשבת לענין לפוטרו מתשלומין דקים ליה בדרבה מיניה:

ור"ש בן מנסיא אומר מחוייבי כריתות כמחוייבי מיתות ב"ד. כצ"ל וכך הוא במגילה ובכתובות:

מה ביניהון. מהנ"מ אי אמרינן יה"כ כשבת או יה"כ כחייבי מיתות ב"ד:

נערה נדה ביניהון. אם אנס נערה נדה איכא בינייהו אי מחייב קנס או לא וכן אף אחות אשתו ביניהן דלר' נחוניא בן הקנה יה"כ כשבת בדוקא קאמר משום דדמיין אהדדי שאין להן היתר לעולם לאפוקי נערה נדה יש לה היתר לאחר איסורה וכן אחות אשתו לאחר מיתת אשתו ולדידיה חייב עליהן בקנס:

ור"ש בן מנסיא. אבל לדידיה מה שבת שיש בה כרת במזיד בלא התראה ודמיא לה יה"כ שיש בו כרת וכן נמי זו נדה ואחות אשתו שיש בהן כרת פוטרין מן התשלומין:

לווין וכריתות מה אמרין בה אלין תניי. אלו תנאים ר' נחוניא ור"ש בן מנסיא מה אמרו אצל מלקות וכרת אי לדידהו אין מלקות אצל כרת כשם שאין תשלומין במקום כרת או לא:

צריכה לרבנן. מספקא להו לרבנן בבית המדרש אליבא דהני תנאי:

ולמה לא שמיע להו מן הדא. ברייתא דר"ש בן יוחי דאין מכות אצל חייבי כריתות:

מה כרת האמור בשבת אין מכות אצל כרת אף כרת האמור ביו"כ אין מכות אצל כרת. כצ"ל וכך הוא במגילה ובכתובות. מה שבת לא משכחת לה מלקות אצלה דאם התרו בו חייב סקילה ואם לא התרו בו חייב כרת ומלקות אין בה משום דלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אין לוקין עליו וה"נ ס"ל בת"כ דאף אם התרו בו פטור ממלקות דלאו שניתן לאזהרת כרת הוא:

מה צריכין ליה כרשב"ל. כלומר אליבא דר"ש בן לקיש דלקמן הוא דאיכא לספוקי אם יש מכות אצל כרת או לא:

ברם כר' יוחנן. אם מכות אצל מיתה יש לו לכ"ש מכות אצל כרת. כצ"ל וכך הוא במגילה ובכתובות:

דאיתפלגון. בהא אם יש מלקות בלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד. והך א"ל ואף כרבי יוחנן צריכא ליה ל"ג עד לבתר הכי כמו שהוא שם:

אם התרו בו לשום אותו ואת בנו. ולא התרו בו משום ע"ז לוקה דאין כאן מיתה. רשב"ל אומר אפי' התרו בו לשום אותו ואת בנו. לבד אינו לוקה דמאחר שאלו התרו בו משום ע"ז היה נסקל ואינו לוק' דקים ליה בדרבה מיניה ה"נ אפי' לא התרו בו משום ע"ז הואיל דבהך איסורא איכא ביה צד מיתה לא לקי והשתא אליבא דרשב"ל הוא דמיבעיא לן אם דוקא במקום שיש בו מיתת ב"ד הוא דפטור ממלקות או אף במקום כרת אבל אליבא דר' יוחנן דמחייב מלקות במקום שיש בו צד מיתת ב"ד לא כ"ש דמחייב מלקות במקום שיש בו כרת דלא חמירא כמיתת ב"ד. וכאן הוא דגרסי' להא דלעיל. א"ל ואף כר' יוחנן צריכא ליה. כלומר דלא היא דאפי' אליבא דר' יוחנן איכא לספוקי בהך מילתא משום דלא דמיא דהכא גבי אותו ואת בנו שני דברים הן מלקות משום אותו ואת בנו ומיתה משום ע"ז והואיל ושני איסורין הן איכא למימר דמשום הכי ס"ל דהיכא דאתרו ביה משום אותו ואת בנו בלבד דיש בו מלקות משום דלאו בפ"ע הוא ובאותו לאו אין בו מיתה:

והכא. אבל הכא מאי דקא מיבעיא לן בדבר אחד שיש בו לאו וכרת הוא דמיבעיא לן והלכך אפי' לר' יוחנן נמי איכא למימר דכשם שאין מלקות ותשלומין בלאו אחד כן נמי אין מלקות וכרת בלאו אחד:

על דעתיה דרשב"ל. אדלעיל קמהדר דלר"ל דס"ל דחייבי מלקיות אפי' לא התרו בהן פטורין מתשלומין ומוקי למתני' דהכא ודאלו נערו' כר"מ דאמר לוקה ומשלם א"כ מאי איכא בין אלין תניא שהן ר' נחוניא בן הקנה ור"ש בן מנסיא דלעיל לבין אלין רבנן דפליגי אדר"מ הא לכולהו חייבי כריתות פטורין הן מן הקנס ואפי' במקום דאין כאן מלקות דאלו לר' יוחנן איכא בינייהו חייבי כריתות שלא התרו בהן למלקות כדמוקי לעיל אליבא דרבנן דר"מ דמתני' בשלא התרו בו דחייב בקנס אבל להני תנאי ר' נחוניא ור"ש בן מנסיא לעולם פטור הוא אלא לר"ל הוא דקשיא מאי בינייהו ומאי קמ"ל אליבא דהני תנאי:

ללאוין לא לכריתות. איכא בינייהו כלומר במקום דאיכא חייבי לאוין בלחוד ואין אצליהן כרת כדמסיק ואזיל. וה"ג כמו שהוא במגילה ובכתובות. א"ר יודן הבא על ממזרת ביניהון. א"ר חנניה אף המצית גדישו של חבירו ביו"ט ביניהון. דלהנך תנאי הבא על הממזרת חייב בקנס דאין כאן כרת ולרבנן דר"מ פטור ואפי' לא התרו בו לר"ל:

המצית גדישו וכו'. די"ט אין בו כרת אלא לאו דלהנך תנאי משלם דלאו מתחייב בנפשו הוא ולרבנן דר"מ פטור הואיל ואיכא לאו דאית ביה מלקות:

מעתה אלו נערות דלא כרבנן. לר"ל דמוקי למתני' כר"מ ואי נימא דבדוקא היא ולא אתיא כלל אליבא דרבנן דלדידהו לא משכחת קנס אפי' בחייבי לאוין גרידא:

א"ר מתנייה תפתר דברי הכל בממזר שבא על הממזרת. כך הוא במגילה ובכתובות. כלומר רישא דמתני' דאלו נערות מצינן לאוקמי אפי' כרבנן ובממזר שבא על הממזרת מיירי דמותר בה ומשלם קנס באונס ומהו דתימא הואיל ופסולי קהל הן לאו בני קנסא נינהו קמ"ל:

ואשת אחיו דקתני התם דיש לה קנס ופריך לאו יבימתו היא. בתמיה דהא ע"כ לאחר מיתת אחיו. מיירי ומת לאחר שאירסה דאכתי נערה בתולה היא דאם לא מת אשת איש היא ואם לאחר שנשאה מת בלאו הכי לא מצית אמרת דלאו בחזקת בתולה היא אלא ודאי כדאמרן ומיהת זקוקה היא לו מן האירוסין וא"כ מה כרת ומה קנס שייך בה:

תיפתר שהיו לאחיו בנים ואירס אשה ומת ובא אחיו ואנסה. כך הוא שם כלומר משכחת לה בשהיו לאחיו בנים מאשה אחרת ואינה זקוקה לו ואירס את זו האחרת ומת דאם לא מת בת סקילה היא ואין בה קנס כדלעיל:

הלכה ב

מתני' **בת כהן שנשאת לישראל**. ונאסרה לאכול בתרומה ואכלה משלמת את הקרן לבעלים כדין גוזל את חבירו ואינה משלמת את החומש דגבי זר כתיב וכל זר לא יאכל

בו ואיש כי יאכל קדש וגו' וזו אינה זרה ואפשר לה נמי שתשוב לבית אביה כנעוריה כשימות בעלה או יגרשנה וזרע אין לה ותהא מותרת לאכול בתרומה:

ומיתתה בשריפה. אם זינתה לאחר שנשאת דכתיב ובת איש כהן כי תחל לזנות וגו' כל שהיא בת כהן בין שנשאת לכהן בין שנשאת לישראל באש תשרף:

נשאת לאחד מכל הפסולין. כגון מאיסורי לאוין וחייבי עשה השוין בכל דקיי"ל דנעשית זונה ונפסלה לכהונה כדדרשינן בפ' אלמנה לכ"ג ובת כהן כי תהיה לאיש זר כיון שנבעלה לפסול לה פסלה והרי היא כזרה:

ומיתתה בחנק. כדמפרש בגמרא טעמא דר"מ דדריש מדכתיב כי תחל לזנות בית אביה מי שראויה לחזור לבית אביה אם לא זינתה זו היא בשריפה יצאת זו שאינה ראויה לחזור לבית אביה שאינה בשריפה:

זו וזו וכו'. דבעינן שתהא זרה מעיקרא אבל זו הואיל וכבר אכלה בתרומה אינה משלמת את החומש:

ומיתתה בשריפה. דכתיב ובת איש כהן מ"מ והלכה כחכמים:

מתני' **המאכיל את בניו קטנים וכו'**. דהני לאו בני חיובא נינהו וחומש בהאוכל תלי רחמנא:

האוכל תרומת ח"ל. אין דינה כתרומה גמורה לענין החומש:

פחות מכזית. דאשר יאכל כתיב ואין אכילה פחות מכזית:

זה הכלל וכו'. דקדש כתיב גבי חומש ואינו יכול הכהן למחול את הקדש לגבי הישראל ואם התשלומין חולין כגון אלו והאוכל במזיד אם רצה הכהן למחול מוחל:

גמ' **כך היא מתניתא וכו'**. משום דבמתני' סתמא קתני ומיתתה בשריפה הלכך מפרש לה דה"ק אם זינתה מיתתה בשריפה:

את שהיא ראויה לחזור לבית אביה יצאת זו שאינה ראויה לחזור לבית אביה. כצ"ל וכדפרישית במתני' ובספרי הדפוס נתחלפו התיבות בטעות:

נשאת לכשר וזינתה הרי היא ראויה לחזור לבית אביה. בתמיה כלומר דפריך אם בראויה לחזור לבית אביה לבד קפיד קרא א"ה לא משכחת לה בת כהן נשואה שזינתה שתהא בשריפה דאפי' אם נשאת לכשר כשזינתה תחתיו כבר אינה ראויה לחזור לבית אביה:

מאי כדון. אלא מ"ט דר"מ וקאמר דהכי הוא דדריש כי תחל לזנות את שחילולה מחמת הזנות ואם לא זינתה היתה ראויה לחזור לבית אביה כגון שנשאת לכשר ולאפוקי אם נשאת לאחד מן הפסולין שחילולה מחמת הנשואין מקודם שזינתה:

ובת איש כהן. כתיב מכל מקום כשהיא בת כהן מיתתה בשריפה ואפי' נשאת לאחד מן הפסולין:

מעתה ואפי' חללה מכנה. כלומר מעתה דדרשי ובת איש כהן מ"מ א"כ אפי' היא עצמה נקראת חללה וזהו חללה מכונה כגון שנשא אביה גרושה או זונה האסורה עליו ונולדה זו דהיא חללה נימא נמי דהואיל ומ"מ בת כהן היא תהא דינה כבת כהן ואם זינתה לאחר שנשאת תהא בשריפה:

את אביה היא מחללת. כתיב את שחילולה מחמת עצמה שזינתה ומחללת אביה יצאת זו שחילולה מחמת אביה שנשא אשה מאסורי כהונה וזו חללה נולדה ואין דינה כבת כהן כלל:

שונה אני על דרבי ישמעאל. שונה אני בברייתא דרבי ישמעאל דס"ל ואפי' היא חללה מכונה מכיון שנולדה מכהן כשר דינה כבת כהן לענין שתהא מיתתה בשריפה:

והתנינן וכו'. אהא דקתני במתני' משלמת את הקרן פריך דהא תנינן בר"פ דלקמן האשה שהיתה אוכלת בתרומה ובאו ואמרו לה מת בעלך וכו'. וכן כהן שהיה אוכל בתרומה ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה ר"א מחייב קרן וחומש ור' יהושע פוטר וקס"ד דלגמרי פוטר ר' יהושע הואיל ומתחלה היו ראויין לאכול בתרומה וא"כ נימא מתני' דקתני משלמת את הקרן דלא כר"א ודלא כר' יהושע דהא נמי היתה ראויה בתחלה לאכול בתרומה:

הוון בעיי מימר. בני בית המדרש. דלא היא דמה פליגין בחומש אבל בקרן אף ר' יהושע מודי ומה פליגין בלשעבר על מה שכבר אכלו באותה שעה קודם שנודע שאסורין מלאכול בתרומה אבל להבא אפי' ר' יהושע מודה שאסורין הן וחייבין כמו זר האוכל תרומה והשתא מתני' כר' יהושע אלא דהכא מכיון דמיהת לאו זרה היא הלכך משלמת את הקרן ולא את החומש:

גמ' **לא הספיק לשלם**. האדון את הקרן בשביל העבד עד שנשתחרר ממנו נותן העבד את הכל קרן וחומש דמה שלא שילם עד עתה משום שאין לו דכל מה שקנה העבד קנה רבו ומכיון שנשתחרר משלם הוא את הכל וכן אם היו לו נכסים שנתנו לו אחרים על מנת שאין לרבו רשות בהן משלם הוא מיד את הכל:

היך עבידה. ושואל הש"ס היכי דמי להאי דינא אם ראובן שגזל משמעון והאכילה ללוי יצא ידי גזילו כלומר אם בתשלומי לוי יצא ראובן ידי גזילו ובמתני' נמי כה"ג דהבעל הבית הוא הגזלן שגזל התרומה מהכהן והאכילה לעבדו וקאמרת דאם נשתחרר העבד הוא משלם וכי יוצא הבעה"ב ידי גזילו במה שמשלם העבד וקאמר דפלוגתא היא:

גזל מעפרתו של זה. טליתו ונתנו לזה:
ר' חייא רבה. סבר דמוציאין מן הראשון הוא הגזלן ואין מוציאין מן השני שהוא לא גזל ואין להנגזל עליו כלום:
ר' יוחנן בשם ר' ינאי אמר אף מוציאין מן השני. כלומר דרצה מזה גובה רצה מזה גובה והשתא מאי דאמרינן בעבד תליא בהאי פלוגתא:
ואף ר' חייא רבה מודי. הדר קאמר הש"ס דלא היא דמודה ר' חייה דאם שילם לוי דמכיון שנתן יצא בה ראובן ידי גזילו. ולא פליג אלא דלכתחילה אין מוציאין מלוי וה"ה במתני' דאם נתן העבד את הכל כ"ע מודים דיצא הבעה"ב ידי גזילו:

הלכה ג

מתני' **שתי קופות אחת של תרומה**. שידוע היא שהיא של תרומה ואחת של חולין ואף על פי שהן שוין במדה:
הריני אומר לתוך של תרומה נפלה. דתלינן להקל שלא לקלקל את החולין:
ואם אין ידוע איזהו תרומה ואיזהו חולין. והרי החולין מדומעין מספק:
אכל את אחת מהן פטור. מן התשלומין דשמא של חולין אכל והמוציא מחבירו עליו הראיה:
והשנייה נוהג בה. כדין תרומה מספק וחייבת בחלה דשמא חולין הן:
ר' יוסי פוטר. דהוי לה כמדומע ומדומע פטור מן החלה והלכה כר' יוסי בכל הני תלתא בבי דמתני':
אכל אחר את השניה פטור. דהא ג"כ ספק הוא:
אכל אחד מן שתיהן משלם כקטנה שבשתיהן. דתלינן להקל ואם מזיד משלם את הקרן ובשוגג משלם קרן וחומש:
מתני' **נפלה אחת מהן לתוך החולין**. אדלעיל קאי שנפלה סאה תרומה לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזה מהן נפלה ואם אח"כ נפלה אחת משתי הקופות לתוך החולין אינה מדמעתן דתולין להקל דשמא אותה של חולין נפלה ולפיכך השנייה נוהג בה דין תרומה מספק וחייבת בחלה וכו' כדלעיל:
מתני' **זרע את אחת מהן**. מן אותן שתי קופות:
פטור. כלומר דלא הוי כזורע תרומה דתנן לקמן רפ"ט הזורע תרומה שוגג יופך וכן הגידולין חולין הן דלא הוו כגידולי תרומה:

זרע אחד את שתיהן בדבר שזרעו כלה. כגון מיני תבואה וקטנית מותר הגדולין הן ולא גזרו בכה"ג ובדבר שאין זרעו כלה כגון השום והבצלים דאין זרען כלה בארץ החמירו ואסור הגידולין משום מדומע דהרי זרע שתיהן:

גמ' **אחת טמאה ואחת טהורה**. בתוספתא פ"ו והתם גריס אתת של תרומה טמאה ואחת של תרומה טהורה וגי' דהכא יותר נכונה היא דשתיהן של חולין הן ואני אומר לתוך טמאה נפלה שלא לקלקל את החולין הטהורין דאלו לגי' התוספתא מ"ט תלינן בטמאה ולא בטהורה הרי הטהורה לא תתקלקל ואילו היתה אותה הסאה תרומה טמאה אז שפיר אמרינן הכי אבל לא כך הוא ל' התוספתא אלא סתם נפלה תרומה לתוך אחת מהן קתני:

אחת מדומעת. שנפלה בתחלה סאה תרומה לתוכה ואחת אינה מדומעת תולין במדומעת שלא לקלקל את שאינה מדומעת:

אחת יש בה כדי להעלות. את הסאה תרומה ואחת אין בה כדי להעלות. אני אומר לאותה שיש בה כדי לעלות נפלה. כצ"ל כדינא דלעיל וכדינא דמתני' מפני שזה הכלל אם אחת לא תתקלקל והשניה תהא מקולקלת תולין בזו שאינה מתקלקלת כדי שלא לקלקל השניה:

והוא שיש בהשניה רוב. באותה שאין בה כדי לעלות צריך מיהת שתהא בהרוב נגד התרומה שאז אפי' אם נחוש דשמא לתוכה נפלה ואין בה כדי לעלות עכ"פ בטלה התרומה ברוב:

ר' יוחנן אמר. דלעולם תולין באותה שיש בה כדי לעלות אע"פ שאין בשנייה אפי' רוב נגד התרומה:

מיחלפא שיטתיה דרשב"ל תמן הוא אומר. לעיל בפ"ד בהלכה ח' גבי היו לפניו עשרים תאנים ונפלה אחת של תרומה לתוכן ואבדה אחת מהן וחזרה ונפלה אחת של תרומה לתוכן ואבדה אחת מהן וכן עוד כמה פעמים דקאמר ר"ל שספיקן. בטל ברוב כלומר הספק שיש בכל אחת מהן אם של תרומה היא שאבדה או של חולין תולין להקל ובטל ברוב אם נשאר שם רוב נגד אותן שאבדו אמרינן דשל תרומה הן שאבדו אע"ג דספק הוא בטל ברוב שמעינן מיהת דר"ל מיקל בספק מדומע והכא הוא מחמיר טפי דקאמר עד שתהא בשניה רוב נגד התרומה דחוששין אנו שמא לתוכה נפלה:

תמן בשם גרמיה. התם משמיה דנפשיה קאמר והכא בשם בר קפרא ואיהו לא ס"ל כותיה:

מחלפא שיטתיה דר' יוחנן. הא דר' יוחנן מיהת קשיא דידיה אדידיה דתמן הוא פליג אדר"ל ומחמיר דקאמר כולהם נעשו הוכיח בתמיה וכי על כולן שנפלו ונאבדה אחת מהן קאמר שנעשו הוכיח לומר דאותן של תרומה הוא שאבדו הא איכא למיחש נמי דשמא אותן כולן שאבדו של חולין היו והנשארים יש בהן משל תרומה ואין כאן לבטל אותן אלמא מחמיר הוא ר' יוחנן בספק מדומע והכא מיקל דאע"פ שאין בהשנייה רוב:

שנייא היא הכא שיש לו במה לתלות. באותה שיש בה כדי לעלות וכיון דלא מקלקלינן אותה שהרי יש בה כדי להעלות התרומה תולין בה שלא לקלקל השנייה שאין בה כדי להעלות ואע"פ שאין בה רוב נגד התרומה:

גמ' **שתי קופות אחת של תרומה טמאה ואחת של חולין טהורין וכו'**. דינים אלו מהתוספתא פ"ו ומפני שיש בזה נוסחאות שונות מה שהוא בדפוס ממה שהיא בכתיבת יד אשר לפני. הנני מעתיק שתי הבבות שנשנו שם אחר בבא הראשונה שהבאתי בריש הלכה דלעיל. שתי קופות אחת של תרומה טמאה ואחת של חולין טהורין נפלה סאה תרומה לתוך אחת מהן וחין ידוע לאיזה מהן נפלה הריני אומר לתוך תרומה טמאה נפלה וחולין טהורין לא יאכלו בטהרה עד שיתחשבו שאין בכל עיסה ועיסה כביצה אחת של תרומה טהורה ואחת של חולין טהורין נפלה סאה תרומה לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזה מהן נפלה שתיהן מותרות אם יש בהן לעלות זו את זו מעלות זו את זו ולא יאכלו בטהרה עד שיתחשבו שאין בכל עיסה ועיסה כביצה. כך הוא בנסחת הדפוס. ובנוסחת כתיבת יד גריס בבבא שניה שתיהן אסורות אם יש בהן לעלות וכו' ונראה דנוסחת כ"י היא הנכונה בזה דהא קתני אם יש בהן לעלות וכו' ואם שתיהן מותרות מה צריך להעלות דהרי תולין לתוך תרומה נפלה ועוד דמשמע דבנפלה תרומה טמאה מירי בין בבבא ראשונה ובין בבבא שניה דהא מסיים ולא יאכלו בטהרה וכו' ואי בטהורה שנפלה אין כאן חשש טומא' דהא שתי הקופות ג"כ טהורות הן אלא דהעיקר דשתיהן אסורות של תרומה מפני חשש הסאה תרומה טמאה דשמא לתוכה נפלה ושל חולין ג"כ שמא לתוכה נפלה ואין בכל אחת ואחת כדי להעלות התרומה ומסיים ואם יש בהן לעלות וכו' דשתי קופות מעלות זו את זו כדתנינן לעיל פ"ד בהל' י"ב ולא יאכלו בטהרה וכו' אלא דוקא בפחות פחות מכביצה מפני שבכל אחד ואחד חוששין שמא לתוכה נפלה התרומה טמאה ונוסחת הש"ס דהכא היא נוסחא אחרת מהתוספתא ובבא זו הראשונה פשוט הוא דתולין דתרומה טמאה לתוך של תרומה טמאה נפלה ואפ"ה החולין יאכלו בטהרה כלומר שצריך להזהר שיהא בטהרה והיינו שיאכל פחות פחות מכביצה דשמא לתוכה נפלה התרומה טמאה:

נפלה סאה תרומה טהורה. תולין ג"כ שלתוך תרומה טמאה נפלה להתיר את החולין ואעפ"כ יאכלו החולין נקודים דהיינו קליות או פחות פחות מכביצה דחיישינן גם כן שמא לתוך החולין נפלה וצריך ליזהר שלא יקבלו טומאה ותטמא התרומה לפיכך יאכלו ניקודים שלא יהא כאן הכשר טומאה:

שתי קופות אחת של תרומה טהורה ואחת של חולין טמאין ונפלה סאה תרומה טהורה וכו'. זה פשוט שתולין תרומה לתוך תרומה נפלה להתיר את החולין ומ"מ החולין יאכלו נקודים והיינו פחות פחות מכביצה דשמא לתוכן נפלה התרומה והחולין טמאין טמאוה וכדתנינן לעיל ריש פ"ה:

נפלה סאה תרומה טמאה. ואין ידוע לאיזה מהן נפלה:

שתיהן אסורות. כדמפרש ואזיל:

מה נפשך וכו'. כלומר משום שיש חשש לכאן ולכאן דשמא לתוך התרומה טהורה נפלה וכיון דאין בה להעלות את הסאה תרומה טמאה כולה אסורה שהסאה מטמאה לכולה וכן בהחולין טמאין חוששין אנו שמא לתוכן נפלה התרומה טמאה וכולה אסורה וכדמפרש למה אין אנו תולין להתיר את החולין מפני שספק טמא טמא שאיסור תרומה טמאה מן התורה הוא אבל ספק מדומע הוא שהקילו לתלות דלתוך של תרומה נפלה כדי להתיר את החולין לפי שמדומע מדרבנן הוא וספיקו מותר:

ספק מדומע. דבפ"ק דחלה תנינן המדומע פטור מן החלה וקמ"ל דאף ספק מדומע פטור והיינו בספק אם נדמע התרומה לתוכה או לא ואין מקום אחר לתלות וכדמסיים דאם הוא ספק דימוע הנאכל משום דמע כגון שיש מקום לתלות וכגוונא דמתני' ב' קופות א' של תרומה וא' של חולין דאם אין ידוע לאיזה מהן נפלה תולין דלתוך תרומה נפלה להתיר את החולין וזה ספק דימוע ואפ"ה נאכל הוא משום דמע כלומר דאין אנו חוששין כלל להחולין בכה"ג חייב בחלה דהוי כשאר חולין:

א"ר יוחנן דר' יודא היא. על הא דקתני במתני' נפלה שניה למקום אחר אינה מדמעתן קאי דכר"י הוא דאתיא:

דתנינן תמן. בפ"ה דטהרות שני שבילין אחד טמא ואחד טהור הלך בא' מהן ועשה טהרות ובא חבירו והלך בשני ועשה טהרות ר' יהודא אומר אם נשאלו זה בפ"ע וזה בפ"ע טהורין ואם נשאלו שניהן כאחד טמאין ר' יוסי אומר בין כך ובין כך טמאין:

במה אנן קיימין. ומפרש בתחלה דבמה אנן קיימין פלוגתייהו אם כדקתני בשנשאלו שניהן כאחת פשיטא טמאין הן דהא א' מהן ודאי טמא הוא וכשבאו שניהן כאחת לשאול מאי חזית דמטמאית לחד ולא לחבריה ומאי קא משמע לן:

ואם בזה אחר זה. ממש טהורין הן לכולי עלמא ולא הוה פליג ר' יוסי דלכל אחד בפ"ע תולין לומר דבשביל הטהור הלך:

אלא כי אנן קיימין. פלוגתייהו בבא אחד לישאל עליו ועל חבירו דר' יהודה מדמי לה לזה אחר זה מפני שאומרים לו שאול דילך ואיזיל לך ומאי איכפת לך לחברך וה"ק ר' יהודה ואם נשאלו בענין דהוי כזה בפ"ע וזה בפ"ע כגון שנשאל עליו ועל חבירו טהורין דלא מחמרינן כ"א בשנשאלו שניהן כאחת דאז טמאין שניהם מספק:

ור' יוסי אמר. דמדמינן ליה כמי שנשאלו שניהן כאחת וטמאין:

והכא לא כמי שנשאלו שניהן כאחת. בתמיה כלומר דהא במתני' דקתני נפלה אחת מהן לתוך החולין אינה מדמעתן תו לא הוה צריך למיתני נפלה שניה למקום אחר אינה מדמעתן דמ"ש שניה מהראשונה הא טעמא דמקלינן בראשונה דשמא של חולין נפלה לתוכה איכא נמי בשניה ומאי חזית דמחמרית בזו יותר מזו דאצטריך ליה להתנא לאשמעינן בשנייה אלא ע"כ דמיירי דאחר שנפלה שנייה למקום אחר בא לו לשאול עליה ועל חברתה או אם שתיהן של ב' בני אדם הן בא לו לשאול עליו ועל חבירו ולר' יוסי הוי כמי שנשאלו שניהן כאחת והיה לנו להחמיר דבאחת מהן ודאי של תרומה נפלה ומדקתני בשתיהן אינה מדמעתן ש"מ דר' יהודה היא דמדמי לה כמי שנשאלו זה אחר זה:

גמ' **והוא שזרע וכו'**. הא דמחמרינן בדבר שאין זרעו כלה דוקא בשזרע השניה עד שלא קצר ראשונה משום דהוי כזורע שתיהן כאחת דשתיהן מחוברין נינהו וכיון דאחת מהן תרומה הגידולין אסורין משום מדומע:

אם זרע את השניה משקצר את הראשונה. כצ"ל אבל אם לאחר שקצר את הראשונה זרע לשניה בכה"ג לא החמירו אפילו בדבר שאין זרעו כלה משום דאין תלוש ומחובר נעשו הוכיח זה לזה לומר דהוי כזורען כאחת דזה כבר תלוש הוא וזה מחובר ובכל אחד ואחד מקילינן דשמא זה משל חולין הוא:

בצל של תרומה שעקרו וחזרו ושתלו מכיון שריבה עליו החדש מותר. שגידולי היתר מבטלין את העיקר:

התיב ר' זעירא והתנינן. לקמן בפרק ט' הטבל גדוליו מותרין בדבר שזרעו כלה ודבר שאין זרעו כלה אסור וכי היכי דדבר שזרעו כלה מותר במרבה עליו החדש מיירי דאי לאו הכי הרי טבל הוא אלא ודאי דמותר דקתני שגידוליו שרבו על העיקר מבטלין אותו ומותר וא"כ ודכוותה דבר שאין זרעו כלה אסור ואע"פ שריבה עליו החדש והרי בצל דבר שאין זרעו כלה הוא ואמאי קאמרת דגידוליו שרבו מבטלין את העיקר:

ר' זעירה כדעתיה. וקאמר הש"ס ר"ז דמקשי על הא דר' ינאי לשיטתיה אזיל דאמר לעיל בפ"ה דכלאים גבי בצל של כלאי הכרם כן:
שאין גידולי איסור. כלומר שאין הגידולין הבאין מכח עיקר האיסור אע"פ שהגידולין מותר ששתלן במקום אחר אפ"ה אין מעלין את העיקר האיסור:
הדרן עלך האוכל תרומה מזיד

פרק ח

הלכה א

מתני' **האשה שהיתה אוכלת בתרומה**. מחמת בעלה הכהן:
או גירשך. בגמרא פריך וכי לא ידעה שגירשה ומשני כגון שהיא עשתה שליח לקבלה ואמרה לו התקבל לי גיטי במקום פלוני דוקא דבזה לכ"ע אוכלת בתרומה עד שיגיע הגט לאותו מקום ואמדה בדעתה שצריך עשרה ימים עד שיגיע לאותו מקום ולפיכך אכלה והשליח מצא סוס רץ והגיע שם מקודם ונמצא מה שאכלה בהיתר אכלה אלא שבטעות הוא שבאו ואמרו לה כבר בא הגט מקודם לאותו מקום וגירשך:
מת רבך. ולא הניח יורשין שיאכילו לעבדים התרומה:
או עשאך בן חורין. כגון שזיכה לו גט שיחרור ע"י אחר והוא לא ידע:
ר"א מחייב קרן וחומש. באלו כולן דהוי כאוכל בשגגה:
ור' יהושע פוטר. לא פליג רבי יהושע אלא בחומש אבל בקרן מודה ואם היה הזמן בהול כגון שאכלו תרומת חמץ בע"פ פטורין אף מהקרן כדאמרינן בפ"ו דפסחים והלכה כר' יהושע:
מתני' **היה עומד ומקריב ע"ג המזבח**. בחזקת שהוא כהן ונודע שהוא בן גרושה וחלל מדאורייתא הוא או בן חלוצה וחלל מדבריהם הוא:
ור' יהושע מכשיר. דכתיב ברך ה' חילו ופעל ידיו תרצה אפי' חללין שבו פעל ידיו תרצה והל' כר' יהושע:
נודע שהוא בעל מום עבודתו פסולה. לדברי הכל דכתיב את בריתי שלום ו' דשלום קטיעה הוא ודרשינן כשהוא שלם ולא כשהוא חסר:
גמ' **זה אחד משלשה מדרשות שהן מחווירין בתורה**. שלש פעמים כתוב בתורה אשר יהיה בימים ההם שנים בפ' שופטים ואחד זה שכתוב בפרשת בכורים ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם ודריש לכולהו. וכי יש כהן עכשיו וכו'. ואיזה זה שהיה עומד

וכו'. וגילה לנו הכתוב בימים ההם שכל זמן שלא נודע שהוא חלל כשאר כהן כשר הוא ועבודתו כשרה:

רב אמר. מכאן הוא דלמד ר' יהושע דכתיב בברכת לוי ופעל ידיו תרצה כל שהוא מזרעו של לוי ואפי' נתחלל עבודתו כשירה ומפרש הש"ס מאי בינייהו בין הני דרשות:

מתני' **וכולם שהיה תרומה לתוך פיהם**. בשעה שנודע להם:

ר"א אומר יבלעו. בגמרא קאמר דלא פליג ר"א אלא בעבד ואשה שהתתילו בהיתר אבל בן גרושה וחלוצה מודה ר"א שיפלוט שמעולם לא אכלה בהיתר ודמיא להסיפא או נודע שהוא טבל וכו':

טעם פשפש לתוך פיו. שרץ צימיצ"א בלעז ומשום שזה נרגש וניכר לפי שכשמוללו מריח בו וקמ"ל דלא חיישינן להפסד תרומה והלכה כר' יהושע:

גמ' **ניחא מת בעליך**. והיא לא ידעה:

גירשך. בתמיה הא אינה מגורשת עד שיגיע גט לידה א"כ ידעה והאיך אכלה בתרומה ואם במזיד אכלה אין כאן חומש:

רבנן אמרי. מתני' כמשנה ראשונה ששנינו בפ"ה דכתובות שכן שנו דארוסה בת ישראל לכהן אוכלת בתרומה ואביה מקבל את גיטה כדתנן בפ"ו דגיטין נערה המאורסה או היא או אביה מקבלין את גיטה ומשכחת לה שאביה קיבל את גיטה והיא לא ידעה ואכלה בתרומה:

ר' לעזר אומר גרסי' והוא ר' אלעזר אמורא. ואפי' תימר כמשנה אחרונה דתנינן בכתובות שם ב"ד של אחריהן אמרו אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה ומכיון שנכנסה לחופה יצאת מרשות אביה ואינו מקבל את גיטה ואפ"ה משכחת לה דלא ידעה דתיפתר שעשתה שליח לקבלה ואמרה לו הבא כלומר התקבל לי גיטי ממקום פלוני והיה הדרך להביא לה בעשרה ימים לאותו מקום והוא מצא סוס רץ והביא לו להגט לשם בחמשה ימים וא"כ לא ידעה שנתגרשה כבר בחמשה ימים קודם:

ופריך ולא ר' אלעזר כר' אליעזר. וכי ר' אלעזר לא משנילה אלא אליבא דר' אליעזר דמתניתין דמחייב קרן וחומש וע"כ בדלא ידעה ואכלה והא לר' אליעזר אסורה לאכול בתרומה מיד כדתנינן בפ"ו דגיטין התקבל לי גיטי במקום פלוני אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לאותו מקום ר' אליעזר אוסר מיד דחייש שמא מצאו להבעל במקום קרוב וקיבל הגט ממנו והדרא קושיא לדוכתה דהאיך אכלה בתרומה:

ולא מודי. ומשני וכי לא מודי רבי אליעזר שאם אמרה לו אל תקבל לי גיטי אלא במקום פלוני וכו' כך הוא בגיטין שם ולעיל פ"ד דדמאי בהלכה ז'. ויש לפרש דהבא וכו' דקאמר

היינו נמי שתקבלהו לי משם דוקא כדלעיל והשתא שפיר משכחת לה כדאמרן שהיא אמדה בדעתה שצריך עשרה ימים עד שיגיע למקום פלוני וכדמפרש רבי חנניה דמכיון שאמרה לו אל תקבלי לי אלא במקום פלוני כמי שאמרה לו לא יהא גט אלא לעשרה ימים כפי שחשבה בדעתה דבעשרה ימים הוא שיקבל הגט ואם כן מה שאכלה בהיתר אכלה לפי דעתה אלא שבאו ואמרו לה כבר גירשך חמשה ימים מקודם:

ר' חגיי שאל לחברייה. גרסי' להא בריש מסכת הוריות ויש כאן חילופי תיבות בטעות דמוכח וכן שם במקצת מנין לאוכל ברשות שהוא פטור. מ"ט דר' יהושע דפוטר ומנלן לאוכל ברשות כזה שהוא פטור הרי בטעות הוא וכי מה בין שאר שוגג שסבור שהוא חולין ונמצא תרומה שהוא חויב ומה בין סבור שהוא כהן ונמצא ישראל כצ"ל כמו שהוא שם שהוא פטור. דאמרת שהוא פטור ואמאי הרי אכילתו בטעות היתה וליהוי כשאר שוגג דעלמא:

אמרין ליה מהורוית ב"ד. כלומר מדין הוראת ב"ד למדנו דבר זה דכמו דאמרינן התם גבי העושה ע"פ הוראת ב"ד דלא דמי לשאר שוגג שהשגגה היא באכילה עצמה שכסבור שהיא מותרת דבכה"ג הוא דחייבה התורה בקרבן כגון שכסבור על חלב שהוא שומן וכן כסבור שהוא חולין ונמצא תרומה דבהא הוא דמיחייב קרן וחומש לאפוקי היכא דלא שגג באכילה עצמה שידע שהוא חלב אלא שאכל על פי הוראת ב"ד שהורו לו שמותר דפטור מקרבן וה"ה נמי הכא שידע שהיא תרומה ואכל בשגגת עצמו שכסבור שהוא כהן ומותר לו לאכלה דהויא דומיא דהוראת ב"ד ובכה"ג לאו שוגג מיקרי לענין חיובא דקרבן וכן לחיובא דקרן וחומש בתרומה:

אמר לון עוד צריכה לי. כלומר עוד קשיא לי חדא הא דלקמיה ומתוך כך קשיא לי היא גופה דאמריתון לי כדמסיק ואזיל להקושיא:

מה בין. השוחט בשבת שסבור שהוא חול ונמצא שבת שהוא חייב בקרבן דהוי שוגג ומה בין סבור שהוא פסח ונמצא שלמים ושחטו בשבת שהוא פטור לר' יהושע כדתנן בפ"ו דפסחים בשאר כל הזבחים שראויין הן לפסח וכסבור שהוא פסח ושחטו בשבת ונמצא שלמים ר"א מחייב חטאת ור' יהושע פוטר ומה בין זה לשוחט בהעלם שבת:

אמרין ליה משוחט ברשות. כלומר מהאי טעמא הוא דפוטר לפי ששחט ברשות מצוה שכסבור שהוא פסח וקסבר ר' יהושע טועה בדבר מצוה ועשה מצוה פטור הוא כגון זה שהקריב קרבן דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין הן:

אמר לון עוד צריכה לי. כלומר דהיא גופה מעיקרא קשיא לי דלדבריכם האומר מותר לאו שוגג הוא לענין קרבן מה בין סבור שהוא שומן ונמצא חלב שהוא חייב ומה בין

סבור שהוא מותר ונמצא אסור שהוא פטור. כצ"ל וכן הוא בהוריות ושם ג"כ יש חילופי תיבות בספרי הדפוס ברישא וטעות דמוכח הוא כלומר מ"ט דאמריתו באומר מותר כמו בסומך על הוראת ב"ד וכן גבי פסח שהוא פטור לר' יהושע ומאי שנא מכסבור כשהוא שומן ונמצא חלב שהוא חייב:

לא אגיבון מה. ולא השיבו לו דבר מה על זה:

אמר לון נימא לכון מנין. עכשיו אני אומר לכם מנין למדו דבר זה דכתיב גבי חטאת או הודע וגו' ורישיה דקרא אשר לא תעשינה בשגגה ואשם או הודע וגו'. ודרשינן השב מידיעתו מביא על שגגתו יצא זה שאפי' יודע אינו פורש שזה האומר מותר אינו שב מידיעתו הוא וכן זה הסומך על הוראת ב"ד אע"פ שיודע שחלב הוא אינו שב מידיעתו:

עאל ר' יוסי לגבון. נכנס רבי יוסי אח"כ אצליהם לבית המדרש והגידו לו שנתקשו בדבר ששאל להם רב חגיי ואמר להם למה לא אמריתו ליה מהמקרא הזה או הודע וגו' ואמרו לו כבר רב חגיי בעצמו הוא הקשה לנו קושיא זו והוא בעצמו קיימה ותרצה מדרשת המקרא הזה:

על דעתיה דרב ובלבד כהן מקריב. כלומר דוקא לענין קרבנות שהקריב הוא דמכשיר ר' יהושע כדדריש מופועל ידיו אבל לעניני כהונה אחרים כגון מה שטימא וטיהר בנגעים וכיוצא בדברים מה שניתנו לכהן לא מכשיר דלא גלי רחמנא אלא בפועל ידיו דקרבנות:

ועל דעתיה דר' יוחנן. דדריש מקרא דובאת וגו' ואפי' כל כהן. כלומר אפילו כל הדברים מה שצריך כהן כשר הוא מה שנעשה מקודם שנודע אע"פ שנולד חלל:

על דעתיה דרב. וכן איכא בינייהו בענין חלוקת מתנות כהונה דלרב ובלבד בקדשי המקדש דכמו דמכשיר הקרבנות שהקריב ה"נ כל מה שחלק בקרבנות אין מוציאין מידו ודוקא בקדשי המקדש דנלמד מקרבנות שגילה הכתוב אבל מה שחלק בקדשי הגבול תרומות ומעשרות וכיוצא בהן מוציאין מידו אבל לר' יוחנן דיליף מובאת אל הכהן וגו' הרי הוא ככהן לכל דבר מקודם שנודע ואפי' מה שחלק בקדשי הגבול אין מוציאין מידו:

על דעתיה דרב. כצ"ל ובלבד בשעת המקדש דיליף מקרבנות ודוקא בזמן שהן נוהגין אבל לר' יוחנן ואפי' בזמן הזה דגילה לנו הכתוב אשר יהיה וגו' דלעולם ככהן גמור הוא כל זמן שלא נודע שהוא חלל:

ואף לענין שאר הדברים כן. הא דמכשיר ר' יהושע עבודתו אם אף באמצע העבודה נמי דינא הכי מכיון שהתחיל בכשרות גומר הוא לכל שאר הדברים כדחשיב ואזיל. וגרסי' להא בפ"ג דהוריות סוף הלכה א':

מקבל ואח"כ זורק. כלומר אם היה מקבל את הדם ונודע שהוא פסול אם אעפ"כ זורק הוא וכן קומץ ואח"כ מקטיר:
שורף. כמו שעורף כלומר וכן בקרבן העוף אם לאחר שעורף ומלק אותו נודע שהוא פסול אם אח"כ מזה את דמו:
מן מה דתני. בברייתא עלה דעשו להאי כהן שהוא עומד ומקריב ונודע שהוא פסול כדין חטאת הגזולה שלא נודעה לרבים דתנן בפ"ה דגיטין דמכפרת היא מפני תיקון המזבח ואע"פ שנודע אח"כ שגזולה היא אפ"ה מכפרת הואיל ובהתחלת הקרבתה לא נודעה לרבים וה"נ כן הוא והדא אמרה שהוא מקבל וכו' ושעורף ואח"כ מזה דמכיון שלא נודע לרבים שעדיין לא נפסל בב"ד גומר הוא הקרבתו:
מה את עביד ליה. לענין החזרת הרוצח דתנן בפ"ב דמכות אם משנגמר דינו מת כ"ג אינו גולה ואם נגמר דינו בלא כ"ג אינו יוצא משם לעולם והשתא אם נגמר דינו של זה ונמצא הכהן גדול שהוא בן גרושה או בן חלוצה מאי הוא דינו אם כמו שהוא מת הכ"ג דעד האידנא אחזקו ליה בכהן כשר ונמצא שאינו כהן והרי זה אינו גולה או דילמא בטלה כהונתו למפרע דאיגלאי מילתא דלאו כהן הוה והרי הוא כמי שנגמר דינו בלא כהן גדול ואינו יוצא משם לעולם:
נשמעינה לזה מן הדא. דתנינן בתוספתא דמקואות סוף פ"א:
במגורת. של מים של מקום הנקרא דיסקוס ביבנה:
והיה ר"ט מטהר. כל טהרות שנעשו על גבה דאמרינן השתא הוא דחסר:
ור"ע מטמא. דלא ידעינן אימת חסרה:
שפיסולו מחמת אחרים. שנולד מן הגרושה שנשאה הכהן:
מקוה פיסולו ביחיד. שאמר אני מדדתיה ונמצא חסר ועד א' נאמן באיסורין:
ובעל מום פסולו ביחיד. שאם אחד אמר לו בעל מום אתה פוסלו שדבר הניכר לכל הוא:
שפסולו בב"ד. שצריך שיעידו שנים עליו בפני ב"ד ויפסלו אותו:
זאת אומרת וכו' עד שיפסלו בב"ד. והשתא איפשטא הבעיא דלעיל ולא בטלה כהונתו עד שיפסלו אותו הב"ד:
הדא אמרה ספק טמא עבודתו כשירה דאת מדמי ליה לבן גרושה וחלוצה. כצ"ל והכתוב בספרי הדפוס ספק בעל מום טעות הוא וכלומר למאן דמדמי מקוה לבן גרושה וחלוצה א"כ ספק טמא שעבד עבודתו כשירה אבל אם למאן דמדמי מקוה לבעל מוס ספק טמא נמי עבודתו פסולה דהא. ומקוה לאו ספק הוא בתמיה ואפ"ה למר טמא למפרע וה"ה בספק טמא בשעת עבודה ואח"כ נודע שזה עבד בספיקו עבודתו פסולה:

זאת אומרת. מדקאמר בפשיטות בן גרושה וחלוצה פסולו בב"ד ש"מ כל פסול משפחה אפי' בעלמא ושלא לענין עבודה צריך ב"ד שיפסלו אותו:

גמ' **מה פליגין בעבד ואשה וכו'**. כדפרישית במתני' דהאי וכולם אעבד ואשה קאי:

בשאר דברים. היינו בן גרושה ובן חלוצה:

מתני'. ממתני' שמענו כן דקתני בסיפא טמא היית וכו' או נודע וכו' ולא פליג ר"א דמ"ט דר"א משום שהתחיל בהיתר והני לא התחילו בהיתר:

תני. בברייתא דר' נתן פליג אהאי טעמא אליבא דר"א:

הלעוס כבלוע. דמכיון שלעסו כבלוע הוא ולפיכך א"צ שיפלוט:

אף בשבת כן. אם הוציא בפיו בשבת חייב ואם לעסו כבלוע הוא ואף בפסח כן לענין שיוצא ידי חובתו באכילת מצה ואף לענין חיוב ביום הכיפורים כן וכן כולן:

בה שקץ אסור באכילה. קמ"ל דלא הותר משום היוצא מן הטהור טהור דלא אתרבי אלא בהמה בבהמה ולא שקץ בבהמה:

מה בינה לבין זיזין וכו'. תולעים ושלא התליעו במחובר שאינן אסורין כל זמן שלא פירשו ומשני תמן בגופיהן של הפירות הן אבל הכא לאו מגוף הבהמה הוא דמעלמא אתי:

הדין צירא מורייסא. זה הציר של מורייס שדם הדגים מעורב בתוכו עד שלא יצליל ולא נראה הדם בפ"ע שרי ומדהוא צלול ונראה הדם בפ"ע אסור משום מראית העין:

גורדו. להדם מפני מראית העין ואוכלו להככר ושבין שניו מוצצו ואינו חושש:

שקץ. הכתוב בתורה זו על הזיזין וכו'. בזמן שהן בפ"ע:

יכול בזמן שהוא בפרי. והפרי אינו מחובר:

יכול אפי' יצאו וחזרו. שפירשו אע"פ שחזרו:

ת"ל טמאים הם. לרבות את האלו ואפי' יצאו וחזרו:

אפי' יצאו על שפת אוכל וחזרו. כבר נקראין פירשו:

מותר באכילה. שהיוצא מן הטהור טהור:

מ"ט. דלא מרבינן אלא בהמה בבהמה תאכלו ולא עוף הנמצא בבהמה תאכלו ולא השקץ באכילה הנמצא בבהמה:

ולא סוף דבר פשפש. אמתני' קאי דלאו דוקא טעם פשפש אלא כל דבר שנפשו של אדם חתה וקצה ממנו ופשפש דנקט מפני שהוא נרגש מחמת ריחו כדפרישית במתני':

הלכה ב

מתני' **היה אוכל באשכול**. שנטלו מן הגפן שבגינה וזהו אכילת עראי ופטור מלעשר והיה אוכל והולך. עד שנכנס לחצר וקיי"ל החצר קובעת למעשר כמו הבית שאפי' אכילת עראי אסור עד שיעשר כדתנן בפ"ג דמעשרות:

ר"א אומר יגמור. פליגי בה בגמ' אליבא דר"א דחד אמר דיגמור אף בחצר משום שהתחיל בו בהיתר וחד אמר דה"ק יצא חוץ לחצר ויגמור לאכלו בגינה:
ר' יהושע אומר לא יגמור. אפי' בגינה עד שיעשר:
חשיכה לילי שבת. שהיה אוכל אכילת עראי וחשיכה לילי שבת ושבת היא ג"כ קובעת למעשר כדתנן בפ"ד דמעשרות:
ור' יהושע אומר לא יגמור. אפילו למוצאי שבת עד שיעשר והלכה כר' יהושע:
גמ' **תמן תנינן**. בפ"ג דמעשרות:
גפן שהיא נטועה בחצר נוטל את כל האשכול. ואוכל כדרכו ואין צרוך לגרגרו וכן ברימון א"צ לפורטו וכן באבטיח א"צ לסופתו והיינו לחברו חתיכות חתיכות ד"ר טרפון ור"ע חולק עליו שם:
ר"ט כר"א אומר. דס"ל כר"א דמתני' דטעמא מפני שהתחיל בהיתר וכן ר"ט עושה קציעת האוכל כמו במקצוע. כלומר סופו כתחילתו ובמעשרות שם גריס או דר"ט כר"א או דר"ט עבד עוקצת האוכל מתחילתו. וגי' זו יותר נראית:
ר' אילא. לא אמר הכי בשם ר' יוחנן אלא דהספק דמספקא ליה לר' יוחנן אליבא דר"ט כך הוא או דנימא דר"ט כר"א ס"ל. או דטעמא שעושה אכילה שיש בה שתים ושלש אכילות. כלומר שיכול לחלק אותה לאכילות הרבה ואפי' כן כאכילה אחת נחשבת היא ולפיכך אינו צריך לחלקה:
מ"ט דר"א. במתני':
תני. בתוספתא פ"ז דר' נתן פליג אליבא דר' אליעזר דקסבר לא שאמר ר"א משום שהתחיל בו בהיתר ויגמור אפי' בחצר וכן בשבת אלא דה"ק ימתין עד מוצ"ש ויגמור וכן שיצא חוץ לחצר ויגמור בגינה:

הלכה ג

מתני' **יין תרומה שנתגלה ישפך**. ואינו חושש משום איבוד תרומה משום שאסור לשתותו שמא שתה ממנו נחש:
ושאר כל המשקין מותרין. שאין הנחש שותה מהן ובגמרא הוסיפו עליהן הדבש והציר ושום שנתרסק ואבטיח שנחתך כל אלו אסורין משום גילוי:
כמה ישהו. כמה יעמדו מגולין ויהיו אסורין:
כדי שיבא הרחש. והוא הנחש ומפני שהולך על גחונו קרוי רחש:
ממקום קרוב. בגמ' מפרש כדי שיבא מתחת אוזן הכלי וישתה ויחזור לחורו:
מתני' **שיעור המים המגולין**. שיש בהן לחוש משום גילוי:

עד כדי שתאבד בהן המרה. שאם היו מרובין שאין המרה והוא ארס של הנחש ניכר בהן ונאבד אין בהן משום גילוי:
ר' יוסי אומר בכלים כל שהן. ואפי' הן מרובין אסורין משום גילוי ובקרקעות עד ארבעים סאה יש בהן משום גילוי ויותר מכאן מתבטל בהן הארס ואין הלכה כר' יוסי:
מתני' **ניקורי תאנים וענבים**. שנמצא בהן נקבים נקורים:
וקישואים. קומקברו"ש ואבטיחים מילו"ני ודילועין קורבו"ש והמלפפונות צידרו"לי:
אפי' הן ככר וכו'. כלומר אפי' הן כשיעור כר אחד גדול לא יאכל מכולו:
כל שיש בו ליחה אסור. מפני שהארס מתערב עם הליחה ומתפשט בכולה. אבל בדבר יבש חותך את הנקור ואוכל את השאר:
ונשיכת הנחש. בהמה שנשכה הנחש ושחטה אסורה מפני סכנת נפשות לפי שהארס מתחלחל בכל גופה:
המשמרת של יין. שמונחת על הכלי אע"פ שזה התחתון מכוסה בהמשמרת אסורה משום גילוי לפי שהארס עובר דרך המשמרת לתוך כלי התחתון:
ור' נחמיה מתיר. דס"ל דהארס צף מלמעלה ואינו עובר דרך המשמרת ואין הלכה כר' נחמיה:
גמ' יין שנתגלה וכו' מתניתא אמרה כן וכו' כלומר מאי דקמ"ל ר' חנינא דה"ה תבשיל של תרומה שבישלו במים מגולין ישפך שמעינן נמי ממתני' דלאו דוקא יין קתני דכל שיש בו חשש גילוי ישפך ואפי' הוא של תרומה:
אסור לשהותו. שמא ישתה אחד ממנו ולא ידע שנתגלה:
ואם שיהו והחמיץ. כלומר אע"פ שהחמיץ מאליו אסור:
ואם שיהן וצמקו מאליהן. דבהן ניכר אם מאליהן צמקו ולא מחמת ארס הנחש ולפיכך מותרות:
הוו מנקרא בתאינייא. היו מנקרין ניקורים בתאנים במתכוין בשביל שלא יאכלו החברים מהן דבשרואין ניקורין ניקורין חוששין שמא מניקור הנחש הן ופורשין מהן:
והוה ר' חייא רובא אכל מנהון ולית אסור לדעתיה. כלומר שהוא בעצמו לא היה חושש דלדעתיה אין כאן איסור:
הוה עובדא. שנסתכן אחד שאכלן ואפי' כן לא אסיר ר' חייא:
ופריך לא כן תני. בתוספתא פ"ז. ראה צפור מנקרת בתאנה ועכבר באבטיח. אפי' כן אסור שאני אומר שמא במקום הנקר שנקרו נחש אכלו ומשני מנטרה להון הוית. דבאמת משמר היה אותן וראה שלא בא אליהם הנחש:

אין בהן משום גילוי. דאינו שותה הנחש מאלו ורבי סימון מוסיף בשם ר' יהושע ב"ל דאף אין בהן משום יין נסך לפי שאינן חשובין בעיניהן לנסכן לפני ע"ז:
ר' סימון מפרש. לאלו שלשה יינות החד הוא קונדיטון שמערבין אותו עם בשמים וסממנים ונעשה חריף וגרסי' להא בפ"ב דע"ז בהלכה ג':
והמר פסתינון. ובע"ז גריס פסינתון שהוא מבושל עם עשב אפסינתון אשינצו בלע"ז:
והמתוק. הוא חמרא מבשלא שמבשלין אותו לבדו עד שנעשה מתוק:
כן אמר רשב"ל מתוק וכו'. והיינו חמרא מבשלא:
אבאש. חלה ועלו רבי זעירא וחבורתא דרבנן לבקרו:
אמרין הא מרי שמועתא. ר' ינאי ברבי ישמעאל שהוא בעל השמועה משמיה דרשב"ל והא מרי עובדא ר' יהושע בר זיידל דהוי ליה האי עובדא ועכשיו נשאל אותם:
דדילמא מהאי אלין דרשב"ל דהכין הכין. דשמא לא למעשה קאמר לה אלא דהכין והכין מסתברא ליה. ודוגמתו בפרק ט' דסוטה כל אלין מן דהכין הכין ולא סמכין עלון כלו' שהן רגילין לומר כך וכך משמע לן ואין סומכין עליהן למעשה:
א"ל. ר' ינאי ולא כך אלא לעובדא קאמר לה רשב"ל ויכולין אתם לסמוך עליו:
כד נחתון. מבית ר' ינאי פגע ביה ר' אילא בר' בון ועמד עמו וא"ל אלולא שאתם אוהבים את השמועות דאמוראי ולומר הלכה בשמם וכי לא מתניתא דר' חייא היא דתני לאיסורא:
מתני' אמרה כן. ממתני' גופה דהתם נמי שמעינן לאיסורא דקתני החומץ שלהם שהיה יין מתחילתו ואע"פ שעכשיו הוא חומץ אסור וה"ה במבושל דחיישינן שמא נסכו מקודם שבישלו:
איתיי. הבא לי ואנא שתיי וא"ל מאן דבעי ימות יזיל ליה לביתיה וימות לפי שאני חושש במבושל משום גילוי ואיני רוצה להשקותו בביתי:
ולא כן א"ר יצחק וכו'. וכדמפרש לה ר' סימון לעיל חד הוא קונדיטון:
בההוא דשחיק חד לתלתא. הא דקאמר ריב"ל לעיל דקונדיטון אין בו משום גילוי מיירי בההוא שהשים בתוכו שליש אחד משחיקת סממנין בתוך שני שלישי יין דהואיל והרבה סממנין בתוכו אין הנחש שותה ממנו:
קרינה. הוא יין מתוק מתולדתו וצריכה לר' יוחנן דהוה מיבעיא ליה אם יש בו משום גילוי ואתון שאלון למבושל שהיה יין טוב בתחלה בתמיה דלא כל שכן הוא שיש בו משום גילוי:
אינהר ר' אבהו. מתוך הדברים נזכר רבי אבהו דבפירוש אסר ר' יוחנן למבושל שנתגלה:
אם היה. אדם נכנס ויוצא בבית שיש בו יין מותר לפי שמתירא הנחש לשתות ממנו:

בר נטוזא. שם איש:
גיגיתיה. גיגית היין שלו:
אם היה ישן. אדם אחד אצל היין מותר שאימת ישן עליהם:
דבכל אתר ר' אלעזר סמיך לר' חנינא. סומכו ומסייע ליה בכל מקום לסבריה וס"ל כוותיה ואיהו קאמר ישן מותר:
הוות רחמא מצוותא סגי. היתה אוהבת הרבה לעשות מצות וצדקות ובעלה היה שונא מצות והכי הוא בהדיא בע"ז שם ופעם אחד בא עני אחד אצלה ונתנה לו לאכול:
מי אכל. בעוד שהוא אוכל הרגישה בבעלה שבא והעליתה לעני בחדר עלייתה והטמינה אותו ונתנה לפני בעלה לאכול ואכל וישן לו בתוך האכילה ובא הנחש ואכל מזה שהוא עומד לפניו:
והוה מסתכל ביה. זה העני שהוא למעלה היה רואה הכל ושהנחש אכל ממה שלפניו:
מן דאיתער. לאחר שניער הבעל משנתו והיה רוצה לחזור. ולאכול ממה שלפניו והתחיל זה היושב בעלייה לדבר ולהזהירו שאל יאכל מזה לפי שאכל הנחש ממנו:
הדא אמרה ישן מותר. בתמיה הא חזינן דהנחש אכל כשהיה זה ישן וקשיא למ"ד ישן מותר:
ברור הוה. ובע"ז גריס כריך הוה. והיינו הך כלומר הנחש הזה היה רגיל שם בבית ודוגמתו בסוף קידושין אם היו כרוכין אחריה וכן בהרבה מקומות ולפי שזה הנחש היה כרוך אחר בני הבית ורגיל עמהם היה לבו ברור ובטוח ודעתו גסה ולא היה מתפחד מזה הישן ולעולם אימא לך בעלמא אימת ישן עליהם:
ואין אסור משום יחוד. וכי אין האשה אסורה משום יחוד שנתייחדה עם העני הזה בחדר העלייה:
ומשני מדכתיב כי נאפו ודם בידיהם. הוי אומר החשוד על הניאוף חשוד על שפיכות דמים ומכיון שזה לא חשיד אהא שהרי הזהירו לבעל שלא יאכל ממה שאכל הנחש לא חשיד נמי על הניאוף:
בערב שבת. ובע"ז גריס ערב יו"כ עם חשיכה שתה יין הרבה ונשתכר:
מהו מירמתיה מן קומיהון. אם יש להעבירו מלפניהן ולטלטלו:
ארפינון. הניחו להם שמשלהן הן אוכלין:
שהיה מגלגל בגילוי יין. היה מלגלג באיסור גילוי ולא היה חושש לכך ודוגמתו בפ"ה דנזיר בהלכה ב' היה מגלגל בנזרו אילו גלגל וכו':
לקה בדלקת. ונלקה בחולי הדלקת מהארס מחמת שלא נזהר ושתה ממה שנתגלה וראו אותו יושב ודורש ביו"כ וצלוחית מים בידו שהוצרך לכך כדי להקר עצמו מתוקף

החמימות שגברה עליו ואע"פ שאין לעשות כך להגן ולצנן עצמו ביוה"כ בכוס מלא מים וזה גרם לו שהיה מלגלג על הגילוי:

א"ל הבי לי ואיני חושש ומריה דצומא ליקום. האדון הבורא שצוה לצום ולאכול ולשתות היום יעמוד לי שלא אנזק מזה ואעפ"כ לא הספיק לשתות ממנו דרך שתייה כ"א אחר שטעם מעט ממנו נתחלחל מחמת הארס של נחש שהיה בהיין וקמ"ל דאין סומכין על הנס במקום סכנה:

ר' ירמיה שאל לר' זעירא. ובע"ז גריס מקודם לזה ר' חייא אמר אין נשאלין על הגילויים. אם אחד שואל מהו לשתות מהגילוי אין הנשאל נזקק ליה. ובתר הכי גריס ר' ירמיה שאל לר"ז. וקאמר הש"ס מריה דשמועתא ושאל ליה. כלומר ר' זעירא בעצמו הוא בעל השמועה שאין נשאלין על כך מפני המעשה שאירע לו כדלקמיה ור' ירמיה שאל ליה על הגילוי בתמיה:

מתנמנם הוה ר"ז. כשהיה יושב ואוכל בלילה ובתוך כך נכבה הנר שלפניו ונתן ידו על תומנתא שם המדה מהכלי יין אשר לפניו ואמר לבני ביתו הדליקו את הנר וכשהדליקו מצא שפיפון דומה לשערה כרוך על הכלי וא"ל רשע וכי לא הוינא זהיר בך שנתתי ידי על הכלי ואלולא זה כבר היית נכנס לתוכו וא"כ בודאי ר"ז יהיה מחמיר להשואלו על הגילוי:

צריכין למיחש. צריכין אנחנו לחוש ולהזהר ממה שהבריות אומרים שיש לחוש כדקחשיב ואזיל:

אסור דלא מיתן בר נש פריטין גו פומא. מפני שהפרוטות יד הכל ממשמשין בהן ופעמים יש עליהן רוק יבש ממוכי שחין או זיעת האדם שהיא סם המות חוץ מזיעת הפנים כדלקמן:

פיתקא. פת לחם תחת בית שחיו מפני הזיעה. ויש גורסין פיסתתא פס ידו תחת בית השחי שמא נגע בידו סם רע:

ותבשילא תותי ערסא. שמא יפול לתוכו דבר המזיק. א"נ מפני רוח רעה ששורה עליהן:

מיצע סכינא. וכן לתחוב הסכין תוך הצנון או תוך האתרוג ולהניחו שמא יפול אדם על חודו:

אין קטא קטא שיחור. כך היה משיב ר' ינאי להרוצים להכניס עצמן בספק סכנה אם תחטוב חוטב אתה את הפחם ואם תאבד אובד אתה את המרגלית ומשל הוא כלומר ודבר מה יעלה בידך ולמה לך בשביל דבר מועט להכניס עצמך לספק איבוד נפש. ולחטוב עצים תרגום ירושלמי למיקטב קיסין:

ר"ל. היה אומר אם מכרת עצמך ללודנין. הם הלודיים האוכלין בשר האדם בדמים יקרים היית מוכר עצמך ועכשיו למה לך למכור עצמך בדמים קלים ומועטים ובשביל דבר מועט לא תסכן נפשך:

תני. בתוספתא פ"ו:

לא ירבץ בהן. להשכיב את האבק שלא יעלה:

ולא ישפכם ברה"ר. שמא יעבור אדם עליהן יחף ויעמוד הארס בין קשרי אצבעותיו וכיון שנוקב את הבשר שוב אין לו רפואה:

לא אסרו אלא מקום סירטא. מקום שיש בו סדקים ובקעים. ופריך פניו בסירטא הם בתמיה מה יש סדקים בפנים עצמו וקאמר דראש אצבעות ידים ורגלים קאמרי דכסירטא הן בין אצבע לאצבע וכן בתוך הכף יש סדקים:

בשאינה נופלת. בשאין הפת עושה ניפולין אבל אם הוא עושה ניפולין שנפרדת לחתיכות חתיכות יש חשש שעדיין הארס בתוכה ולפיכך היא מתפרדת לחתיכות:

כאן האור שולט. בפת חום האור שולט ומחמת זה כלה האירס וכן אין כלי מפסיק בין פת להתנור אבל במים שהוחמו אין האור שולט במים עצמן והכלי הוא מפסיק בין מים להאש:

מה יעשה לי הרשע. הנחש הזה שאין אני שותה אלא חמין וס"ל דבחמין אין שום חשש וכדמסיק דמילתיה דשמואל אמרה כלומר דשמעינן ממילתיה דצונן שנעשו חמין מותר דאין חשש שמא שתה מהן כשהיו צונן דא"כ היה ניכר כשהוחמו שהיו נשתנין מחמת הארס השוקע למטה:

רשע זה דעתו נקיה. ומריח מה שהוא שותה ואם הן חמין שנצטננו אינו שותה מהן ושמעינן ממילתיה דר' חנינא דחמין שנעשו צונן מותרין דכשנצטננו דעתו נקיה ואינו שותה וכשהן חמין מסתמא אינו שותה מהן:

בין זה ובין זה אסור. דלעולם חוששין וכדתנינן בתוספתא שם דמסייע ליה לר' יוחנן דחמין דוקא כל זמן שמעלין הבל אינו שותה מהן ואח"כ שותה ודלא כר' חנינא וכן שנינו שם דמים המגולין אע"פ שמחממן אסורין ודלא כשמואל:

מי כבשים וכו'. המים שנכבשו בהן מותרין שאין שותה מהן ואם לא כבש אלא הדיח בהן שותה והרי אלו אסורין:

ואובשין. מל' באושים:

אסור. ובתוספתא גריס אין בהן משום גילוי:

המשמרת של יין. שמשימים על הכלי לסנן בו את היין דתנינן לקמן במתני' דר' נחמיה מתיר משום גילוי ומפרש בברייתא אליבא דר' נחמיה דאם היתה פקוקה מלמעלה במקום ששופכין בה היין אע"פ שמלמטה היא פתוחה שאינה נוגעת בכלי שלמטה אלא היא תלויה אפ"ה אין בה משום גילוי:

ר' יהודה אומר אם היתה התחתונה מכוסה. כלי התחתון שנשפך היין לתוכו הוא מכוסה שנתן המשמרת עליו אע"פ שהעליון של המשמרת מגולה מותר מפני שאירס הנחש עומד כסבכה שהיא למעלה כך הוא צף ועומד מלמעלן ואינו בא לתוך כלי התחתון שמסננין לתוכו:

א"ר אלעזר בשלא טרף. את היין שבמשמרת אבל אם טרף ועירבו אסור מפני שהאירס נתערב בו. לגין בתיקו. לגין של יין שהוא נתון בתיק שלו מותר דאין כאן חשש שישתה הנחש ממנו כיון שהוא טמון בהתיק ומשום סיפא נקט לה:

מכוסה. אם הלגין הוא חוץ מהתיק ומכוסה בכיסוי כל דהו ואינו פקוק בתוכו אסור דחיישינן שהסיר הנחש המכסה ושתה ממנו וכדלקמן דחמתיה מגלי ומכסי:

פקוק ואינו מכוסה. שאין הכיסוי עליו אלא פקוק בפקק בתוכו:

אם היה פקקו חוץ. שנראה מבחוץ שהוא גבוה ובולט מותר דכשרואה הנחש הפקק אינו בא לשתות ממנו א"נ חוץ מל' חציצה ודבוק וכך הוא בתוספתא פ"ז ואם היה פקק חץ בה ה"ז מותר ודוקא אם הוא חזק כדמפרש ואזיל דתרין אמוראין פליגי ביה:

חד אמר. אם הוא פקוק בחוזק ודוחק כל כך כדי שינטל הלגין בפיקקו דאי לאו הכי חוששין שמא שתה מן היין שלמעלה שבין הפקק ובין שפת הכלי ואידך אמר שיהא פקוק כדי שלא יכנס לתוכו בין הפקק ושפת הכלי ראש הכרכר של אורג שהוא דק ואינו צריך שינטל בפקקו:

מאן דעבד טבאות. מי שהוא רוצה ליזהר ולעשות יותר בטוב פקיק להכלי ומכסה ג"כ מלמעלה:

לגין של יין שהניחו בשיד' תיבה ומגדל. ולא בדקו בתחלה שם באותו שידה וכו' ושכחו שם וחזר ומצאו אע"פ שהיה בשידה וכו' אסור דשמא יש בו נחש מקודם שהניחו שם:

בדקו. וראה שהוא נקי ואין בו כלום ואח"כ הניחו מותר ולא חיישינן שמא בא הנחש וחזר ויצא משם:

בחד דחמתיה מגלה ומכסי. אחד היה רואה שהנחש מגלה הכלי ומכסה אותו ובא מעשה לפני רבי ואמר וכי מפני רשע זה שעשה כן נקלקל את תיקון הכסויין ולחוש

שמא גם שאר הנחשים יעשו כזה. א"כ בניחותא אמר דעכשיו מפני רשע זה נקלקל את תיקון הכסויין שלא לסמוך עליהן והשתא שייך שפיר הא דר' מנא אבתריה:

לא מסתברא דלא ההיא עובדא דההוא אסיר. כלומר ואמאי נחמיר בכולן וכי לא מסתברא אלא האי עובדא של זה הוא דאסיר שראוהו עושה כך אבל לא בשביל זה נקלקל את הכיסויין בעלמא דסתם נחשים אין דרכן לכסות כ"א לגלות אותן:

א"ר ירמיה חלב של גוי וכו'. גרסי' להא בפ"ב דע"ז בהלכה ח' אמתניתין חלב שחלב נכרי וכו' דפליגי בטעמא למה הוא אסור:

מפני תערובת. של חלב בהמה טמאה ולא משום חשש גילוי וכהאי דתנינן בתוספתא דע"ז פ"ה עומד הוא נכרי וכו' והתם גריס ישראל יושב בעדרו והנכרי חולב ומביא לו ואינו חושש וכן הוא בע"ז וגי' זו ניחא טפי דש"מ דאין החשש אלא משום תערובת חלב טמא וכשישראל יושב בעדר סגי שרואה שאין שם בהמה טמאה ואע"פ שאינו רואה אם לא נתגלה:

רבא וכו'. פליג דהחשש הוא משום גילוי שאין הנכרים נזהרין בו:

ויעמיד. החלב ואם יש בו ארס הנחש אינו נקפא. ומשני מפני האירס שעומד בין הנקבים של הגבינה ואינו ניכר:

שלשה אירסין הן וכו'. והתם בע"ז מפרש לה של זקן צף הוא מלמעלה ושל בחור שהוא חזק וכובד בו שוקע בתוך המשקה לקרקעיתו של הכלי ושל בינוני עומד כסבכה מלמעלה ואינו צף ממש:

גוגייתה דסדרא רובה. גיגית יין שהיה לאנשי ביהמ"ד הגדול ושתו הראשונים ממנו ולא מתו והאחרונים שתו ומתו וקאמר שאני אומר אירס שוקע היה ולפיכך לא הזיק להראשונים וכן בהאי עובדא דפועלים בחקלא וכו' וכן הוא בע"ז:

ותני. בתוס' דמכלתין פ"ז כן:

חמשה משקין וכו'. בתוספתא שם:

מודים חכמים. לר"ש בשראו אותו נוקר אם ראו הדבש שהוא נקור בנקירות נקירות חוששין שמא אכל הנחש ממנו והוא הנוקר:

ולא הספיק לשאול. אם יש בו חשש גילוי עד דפעפעת הצלוחית ונבקע בידו מפני הארס א"נ שמאליה נשברה כדי שלא יבא לידי ספק גילוי:

ניתנה רשות לארץ לבקע מפניו. כלומר דרך הנחש והוא ממין הקטן כדלקמן ושפיפון שמו והוא נבלע בארץ וחוזר לחורו וכשרוצה לצאת נבקע הקרקע מפניו ויוצא אבל אם הוא על הכלי לא ניתנה רשות לבקע מפניו כלומר שאין דרכו שיהא נבלע בתוך הכלי

כדי לשתות ולחזור ולצאת שלא ניתן לו רשות לזה כ"א דוקא כשהכלי מגולה שותה ממנה ולפיכך מהני כשהיא מכוסה:

יתבין בחד בית אזלי מרמרין. והלכו בתוכו על אבני מרמרא שהיה הבית רצוף בהן ואמרו אם אפשר הוא שיהא נראה אותו הנחש כאן ולבקוע הקרקע של מרמרא ואדהכי איתחמי ואמרו ברוך הוא שבחר בהן בחכמים ובדבריהם:

הוה מידחיל מניה סגין. היה מתפחד הרבה מפניו לפי שהוא קטן כשערה ואינו נראה והיה נותן מטתו על ארבעה מזרקי מים לארבע רגליה שלא יוכל לבא אצלו ופעם אחת פשט ידיו ומצאו אצלו וצעק ואמר הרימו אותו ממני שומר פתאים ה' שלא הזיק אותי:

וכמה הוא שיעור נקב. סיפא דהתוספתא דלעיל היא בדקו לשידה תיבה ומגדל ואח"כ הניחו מותר ומסיים שם ואם היה בהן נקב אסור ומפרש וכמה היא שיעור הנקב:

מחוי ביה הכין. הראה בראש אצבע קטנה שלו ואמר כך הוא השיעור כדי ראש אצבעי קטנה:

של תינוק בן יומו. שאפי' הנקב קטן כל כך יכול הוא להכנס וכדמסיים ואזיל שאפי' בפחות מיכן הוא יכול ליכנס לפי שאותו המין נחש הוא כשערה כדלקמן:

אלא דלא ידע דהוא נפק לא עליל. כלומר אלא כל זמן שאין לו ריוח מועט בנקב שיוכל לצאת מהר אינו נכנס ולפיכך אין חוששין אם הנקב הוא בפחות משיעור הזה:

הדין סלתא. סל קטנה ובה איזה דבר שיש בו חשש כגון אבטיח וכיוצא בו חוששין ואפי' הנקב קטן כמה אסור מפני שהנחש רואה בו נקבים נקבים ויכול ליכנס בזה ויוצא בזה ולפיכך נכנס שם:

הדא סלקותא. הוא ג"כ סל ותולין אותו על היתד ונקרא סלקותא ואפי' הוא תלוי וגבוה כמה אסור דהנחש משתלשל מלמעלה ויורד ונכנס בתוכו:

איזהו מקום קרוב. דקתני במתני' כדי שיבא ממקום קרוב:

מאוזן חבית ולפיה. חבית לאו דוקא אלא כד או איזה כלי וכדי שיעור מאוזן הכלי ולפיו הוא מקום קרוב דשמא הוא תחת אוזן הכלי ואם שהה מגולה כל כך אסור:

ולא חמי ליה. בתמיה וכי אינו יכול לראותו אם הוא תחת אוזן הכלי ומשני ר' חנינא מין קטן הוא וכו' ואינו נראה כל כך ומפני אותו המין הקטן הוא דחששו:

גמ' **תני**. בתוספתא פ"ז:

כדי שתהא חבית שיחין. והוא של שייטין ובתוספתא גריס חבית של שיטין ומסיים שם להא דלקמן אח"ז. המעין כל זמן שהוא מושך אין בו משום גילוי. ואפילו כל שהוא:

היין וכו'. הכל מודים דאין בו חילוק ובין בכלים ובין בקרקעות כל שהוא ניכר בו הארס יש בו משום גילוי:

תוסס. אין הנחש שותה ממנו:
בצד הבור וכו'. ובתוספתא גריס בתוך הבור של יין דסבר דכיון דיש בו הרבה מתבטל הארס:
גיבי. גומא:
כזה אין בו משום גילוי. מפני שכשהגשמים מטפטפין אין הנחש שותה מהן:
ועד היכן. שיעור הגשמים המטפטפין:
עד כדי שתפוח הכרית. מלשון תפוחים הכריתים במנחות (דף כח) כרתי שם מקום. כלומר שאם ירדו כ"כ עד אם הטפה יורדת עושה כמין תפוח על המים:
עד כדי שיעשו כרגלי האווז. כדרך הגשמים שהן נוטפין על המים טיף אחר טיף נראו המים שהן מתפשטין לכאן ולכאן ונעשו כרגלי האווז:
מכיון שהותר מה שבשדה. מהמים אשר שם מחמת גשמים מנטפין בהן הותר גם מה שבבית מה שנמשכין לשם מהמים אשר בשדה ואע"פ שאותן שבאים להבית אין הגשמים מנטפין עליהן משום דכל זמן שהגשמים מנטפין עליהן מבתוץ אין הנחש שותה מהן אף ממה שנמשכין להבית:
הגילוין נוהגין וכו'. כלומר כל מקום וכל זמן שהנחשים מצויין כל ארץ וארץ לפי מקומה ושעתה ולאפוקי במקום שאין הנחשים מצויין דאם לא כן מאי קמ"ל:
גמ' **מאי תנא ניקורין**. דחיישינן מפני ארס הנחש שהקיא ונשאר שם:
רבן גמליאל היא. דתנן בפ"ט דפרה כל השרצים אינם פוסלים את מי חטאת אם שתו מהן חוץ מן החולדה מפני שהיא מלקת שלוקקת בלשונה ומתערב הרוק שבלשונה עם המים ר"ג אומר אף הנחש מפני שהוא מקיא מפיו לתוך המים והשתא הא דחיישינן בניקורין כר"ג הוא דאתיא דאלו לת"ק דלא קחשיב התם נחש לא חייש ג"כ בניקורין משום גילוי:
א"ר יונה מה אפכיי להן למצות גבי ניקורין. בתמיה דמאי מהפכת לאהדורי לדין איסורין של מצות ולדמות לגבי ניקורין דשאני ניקורין דסכנתא היא וחמירא סכנתא מאיסורא וא"כ אף הת"ק דפליג התם מודה הכא גבי ניקורין:
ולא כן תני וכו'. כלומר דמייתי סייעתא למילתיה כמו דפריך אהא דר' בא דלקמן דדחיק נפשיה לאוקמי האי ברייתא כמי כר"ג ודחי לה דלא היא אלא ככ"ע אתיא וה"ה הכא גבי ניקורין דמתני'. ולא כן. וכי לא תנינן בתוספתא ומייתי לה בהלכה דלעיל ראה צפור וכו' חוששין שמא במקום שנקר הנחש אכלו וא"ר בא עלה נמי דכר"ג הוא דאתייא

דהוא אמר נחש חוזר ומקיא ואקשיר' יונה ליה כמו דמקשי הכא מה אפכיי להן למצות גבי ניקורין:

ולענין טריפה ואמר ר' בא וכו'. כלומר ותו דטפי קשיא לר' בא גופיה דידיה אדידיה דהא לעיל בפ"ט דברכות סוף הלכה ג' דמייתי הברייתא לענין טריפה שחטה ונטלו הזאבים בני מעיה כשירה אע"פ שהחזירן כשהן נקובים ולא בדקם קודם שנטלו ופרכינן התם וחש לומר שמא ניקבו במקום הנקב ומשני ר' בא בשם רבנן דתמן דטעמא משום דחזקת בני מעיין בכשרות הן והכא את אמר השין בתמיה דהא למאי דמדמי איסרק לגבי ניקורין א"כ כמו התם דאע"ג דאיתיליד בהו ריעותא דהחזירן כשהן נקובין אפ"ה לא חיישת בהו שמא במקום נקב נקב ה"ה הכא גבי ניקורין לא ניחוש שמא במקום נקר אכל הצפור:

חומר הוא וכו'. כלומר אלא דעל כרחך ליכא לדמויי לאיסורין דחומר הוא סכנת נפשות מבאיסורין ולא תדחוק נמי לאוקמי המתני' כר"ג דככ"ע אתיא וירדו בניקורין בשיטת ר"ג דהתם ואע"ג דפליגי עליה באיסורין משום דחמירא סכנתא מאיסורא:

דג ניקור אסור. ור' חזקיה בשם רב מחלק דאם הוא חי אסור וכן אם הוא מליח ע"י מליחה מתחלחל הארס ואם הוא דג מת נוטל מקום הניקור ואוכל השאר דאין מדרך הארס להתפשט כשהוא בדבר מת:

שנתמסמסו בני מעיה. הן הגרעינין שבתוכו ונקראין מעי אבטיח אסור שניכר שמחמת הארס נתמסמסו:

חד בר נש וכו'. מייתי ראיה שכשמתחלחל הארס מתפשט בכולו כהאי דאכיל מניה עשרה בני אדם ומתו כולן מחמת הרירין של הנחש שעברו בתוכו בהמלפפון ופסקוהו וקילקלו כולו:

הוה סני קופד דאימר. היה שונא בשר הכבש ופעם אחת אכל בשר ולא ידע שהוא מכבש ועבר אחד וא"ל זהו בשר כבש ונתבהל וקצה עליו כשזה גילה לו ומת וכן חמרין היו נכנסין בפונדק א' ובקשו שיתנו להם עדשים לאכול ונתנו להם ובקשו עוד פעם ב' ונתנו להם ואמרו שהראשונים היו טובים מאלו והשיבו להם שמחמת שמצאו בהראשונים שדרו של נחש לא רצו ליתנם להם עוד מזה ומחמת כן נתבהלו וקצו במה שאכלו ומתו ומייתי להני עובדי שלפעמים כשלא ידע האדם מה הוא אוכל אינו ניזוק אע"פ שהוא דבר מאוס ושנאוי לו וכשמגלין לו אז ניזוק מחמת שקצה לו בזכרו ממנו:

כתיב ברצות ה' וגו' זה הכלב. שמשלים אתו ומטיב לו וכן הנחש כהני עובדי דלקמן:

רעייא. מעשה ברועים שחלבו חלב ובא הנחש ואכל מהחלב והכלב היה רואה לזה וכשבאו הרועים אח"כ לאכול ממנו התחיל לנבוח בהן שיכירו וימנעו מלאכלו והן לא הבינו לזה ובסוף אכלו ומתו:

חד בר נש. עשה שומים שחוקים בתוך ביתו ובא נחש שהוא שוכן בהר ואכל ממנו והנחש של הבית ורגיל שם היה רואה זה וכשבאו בני הבית לאכול הנשאר התחיל מחרחר וזורק עליהם עפר שיבינו וימנעו מלאכלו והן לא הבינו והשליך הנחש עצמו לתוך השומים כדי שלא יאכלו והרי ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו וכן מהאי עובדא דלקמיה:

חד בר נש. הזמין לרב אחד לסעוד אצלו וכשבאו להסיב על השלחן הושיב הבעה"ב את הכלב אצל האורח וא"ל וכי בזיון אנא חייב לך שאתה מבזה אותי להושיב הכלב בצידי וא"ל רבי ח"ו אלא טובה אני חייב להכלב שעשה עמדי ואני משלם לו לעשות עמו הכבוד הזה מפני שהשבאים שחוטפין בני אדם לשביה נכנסו כאן לעיר ובא אחד מהם ורצה לקחת אשתי ובא זה הכלב ואכל את ביציו וסירסו והניחה בשלום:

הלכה ד

מתני' **שנולד בה ספק טומאה**. כגון האי דשנינו בפ"ד דטהרות ספק משקין ליטמא טמא כיצד טמא שפשט רגלו לבין משקי' טהורין ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא וטומאתן בספק במקום התורפה במקום גלוי ועומדת ליפסד שם יניחנה במקום מוצנע דקסבר ר"א שהוא מוזהר על שמירתה דכתיב את משמרת תרומתי ויש אם למקרא ובשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה טהורה ואחת תרומה תלויה דתרוייהו בעו שימור:

ר' יהושע אומר וכו' יניחנה במקום התורפה. אם ירצה דקסבר יש אם למסורת ותרומתי בלא וי"ו כתיב:

אל יחדש בה דבר. לא לשמרה ולא לגרום לה טומאה אלא יניחנה במקומה עד שתטמא מאליה טומאת ודאי ותשרף והלכה כרבן גמליאל:

גמ' **מדברי שלשתן**. נלמד דתרומה תלויה אסור לשורפה דבזה הכל שוין הן דאף ר' יהושע לא קאמר אלא יניחנה במקום התורפה כדי שתטמא טומאת ודאי דכל זמן שהיא תלויה אין לשורפה ולא לאכלה:

מתני' **חבית**. יין של תרומה שנשברה בגת העליונה והיא שנקראת עדשה שעוצרין שם את הענבים:

והתחתונה. היא הבור שלפני הגת שהיין יורד לתוכו:

טמאה. שיש שם חולין טמאין דחזו ליה בימי טומאתו ואם תפול התרומה לתוכן ילך הכל לאיבוד וכגון שהחולין הן פחות ממאה ותדמע מחמת התרומה ותטמא התרומה ולא יהו ראויין כלל מכח התרומה טמאה שבתוכן:

מודי ר"א ור' יהושע. אע"ג דפליג ר' יהושע בסיפא וחייש להפסד חולין מודה הוא לר"א שאם יחזור אחר כלי טהור ויכול להציל מן התרומה אפי' רביעית הלוג בטהרה יציל ואע"פ שבתוך כך שיחזור אחר כלי הטהור יפול מן התרומה לתוך החולין ויופסדו החולין מ"מ הואיל ויכול להציל ממנה רביעית שהוא דבר חשוב יציל ואל יטמאנה בידים:

ואם לאו. שאין יכול להציל ממנה אפי' רביעית בטהרה שלא ימצא כלי טהור בהא הוא דפליגי:

ר"א אומר תרד ותטמא. מעצמה ואל יטמאנה בידיו לקבל את התרומה בידים שהידים פוסלין את התרומה לפי שאסור לטמאות את התרומה בידים ור' יהושע ס"ל דאף יטמאנה ביד כדי להציל את החולין כדקאמר לקמן לא זו התרומה שאני מוזהר מלטמאה:

וכן חבית של שמן. תרומה שנשפכה וכו' ולהכי נקט בשמן שנשפכה מפני שהולכת לאיבוד דאלו נשברה ובתחתונה תולין טמאין כ"ע מודים בשמן שאם אינו יכול להציל ממנה רביעית בטהרה שאל יטמאנה בידים דאין כאן הפסד חולין מפני שהשמן ראוי להדלקה ולתקלה לא חיישינן דרמי ליה בכלי מאוס כדאמרי' לעיל ריש פ"ה כי פליגי בשל שמן שנשפכה ע"ג קרקע והולכת לאיבוד דר"א ס"ל דאם אינו יכול להציל ממנה רביעית בטהרה תרד ותבלע בקרקע ואל יבלענה בידיו ולטמאה ור' יהושע סבירא ליה דאף יציל בטומאה ובידים מה שיכול להציל כדמסיים על זו ועל זו וכו' בין שיש חשש טומאה להחולין ובין שהולכת לאיבוד לא זו היא התרומה שאני מוזהר עליה מלטמאה:

ובל תטמאה. ואיזו היא שאני מוזהר בבל תטמאה:

יניח לפניו. אחת על הסלע ואל יתננה לתוך ידו כדי שלא יטמא התרומה בידים והלכה בכולהו כר' יהושע:

מתני' **וכן נשים וכו'**. בהא כ"ע מודו דאל ימסרו להן נפש אחת מישראל אא"כ יחדו להן אחד כשבע בן בכרי כדקאמר בגמ':

גמ' **חברייא בשם ר' אלעזר וכו'**. הך דר"מ ור' יוסי בסוף פ"ק דפסחים היא וגרסי' לכולה סוגיא שם דתנינן התם דא"ר חנינא סגן הכהנים מימיהם של כהנים לא נמנעו מלשרוף את הבשר שנטמא בולד הטומאה עם הבשר שנטמא באב הטומאה הוסיף ר"ע ואמר

וכו' א"ר מאיר מדבריהם למדנו ששורפין תרומה טהורה עם הטמאה בפסח א"ר יוסי אינה היא המדה ומודים ר"א ור' יהושע ששורפין זו לעצמה וזו לעצמה וכו' ופליגי התם לעיל לפרושי האי מדבריהם דאומר ר"מ מדבריהם דמאן דחד אמר מדבריהם דר"ח סגן הכהנים ודר"ע כדלקמן וחד אמר מדבריהם דר"א ודר' יהושע דהכא והאי ריש הסוגיא אזלא אליבא דמ"ד מדבריהם דר"א ור' יהושע וכלומר מדברי ר' יהושע דס"ל הכא דיטמאנה ביד מכיון דסופה לאיבוד וה"ה נמי ששורפין הטהורה עם הטמאה בערב פסח כיון דבלא"ה לאיבוד הולכת ומאי מדבריהם ממחלוקת של ר"א ור' יהושע למדנו זה משום דהלכה כר' יהושע והיינו דקאמר הכא חבית הראשונה כלומר מתני' דלעיל חבית שנולד לה ספק טומאה שהיא נשנית ראשונה כר' יוסי וכדמפרשי חברייא להא דר' אלעזר דכר' יוסי הוא ולית ר"מ מודה בה דכך שנה ר' יהושע שיניחנה במקום התורפה אלא דר"מ אליבא דר' יהושע ס"ל הואיל ונולד לה ספק טומאה שורפין אותה וחבית שניה והיינו המתני' דהכא כר"מ אליבא דר' יהושע היא דאזלא דמכיון דסופה לאיבוד שרי לטמוייה ביד כדיליף וקאמר מדבריהם למדנו ולית ר' יוסי מודה בה דס"ל אינה היא המדה ולקמיה מדייק עלה:

אמר לון רבי יוסי. לחברייא והוא ר' יוסי אמורא ראו מה אתם אומרים דחבית הראשונה וזהו שנולד לה ספק טומאה כר' יוסי דפסחים היא דאזלא הא כר"מ שורפין דהא הכי קאמריתו דלית ר"מ מודה בה משום דס"ל דכל ספק טומאה בתרומה שורפין אותה והשתא קשיא דאם כר"מ שורפין וכר"ש ג"כ שורפין כדשמעינן מדלקמן א"כ וירבו ר"מ ור"ש על ר' יוסי דיחיד ורבים הלכה כרבים וישרפו כל ספק טומאה בתרומה ואנן לא תנן הכי בפ"ד דטהרות דלא קחשיב שם אלא ששה ספיקות ששורפין את התרומה עליהן ספק בית הפרס וכו' ואלו שאר ספיקות תולין ולא שורפין:

ועוד מן הדא. דאנן חמיין מרבנן דכי אתא עובדא קומיהון בתרומה שנולד לה ספק טומאה דאמרין להשואל איזל תלי ולא אמרין ליה זיל שרוף אלמא דנהגין כן ולא מחזקינן לה כטומאה ודאית ואמאי הא לדידכו ר"מ ור"ש תרוייהו ס"ל דלא כר' יוסי ושורפין לכל ספק טומאה בתרומה:

והן אשכחן. כך הוא בפסחים כלומר והיכא אשכחנן דא"ר שמעון שורפין בספק טומאה: **דתנינן התם מודי ר"א ור' יהושע ששורפין זו לעצמה**. לטהורה בע"פ ולזו לעצמה להטמאה ועל מה נחלקו על התלויה ועל הטמאה בשאר ימות השנה שר"א אומר תשרף זו בעצמה וזו בעצמה משום דס"ל דמוזהר על שמירת התלויה כשם שמוזהר על הטהורה

ורבי יהושע אומר שתיהן כאחת דהואיל ונולד לה ספק טומאה שוב אינו מוזהר על שמירתה:

וא"ר יוחנן ר"ש שנייה. ר"ש הוא ששנה להסיפא זו במתני' דהתם וכך הוא שנוי בתוספתא פ"ק שם אר"ש לא נחלקו ר"א ור' יהושע על הטהורה ועל הטמאה ששורפין זו בעצמה וזו בעצמה על מה נחלקו על התלויה ועל הטמאה וכו' אלמא דלר"ש שורפין את התלויה דהא לדידיה מיהת כ"ע שוין בזה דלשריפה עומדת:

ואין תימרון לית ליה לר"מ תלויה. זה הכל מקושית ר' יוסי לחברייא הוא כלומר וכי תימא דלעולם לית ליה לר"מ לתלויה שמותר לשורפה ור"ש יחידאה הוא בזה וכי קאמרינן דחבית הראשונה כר' יוסי ולית ר"מ מודה בה היינו לענין מה דשנינו לר' יהושע אליבא דר' יוסי דמניחה במקום התורפה דבהא לא מודה ר"מ אלא דס"ל דלר' יהושע מטמאה אותה ביד מכיון דבלאו הכי כבר נולד לה ספק טומאה כמו דאית ליה לר' יהושע בחבית שניה אבל לא לענין ששורפה בעוד שהיא תלויה:

הא תני. בהדיא בתוספתא דפסחים בפ"ג גבי הא דשנינו שם ארבעה עשר שחל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני השבת תרומה תלויה וטמאה שורפין אותה ע"ש עם חשיכה דברי ר"מ וחכמים אומרים בזמנה כהאי דתנינן במתני' שם לחכמים. ובתוספתא שלפנינו הגירסא תרומה טהורה וטמאה מבערין אותה מלפני השבת דברי ר"מ וכו' וזהו ממש כבמתני' דהתם וגי' הש"ס היתה תרומה תלויה וכו' וכן הוא לקמן. קתני מיהת דלר"מ תרומה תלויה בשריפה היא דלא מצית למימר דהתם מטעמא דחמץ הוא ולא סגי אלא בשריפה דא"כ מ"ט דלא שרפינן לה אלא עם חשיכה ולא מקודם כדין שריפת חמץ בכל ערב פסח דכן הוא הדין בע"פ שחל להיות בשבת אלא ודאי מטעמא דבלא"ה לשריפה עומדת ומכיון שאין לה אוכלין שורפין אותה שלא תתחמץ והואיל ותרומה היא ממתינין מלשורפה עד עם חשיכה וש"מ דלר"מ נמי ס"ל דתלויה בשריפה היא והדרא קושיא לדוכתה:

תפתר בתלויה שאין דעתו להשאיל עליה. כצ"ל וכך הוא בפסחים כלומר שנתיאשו ממנה ואין דעתו לישאל על ספיקה שמחזיקה לטומאה ודאית וכיון שכן היא בשריפה כטומאה ודאית ולעולם תלויה שדעתו לישאל עליה אינה בשריפה לר"מ דהויא כטהורה דשמא יטהרו אותה:

א"ל כן. נמי א"ר יוסי רבן והוא ר' יוסי רבו דר' מנא המפורש במקום אחר דכל תלויה וכו' כלומר דהדר ר' יוסי ושניי נמי הכי:

דתני. בתוספתא דמכילתין בפ"ז ושם הגי' מהופכת וגירסא דהכא היא עקרית:

תלויה שאמר טהורה היא טמאה היא. כלומר אע"פ שיכול להיות שטהורה היא אם הייתי שואל לחכם על ספיקה אעפ"כ אני מחזיק אותה שטמאה היא שאין דעתו לישאל עליה:

הרי זו טמאה. מכיון שנתייאש ממנה וכטמאה ודאית היא ודינה בשריפה:

אם אמר הריני מניחה כך על מנת שאשאל עליה. על ספיקה טהורה כלומר עדיין אינה בחזקת טומאה דיכול להיות שיטהרו אותה:

א"ר יוסי בר' בון. דלא צריכין להאי שינויא דחיקא דבלא"ה ל"ק מהאי דקתני דלר"מ שורפין את התלויה בע"פ שחל להיות בשבת דתיפתר שנולדה לה ספק טומאה עם דמדומי חמה ולית ש"מ כלום כלומר דהא דקתני ששורפין אותה ערב שבת עם חשיכה מיירי בכה"ג שנולד לה הספק טומאה עם שקיעת החמה ולפיכך שורף אותה מיד דאינו יכול להשהותה יותר דמחר ע"פ הוא והרי אינה ראויה לאכילה אף בשעה שמותר לאכול אבל בעלמא לעולם אימא לך דאף לר"מ אין תרומה תלויה בשריפה ואכתי ר"ש יחידאה הוא ולא קשיא מידי לחברייא:

ואתון אמרין וכו'. כלומר דהדר הקשה ר' יוסי לחברייא קושיא אחריתא ואסוף דבריהם קאי הקושיא דאתון אמרין דחבית הראשונה כר' יוסי ולית ר"מ מודה בה וחבית השניה כר"מ ולית ר' יוסי מודה בה והיאך מציתו לאוקמי חבית שניה והיינו מתני' חבית שנשברה בגת עליונה והתחתונה טמאה כר"מ והא תני בברייתא עלה בד"א בבור שאין בו כדי להעלות אבל בבור שיש בו כדי להעלות אפי' כל שהוא אסור לטמאות. כצ"ל ובהעתקת הדפוס הוחלפו התיבות בטעות. כלומר אם אין בחולין שבבור התחתונה כדי להעלות את התרומה אם תפול לתוכה שהחולין הן בפחות ממאה נגד התרומה בהא פליג ר' יהושע וקסבר דיטמא ביד את התרומה כדי להציל את החולין אבל אם יש בחולין כדי להעלות את התרומה אסור לטמאות התרומה ביד אפי' כל שהוא:

ואין כר"מ היא יש בה כדי להעלות היא אין בה (כך היא בפסחים) להעלות אפי' כל שהוא אסור לטמאות. בתמיה דאי כר"מ מוקמית לה הא לדידיה לעולם מותר לטמאות ביד היכא דבלא"ה התרומה הולכת לאיבוד כדקאמר התם ששורפין את התרומה טהורה עם הטמאה בע"פ ומאי האי דמחלק בברייתא אליבא דרבי יהושע הא לדידכו יליף ר"מ מדברי ר' יהושע דמתני' דלעולם מותר לטמאות ביד בכה"ג:

ועוד. קשיא לדידכו דאמריתו חבית שניה כר"מ ולית ר' יוסי מודה בה מן הדא דתנינן התם דמהדר ליה ר' יוסי לר"מ אינה היא מידה ולית בר נש אמר אינה אלא דהוא מודי על קדמייתא דהא משמע דהאי דקאמרת הכא אינה היא המדה דהתם בתרומות מכלל דר'

יוסי מודה בהאי קדמייתא והיינו דהכא בתרומות ומשום דלא דמיא לה ההיא דפסחים כדמפרש לקמיה והשתא קשיא עלייכו למאי דאמריתו דלית ר' יוסי מודה בה בהאי מתני' דהכא:

מאי כדון. השתא מפרש לה ומ"ט אינה היא המידה לר' יוסי וקאמר דשאני תמן והיינו הא דהכא בתרומות שהתורה חסה על ממונן של ישראל שאם תפול התרומה לתוך החולין טמאין תטמא התרומה ויודמעו החולין ויופסדו לגמרי דלא חזו ליה אף בימי טומאתו מחמת התרומה שנדמעת בתוכן אבל הכא בתרומה טהורה בע"פ מה אית לך מימר דמה הפסד יהיה לו אם ישרוף אותה בפני עצמה ולפיכך קאמרר' יוסי אינה היא המידה ופריך והכא נמי וכי אינו מפסידו ממון אם הוא צריך עצים לשרוף לכאו"א בפ"ע ומשני דלהפסד מרובה הוא דחשו להפסד מועט לא חשו מידי:

א"ר יוסי בר' בון. דמהכא לא תיקשי מידי לחברייא דהכי קאמרי דסברת ר' יהושע במתני' דהכא היא כר"מ דכל היכא דהולכת לאיבוד שרי לטמוייה ביד ולא כר' יוסי דשמעינן לדידיה דס"ל דאפי' בכה"ג אסור לטמאות ביד והא דדייקת מדקא"ר יוסי אינה היא המדה מכלל דמודה במתני' דהכא הא ליתא דתיפתר בהאי מ"ד דהתם לעיל דמפרש מאי מדבריהם דקא"ר מאיר מדברי ר"ח סגן הכהנים ומדברי ר"ע דהתם קאמר והשתא לית ש"מ כלום להכריח מדקאמר ר' יוסי אינה היא המידה דס"ל כהאי דהכא דלעולם לא ס"ל וכדאמרן ואינה היא המידה דקאמר אהא דבעי ר"מ למילף מדברי ר"ח ומדברי ר"ע קאי וכדקתני בתוספתא שם א"ר יוסי אין הנידון זה דומה לראיה בשר שנטמא בולד הטומאה עם בשר שנטמא באב הטומאה שניהן טמאין אלא שזה טמא טומאה חמורה וזה טומאה קלה וכן שמן שנפסל בטבול יום וכו' והיאך אני אומר שהתלויה נשרפת עם הטמאה נמצא זו מטמאתה:

ר' אילא ור' זעירא. לא אמרי כהא דחברייא בשם ר' אלעזר אלא תריהון בשם ר' יוחנן אמרין דודאי חבית הראשונה כר' יוסי היא כדאמרי לעיל אבל חבית השנייה והיא מתני' דהכא אתייא בין כר"מ ובין כר' יוסי הכי א"ר יוחנן ור' זעירא מדייק עלה:

ולית הדא פליגא על ר' יוסי. כצ"ל וכך הוא בפסחים בתמיה והא לר' יוסי אסור לטמאות ביד ומתני' אליבא דר' יהושע דהלכתא כותיה שרי:

א"ל נאמר דלא כר"מ ונאמר דלא כר' יוסי. כלומר ולדידך דמדמית האי דינא דמתני' לפלוגתייהו בפסחים לגמרי א"כ נאמר דאף לא כר"מ אתייא לפי שמצינו שר"מ שורף תלויה בכל מקום כהאי תוספת' בפ"ג דפסחים דלעיל ולקמן והשתא אי ר"מ הוה ס"ל כמתני' דהכא דכל היכא דאיכא חששא שרי לטמוייה ביד מ"ט דקאמר דשורפין לתלויה

מוטב ליטמא אותה בידים כי היכא דתטמא טומאה ודאית משום האי חששא דספק טומאה דאית בה ולשורפה אח"כ ולא לשרוף בעודה בספיקה דשמא טהורה היא וכ"ת אין הכי נמי א"כ מתני' דלא כר"מ ודלא כר' יוסי ואלא כמאן וצריך אתה להרבות במחלוקת התנאים דר' יהושע הוא דס"ל הכי וג' מחלוקת בדבר אלא דליתא דאף ר' יוסי מודה בדינא דמתני' וכדאמרינן לעיל דשאני הכא דאיכא הפסד חולין:

ואמרית ליה כגון שהיא תלויה דבר תורה. אם כך שמעת דבגוונא שהיא נטמאת בספק טומאה שהיא מן התורה הוא דקאמר דהואיל דחמירא היא שורפין אותה אפי' כשהיא בספק:

א"ל אין. הכי הוא דשמעינא אבל אנא פתר לה אפי' שנטמאת במדור של גוים שהיא טומאה מדבריהן כדתנינן בפ' בתרא דאהלות דחכמים גזרו טומאה על מדורות העכו"ם מפני שקוברין שם את הנפלים:

מה אית לך. והיכי שמעינן מהתם דאף לענין ששורפין את התרומה עליה הוא דאמרו:

דתני. כך שנינו בתוספתא שם דפלוגתא היא לת"ק מדור של עכו"ם תולין עליה את התרומה ולר' יוסי בר' יהודה שורפין:

בשאר ימות השנה. אפי' בשאר ימות השנה:

והא תני וכו'. כך הוא בפסחים. הא תני בתוספתא שהובאה לעיל שורפין אותה ע"ש עם חשיכה ולדידך וישרוף בשחרית אלא ודאי משום חמץ הוא דאמר הכי לפי שאין לה אוכלין ולפיכך כל היכי דמצי לשהוייה משהי לה:

תיפתר בשנתעצל. בשחרית ולא שרף והא קמ"ל דההיא שעתא דבעי לשורפה שורף אותה עם הטמאה ולא חייש למידי:

תדע לך שהוא כן דתני טמאה לא בשנתעצל ולא שרף. כצ"ל וכך הוא בפסחים דהא תני טמאה שורף עם חשיכה ולמה לא שרף אותה בשחרית דהיא ודאי לשריפה עומדת אלא על כרחך בשנתעצל ולא שרף מיירי:

תיפתר וכו'. כלומר דלא מצית לדייק מהתם מידי מדלא שרף הטמאה בשחרית דתיפתר שנטמאת באותה שעה קודם חשיכה וכהאי דר' יוסי בר' בון דלעיל ולית ש"מ כלום:

ר' יהושע ור"ש שניהן אמרו דבר אחד. ר' שמעון הוא ר"ש דבכורות דמייתי ליה לקמן דקאמר התם בפ"ה גבי בכור שאחזו דם יקיז לו דם אף על פי שהוא עושה בו מום וקס"ד דטעמיה משום דאי שביק ליה הכי מיית הלכך אינו עובר כלום אע"פ שהוא עושה בו מום בידים והיינו דר' יהושע דהכא דהואיל ובלאו הכי תלך התרומה לאיבוד ותיטמא מותר לטמאותה בידים:

א"ר אילא. דלא היא אלא ר"ש דבכורות ור' יהושע דתרומות לא הדין מודי לדין וכו'. דר"ש אינו מודה לר' יהושע דהתם טעמיה משום דדבר שאינו מתכוין הוא שהרי אין מתכוין לעשות בו מום אלא אע"פ שנעשה המום ממילא קאמר דיקיז אבל הכא דמטמא בידים לא וכן ר' יהושע אינו מודה לר"ש דהכא ודאי הוא שתטמא התרומה ותלך לאיבוד אבל התם מי יימר דמיית ליה:

ר"ז קאמר דמסתברא הוא דר"ש שפיר מודה הוא לר' יהושע דמה התם דספק הוא אי מיית או לא מתיר ר"ש להקיז אע"פ שהוא עושה בו מום הכא דודאי תיטמא ותלך לאיבוד לכ"ש אבל ר' יהושע אינו מודה לר"ש דשאני הכא דודאי הוא שתלך לאיבוד:

על דעתך דתימר ר' שמעון יודי לר' יהושע. משום דבמקום שברור הוא שתלך לאיבוד מותר לטמאותה בידים א"כ קשיא הא דתנינן מודין ר"א ור' יהושע בטהורה וטמאה בערב פסח ששורפין זו לעצמה וזו לעצמה ור"ש גופיה הוא דקתני לה בתוספתא כמו שהבאתי לעיל ואמאי זו לעצמה וזו לעצמה וישרפו שתיהן כאחת דהא הך תרומה טהורה תלך ג"כ לאיבוד שהרי אין לה אוכלין עכשיו שנתחמצה ולמה לא יטמא אותה בידים במה שישרוף אותה עם הטמאה ולדידך כל כה"ג לכ"ע אינו מוזהר עליה מלטמאה:

א"ל שאני תמן. שהרי טהורה היא דבר תורה ותרומה בעינה היא וכלומר שבזמן ששורפה שהוא בתחילת שש עדיין ראויה היא לאכלה מן התורה כשאר תרומה טהורה ואתה הוא שגזרת לשורפה דחכמים הן שגזרו לשרוף החמץ שעה אחת קודם חצות שלא יבואו לאכלו והלכך מכיון דמן התורה עדיין תרומה טהורה וראויה היא אסור לטמאותה בידים ולשורפה עם הטמאה:

ופריך בכל מקום לא נפסלה בהיסח הדעת. דכיון דחכמים גזרו שלא יאכל שעה זו קודם חצות כבר הסיח דעתו ממנה ואינו משמרה וא"כ מ"מ נפסלה מן התורה דהא לא כן א"ר יוחנן היסח הדעת שהוא פוסל דבר תורה הוא ומעתה חבית שנייה כר"מ תורה כלומר מתני' דהכא דאוקימנא כר"מ אליבא דר' יהושע דהתם הרי מן התורה אסור לטמאות התרומה ואעפ"כ הואיל והולכת לאיבוד שרי לטמויה ביד וכן אחיזת דם בבכור לר' שמעון דמתיר להקיז הרי ג"כ תורה שהרי מן התורה אסור להטיל מום בבכור ואעפ"כ התירו וה"נ גבי תרומה טהורה בע"פ אמאי לא ישרפו שתיהן כאחת והא דאמרת משום דמיהת תרומה טהורה בעינה היא מן התורה ולא דמי להני דעכ"פ ילכו לאיבוד הא ג"כ התם נפסלה מחמת היסח הדעת שפסולה מן התורה היא לר' יוחנן:

א"ל. הא ל"ק דמיירי שהוא משמרה שלא תגע בטהרות אחרות. וכלומר דהא טעמיה דר' יוחנן דקאמר היסח הדעת פוסל מן התורה משום דשמא נגע הדבר באיזה טומאה ולאו אדעתיה והכא אע"פ שהסיח דעתו ממנה מפני שאינו יכול לאכלה משמרה הוא שלא תגע בטהרות אחרות כלומר שלא תתערב באחרות שראויין לו לאכול וכיון שכן ממילא נשמרת היא שלא יגע בה דבר המטמאה מן התורה ואכתי בחזקת טהורה היא ובעינה ואין לטמאותה ביד לשורפה עם הטמאה:

התיב ר' יצחק בריה דר' חייא ברובה. כצ"ל ובפסחים יש ג"כ טעות בספרי הדפוס שכתוב כתובה וצ"ל ברובה והוא הנקרא בכל מקום ר"ח רובה או ברובה:

הגע עצמך שהיא נתונה ע"ג גחלים. לשורפה וכבר אינו משמרה אם אכתי אסור ליתן בצדה הטמאה ולשרוף שתיהן כאחת וא"ל לכשיתננה כלומר דלא איירינן בכה"ג אם כבר נתנה ע"ג גחלים אלא דאנן קאמרינן דלכתחילה לא יתן שתיהן כאחת ולשורפן:

אתון אמרין יודי רבי שמעון לר' יהושע. כצ"ל וכך הוא בפסחים כלומר דמקשי ליה בהא דאמרו לעיל דר"ש דבכורות הוא מודה לר' יהושע דהכא משום דודאי תלך לאיבוד הא אפי' ר' יהושע לית הוא ר' יהושע כלומר אדמדייקת אליבא דר' שמעון דבכורות אי כרבי יהושע הוא או לא וקאמרת דאין תימר דמודה הוא לרבי יהושע קשיא הא דתנינן מודין ר"א ורבי יהושע וכו' כדלעיל ואמאי לא דייקת דר' יהושע אדרבי יהושע גופיה דהא קשיא דידיה אדידיה דהכא קאמר דמכיון שבודאי תלך לאיבוד מותר לטמאותה בידים והתם קאמר דשורפין זו לעצמה וזו לעצמה ואע"פ שסוף סוף תלך לאיבוד ולמה לך לאהדורי לר"ש אליבא דר' יהושע שפיר טפי הוה לך למירמי דר' יהושע אדר' יהושע גופיה:

א"ל. דר' יהושע אדר"י לא הוה מצינן למירמי אהדדי דתנאין אינון דפליגי אליבא דר' יהושע:

תמן. כלומר בתרומות ואיידי דגריס בפסחים תמן מייתי הכא כן דבמתני' דהכא דר"מ אליבא דר' יהושע היא כדאוקימנא דחבית שניה כר"מ ואיהו ס"ל דהתם נמי שורפין הטהורה עם הטמאה והכי ס"ל גם אליבא דר' יהושע ברם הכא והיינו בפסחים דקאמר מודין ר"א ור' יהושע וכו' ר"ש אליבא דר' יהושע היא כדקתני בתוספתא דלעיל והלכך דר' יהושע אדר' יהושע ל"ק אבל לר"ש שפיר דייקינן אי אמרינן דמודה הוא לר"ש דהכא כדפרכינן לעיל ושנינן:

תמן תנינן. בפ"ה דבכורות:

וחכ"א יקיז ובלבד שלא יעשה בו מום. כצ"ל:

אתיא דר' יודה כרבן גמליאל. כצ"ל וכך הוא בפסחים דר' יהודה דס"ל דאין מקיזין לו ואע"ג דאזיל לאיבוד דמית לא יקלקלנו ולא יתקננו כר"ג בחבית שנולד לה ספק טומאה דמתני' דלעיל דאמר אל יחדש בה דבר ודרבנן דאמרי יקיז ובלבד שלא יעשה בו מום דאסרי לקלקלו ואם יכול לתקנו בלא מום מותר כר"א דאמר אם היתה במקום התורפה יניחנה במקום המוצנע דאסור לגרוס לה טומאה אלא מצניעה שלא תיטמא:

ודר"ש. דאמר יקיז דמותר לגרוס ואע"פ שעושה בו מום כר' יהושע דפסחים כדקאמר ר"ש בתוספתא אליביה דתלויה וטמאה שורפין שתיהן כאחת והאי דמיא לדינא דבכור דכמו דהתם ספק הוא אם ימות או לא ומותר לגרוס בו מום ובלבד שלא יתכוין להמום הכי נמי מותר לגרוס טומאה לספק טמאה וג"כ אינו מכוין לטמאותה אלא ממילא תיטמא כשתשרף עם הטמאה:

ותני. והא דתני בברייתא בשם ר"ש דס"ל יקיז ואע"פ שהוא מתכוין לעשות בו מום ואתייא האי ברייתא כר' יהושע אחרייה וזהו כר' יהושע דמתני' דהכא דאף מתכוין הוא ומטמאה ביד הואיל ובלאו הכי הולכת לאיבוד וקרי ליה ר' יהושע אחרייה משום דתרי תנאי ואליבא דר' יהושע כדאמר לעיל דהאי דהכא כר"מ בשם רבי יהושע והאי תנא דברייתא אליבא דר"ש ס"ל כר"מ אליבא דר' יהושע דכל היכא דהולכת לאיבוד מותר לטמאותה ביד ותנא דמתני' אליבא דר"ש כתנא דתוספתא דפסחים אליבא דר"ש:

לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים. והאי קרא דריש ליה אבכור דכתיב רק הדם לא תאכלו על הארץ תשפכנו כמים וכתיב בתריה לא תוכל לאכול בשעריך וגו' ובכורות בקרך וצאנך:

אלא לשפכם. ותוכל לאכלו אבל לא להקיז דמו בעוד שהוא חי:

והא כתיב. התם הדר לא תאכלנו וגו' ודרשינן להא בפסולי המוקדשין דכתיב שם אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל וגו' ובפסולי המוקדשין הכתוב מדבר והשתא מאי דרשת בהאי תשפכנו דכתיב בהו דלא מצית למעוטי להקזה כמו בבכור שהרי כבר נפסלו ואינו עובר על מומן:

אמר רבי חייה בר אבא. ההיא להכשר איתאמרת. ללמדנו איזה דם הוא מכשיר ואיזה אינו מכשיר דדרשינן תשפכנו כמים מה מים נשפכין ומכשירין אף דם הנשפך והוא דם חולין מכשיר את הזרעים פרט לדם קדשים שאינו מכשיר:

ושניהם. ר"ש וחכמים מקרא אחד דרשו:

בשעה שאינו לרצון. כגון זה שאחזו דם וכבעל מום הוא וחכמים דרשי כל מום דמשמע אפי' כבר כולו מומין אין אתה רשאי להטיל בו עוד מום:

כלי שתוכו טהור ואחוריו טמאין. כגון שנטמא במשקין כדתנן בפ' כ"ה דכלים כלי שנטמא אחוריו במשקין אחוריו טמאין תוכו ואוגנו ואזניו וידיו טהורין נטמא תוכו כולו טמא:

אין מטמאין בו דבר ממועט אפי' להציל בו דבר מרובה. כלומר שאם רוצה להציל תרומה בתוך אותו כלי ואפי' הוא דבר מרובה אין מצילין בתוכו מפני דגזרינן שמא תגע מהתרומה באחוריו ואף ע"פ שמה שתגע באחוריו דבר ממועט הוא אפילו הכי אין מטמאין דבר מועט ואפי' להציל ע"י כך דבר מרובה:

והתנינן תרד ותטמא ואל יטמאנה בידיו. ומשמע דוקא בידים הוא דלא יטמאנה דהטומאה אתיא להדיא אבל בכלי כל דהוא מציל הוא ואף על פי שאחוריו טמא הוא דלא גזרינן שמא תגע באחוריו:

תיפתר. להא דר' יוסי בר' חנינא בכה"ג כגון שיש כאן שני כלים לפניו אחד תוכו טהור ואחוריו טמאין וכגון על ידי משקין כדאמרן ואחד תוכו טמא ואחוריו טמאין. כצ"ל דלא משכחת לה להאי דכתוב בספרי הדפוס וטעות הוא דהא בהדיא תנינן נטמא תוכו כולו טמא וכלומר בכי הא הוא דקאמר ר' יוסי ב"ח שאל יציל אפי' באותו הכלי שתוכו טהור משום דגזור דילמא אתי לאחלופי ויטול את הכלי השני אשר לפניו והוא כולו טמא:

מה דו מתניתא בכלי אחד טמא. כלומר ומה דדייקת ממתני' דמשמע דדוקא בטומאה בידים ולהדיא הוא דלא יטמאנה בחד כלי מיירי ועלה הוא דקאמר דאם הכלי אחד טמא לא יקבל לתוכו התרומה כדי להציל החולין מפני שבידים הוא מטמאה והשתא דייקינן שפיר הא אם אין כלי טמא לפניו אלא כלי אחד שתוכו טהור אע"פ שאחוריו טמאין מציל לתוכו התרומה דבכה"ג מודה ר' יוסי ב"ח דהיכא דלא חיישינן לאחלופי מציל ואפי' בכלי שאחוריו טמאין ולא גזור שמא יגע באחוריו:

א"ר מנא. דלא בעינן לאוקמי להא דר' יוסי ב"ח בהאי שנויא דחיקא אלא תיפתר בבור טהור כלומר ריב"ח בעלמא קאי ולא אמתני' וכגון שנשברה חבית של תרומה ותחתיה בור טהור והוא רוצה להציל שלא תשפך מן החבית וירד לבור דבהא הוא דקאמר שאל יציל בכלי שאחוריו טמאין דמוטב שירד לבור שהרי מה שבבור הוא טהור וכשיציל בכלי שתוכו טהור ואחוריו טמאין איכא למיחש מיהת למה שתגע התרומה באחורי הכלי ואין מטמאין אפי' דבר מועט כדי להציל המרובה שלא ישפך אבל מה דמתני' שאני הוא דהא בבור טמא מיירי דשהתחתונה טמאה קתני ובכה"ג מודה ריב"ח דמציל אפי' בכלי שאחוריו טמאין ולא גזרינן מידי ואפי' תגע באחוריו לית לן בה דמוטב שתטמא דבר מועט ואל תטמא הכל:

והא תנינן. גבי חבית של שמן שנשפכה תרד ותבלע ואל יבלענה בידיו לטמאה ודייקינן דוקא בידים הוא דלא יטמאנה הא בכלי שתוכה טהור ואפי' אחוריו טמאין יקבל כדדייקינן ברישא והא הכא אין כאן תחתיה טומאה כ"א שילך לאיבוד ואפ"ה מציל ואפי' בכגון זה הכלי והדרא קושיא לדוכתה להא דריב"ח:

תיפתר שנתגלגלה. החבית לבית הפרס ונשפכה דבכה"ג שפיר דייקינן דבידים הוא דלא יטמא אבל בכלי תוכו טהור ואפי' אחוריו טמאין יקבל דמוטב שתטמא דבר מועט משתטמא הכל בתוך בית הפרס והא דר' יוסי בר חנינא כשאין תחתיה שום חשש טומאה מיירי כדאמרן:

על דעתיה דחברייא. השתא מהדר להא דלעיל ברישׁ הסוגיא דחברייא קאמרי דחבית הראשונה כר' יוסי ודלא כר"מ וחבית שניה כר"מ ודלא כר' יוסי ור' יוסי אמורא הקשה עליהם וכדפרישית הכל וקאמר הש"ס דעוד איכא בינייהו בפירושא דחבית במתני' דלחברייא דאוקי למתני' דלעיל והיא חבית ראשונה כר' יוסי דס"ל דאסור לטמאה בידים ואפי' כבר נולד לה ספק טומאה וחבית שניה והיא המתני' דהכא כר"מ דס"ל דמותר לטמאה בידים היכא דהולכת לאיבוד ולדידהו לית להו טעמא משום הפסד חולין כדמוכת מדקאמרי דלית ר' יוסי מודה בחבית שניה ואי חיישי לטעמא דהפסד חולין א"כ אף כר' יוסי מיתוקמא וכדאקשי להו ר' יוסי לחברייא לעיל דמדקאמר ר' יוסי אינה היא המדה ש"מ דמודה הוא בקדמייתא והיינו מתני' דהכא וכ"ת ע"כ מדה ומדה היא לא היא דשאני הכא דאיכא הפסד חולין וכדמשני לה לעיל ר' יוסי אליבא ר' יוסי התנא דפסחים ועל כרחך דלחבריא לית להו האי סברא אלא כל היכא דאזלא לאיבוד ס"ל דמטמאה בידים ולהכי מוקמי מתני' דהכא כר"מ ולא כר' יוסי ולפ"ז איכא בינייהו עוד להא דקאמר הכא דעל דעתיה דחברייא חבית הראשונה וחבית השניה כלומר פירושא דחבית גופה בראשונה היינו הך דחבית שניה והיא הרישא דמתני' דהכא דכמו דחבית ראשונה והיא המתני' דלעיל בסתם חבית קתני שנולד לה ספק טומאה ובין היא חבית של יין ובין חבית של שמן דמ"ש והיינו הך נמי בחבית שניה והיא רישא דמתני' דמוקמי אינהו כר"מ דוקא דג"כ בסתם חבית מיירי בין שהיא של יין ובין שהיא של שמן דהא לית להו טעמא דהפסד חולין וא"כ מאי שנא אם החבית היא של יין או של שמן הא לאו משום טעמא דהפסד חולין נגעו בה:

על דעתיה דר' יוסי חבית של יין וחבית של שמן. אבל לדעתיה דר' יוסי דאקשי להו לחבריא וס"ל דחבית שניה והיא מתני' דהכא כר' יוסי דפסחים נמי מיתוקמא ומשום דשאני הכא דאיכא הפסד חולין כדשני לעיל והשתא שפיר מחלקינן בין חבית של יין

וכן התחתונה של חולין טמאין של יין דבהא הוא דאמרינן דיטמא אותה ביד משום הפסד חולין אבל בחבית של שמן והחולין של שמן דליכא הפסד דהא חזיא להדלקה לא התירו לטמאות התרומה בידים א"כ רישא דמתני' דהכא בחבית של יין מיתוקמא וסיפא היא דמיירי בשל שמן כדקתני לה בהדיא:

גמ' **לא מסתברא אם היתה כבר טמאה**. כלומר דודאי מסתברא הוא שאם היתה אחת מהן כבר טמאה מקודם דלא בזו אמרו וימסרו להן אותה שכבר נטמאה וכן אם היתה שפחה כנענית אחת ביניהן ימסרו אותה להן כדי להציל כולן להנשים הכשרות מישראל: תני בתוספתא סוף פ"ז:

כגון שבע בן בכרי. כמו שייחדו לשבע בן בכרי:

והוא שיהא חייב מיתה כשבע בן בכרי. שכל המורד במלכות בית דוד חייב מיתה:

ור' יוחנן אמר אע"פ שאינו חייב וכו'. דכגון שבע בן בכרי דקתני שייחדו אותו כמו שייחדוהו אבל לא כשבע בן בכרי ממש:

תבעתיה מלכותא. למשפט חיוב מיתה:

אתון. אנשי חיל המלך והקיפו להמדינה ואמרו להן אם אין אתם נותנין אותו לנו נחריב את כל המדינה ועלה ריב"ל אצלו ופייסיה שיתרצה לגלות עצמו שלא יסתכנו כל בני המדינה עבורו ונתרצה ומסר אותו להן והיה אליהו זכור לטוב רגיל להתגלות לריב"ל ומאותו שעה לא נתגלה לו עד שהתענה כמה תעניות ולבסוף נתגלה וא"ל וכי למסורת אני נגלה ולפיכך לא נגליתי לך עד שהתענית כל כך:

ולא משנה עשיתי. שכך שנינו בתוספתא ואם ייחדו להן מותר והשיב לו וכי זו משנת החסידים והיה לך לסלק עצמך מענין זה:

איתציד בסיפספה. ניצוד במקום סכנה הרבה ומלשון האף תספה ופן תספה הוא ודומיהם שכל הניצוד לשם סוף נספה הוא:

יכרך המת בסדינו. כלומר שנתייאש הימנו ואין לו אלא להכין לעצמו תכריכי המת ושמע רשב"ל ואמר או אני אהרוג או אני נהרג אני אלך ואציל אותו בכח והלך ופייס לאותן הגזלנים והניחוהו ונתנו אותו לידו ואמר להן ותבאו עמי אצל הזקן שלנו והוא ר' יוחנן והוא יתפלל עליכם על אשר החזרתם אותו לי ובאו אצל ר' יוחנן ואמר להן מה שהייתם רוצים לעשות עמו כן יעשה להן ויבא עליהן הכל וכן הוה שלא הגיעו למקום אפיפסרוס עד שנהרגו כולן:

זנביה מלכותא. כך היה שמו של ראש הלסטים ומלך שלהן:

יליף ברייכון עביד לכון נסין. כלומר היה מהתל בהן ואמר מפני מה באתם הלא הבורא שלכם רגיל לעשות נסים לכם:

מעשיקין ביה. משהיו עוסקין ומדברין עמו נכנס חד סרקיי ישמעאלי טוען חרב אחד אצלו ואמר להם בחרב הזה קטל בר נצר שהיה ג"כ ראש ומלך הלסטים לאחיו של זה הזנביה ומתוך כך נטרד זה שהיה ירא לנפשו וע"י כן ניצול זעיר בר חיננא שהיה לו פנאי להמלט מידו:

איקפח בעלי קנייה. כך שמם של הלסטים שקפחו וגזלו את של ר' יוחנן ונכנס ר' יוחנן לבית המדרש והיה ר"ל שואל לו דבר הלכה ולא השיב וחזר ושאלו ולא השיב וא"ל מהו זה שאתה שרוי בצער כל כך והשיב לו כל האברין תלויין בלב והלב בכיס וא"ל ומהו כן וסיפר לו ואמר נגזלתי מאלו בעלי קנייה ולקחו כל ממוני:

חמו לי זויתה. הראני הדרך אשר הלכו מכאן והראה ורדף ר"ל אחריהם וכשראה אותם מרחוק התחיל לצעוק עליהם אם לא תחזירו אנקום נקמתי מכם והשיבו אם של רבי יוחנן הוא אשר לקחנו אם כן יקח החצי אשר נשיב לו ואמר להן ר"ל לא אלא בחייכון צריכים אתם להחזיר את הכל והחזירו הכל ולקח מהם:

חזירא. היה רועה חזירים וכשהיו יוצאים התלמידים מבית המדרש של רבי והוא ר' יהודה הנשיא היו מצחקים ומכים אותו ולבסוף נעשה מלך דיקליטיינוס המוזכר בכמה מקומות והיה רוצה להנקם ביהודים וירד לעיר פמייס שהיא רחוקה מטבריא מקום רבי ושלח כתבים ואמר אני רוצה דרבנן יהיו אצלי במוצאי שבת הזה ואמר להשליח שאל ימסור להן הכתבים עד ע"ש עם ביאת השמש כדי שלא יוכלו לקיים ציווי שלו וע"י כך יעליל עליהם לנקום מהן:

אנגיטריס. הוא שם של שד אחד מאותן השוכנים בבית המרחץ והיה רוצה רבי לנעור בו וא"ל ר"ש בר נחמני הנח לו רבי שלפעמים לאיזה נס הוא נתראה ושאל אותו השד ומה רבנן עבדין ומה אתם שרוים בצער וספרו לו המעשה והשיב להם תרחצו עצמיכם לכבוד שבת והאל הבורא יעשה עמכם נסים ובמוצאי שבת לקח אותם זה השד ונשאם והכניסם לשם בתוך העיר ואמרו לו להמלך הא רבנין באו ועומדים חוץ להפלטין ואמר לא יראון פני עד שירחצו עצמן מקודם והיה שם מרחץ וצוה להסיקו ז' ימים וז' לילות בכדי שלא יוכלו לסבול החום ונפק השד הזה ונצח וצינן את המרחץ לפניהם ורחצו ונכנסו ועמדו לפני המלך והשרים ואמר להן וכי בשביל שבוראכם עושה לכם נסים תמיד אתם מבזין את המלכות והשיבו לו דיקלוט חזירא היינו מבזים ודיקליטיאנוס מלכא לא בזינו והנה

אנחנו סרים למשמעתו ואמר להם ואפי' כן תזהרו עצמיכם לא לבזות ולהלבין לא בגוי קטן ולא בתלמיד קטן שמצוין הן להתגדל לאחר זמן:

פרק ט

הלכה א

מתני' **הזורע תרומה שוגג יופך**. יהפך את הזרע כדי שלא יצמח:
ומזיד יקיים. מפרש בגמ' דזהו הקנס שלו שתהא כל השדה תרומה:
ואם הביאה שליש. כבר שם תרומה עליה ובין שוגג ובין מזיד יקיים לפי שאסור לאבד את התרומה:
ובפשתן. שהעיקר הן הקיסמין אפי' אם היה מזיד ואפי' הביאה שליש יופך וזהו הקנס שלא יזרע ויתכוין ליהנות בהקיסמין:
מתני' **וחייבת**. אותה השדה של גידולי תרומה בלקט וכו' לפי שגידולי תרומה הן כחולין לכל דבר אלא שאסורין לזרים מדבריהם:
ועניי ישראל. שאסור להם לאכלן מוכרין את שלהן לכהנים וכו'. ומה שכתוב לעניים לכהנים לאו דוקא אלא כלומר לעניי כהנים או לשאר כהנים והדמים של עניי ישראל הן:
שמא ישכחו. עניי ישראל בעוד שהן לוקטין ויתנו לתוך פיהם:
א"ל ר"ע. א"כ דחיישת להא לא ילקטו אלא כהנים טהורים דכהן טמא אסור לאכול בתרומה אלא דלא חיישינן והלכה כר"ע:
גמ' **הפריש**. הבעה"ב עומרין שלו משדה אחרת שכבר הפריש מהן לשכחה ולפאה ונתחלפו לו עם אלו מהו וקאמר דאפי' כן הואיל ונתערבו בהן עניי ישראל ועניי כהנים מלקטין אותן:
מתני' **וחייבת במעשר**. וה"ה בתרומה כדקאמר בגמרא:
ובמעשר עני. אם היא שנת מעשר עני וכן במעשר שני אם היא שנת מעשר שני ואם הבעלים כהן הוא אוכלו בירושלים:
ועניי ישראל מוכרין וכו'. וכן הלוי מוכר מעשר ראשון שלו לכהנים:
החובט. לגידולי תרומה במקלות משובח הוא והדש אותן בבהמה כיצד יעשה אם אינה פרתו של כהן אסור להאכילה תרומה ואם זומם אותה שלא תאכל עובר בלא תחסום:
תולה כפיפות. סלין בצוארי בהמה שדש בה ונותן לתוכן חולין מאותו המין שדש הוא נמצא א"צ להיות זומם את הבהמה ולא מאכילה את התרומה דמשל חולין מאותו המין היא אוכלת:

גמ' **כן היא מתניתא חייבת בתרומה וכו'**. כלומר לאו דוקא במעשר קתני וה"ה בתרומה וכן במעשר שני ואם כהן הוא אוכלו בירושלים:

גמ' **לא מסתברא דלא חילופין**. וכי לא מסתברא הוא אלא בחילוף דבמזיד ליקנס ביה טפי מבשוגג ושוגג יקיים ומזיד יופך מיבעי ליה. ומשני דזהו הקנס שלו במזיד שיקיים ותיבטל שדהו על גב תרומה שכולה תהא תרומה:

מהו שיהא נאמן לומר מזיד הייתי. ויקיים:

אם בשהיו מכירין. ויודעין שזרע תרומה לא כל הימנו לומר מזיד הייתי עד שיוודע לנו בבירור ואם לאו שלא היו יודעין שזהו תרומה שזרע אלא מפיו והוא אומר מזיד הייתי נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר דמגו דבעי היה שותק והרי לא היו יודעין שתרומה היא:

זרע תרומת כרשינין. שהן מאכל בהמה וגזרו עליהן תרומה מדבריהם מפני שבני אדם אוכלין אותן ע"י הדחק וכן תרומת ת"ל במקום שגזרו על תרומות ומעשרות מדבריהם כגון ארץ עמון ומואב וכיוצא בהן מהו בגידוליהן ואע"ג דתנינן לקמן תרומת ח"ל גידוליהן חולין הכא אם זרע במזיד קא מיבעיא ליה מהו דליקנסיה:

א"ל גזירה היא. כל עצמן שאמרו גידולי תרומה תרומה גזירה היא מדבריהם אחת מי"ח דבר ואין גוזרין גזירה לגזירה שהתרומה גופה בהן אינה אלא גזירה מדבריהם:

הדא אמרה שהקדושה תלה עליה כשהוא מחובר. מדתנינן אם הביאה שליש יקיים ואפי' במזיד ש"מ מפני שקדושת תרומה חלה בעוד שמחובר לקרקע והגיע לעונת המעשרות ושוב אסור לאבד אותה ומדקתני אם הביאה שליש בדוקא הדא אמרה שאם הפריש תרומה מפירות שלא הביאו שליש לא קדשו מפני שלא הגיעו לעונת המעשרות:

ובמזיד יופך. גבי פשתן וקאמר דטעמא דקנסו בו שלא יתכוין לזרוע וליהנות בקיסמין:

תני. בתוספתא דטהרות פ"ח:

בזמן שהיא טמאה. אשת ע"ה משום נדה דזהירה היא שלא תגע אבל בזמן שהיא טהורה לא תטחון דמשום טומאת ע"ה אינה שומעת לה שהיא מחזקת עצמה יותר טהורה ממנה ואינה נזהרת מליגע:

וכדברי ר"ט. דמתני' דחייש דאגב דטרידי ישכחו ויתנו לתוך פיהם א"כ ה"ה הכא אפי' בזמן שהיא טמאה לא תטחון עמה שמא תשכח ותתן לתוך פיה ותטמא הכל במגעה:

כן היא מתניתא א"כ לא ילקטו אלא טהורים. אע"ג דהכי תנינן לה ה"ק דמתני' מדייקא למיתני א"כ לא ילקטו אלא טהורים ולא קתני כהנים טהורים משום דר"ע דמקשי לר"ט לאו דוקא בדינא דהאי מתני' מקשי ליה אלא אף בעלמא דלדידך דחיישת שמא ישכחו

וכו' מחמת הטרדה של הלקיטה א"כ לעולם אלו הנזהרין בטהרה לא ילקטו הטמאים שמא ישכחו וכו' ויטמאו את הכל ולא ילקטו אלא הטהורים:

ליטרא בצלים של מעשר ראשון שנטעה. תוספתא היא בפ"ח והתם לא גריס בצלים וגי' דהכא נוחה שכן דרך ליטע הבצלים לגידולין שיתוספו בהן:

והרי בה עשר ליטרין. מהגידולין שנתוספו הרי אלו חייבין במעשרות ואותו מעשר ראשון וכו'. ובתוספתא גריס ובמעשר ראשון שבה עושה אותה תרומת מעשר על מעשר ראשון שנטע ולפי גי' דהכא נמי ה"ק דמעשר הראשון של הגידולין יכול לעשות מהן לתרומת מעשר עליהן וכן על אותה ליטרא מעשר ראשון שנטע וקמ"ל דלא בטלה אותה ליטרא וצריך להפריש עליה תרומת מעשר ומאותן הגידולין יכול להפריש על הכל. וחוזר ופודה וכו' כלומר דגידולי מעשר ראשון וגידולי מעשר שני חולין הן כדתנן לקמן ומ"מ אותה הליטרא שנטע נשארה כמות שהיתה אם מעשר ראשון צריך להפריש עליה תרומת מעשר ואם מעשר שני צריך לפדותה כדתנן ופודה אותן בזמן זרען והלכך אחר שהפריש המעשרות מהגידולין חוזר ופודה את הליטרא מעשר שני שנטע:

החובט משובח. דקתני במתני' מן מי הוא משובח ומפרש מן הדש כלומר דלא תימא שיש כאן עוד תקנה אחרת והחובט משובח. ממנו קמ"ל דמשובח אדלקמיה קאי וכהאי דמפרשינן לעיל בפ"ד בהלכה ו' השוקל משובח משלשתן דבשלשתן קאמר:

תני. בתוספתא שם תולה לה כרשינין ואין צריך מאותו המין לפי שהכרשינין יפין לה מן הכל:

זאת אומרת. מדקאמר ר"ש שהן יפין לה ש"מ שאם עשה כן בדש בחולין אינו עובר עליו משום בל תחסום. א"נ דאמתני' קאי דש"מ דכשתולה כפיפה בצואר בהמה ונותן לתוכה מאותו המין אינו עובר משום בל תחסום אף בחולין ואע"פ שאינה אוכלת מהדיש בעצמו:

אית תניי תני בדיש שהוא מותר לך. אלאו דחסימה קאי דאשכחן דפליגי בה דתנינן בחדא ברייתא דדוקא בדיש שהוא מותר לך הוא דעובר בלא תחסום ולאפוקי אם דש בתרומה ומעשר וכגון שהקדים והפריש בעודה בשיבלין דאותו דיש אינו מותר לזרים אינו עובר משום בל תחסום ואית ברייתא דתני שאף בדיש שהוא אסור לך עובר משום בל תחסום:

א"ר בא בר ממל וכו'. הך דר' בא בר ממל אמתני' דריש פרק דלקמן איתמר כדגריס לה התם ומשום דמדייק לקמן עלה מהני תנאי דפליגי בדיש מייתיליה הכא דתנינן שם בצל של תרומה שנתנו לתוך עדשים של חולין או של חולין לתוך עדשים של תרומה אם שלם

מותר אם מחותך בנ"ט ומפרש לה ר' בא מתניתא משהוציאו עדשים מימיהם שכבר יצאו לחלוחית המים שבהן מחמת הבישול והעדשין צופרות אותו שלא יתן כלומר מעכבות את הבצל שלא יתן טעם בהן והלכך שלם מותר. צופרות מל' מי ירא וחרד ישוב ויצפור דגבי גדעון:

אבל אם נתנו. להבצל עד שלא הוציאו עדשין מימיהן לא בדא התירו מפני שכשעדיין יש בהן לחלוחית מימיהן נותן הבצל טעם בהן:

וכמה דאת אמר וכו'. כלומר וכמו דאמרינן בבצל של תרומה שנתון לתוך עדשים של חולין שעדשים צופרות אותו שלא יתן טעם בהן אם הוא שלם והעדשים הוציאו מימיהן ודכוותה נמי איפכא שאם הבצל של חולין ונתון לתוך עדשים של תרומה העדשים צופרות אותו שלא יבלע מהן ומותר בשלם וכדמפרש ואזיל היך עבידה בצלשל חולין וכו' ומשום דבצל דמתני' בשל תרומה איירי לפיכך קמ"ל דה"ה איפכא:

הדא דתימר. דבשלם מותר אם הוציאו העדשים מימיהם ביבש הבצל אבל בלח אסור בבצל לפי שהוא נותן טעם או בולע:

ובקפלוט. שהוא בולע יותר מהבצל וכן נותן טעם הרבה לעולם אסור:

העביר פטמתו. של הבצל כמחותך הוא ואסור בנ"ט וכן אם היו שנים או שלשה כמחותכין הן מפני שהן מתרככים זה בזה ונותנים טעם וכן בולעים הן:

הדא דתימר בשאין בקליפה החיצונה בנ"ט. כלומר דהא ודאי שלם דקאמר היינו אם הוא בקליפה החיצונה שלו דאם הסיר אותו כבר אינו שלם הוא ועוד דבלא קליפתו החיצונה נ"ט הוא לעולם והשתא קאמר דהא דתנינן שלם מותר בשאין בקליפה החיצונה בעצמה בנותן טעם לפי שלפעמים יש איזה טעם גם בקליפה החיצונה:

אבל אם יש לה. מהו אם קליפה החיצונה אוסרת כמו נתינת טעם של הבצל עצמו או דילמא מכיון שאין דרך ליתן הבצל בתבשיל עם קליפה החיצונה לא חל שם תרומה על קליפה זו כלל שהרי מסירין אותה ועיקר התרומה אינה אלא הבצל עצמו לאחר שמסירין הקליפה החיצונה:

איתתניי תני בדיש שהוא מותר לך. כלומר דפשיט להבעיא מהני ברייתא דמייתי לעיל כדלקמן דאיכא תנא דתני דדוקא דיש שהוא מותר לך הוא דעובר בלא תחסום:

מתניתא תמן דאמר אף בדיש שהוא אסור לך. ואיכא עוד ברייתא דס"ל דאף בדיש שהוא אסור עובר הוא:

דתנינן תולה כפיפות בצואר בהמה. כלומר ולהאי תנא מתני' מסייעא ליה דהא קתני תולה הכפיפה בצואר הבהמה ונותן לתוכה מאותו המין כדי שלא יצטרך לזוממה ויהא

עובר משום בל תחסום אלמא דאף בדיש שהוא אסור לך שהרי גידולי תרומה תרומה הן לאסור לזרים עובר נמי משום בל תחסום והשתא איפשטא נמי ממילא הבעיא דלעיל דהא לא משכחת לה דיש בתרומה אא"כ קרא לה שם בעודה בשבלים ואי איתא דאין שם תרומה חלה על קליפה החיצונה כלל כ"א על מה שהוא ראוי לאכילה א"כ אמאי קרי דיש אסור הא השבלים בעודן בקליפתן הח צונה הן וכ"ת נהי דקליפתן אין שם תרומה עליהן הא מ"מ שם תרומה חלה על הגרעינין שבהן ולהכי קרי ליה דיש אסור אכתי קשיא היאך יליף דבעלמא הוא עובר על דיש אסור ממתני' דילמא שאני מתני' דמן התורה דיש מותר הוא דגידולי תרומה תרומה אינו אלא מגזירת חכמים והלכך היה עובר עליו בלאו דחסימה אם לא יעשה תקנה דכפיפה אבל בעלמא לעולם אימא לך דבדיש אסור אינו עובר בלאו דחסימה אלא ע"כ דהכי הוא דיליף ממתני' מדקתני תולה וכו' ולא מאכילה אותה תרומה ואמאי צריך לתקנה זו הרי יכול להאכילה להקש מהשיבלים דהא לפי הס"ד אין שם תרומה חלה על קליפה החיצונה ואע"ג דכאן כבר היתה תרומה בשעה שזרעה והלכך מסתברא דכל הגידולין ממנה אסורין ואפי' הקש שבשבלים מ"מ כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון ואי לאו דמדאורייתא לא חלה תרומה על קליפה החיצונה לא היו חכמים מחמירין כל כך והשתא תרתי שמעינן מינה דלעולם הוא עובר אף בדיש שהוא אסור דהא השתא מיהת אסרו החכמים להגידולין ואפ"ה צריך תיקון ושמעינן נמי דשם תרומה חלה גם על קליפה חיצונה מדאינו מאכילה להקש של השבלים ואיפשטא הבעיא דבצל:

בדישו. איידי דאיירי בענינא דחסימה מייתי הא ומילתא באנפי נפשה היא דפליגי תנאי בחסימה דת"ק דריש בדישו דוקא ולא בדורכו אם דרך ענבים ע"י הבהמה אינו עובר בלאו דחסימה וגזירת הכתוב הוא ר"א בן יעקב אומר אף בדורכו שלא דיבר הכתוב אלא בהוה דדרך הדיש ע"י הבהמה וה"ה בשאר כל הדברים אם עושה המלאכה ע"י בהמה:

מיבדקוניה. דרך בדיקה שהיה רוצה לבדקו בשאלה זו:

חסם מבחוץ. למקום הדיש והכניס אותה להדיש כשהיא חסומה מהו אם בדישו דוקא קאמר רחמנא דמשמע בשעה שהוא עוסק בדיש לא תחסום אבל אם חסם מקודם לא:

א"ל בבואכם אל אהל מועד. כתיב גבי אזהרת שתויי יין ושכר אל תשת וגו' בבואכם וגו' וכי נימא נמי דאחר שבא אל אהל מועד אסור לו לשתות יין בתמיה אלא האי בבואכם כמאן דכתיב מבואכם הוא כלומר מחמת שאתם צריכין לבא אל אהל מועד אל תשתו יין מקודם שתבואו וה"נ האי בדישו כמו מדישו הוא דמחמת שהוא עוסק בדיש לא תחסום אותו אף מקודם שבא לשם שלא יהא חסום בדיש:

ר' זעירא אמר. מגופיה דקרא שמעינן דכתיב בדישו בדיש מבעיא ליה אלא ה"ק לא תדוש בשור חסום כלומר לא תחסום אותו שיהא כך בדישו:

הלכה ב

מתני' **גידולי תרומה תרומה**. גזירת חכמים היא שגזרו משום תרומה טמאה ביד כהן שמא ישהנה אצלו עד שיזרענה כדי שתצא לחולין וימכרנה בדמים יקרים ודילמא אדהכי אתי בה לידי תקלה שיאכלנה לפיכך אמרו גידולי תרומה תרומה לענין שתהא אסורה לזרים אבל לשאר כל דברים הרי הן חולין כדאמרינן לעיל ריש פ"ו:

וגידולי גידולין. אם חזר וזרע את הגידולין אותן הגידולין היוצאין מהן חולין הן ומותרין לזרים דכולי האי לא גזרינן:

אבל הטבל. שזרעו וכן אינך דקחשיב להו גידוליהן חולין ומפרש בגמ' מפני שהטבל רובו חולין דהא דאמרינן בטבל דלא בטיל מפני שדבר שיש לו מתירין הוא שהרי יכול הוא לתקנו וכיון שזרעו א"א לתקנו ודווקא בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפי' גידולי גידולין אסורין כדתנן לקמן והיינו עד שלש גרנות והרביעי מותר כדאמרינן לקמן בגמרא:

ומעשר ראשון. ג"כ רובו חולין:

וספיחי שביעית. שזרען אחר שביעית לא גזרו עליהן לפי שאינן מצויין כל כך מאלו העולין בעצמן או מהזרע שנפל מקודם שביעית או מן העיקרין שנקצרו מקודם שכל אלו מכלל ספיחי שביעית הן ומן התורה מותרין באכילה אלא שחכמים הוא שגזרו עליהן כדאמרינן לעיל בפרק ט' דשביעית ועל הגידולין לא גזרו דלא שכיחי וכן תרומת ח"ל אינה מצויה בארץ:

והמדומע. לפי שרובו חולין:

והבכורים. לפי שאינן מצויין שאינן נוהגין אלא פ"א בשנה ודוקא אם זרען קודם שנכנסו לירושלים אבל אם זרען לאחר שנכנסו לירושלים גידוליהן אסורין הן:

גידולי הקדש ומעשר שני חולין. בגמ' קאמר דיש הפרש בין החדש לבין מעשר שני וכדמפרשינן לקמן והא דגידולי מעשר שני חולין דוקא אם זרעו קודם שהכניסו לירושלים אבל אם זרעו אחר שהכניסו לירושלים הגידולין מעשר שני:

ופודה אותן בזמן זרעם. שאע"פ שגידוליהן חולין מ"מ צריכין לכתחילה פדייה וכשהוא פודה אותן פודה כשער שהיה בשעת הזרע אלא אם לא פדאן אעפ"כ הגידולין חולין לכל דבר ובגמרא מפרש אם פודה את כל האוצר בדמיו או אם פודה הכל בדמי אותה סאה:

מתני' **מאה לגינה של תרומה**. אם זרע בגינה מאה ערוגות של תרומה ובצדה אחת של חולין ולא נודע איזה היא של חולין כולן מותרין דתלינן לקולא בכל אחת ואחת דשמא היא של חולין:

אבל בדבר שאין זרעו כלה אפי' מאה של חולין וכו' כולן אסורין. משום מדומע ולא שייך כאן להעלות באחד ומאה לפי שלא נתערבה התרומה בתוך החולין:

מתני' **הטבל גידוליו מותרין**. השתא מהדר התנא להא דתנינן לעיל גידולי טבל חולין וקאמר דוקא בדבר שזרעו כלה אבל דבר שאין זרעו כלה אפי' גידולי גידולין אסורין כשאר כל הטבל:

ר' יהודה אומר השום כשעורים. כלומר השום דבר שזרעו כלה הוא כמו השעורים ולפי שזרע השעורים ממהר להיות כלה ונאבד יותר משאר התבואות להכי נקט שעורים ואין הלכה כר' יהודה:

גמ' **ותני עלה**. בברייתא על אלו דתנן גידוליהן חולין וכן גידולי גידולין דתרומה בד"א בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה כגון הלוף והשום והבצלים כדתנן לקמן גבי טבל אפי' גידולי גידולין אסורין והאי ברייתא מייתי הש"ס לעיל בפ"ו דשביעית בהל"ג וכן בנדרים בפ"ו בהלכה ד' ואיידי דנקט התם בהאי לישנא ותני עלה נקט נמי הכא כן:

אבל הטבל וכו'. כדפרישית במתני':

פודה את כל האוצר בדמי אותה סאה. לאו לפרושי הא דקתני במתני' פודה אותן בזמן זרעם קאי דהאי בזמן זרען אין לפרש אלא על השער שהיה בזמן הזרע אלא דמילתא באנפי נפשה היא ור' יוחנן מפרש ענין הפדייה דהא דקאמר ופודה אותן היינו שפודה כל האוצר של הגדולין בדמי אותה סאה בלבד דקסבר דאותה הסאה הוא דחייבת בפדיון במעשר שני אם רוצה לאכלו חוץ לירושלים ובהקדש אם רוצה לפדותו לחולין אבל הגידולין אין חייבין בפדיון בפני עצמן ומפני שנתערבו העיקר עם הגידולין לפיכך פודה הוא את הכל בדמי אותה סאה:

הפרש. כלומר אע"ג דנקט התנא להקדש ומעשר שני בחדא בבא מ"מ הפרש ביניהן בין הקדש למעשר שני כדנקיט ואזיל:

נפדה בשער הזול. ביותר אלא שזהו החילוק בין דבר שזרעו כלה שהוא נפדה כשער הזול מאותו שעה שהוא עומד בו ולא בשער הזול של שעת הזרע שהרי כלה הוא אבל דבר שאין זרעו כלה הולכין אחר שער הראשון והיינו שער הזול שמשעת הזרע הקדש אבל בהקדש לעולם אין לו אלא מקומו ושעתו כדתנן בספ"ה דערכין אלא שזהו החילוק

בהקדש בין דבר שזרעו כלה או לא. וכצ"ל אבל דבר שאין זרעו כלה פודה את כל האוצר בדמי אותה סאה שזרע ודבר שזרעו כלה פודה את כל האוצר:

גמ' **זאת אומרת**. מדמקלינן בספק ואפי' במאה של תרומה ואחת של חולין ש"מ דה"ה אם היו לפניו מאה סאה העולות מתוך מאה סאה כגון שכל אחת מהן נפלה לתוך מאה סאה חולין שכל אחת עולה באחד ומאה והסאה שעלתה נחשבת היא לתרומה ואם היו לפניו מאה סאה כגון אלו ואחת של חולין ונתחלפו לו שאינו ידוע איזו היא של חולין מותרות הן דתולין להקל בכל אחת ואחת דהיא אותה של חולין:

תמן א"ר יוחנן. כלומר וכן לענין הא דא"ר יוחנן לעיל בפ"ה בהלכה ה' סאה תרומה שעלתה מתוך מאה חולין שנפלה לתוכן והעלוה ואם אח"כ חזרה ונפלה לתוך חולין הדין הוא שהחולין כל שהן מבטלין אותה דאין אותה הסאה אלא ספק תרומה והשתא ה"ה הכא במאה לגינה של תרומה ואחת של חולין וליקט אחת מהן ונפלה לתוך חולין כל שהן מבטלין אותה ומותרין דדמיא ממש להא דר' יוחנן:

כמו דר' יוחנן אמר תמן. כלומר אלא הא דקא מיבעיא לן כמו דאמר תמן בפ"ה בהלכה ט' גבי הא דתנינן סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה וטחנן והותירו כשם שהותירו החולין כך הותירה התרומה ואסור ואם ידוע שהחטין של חולין יפות הן משל תרומה מותר ומייתי התם הברייתא דתני אף טוחן הוא לכתחילה ומתיר והכא נקט לה בשם ר' יוחנן משום דלדידיה דמיקל הוא בהא דלעיל מסתמא ס"ל נמי להקל כהך ברייתא דמקלינן בדמוע והשתא בעו אי נימא אף הכא כן דאפי' לכתחילה לוקט אחת מהן ומערבה בחולין אחרים:

תמן. והדר פשיט לה דלא דמי דתמן מזה ומזה עלו בידו כלומר כשטוחנן ביחד א"כ ממילא מתערבין מהן מתרומה ומהחולין והחטין של חולין יפות הן משל תרומה ומתרבה הקמח של חולין ואותה של תרומה פיחתה ונמצא שעכשיו התרומה עולה באחד ומאה ומותרין החולין. ברם הכא כל הטבל עלה בידו. כלומר כל האיסור עלה בידו ואיידי דנקט האי לישנא לעיל ריש פ"ד כל הטבל עלה בידו נקט נמי הכא בהאי לישנא כלומר דחיישינן שמא מהתרומה הוא שליקט אותה דאע"ג דתנינן כולן מותרין היינו דוקא בפני עצמן תלינן להקל ולומר דאותה היא של חולין אבל לענין לערב לכתחילה עם חולין אחרין חוששין אנו שמא משל תרומה היא והוי מדומע אם החולין פחות ממאה הן:

בשלקט מאחת. והא דמחמרינן לערב לכתחילה עם חולין אחרים היינו דוקא בשליקט מאחת מהן אבל אם ליקט משתיהן וכלומר שליקט הכל של תרומה ואותה של חולין

ואח"כ נתערבו אמרינן מזה ומזה עלו בידו ומערב אחת מהן עם חולין אחרים ואינו חושש דבכל אחת יש בה חולין ואינו מדמע אפי' בפחות ממאה חולין:

גמ' **עד היכן**. אסורין הגדולי גידולין:

עד שלש גרנות אסורות. כלומר עד גידולין השלישים שהוא עושה מהן גרנות והיינו עד ועד בכלל כדמפרש ואזיל דעד גורן הרביעית הוא אסור והרביעית היא שמותרת דכיון שזרען ג"פ כבר נתבטל האיסור וגידולין הרביעים מותרין:

בתרומה עד כמה. דאמרינן לעיל בדבר שאין זרעו כלה אף בתרומה גידולי גידולין אסורין ועד כמה:

עשו גורן הרביעית. של טבל בדבר שאין זרעו כלה כגורן הראשונה של תרומה בדבר שזרעו כלה כלומר דכמו דמצינו דתרומה חמורה מטבל בדבר שזרעו כלה דגידולי תרומה תרומה וגידולי טבל חולין וא"כ מה גורן הראשונה בדבר שזרעו כלה בתרומה אסור ובטבל מותר אף גורן הרביעי בדבר שאין זרעו כלה בתרומה אסור ובטבל מותר דלעולם חמירא תרומה מטבל לענין הגידולין:

מה אית לך. סתם דבר שזרעו כלה דקתני במתני' וקאמר כגון הכלובסין ממיני ירקות לעיל בכלאים:

השום עד כשעורים. דקא"ר יהודה וכך היתה הנוסחא שלהן במתני' עד כשעורים ומפרש לה אם גדול הוא כשיעור שעורה ועלה קאמר ר' אבהו בשם ר' יוסי ב"ח דאם גדול כשעורה בדוקא קאמר דאז מדמי ליה לדבר שזרעו כלה אבל מיכן ואילך שהוא גדול ביותר לא אלא דומה הוא לדבר שאין זרעו כלה לפי שכשהוא מתגדל אין הזרע ממנו כלה ור' יוסי בר' בון בשם ר' יוסי ב"ח קאמר דכך קיבל ממנו אליבא דר' יהודה דהשום עד כשעורים לכל דבר כלומר לעולם ואפי' כשהוא מתגדל סבירא ליה דזרעו כלה:

הלכה ג

מתני' **המנכש עם הנכרי בחסיות**. מנכש תולש עשבים הרעים כדי שיגדלו הירקות יפה ודרך לעשות זה ביותר בדבר החריף כגון השום והבצלים והלוף והכרתי והן נקראין חסיות:

אע"פ שפירותיו. של נכרי טבל וכשזרען טבל היה וכמ"ד אין קנין לנכרי בא"י כלל להפקיע מהמעשרות אפ"ה אוכל מהן עראי דאף דגידולי טבל בדבר שאין זרעו כלה כגון אלו אסור מ"מ באכילת עראי לא גזרו בפירותיו של נכרי:

שתילי תרומה. כגון שתילי הכרוב והתרדין שנטמאו וחזר ושתלן טהרו מלטמא דכיון דשתלן בקרקע נתבטלו מתורת אוכל ובכי הא לא גזרו דילמא משהי תרומה טמאה גביה

כדי לשתלה ולטהרה כדגזרו לעיל גבי גידולי תרומה משום דבשביל האי רווח פורתא לא משהי לה דלא נעשית חולין ואפי' לכהן אסור באכילה כדקתני ואסורין מלאכול אף לכהנים הואיל והיו טמאים מקודם כבר נדחו:

עד שיגום את האוכל. שיתתוך מה שראוי לאכול ומה שיתגדל אח"כ מותר:

עד שיגום וישנה. שצריך לחתוך גם מה שגדלו בפעם שנייה ומה שיגדל אח"כ הוא שמותר באכילה והלכה כרבי יהודה:

גמ' **דר' שמעון היא**. כלומר הא דקתני פירותיו של נכרי טבל אפי' כר"ש היא דאתיא דס"ל לעיל בפ"ה דדמאי בהלכה ט' דיש קנין לעכו"ם בא"י להפקיע ממעשרות והיינו דפריך עלה ואם כר"ש א"כ למה לי עראי אפילו אכילת קבע יכול הוא לאכול דהא לר"ש פירותיו של נכרי פטורין הן ממעשרות:

אלא. כלומר דמשני דר' יוחנן אליבא דר"ש לשיטתיה הוא דאזיל בגין דא"ר ירמיה בשם ר' יוחנן לעיל בדמאי בפ"ג בסוף הלכה ד' דאע"ג דקסבר ר"ש יש קנין לעכו"ם לפטור מן המעשרות מודה הוא בלוקח טבל ממורח מן הנכרי שהוא מפריש מעשרותיו מהלכה דלדידיה מירוח הנכרי אינו פוטר אלא מדברי תורה אבל מהלכה מדברי חכמים צריך לעשרן לפום כן צריכינן למימר דהכא אף כדר"ש היא דאתיא דבנכרי שזרע הטבל שלו לא אסרו חכמים באכילת עראי מגידולין שלו:

המנכש עם הכותי. קודם שגזרו עליהן שיהו כנכרים:

מותר. לאכול מהן עראי אם היו מפירות דמאי הא בפירות ודאי שאינו מעושר לא:

למה. מותר בדמאי מפני שהדמאי בטל כשהוא זרעו ומחובר הוא לקרקע:

ואין גידולי איסור מעלין אותו. כלומר אע"פ שהגידולין מכח איסור דמאי באו אין מעלין אותו לאסור מאחר שבטל במחובר לקרקע דבדמאי הקילו:

שתילי תרומה שנטמאת. הדין הוא כך שתלן ועושה אותן תרומה. כלומר אם בעודן חולין נטמאו ושתלן יכול לעשות אותן תרומה שכיון ששתלן טהרו מטומאתן וכשקרא עליהן שם תרומה לא נטמאו והלכך מותרין באכילה לכהנים אבל אם היו תרומה מעיקרא ונטמאו ואח"כ שתלן אע"פ שטהרו מטומאתן מ"מ אסורין הן באכילה לפי שכבר נדחו מעיקרא כשהיתה תרומה ונטמאת:

מים שנטמאו משיקן. במקוה שזהו זריעתן להעלותן מטומאה דהשקה זו במי טהרה כזריעה היא ואח"כ יכול לעשות אותן מי חג לניסוך המים אם אין כאן מים אחרים כגון בשבת שבתוך החג שהיו ממלאין בע"ש מן השילוח כדתנן בספ"ד. דסוכה ומניחה בחבית שאינה מקודשת ואם נטמאו והשיקן קודם שקידשן לשם מי חג יכול לעשותן

למי חג אבל אם כבר מקודש לשם מי חג ונטמאו והשיקן כבר נדחו ואינן ראויין משום דקיי"ל אין זריעה להקדש משום מעלה וכן נמי אין זריעה לתרומה לענין היתר אכילה ואע"ג דלענין טהרה טהרו מטומאתן וה"ט דשתילי תרומה דלעיל:

סוחטן ועושה אותן תרומה. דהמשקין שבתוכן לא נטמאו דמיפקד פקידי ואינן חיבור להאוכל:

ואם היוי תרומה מעיקרן. ואח"כ נטמאו כבר נדחו ושוב אין ראויין לאכילה:

ר' זעירא ור' יסא בשם ר' אלעזר סוחטן וכו'. כלומר אף בתרומה מעיקרא ואח"כ נטמאו יש תקנה שסוחטן פחות פחות מכביצה עד שלא יהו מקבלין טומאה ואז יינו כשר אף לנסכים:

אמרין. בבית המדרש דר"ש בן לקיש פליג על הא דר' יוחנן והם אמרו סתם ושואל הש"ס מה פליג אם בין לקולא ברישא תאנים וענבים שנטמאו סוחטן ואח"כ עושה אותן תרומה ובין לחומרא בסיפא אם היו תרומה מעיקרא פליג הוא או לא פליג אלא על גוונא דרישא דלקולא:

אין תימר לקולא ניחא. אם תפרש דעל רישא דלקולא הוא דפליג ניחא דלא קשיא מידי דסבר ר"ל דלא מהני במה שסוחטן דלדידיה משקין מיבלע בליעי ומחוברין הן להאוכל וכיון שנטמאו נטמא גם המשקין שבתוכן:

אין תימר לחומרא. אבל אם נאמר דעל גוונא דסיפא דלחומרא היא דאם היו תרומה מעיקרא כבר נדחו ועלה הוא דפליג ר"ל וס"ל דאף בתרומה מעיקרא ונטמאו מהני בשסחטן הוה קשיא עליה המתני' דהא תנינן בשתילי תרומה שנטמאו ושתלן דאסורין מלאכול עד שיגום את האוכל אלמא אמרינן כבר נדחו:

ר' אבהו בשם ר' יוחנן. על הא דקתני ר' יהודה אומר עד שיגום וישנה ומפרש כיני מתניתא דמה הוא דיגום העלין שצמחו ועד שיגום בעלין וישנה בעלין השניים ואח"כ מה שיצא מהן האוכל מותר באכילה:

פרק י

הלכה א

מתני' **בצל שנתנו לתוך עדשים**. בצל של חולין שנתנו לתוך עדשים. של תרומה אחר שנתבשלו:

אם שלם מותר. לפי שכשהוא שלם אינו בולע ודוקא כשהוא יבש כדקאמר בגמ' ודוקא אם הוא בקליפתו החיצונה דאז אינו בולע:

אם חיתכו. שיעורו בנותן טעם ואם בשלו עם העדשים בין שלם בין מחותך משערין אותו. בנ"ט ובין שהבצל חולין והעדשים תרומה הבצל הוא נאסר לזרים בנותן טעם ובין שהבצל תרומה והעדשים חולין נאסרין העדשים בנ"ט:

ושאר כל התבשיל. בין שנתבשל הבצל עם התבשיל ובין שנתנו לתוכו אחר שנתבשל בין שלם בין מחותך שיעורו בנ"ט ובגמרא מפרש לטעמא דעדשים מפני שהן צופרות שמעכבות ומונעות מליתן טעם אחר שכבר נתבשלו ויצאו מימיהן וכן אין מקבלין טעם מהבצל אחר שנתבשלו אם הוא שלם ויבש:

מתיר בצחנה. הוא תבשיל של מיני דגים קטנים ומטוגן בשמן שאינו נותן בצל שלם לתוכן אלא כדי ליטול את הזוהמא ולא כדי ליתן בו טעם. וי"מ צחנה הוא דבר סרוח מלשון ותטל צחנתו ובאשו ודרך הבצל כשמבשלין אותו עם דבר סרוח מסיר הוא זוהמתו ומתקנו מריחו אבל אין נותן בו טעם ואין הלכה כר' יהודה:

מתני' **תפוח**. של תרומה שריסקו ונתן לתוך העיסה והחמיצה ה"ז אסורה לזרים דהוי מדומע דקיי"ל כל המחמץ והמתבל אוסר בכל שהוא:

שעורים של תרומה שנפלו לתוך הבור של מים אע"פ שהבאישו מימיו. מחמת השעוריס מותר דנטל"פ אינו אוסר בכ"מ:

גמ' **מתניתא בשהוציאו עדשים מימיהן**. שכבר נתבשלו ויצא לחלוחית מים שלהן ואח"כ נתן הבצל לתוכן לפי שעדשים צופדות או צופרות כדגריס בפ' דלעיל בהלכה ג' כלומר שמעכבות ומונעות את הבצל שלא יבלע טעם מהן. צופרות מל' ישוב ויצפור:

וכמה דאמר וכו'. בעיא היא דקאמר שלא יבלע אלמא דבבצל של חולין עסקינן שנתנו לתוך עדשים של תרומה ולפיכך קאמר שהעדשים לאחר שנתבשלו מעכבות את הבצל שלא יבלע מהן ומותר כשהוא שלם ואי נימא ודכוותה עדשים צופרות אותו שלא יתן כלומר אם אמרינן איפכא נמי הכי דאם הבצל של תרומה הוא ונתנו לתוך עדשים של חולין העדשים מעכבות את הבצל שלא יתן טעם בהן ומותרין העדשים:

מתני' בבצל של חולין וכו'. ופשיט לה דמתני' דוקא בבצל של חולין שנתנו לתוך עדשים תרומה איירי לפי שהעדשים מונעות את הבצל שלם שלא יבלע מהן אבל בבצל של תרומה שנתנו לתוך עדשים של חולין לא בדא התירו אפי' הבצל שלם וטעמא דס"ל שהבצל אינו בולע מהעדשים שכבר הוציאו מימיהן אבל מ"מ הוא נותן טעם בהן מאחר שהוא נתון בתוכן:

ביבש. והא דהתירו בשלם דוקא אם הבצל יבש וכו' כמפורש בפרק דלעיל שם דפשיט התם דאם יש בקליפה החיצונה כדי ליתן טעם אסור:

תמן תנינן. לקמן בריש פ"ב דמעשר שני דגים שנתבשלו עם הקפלוטות והן הכריתין פורו"ש בלע"ז השבח שהשביחו מחמת בישולן והן שוין יותר מחשבין לפי חשבון ופודה המעשר שני לפי מה שהשביח והשאר של חולין שהרי דגים של חולין השביחו גם כן מהקפלוטות וכל שהשביחו מחמת המעשר שני הרי הוא של מעשר שני:

מתני' דלא כר' יודה. דקס"ד דלר' יהודה אינן נותנין טעם לעולם בדגים דהא מתיר בבצל בצחנה וא"כ מתני' דמעשר שני דלא כר' יהודה דהכא:

רבכן דקסרין בעיין. הקשו על זה דלדידך נימא דהדא דאמר ר' יוחנן גבי נותני טעמים בריש פ"ו דנזיר כל האיסורין שנתבשלו עם היתר מין במינו ואי אפשר למיקם אטעמא משערין את האיסור כאלו הוא בצל או קפלוט ואם היה נותן טעם בההיתר באותו שיעור שהוא לפנינו אוסרו וא"כ הא נמי דלא כר' יודה וכי לית ליה לר' יודה נ"ט בבצל וקפלוט בתמיה אלא ודאי דלא קאמר כ"א בצחנה לפי שהן מינין שמעלין זוהמא הרבה ובהן הוא דאמר שאין הבצל אלא ליטול את הזוהמא:

מודה ר' יודה. מילתא באנפי נפשה היא דבבצל של הקדש דחמיר וכן בשל ע"ז דחמירא איסורה מודה הוא דלעולם אוסר הוא:

גמ' **תני**. בתוספתא פ"ח. ר' יוסי אומר אין חימוצו חימוץ:

מה פליגין במחמץ במימיו. ולהכי תני שריסקו והחמיץ במימיו שהן חמוצים אבל במחמץ בגופו מותר לדברי הכל דאין זה חימוץ וגרסי' להא לקמן ריש מס' חלה ובפרק כירה על המתני' אין נותנין ביצה בצד המיחם בשביל שתתגלגל ולא יפקיענה בסודרין ור' יוסי מתיר וקאמר עלה ר' יוסי כדעתיה כמה דהוא אמר תמן אין חימוצו חימוץ ברור כן הוא אמרהכא אין תבשילו תבשיל ברור ואיידי דקאמר שם תמן והכא גריס נמי הכא כן. כלומר דר' יוסי לשיטתיה כמו דאינו אוסר אלא בחימוץ ברור לענין תרומה כן לענין שבת אינו אוסר אלא בבישול ברור לאפוקי הך דביצה לאו בישול גמור הוא:

כל נותני טעם וכו'. תוספתא שם ומייתי להא לקמן בפ"ב דערלה וכן בפ"ה דע"ז אלא שבע"ז נשתבשה הגי' וכאן ובערלה היא הגי' נכונה בהיא דלקמן:

אמר רשב"ל מה פליגין וכו'. כלומר דר"ל סבר דלא פליג ר"מ בפוגם בתחלה אלא דוקא ביש כאן שבת בתחילה ואע"פ שהוא פוגם לבסוף בהא הוא דפליגי וס"ל לר"מ דאסור אבל אם השביח ולבסוף הוא דהשביח ומעיקרא היה פוגם מודה ר"מ דמותר דהכל הולך אחר בתחלה:

ר' יוחנן אמר לא שנייא וכו'. כלומר דאין חילוק בין שיש כאן שבח באיזה זמן אלא שאף שיש כאן ג"כ פגם ובין בתחילה ובין הוא בסוף וכן בכ"מ פליג ר"מ וס"ל נטל"פ אסור וכדלקמן:

תמן תנינן וכו'. משום דמייתי שם בהאי לישנא מייתי כאן נמי כן כדרך הש"ס הזה:

הדא מתני' מה היא. כלומר דהש"ס שואל דהאי מתני' דידן דפוגם מעיקרו הוא ואין כאן שבח כלל אם ר"מ מודה בזה דמותרין דמספקא לן אי ר' יוחנן לא פליג אדר"ל אליבא דר"מ אלא בפוגם בתחילה ולבסוף השביח דר"ל ס"ל אליבא דר"מ דמודה דמותר ור' יוחנן סבר דאף בהא פליג ר"מ דהואיל ויש כאן שבח לא איכפת לן בין אם הוא בתחילה או בסוף ואסור אבל היכא דאין כאן שבח כלל אלא פוגם הוא מתחילה וכיון אלו שעורים שנפלו לתוך הבור של מים אף ר' יוחנן ס"ל אליבא דר' מאיר דמותר או דילמא לר' יוחנן בכל מקום פליג ר"מ וס"ל דאסור ואפי' בפוגם מתחילה ועד סוף:

ר"י אמר במחלוקת. כלומר דפשיט לה דודאי כן הוא לר"י אליבא דר"מ דאפילו בפוגם מתחילה ועד סוף אסור הוא ולדידיה מתני' במחלוקת היא דלא אתיא כרבי מאיר אלא כרבי שמעון אבל לרשב"ל מתני' דברי הכל הוא דאפי' בפוגם בתחלה והשביח לבסוף ס"ל לר"ל אליבא דר"מ דמותר ומכ"ש בפוגם מתחלה ועד סוף:

ר' יוסי בר' בון. כלומר וכן פירש ר' יוסי בר' בון לשמועתא זו דלר' יוחנן בכל מקום פליג הוא ר"מ ומתני' מוקי לה במחלוקת ולרשב"ל מוקמינן לה כדברי הכל:

הלכה ב

מתני' **הרודה**. מן התנור פת חמה ונתנה על פי חבית יין של תרומה והפת כשהיא חמה קולטת מריח היין:

רבי מאיר אוסר ור' יהודה מתיר. בבבלי בפרק ח' דפסחים (דף עה) קאמר דכולי עלמא ריחא מילתא ובפת חמה וחבית סתומה או בפת צוננת וחבית פתוחה הוא דפליגי:

מפני שהשעורים שואבות. דרכן לשאוב וקולטות מלחלוחית של היין והלכה כר' יוסי:

מתני' **תנור שהסיקו בכמון של תרומה**. כמון הוא הנזכר בפסוק והפיץ קצח וכמן אישפילט"ה בלע"ז:

הפת מותרת. לזרים שאין נכנס הטעם כמון בפת אלא הריח וריחא לאו מילתא היא בכל איסורין שבתורה ואי משום דהוסק התנור בתרומה לאו כלום הוא דאין התרומה אסורה בהנאה:

גמ' **נתנו על פי מגופת החבית מהו**. כלומר אם היתה החבית מגופה ונתנו ע"פ המגופה מהו לר"מ:

יגיד עליו ריעו. תלמוד זה ממה ששנינו במקום אחר בדין דחבית כעין זה ומפרש ר' יוסי הייכא שנינו להאי מתני':

כהדא דתנינן תמן. בפ"ג דמכשירין דשנינו שם פלוגתייהו לענין טומאה וטהרה הרודה פת תמה ונתנה ע"פ חבית של יין ר"מ מטמא ר' יהודה מטהר וכו' ולעיל מינה קתני האי מתני' חבית שהיא מלאה פירות ונתונה לתוך המשקין או מלאה משקין ונתונה לתוך הפירות ושאבו כל ששאבו בכי יותן:

כמה דאמר תמן והוא שיהא המשקין נוגעין בחבית. כלומר דהרי החבית שהיא מלאה פירות היא שנוגעת במשקין אבל לא הפירות עצמן ואמרת שהן בכי יותן מפני שהן שואבות הלחלוחית דרך החבית וא"כ ה"ה הכא נמי והוא שתהא ככר נוגעת במגופה כלומר בהא סגי דכשהככר נוגעת במגופה שעל החבית שואבת מן היין אע"פ שאינה נוגעת ביין עצמו:

א"ר מנא. דלא היא ומינה דוק הכי דכמה דתימא תמן והוא שיהו המשקין נוגעין בחבית עצמה ולא במגופה שעליה דהרי כל החבית נתונה היא לתוך המשקין. ואף הכא והוא שתהא ככר נוגעת בחבית עצמה כצ"ל אבל נגיעת המגופה שעליה לא מהני מידי:

מילתיה אמרה אפי' בצוננת. כלומר ש"מ ממילתיה דר' מנא דס"ל דפלוגתייהו דמתני' אפי' בפת צוננת היא והלכך קאמר דאם החבית מגופה ואינה נוגעת אלא בהמגופה לאו כלום הוא לכולי עלמא וכן א"ר בא דבצוננת הוה עובדא זימנא חדא ואמרו דלר"מ אסור הוא:

והא. אנן תנינן פת חמה ומשני רב חסדא דלרבותא קתני שלא תאמר הואיל וההבל של פת חמה כובש הוא ומדחה הריח של היין יהא מותר קמ"ל דאפ"ה ר"מ אוסר:

כמה רשב"ל מים עושין פירות וכו'. כלומר דמפרש במה הוא או כמה הוא דאתיא הא דשמעינן לרשב"ל דאמר שהמים עושין את הפירות בכי יותן בהאי גוונא דתנינן בהאי מתני' דמכשירין שאם החבית היא מלאה. פירות ונתונה לתוכן הרי הן בכי יותן מפני שהמים צלולין הן ודקים ונכנסין לתוך החבית של חרס והפירות שואבין מהן אבל שאר המשקין אין עושין את הפירות בכי יותן וסיים עלה רשב"ל דלא כר' יודה והא קשיא דאדרבה דכר' יודה היא דהא לדידיה אין היין נכנס לתוך החבית ולפיכך הוא מתיר במתני' והכי הו"ל לר"ל למימר דלר' יודה אין המשקין עושין פירות והאי מתני' דמכשירין דלא כר' יהודה דהא קתני ונתונה לתוך המשקין וכדמפרש התם באלו משקין אמרו במים ובייו ובחומץ ולר"י אין היין עושה פירות בכי יותן ומשני אלא ה"ק רשב"ל מים עושין פירות וחסירין כלומר שנכנס ונבלע הרבה לתוך החבית מהן אבל שאר

משקין והיינו מה דקחשיב שם במתני' יין וחומץ עושין הן פירות בכי יותן אלא שאינן חסרין שאינו נכנס הרבה מהן כ"א הלחלוחית מהן שואבת החבית ואותה לחלוחית עושה הפירות בכי יותן והשתא שפיר דלא כר' יהודה דלר' יהודה אין משקין עושין פירות בכי יותן כל עיקר דהא מתיר הוא את הפת הנתונה ע"פ חבית של יין ור"ל החילוק שבין המים ובין היין וחומץ הוא דקמ"ל:

ומה דא"ר יוחנן וכו' חמטתינו. החמיטה והיא עוגה שלנו כהאי דתנינן בריש מס' טבול יום האופה חמיטה ע"ג חמיטה:

ע"ג קבוטין של מורייס. הכלי שעושין בה מורייס נקרא קבוטא כמו הכלי קאטקומב"ה בלע"ז:

והיו טועמין. בהעוגות טעם מורייס דלא כר' יהודה אם האי נמי דלא כר"י דלדידיה אין הדבר הנתון ע"ג דבר אחר שואב ממנו כלום כדקאמר במתני' וקאמר הש"ס מהלומין היו כלומר שהיו מדבקין את העוגות בתוך הקבוטין ולפיכך נכנס בהן טעם המורייס ובכה"ג אף ר' יהודה מודה. מהלומין מלשון ביקש להולמו ולא. הלמתו ומשמעות דביקות הוא:

ואין אסור משום גזל בעל הבית. ששואב טעם המורייס שלו ומשני שנוטלין היו רשותו של בעל הבית לעשות כן:

חטין מלמטן וכו'. אליבא דר' יוסי דמתני' קאמר דלדידיה אם פת חטין מלמטה ע"פ החבית ופת שעורין עליה מלמעלה כשם שאין החיטין שואבות כך אין פת השעורים שואבת שהרי היא נתונה על של החטין ושתיהן מותרות ומשום הסיפא הוא דנקטה דאם הפת שעורים מלמטה היא שואבת כך החיטים שלמעלה שואבת דלא אמר ר' יוסי להתיר בשל חוטים אלא בנתונה על פי החבית שאינן שואבות מן החבית אבל פת מפת שואבת וכשם שנאסרה של שעורים כך נאסרה של חיטים:

גמ' **מהו לצלות וכו'**. אי חיישינן משום ריח של בשר נבילה או לא:

פליגא מתני'. ברייתא פליגא על רב דקתני אין צולין שני פסחים בתנור אחד מפני התערובות שלא יתערבו של זה בזה ונמצא הפסח נאכל שלא למנוייו הרי דלא אמרו אלא מפני התערובות הגופין הא שלא מפני התערובות לא אלמא דאין חוששין לריח שקולטין זה מזה:

מי צתרי. צתרי הוא סיאה כדקאמר בפרק מפנין מאי סיאה צתרי ותנן לקמן בפ"ג דמעשרות הסיאה והאיזוב והקורנית שבחצר אם היו נשמרין חייבין בתרומה ומעשרות ופליגי הכא במים היוצאין מלחלוחית שלהן אם אסור לזרים או לא ואיידי דפליגי לעיל בריחא מילתא נקט נמי פלוגתייהו בהא:

אייביל. הביא. א"נ אייכל האכיל שמואל לרב מי צתרי ולא היה חושש לכלום:
הדין טוויה. שאמרנו מענין צליית הכשרה עם בשר נבילה בתנור אחד דרב אוסר ורב חייא בר אשי בשם רב מוסיף שהיה מחמיר לעצמו דאפי' נצלה הבשר נבלה מקודם בהתנור היה משגר ליה להתנור בחרותא והיא מכבדת מחריות של דקל לצלות אח"כ בתוכו לבשר הכשרה:

הלכה ג

מתני' **תלתן**. פינגריג"ו בלע"ז ובערבי חולב"א:
שנפלה לתוך הבור. של יין אם היה תלתן של תרומה ושל מעשר משערין אם יש בזרע כדי ליתן טעם אבל לא בעץ אע"פ שטעם עצו ופריו שוין מפני שאין העץ קדוש בתרומה ובמעשר שני:
ובשביעית וכלאי הכרם והקדש. שאף העץ אסור משערין אם יש בזרע ובעץ כדי ליתן טעם:
מתני' **חבילי תלתן**. בגמ' מפרש אין חבילה פחותה מכ"ה קנים:
בכלאי הכרם ידלקו. דכלאי הכרם טעונין שריפה דכתיב פן תקדש ודרשינן פן תוקד אש:
היו לו חבילי תלתן של טבל. בבבלי פ"ק דביצה מוקי להמתני' בתרומת מעשר וכגון שהקדים הלוי להכהן ונטל המעשר ראשון בשבלים שהדין הוא שפטור מתרומה גדולה והתרומת מעשר שצריך הוא ליתן להכהן כותש הוא ונותנו לו וזהו קנס שקנסו אותו מפני שהקדימו בשבלים והפקיע ממנו התרומה גדולה לפיכך קנסוהו שלא יתן התרומת מעשר בשבלים אלא כותשו ומנקהו:
ומחשב. האי אתיא כאבא אלעזר בן גומל דס"ל דתרומת מעשר ניטלת במחשבה ובאומד כמו התרומה גדולה אבל אין הלכה כן אלא כותש ונותן הזרע וא"צ ליתן לו התרומת מעשר מן העץ ומפריש מן הזרע להכהן והעץ או התבן בתבואה מעכב לעצמו:
אם הפריש. התרומת מעשר קודם הכתישה חל על הכל וכותש ונותן לו את העץ עם הזרע:
גמ' **ואין העץ פוגם וחוזר ופוגם**. וכי אין העץ נפגם כששרוי ביין וחוזר ופוגם את היין ומשני כמ"ד לעיל בהלכה ב' נטל"פ אסור ודחי לה הש"ס דאפי' כמ"ד נטל"פ מותר מודה הוא הכא שאסור למה לפי שכל דבר שנפלה לתוכו תלתן הוא משביח מחמת הזרע שלו וכשהוא משביח אף העץ משביח לפיכך משערין באלו בעץ ובזרע בנ"ט:
גמ' **וכמה היא חבילה עשרים וחמשה זירין**. קנים:

וארבעה מנהון מיטה. כלומר ובלבד שיהו ארבעה מהן ראויין לארוכות המטה אז נקראת חבילה:

מילתיה אמרה. כלומר ש"מ ממתני' דעד שהן בחבילות הן נטבלות לתרומה ולמעשרות דהא קרי להן של טבל ואע"פ שלא נתחבט מהן הזרע:

מעתה ואפי' שבלים. כלומר ואמאי לא יהא כן נמי בתבואה דבעודה בשבלים תטבול לתרומה:

אין מכניסן לכן. שאני תבואה שאין מכניסן לכך שיהו בשבלים אלא לדוש בגורן:

והלא חביות מכנסן לכן. חביות הן המלילות ועל שם שמוללין ומגלגלין אותן ביד קורא אותן חביות מל' חביות המגולגלות וכלומר דפריך והלא השבלים שעושין מהן מלילות לאכלן על יד על יד והרי מכניסן לכך ואף ע"פ כן אינן נטבלות לחיוב מעשרות ימשני דאפילו הכי לא דמיא דמלילות שבלים אף ע"פ שמכניסן לכך אין גידוליהן לכך שאינו זורע בתחלה לעשות מהשבלים מלילות אלא שלפעמים מכניסן למלילות אבל אלו חבילי תלתן מכניסן לכך וגידוליהן לכך שיהו העצים עם הזרע שמתוך כך הן מתקיימין:

הלכה ד

מתני' **זיתי חולין שכבשן עם זיתי תרומה**. כדרך שכובשין הזיתים במים ומלח או בחומץ וכשהזיתי חולין הן פצועין ומרוסקות הן בולעות מזיתי תרומה אף כשהן שלימין וכן אם כבשן במי תרומה. והיינו המים שנכבשו בהן זיתי תרומה אסור:

אבל שלימי חולין. אפילו כבשן עם פצועי תרומה מותר לפי שהחולין השלימין אין בולעין מהן:

גמ' **זאת אומרת פצועין בולעין ופולטין וחוזרין ובולטין**. כלומר דר' יונה מתרץ להא דתנינן כשהזיתי חולין פצועין הן אסור מפני שבולעין מן התרומה והלא כשם שהן בולעין מחמת שנפתחות הן כך פולטין את בליעתן ואמאי לא תלינן לקולא וכ"ת משום חומרא דתרומה א"כ אמאי בשלימי חולין עם פצועי תרומה מותר הא מ"מ אי אפשר שלא יבלעו מקצת מן הפצועי תרומה להכי קאמר דזאת אומרת דאע"פ שג"כ פולטין הן מ"מ חוזרין ובולעין כל זמן שהן נכבשים עם של תרומה ולפיכך אסור:

שלימין בולעין ופולטין ועוד אינן בולעין. אבל כשהחולין שלימין הן אע"פ שא"א שלא יבלעו מפצועי תרומה במקצת מ"מ כשם שהן בולעין כך הן פולטין ושוב אינן חוזרין ובולעין מחמת שהן שלימין וכלומר דלעולם בשלימין אמרינן כבליעתן כך פליטתן ולפיכך מותר:

הדא אמרה לא לשבח ולא לפגם אסור. דרך בעיא היא אי נימא דש"מ ממתני' דלמ"ד נ"ט לשבח אסור ונטל"פ מותר וכשאינו לא לשבח ולא לפגם אלא דהוא עומד בטעמו שהיה בתחלה יש סברא לכאן ולכאן דיש לומר דוקא כשהאיסור משביח את ההיתר הוא דאמר אסור ורישא דוקא ויש לומר איפכא דסיפא דוקא דכשהוא נטל"פ בהיתר הוא דמותר אבל אם אינו פוגמו ולא משביחו אסור והשתא מיבעיא ליה אי דנידוק מהמתני' דהסיפא דוקא וכשההיתר עומד בטעמו שבתחלה אסור הוא שהרי אלו הזיתים עם הזיתים אינם משביחים ולא פוגמים אותן בטעמן ועומדין בטעמן שבתחילה וקתני דאסור:

מתני' דר"ש. כלומר דדחי לה הש"ס דלא מצית למידק ממתני' מידי דלעולם אימא לך דלהאי מ"ד רישא דוקא דכל שהוא נ"ט לשבח הוא דאסור ומתני' לא קשיא דאתיא כר"ש דס"ל אפי' נטל"פ אסור ומכ"ש כשעומד ההיתר בטעם שבתחלה דמיהת נבלע בו גם מטעם האיסור ואכתי לאידך מ"ד לא פשטינן בעיין:

והא ר"ש אמר. לעיל בהלכה ב' נטל"פ מותר והיכי קאמרת דר"ש ס"ל אסור ומשני כהדא ר"ש וכו'. כלומר על כרחך תרי תנאי ואליבא דר"ש דהא אשכחן דס"ל אסור דתני לקמן במתני' גבי כל הנשלקין עם התרדין אסורין ר"ש אומר כרוב של שקיא זהו הגדל בארץ יבשה שצריך להשקותו תמיד ששלקו עם כרוב של בעל שמסתפקת ממי גשמים והיא ארץ לחה אסור אם של בעל תרומה היא מפני שהכרוב של שקיא בולע מזה שהוא לח והרי הני תנאי דהאי מתני' ס"ל דנטל"פ אסור דהא כל הנשלק יותר מדאי ודאי נטל"פ הוא ואליבא דהאי תנא דר"ש אמרינן מתני' דר"ש והא קמ"ל דתנאי פליגי אליבא דר"ש והלכך לא קאמר ר' יוסי היא דנמי אוסר בנשלקין:

הלכה ה

מתני' **דג טמא שכבשו עם דג טהור**. במים ומלח או בחומץ:

כל גרב. הוא שם הכלי שכובשין בו הדגים שיתקיימו שהוא מחזיק סאתים והן מ"ח לוגין שהסאה ששה קבין והקב ד' לוגין:

אם יש בו. בציר דג טמא יש בו משקל עשרה זוז ביהודה שהן משקל חמש סלעים בגליל אם כל כך יש מהדג טמא וכל השאר הוא דג טהור כל צירו אסור ומפרש בגמ' שהוא אחד מתתק"ס הא כיצד סאה הוא כ"ד לוגין וכל לוג יש בו משקל שני ליטרין וכל ליטרא יש בו מאה זוזים נמצא סאה עושה מ"ח מאות וסאתים עושין צ"ו מאות זוזים הצ' מאות הם י' פעמים ט' מאות והששה מאות הם י"פ ס' הרי יש כאן עשרה פעמים תתק"ס זוזים ועשרה זוזים הן אחד מתתק"ס ואם ציר דג טמא פחות מכאן מותר:

ר' יהודה אומר. אם יש מהציר דג טמא רביעית הלוג בסאתים הכל אסור והוא קרוב למאתים לפי שהסאתים הן קצ"ב רביעיות הלוג:

ר' יוסי אומר אחד מששה עשר בו. אם יהיה מציר דג טמא אסור ובגמרא פליגי היכי איפסקא הילכתא ולחד מ"ד חד לאלף:

חגבים וכו' לא פסלו את צירן. דלא החמירו בציר חגבים טמאים מפני שאין להם דם ואינו אלא לחלוחית בעלמא:

העיד ר' צדוק על ציר חגבים טמאים שהוא טהור. לא צריכא למימר דאינו אוסר התערובות אלא אפי' הוא בעצמו טהור ומותר דס"ל שאין בו לחלוחית כללמהן והלכה כעדותו של ר' צדוק:

גמ' **דג טהור טפל**. שאינו מליח שכבשו עם דג טמא מליח אסור לפי שהתפל בולע מן המליח:

מאן דאמר מותר בשכבשן שתיהן כאחת. כלומר שלא הים הטמא מליח בפני עצמו בתחלה אלא עכשיו הוא שכבשן ומלחן יחד דבהא ס"ל דסגי בהדחה דמכיון ששתיהן עוסקין בפליטה אינן בולעין זה מזה והא דתני ר' יודה בר פזי אסור מיירי בשכבשן זה אחר זה דבתחלה הוכבש הדג טמא ונמלח וכשהניח שם הדג טהור תפל בולע הוא מן המליח:

תדע לך. שהוא כן דבכבש הטמא בתחילה אוסרין אפי' מי הכבוש שלו להטהור שנכבש אח"כ בהן דהא תנינן במתני' דלעיל או שכבשן במי תרומה אסור ומ"ט לאו משום דבשכבשן זה אחר זה אסור הוא דהרי מי תרומה לא נאסרו אלא בשביל שכבש בהן התרומה ואוסרין את זיתי החולין שנכבשו בהן אח"כ:

כל גרב שמחזיק סאתים. ומפרש כמה הוא סאתה עבדא וכו' וכמה ליטרא מאה זוזין כצ"ל שהמנה מאה זוז נמצא כל זין והוא משקל עשרה זוז והוא אחד מתתק"ס מהסאתים כדפרישית במתני':

הורי ר' יוסי בר' בון בעכברא. שנפל למקום שטעמו משביח והורי שצירו אוסר עד חד לאלף:

ר' אבהו בשם ר' יוסי ב"ח. לפרש דברי ר' יהודה במתני' דה"ק רביעית ציר של דג טמא אוסר עד בסאתים של הטהור:

והלא אין ציר דג טמא מציר. כלומר משום דהלא אין דג טמא עושה ציר גמור ואין צירו נחשב כמו ציר דעלמא הלכך היקל בו ר' יהודה דלא בעי אחד מתתק"ס כהת"ק:

חשבית יתה. להרביעית בסאתים והוא קרוב לאחד ממאתים כדפרישית במתני' לפי שבסאתים יש קצ"ב רביעיות הלוג:

ר' אילא. מפרש להא דר' יהודה דלאו רובע ציר בסאתים ציר אלא רובע ציר בסאתים של הדגים טהורים עם הציר וזהו לקולא שהדגים מצטרפין ואם יש סאתים נגד רביעית הציר טמא בטל הוא:

והורי כן. כר' יהודה וכדמפרש ר' אילא לקולא:

ותני כן. דתלינן להקל בגוונא דמתני' דתניא בד"א וכו':

שמותר לעשות בסדר הזה. כלומר אם שולה מן הגרב ראשון ראשון ומניח הכל לפניו אז כסדר הזה הוא דמותר לעשות כמו ששנוי במתני' אבל אם לא היה שולה הכל ומניח לפניו אלא שולה ראשון ראשון לאכול ומניח השאר לאחריו כלומר לאחר זמן אפילו יותר מכסדר הזה השנוי במתני' מותר לפי שהוא דבר מרובה ואין אוסרין מספק את המרובה:

על ידי עילה. כלומר אפי' ני"י עילה כל דהוא שנוכל לתלות ההיתר תולין בה שלא לאסור את המרובה כהאי עובדא דלקמיה:

גבונתא איקלקלת. ובפ"ב דע"ז בהלכה ט' מייתי להא וגריס זבונתא גבונתא מלשון גובאי חבית שמכונסין בה ממיני חגבים הרבה ולגי' זבונתא ג"כ מיני חגבים או דגים שמכונסין בחבית ומוכרין ממנה על יד על יד והיא זבונתא והיינו הך:

איקלקלת. נתקלקלה ולא היו יכולין לבדוק ולהבחין אם יש ממיני חגבים טמאים או ממיני דגים טמאים ושאל ר' חגי לר' בא וא"ל אין דבר של רבים נאסר כלומר דבר המרובה אינו נאסר מספק שאין מחמירין בהפסד מרובה:

ר' יצחק שאל. הקשה על זה דלדידך דאמרת דעל ידי עילה כל דהו תולין אנו להתיר בדבר הספק א"כ נתלה נמי להקל בהא דלקמיה:

ואלין איגרתא לא גוים לוקין כתיב בהן. כך הוא בע"ז ובפ"ק דגיטין דאמרינן שם בהאי תלמודא בהלכה א' בעון קומי ר' יוחנן צריך שיהא מכיר שמותן של עדים בשעת חתימתן אמר לון גוים לוקין חתומין עליו ואתון אמרין הכין כלומר דבעו מניה אם אנו רואין לפנינו גט שהעדים החתומין עליו שמותן כשמות הנכרים אי חיישינן דילמא נכרים נינהו וצריך שיכירו ולהעיד בפנינו דישראל הן שחתמו או דלא חיישינן לכך והשיב להם ר' יוחנן גוים לוקין כתיב בהן כלומר שמות נכרים הפסולין אנו רואין חתומים כאן ואתם אומרים הכין בתמיה שעדיין אתם מסופקים בזה ורוצין להכשיר אע"פ שאין כאן מכירין ומאי קמיבעיא לכו והשתא מקשה ר' יצחק מ"ש האי דינא מדינא דהכא דאת אמר ע"י עילה בעלמא סומכין להתיר ספק תערובות מיני טמאים ואמאי לא נימא התם נמי כן

דספק הוא אם שמות העדים כשמות הנכרים או נכרים ממש חתמו עליו ונתיר ע"י עילה בעלמא דמסתמא לא היו אותן הב"ד מניחין לנכרים לחתום ואמאי צריך שיעיד בפנינו שהיה מכיר אותן העדים בשעת חתימתן ולא משני מידי:

מהו טהור. לענין מאי וקאמר לענין להכשיר את האוכלין שאין בהם לחלוחית כלל אבל לענין טומאה אפי' כל שהוא ממנו מטמא בנגיעה:

הלכה ו

מתני' **כל הנכבשין זה עם זה**. ממיני ירקות ואחד של חולין והשני של תרומה מותרין:

אלא עם החסיות. הן דברים חריפים כגון מיני בצלים והשומין והכרתין שהן נותנין טעם להנכבשין עמהם ואם החסיות של תרומה בין שהחולין הוא חסית או ירק אסור אבל החסית של חולין עם הירק של תרומה מותר:

ר' יוסי. מוסיף וס"ל דאף הנשלקין אינן נאסרין אלא עם התרדין אם הן של איסור אוסרין את הנשלקין עמהן:

רש"א כרוב של שקיא. של ארץ יבישה שצריך להשקותה ששלקו עם כרוב. של בעל של ארץ המסתפקת ממי גשמים והוא של תרומה אסור השל שקיא מפני שהוא בולע:

ר"ע אומר כל המתבשלין זה עם זה. ואחד של איסור ואחד של היתר או תרומה עם החולין ואינן נותנין טעם זה בזה כגון שהוא מין במינו מותרין:

אלא עם הבשר. אם נתבשל הירק של תרומה עם בשר מפני שהבשר מקבל טעם הירק ואסור:

ריב"נ אומר הכבד אוסרת. את המתבשלין עמה מפני שהיא פולטת דם ואינה נאסרת מפני שאינה בולעת שהיא טרודה לפלוט דמה ואין הלכה כהני תנאי אלא כל הנשלקין וכל המתבשלין אוסרין זה את זה וכן הכבד מהבהבין אותה באור תחלה ואח"כ מבשלה ואם בישלה כך אוסרת את המתבשלין עמה ונאסרת גם כן והלכה כת"ק דאמר כל הנכבשין מותרין אלא עם החסית:

מתני' **ביצה שנתבלה בתבלין אסורין**. כגון של תרומה אפי' חלמון שלה הוא האודם שמבפנים אסור מפני שהוא בולע וכ"ש החלבון שהוא אסור:

מי כבשים ומי שלקות. שנכבשו או נשלקו בהן תרומה אסורין לזרים דקבלו הטעם מהתרומה:

גמ' **לית כאן נכבשין**. ל"ג במתני' נכבשין אלא נשלקין אבל כבוש במלח כרותח דמבושל הוא ושלוק ס"ל לר' יוחנן דהוא פחות מבישול:

חסית בחסית. של תרומה ושל חולין והן מין במינו פלוגתא דר"ע ורבנן היא ות"ק דמתני' כחכמים דר"ע ובנכבשין זה עם זה מיירי כנסחת המשנה שלפנינו וכדמוכח מדלקמן:

ר' יסא בשם ר' יוחנן מודים חכמים לר"ע בבשר בבשר שהוא מותר. כלומר דר' יסא קאמר דלא כדאמרן בשם ר' יוחנן מעיקרא דלא גריס במתני' נכבשין אלא נשלקין ואיהו קאמר בשמיה דגריס נכבשין ובחסית עם חסית פליג ר"ע וס"ל דמותר ועלה קאמר מודים חכמים לר"ע בבשר בבשר של איסור ושל היתר ונכבשין זה עם זה שהוא מותר דס"ל דאין כבוש כמבושל:

א"ר זעירא לר' יסא ואילו לא אתאמרת הדא לא הוינן ידעין דהוא כן. כלומר לשיטתך דס"ל לר' יוחנן דכבוש לא הוי כמבושל וא"כ למאי איצטריך לך לאשמעינן הדא פשיטא דהכי הוא דלא פליגי חכמים עם ר"ע אלא בחסית בחסית דהואיל והאיסור דבר חריף הוא ס"ל דנותן טעם אפי' בכבוש ור"ע מתיר אף חסית בחסית אבל בשר איסור עם בשר היתר מהיכי תיתי דנאסר בכבוש ובודאי מודים חכמים לר"ע שהוא מותר:

ודילמא לא אתאמרת אלא מודי ר"ע לחכמים בבשר בבשר שהוא אסור. כלומר דילמא לא קאמר ר' יוחנן כדבעינן למימר בשמיה דכבוש לא הוי כמבושל אלא כדאמרי' מעיקרא דר' יוחנן לא גריס במתני' נכבשין אלא נשלקין דכבוש הוי כמבושל ובנשלקין הוא דפליגי דחכמים ס"ל חסית בחסית אסור ולר"ע מותר ור' יוחנן הכי הוא דקאמר מודה ר"ע לחכמים בבשר בבשר שהוא אסור והשתא שפיר דאיצטריך לאשמעינן דאע"ג דפליג ר"ע בחסית בחסית הנשלקין ומשום דשלוק לא הוי כבישול אפ"ה מודה הוא בבשר איסור עם בשר היתר הנשלקין זה עם זה שהוא אסור וטעמא משום דבשר הוא נותן טעם ביותר ואי לאו דאשמעינן הכי ה"א דאפי' בבשר בבשר פליג ר"ע בנשלקין דלא הוי כבישול:

אתא ר' אבהו. וקאמר בהדיא משמיה דר' יוחנן הכי מודי ר"ע לחכמים בבשר בבשר שהוא אסור והיינו בנשלקין וכדאמרן:

ר' חיננא שמע לה מן דבתרה. כלומר להא דדחינן להההיא דר' יסא בשם ר' יוחנן דודאי לא קאמר רבי יוחנן הכי מודין חכמים לר"ע וכו' אלא איפכא מודי ר"ע לחכמים וכו' ושהוא אסור כדדחי ליה ר' זעירא ור' חנינא הכי הוא דדחי ליה וכדמשמע ליה מן הסיפא דמתני' דקתני ר"ע אומר כל המתבשלין זה עם זה מותרין חוץ מן הבשר וכדפרישי' במתני' דס"ל לר"ע כל הירקות מין במינו הן של שאר איסור והיתר הן של תרומה ושל חולין אינן נותנין טעם זה בזה אפי' במבושלין חוץ מן הבשר שנתבשל עם הירק של תרומה או של שאר איסור אסור לפי שהבשר מושך טעם הירק אצלו:

הא בשר בבשר אסור. כלומר דמשום דמשמע דר"ע הוא דס"ל הכי דהבשר מקבל הוא טעם מהירק של תרומה אבל חכמים פליגי עליה אף בבשר עם הירק ודייקינן הא בשר איסור עם בשר היתר אסור לכ"ע מפני שבשר בבשר מקבלין טעם ביותר זה מזה והשתא דחי לה הכי להא דר' יסא דאין ה"נ דשמעת ליה מדר' יוחנן דקאמר מודין חכמים לר"ע אבל לא כדקאמרת דארישא קאי אחסית בחסית ומודין הן בבשר בבשר שהוא מותר דהא ודאי לא מצית אמרת כדפרכינן לה לעיל אלא דהכי קאמרינן ודילמא לא אתאמר אלא הכי מודים חכמים לר"ע בבשר בבשר שהוא אסור והיינו אסיפא במתבשלין זהעם זה וכדפרישית:

ר' חנניא ר' אבהו. קאמרי בהדיא הכי משמיה דר' יוחנן מודין חכמים וכו' שהוא אסור:

אמר רבי יוסי הוונן סברין מימר. על הא דקאמר ר"ש במתני' כרוב של שקיא עם של בעל אסור מפני שהוא בולע והיינו סבורין לומר דשל בעל הוא בולע משל שקיא משום דמסתמא לח הוא מהמים שמשקין אותו תמיד ושל בעל אין בו לחלוחית כל כך אבל מן מה דאמר רב הונא סב מן איבה והב לפלופה כלומר אם תרצה לידע אם הכרוב של בעל יש בו לחלוחית תקח מעט מן הפרי שלו והוא נותן לך הלחלוחית שתרגיש מיד שיש בו לחלוחית הרבה מפני שהארץ היא לחה הדא אמרה של שקיא הוא בולע משל בעל:

לפלופה. לחלוחית שלה ודוגמתו לפלוף שבעין בפ"ט דמקואות:

שלקה בחולב מהו. חולב הוא החומץ ומלשון חלא הוא ואכבד דתנינן במתני' קאי אם חלטו בתחלה בחומץ מהו שיאסר אח"כ:

לא אכל כבד מימיו. שלא היה יודע היאך להתנהג ושלקה ר' בא בשבילו והאכילו ואית דאמרי שמלחה לו והאכילו אח"כ בבישול:

גמ' **חלמון אסור מפני שהוא בולע**. קתני במתני' ותני בר קפרא עלה דאם חלמון אסור כ"ש חלב ביצים אסורה והוא החלבון:

בנ"ט. בששים:

ששים ואחת אסורות. עד שיהו ששים ושתים אז מותרות:

העיד אדא חבירנו לפנינו בששים. כלומר בששים הוא שאסורה ואמר מי שיביא לו יותר משלשים ואפי' אחת מכשר אנא:

אמר את הכין. בשמיה דר' יוחנן דששים ואחת אסורה והא אינון אמרין הכין דיותר משלשים כשר והשיב להן אנא מה דשמעית מר' יוחנן אמרי ואינון מה דשמעון מרבן אמרין:

מעשה בא לפני ר"ג בריבי. ולא היו שם אלא מ"ה ביצים וא"ל אבא לא מודי להתיר במ"ז ואנא מודה במ"ה בתמיה וכן אמר ר"ח דמעשה בא לפני רבי ושאל אם יש שם חמשים ולא להתיר בפחות:

מצטרפין. לכשיעור:

ואיסור מתוכן. כלומר אף הביצה אסורה נחשבת מתוכן ומצטרפת לכשיעור:

קליפי איסור מעלין את ההיתר. שמצטרפין לכשיעור:

הדא דתימר. אותו שיעור שאמרנו דמר ס"ל הכי ומר ס"ל הכי דוקא ששלקן בקליפיהן האיסור וההיתר וכן עד שיהו שלוקות בשלוקות אבל אם שלקן ביצים קלופות של איסור בשאינן קלופות של היתר או שאינן קלופות בקלופות או שנתערבו שלוקות בשאינן שלוקות צריכין שיעור אחר דבקלופות צריכין יותר שהן בולעות זו מזו ובשאינן שלוקות יחד א"צ כל כך:

גיעולי ביצים מותרין. תוספתא היא בפ"ט פליטות של ביצים מותרין ומפרש דזהו מל' שורו עבר ולא יגעיל:

ביצים שהקרימו. שקרם עור האפרוח בתוכן הרי אלו אסורות:

מוזרות. שנתחממה התרנגולת מן הקרקע:

נפש היפה. שאינו קצה בהם תאכלם:

מצא בהם דם קולף מקום הדם. כלומר נוטל מקום הדם וזורק והשאר יאכל:

אלא בלובן חלמון. הוא מקום זרע הנקשר והוא הלבן שבחלמון אבל נמצא הדם בלובן חלבון מותר:

הא סבר הוא גביה מן אבהתיה. כלומר זה ר' חייא בריה דר' יצחק היה סובר שהלכה זו מוחזקת היא בידו שכך קבל מאבותיו וכי אתא ר' אבהו אמר בשם ר' יוחנן דלא היא אלא בין נמצא דם בחלמון או בחלבון אסור:

תני ר' חלפתא בן שאול וכו'. כהאי דר"ח בריה דר' יצחק:

במקום זכרותו של חלמון. למעלה:

ואפי' חלמון. כלומר ואפי' תימא דגם בנמצא בשאר המקום שבחלמון דוקא כנגד מקום זכרותו של מוח שממנו אפרוח נוצר:

תמן תנינן. בפ"ז דמקואות אלו פוסלין את המקוה בג' לוגין ולא מעלין להשלים לכשיעור:

הכא. במתני' דקתני מי כבשים ומי שלקות אסורין כתרומה עצמה אלמא את עביד לה כאוכל של התרומה שנכבש בתוכן והכא את עביד לה משקה דפוסלין את המקוה:

כאן בקשים. מתני' דהכא אם הן קשים וחריפין מיירי והתם ברכין דהוו כמשקה:

כאן באוכל. כלומר שהאוכל הוא בתוכן חשיבי כאוכל עצמו והתם אם הן בפ"ע מיירי דהוו כמשקה:
אפי' תימר וכו'. כלומר בלא"ה ל"ק דבתרומה הוא דשייך בנ"ט אבל לא שייך נ"ט גב מקוה וכמשקה בעלמא חשיבי לענין לפוסלו:
הדרן עלך בצל שנתנו

פרק יא

הלכה א

מתני' **אין נותנין דבילה וגרוגרות לתוך המורייס**. מורייס הוא שמן מדגים מלוחים ואם נותן לתוכו דבילה וגרוגרת של תרומה מאבד אותן שכבר אינן ראויין לאכילה הן והתרומה לא ניתנה אלא לאכילה ולשתיה ולסיכה ובתרומה טמאה להדלקה:
אבל נותן את היין למורייס. שכן דרך לתת לתוכו יין כדי למתק טעמו:
ואין מפטמין את השמן. אין עושין שמן של תרומה מפוטם בעיקרי בשמים מפני שמשנה את טעמו ומוציאו מכלל אכילה:
אבל עושין את היין ינומלין. שמערבין יון ודבש ופלפלין וזהו נקרא ינומלין ומותר לעשות כן ביין של תרומה שזה ראוי לכך:
מפני שהוא ממעיטו. בגמרא פליגי בפירושו חד אמר שממעיטו ממדתו וחד אמר שממעיטו משותיו:
מפני שהוא משביחו. שמתקיים ביותר כשהוא מבושל ואין הלכה כר' יהודה:
גמ' **תני**. בתוספתא פ"ט ופליגא אמתני' דקתני נותן דבילה וגרוגרת לתוך המורייס כדרך שנותן לתוכו שאר תבלין של תרומה לתת בו טעם ובלבד שלא יסחטם להוציא מימיהם וליתן מימיהם לתוך המורייס מפני שכשנסחטו אינן ראויין לכלום ונמצא מאבד את התרומה:
ובתבלין. של תרומה מותר שכך הוא מלאכתן שכן דרכן שנותנין אותן להתבשיל ליתן טעם ואע"פ שאחר שיצא הטעם מהן אינן ראויין ונשלכין הן:
צרור תבלין. של תרומה שנתנו לתוך קדירה זו והוציאו וחזר ונתנו לתוך קדירה אחרת שכך הוא הדרך שעושין ממיני עיקרי תבלין כמין צרור וקשר ונותנין לתוך הקדירה שיהו יכולין להוציאן אם יצטרכו לכך:
אם בטל טעמו. בקדירה הראשונה מותר הקדירה השניה לזרים שכבר אין בו טעם תרומה ואם לאו אסור:

מה בינה לבין שבת. דהא לא כן תני בפ"ג דעוקצין השבת אניט"ו בלע"ז משנתן טעם בקדירה כבר אין בו משום תרומה ואם הוציאו ונתנו לקדירה אחרת אינו אוסר לזרים וכן אינו מטמא שוב טומאת אוכלין דמשנתן טעמו לא חשיב כאוכל ואמאי צריך כאן שיהא בטל טעמו לגמרי ולא סגי משנתן איזה טעם בקדירה הראשונה כמו גבי שבת דודאי אפי' אחר שנתן איזה טעם מיירי דכבר אין בו משום תרומה דהא קתני בהדיה ואינו מטמא טומאת אוכלין ולענין טומאה פשיטא היא דלא חשיב אוכל לאחר שיצא מקצת טעמו וא"כ ה"ה לענין תרומה ומשני דהתם משלך נתנו לך כלומר דהרי מה שהשבת מטמא טומאת אוכלין אינו אלא משום חומרת חכמים בעלמא דבדין היה שלא תטמא טומאת אוכלין דלאו אוכל ממש הוא וה"ה לענין תרומה אלא שהן אמרו שיטמא טומאת אוכלין ואם כן הן אמרו והן אמרו דמכיון שנתן איזה טעם בקדירה כבר נתבטל הוא ולא חשיב כלום לא לענין טומאה ולא לענין תרומה אבל הכא מיירי בצרור של מיני ירקות שהן אוכל ועשויין לתת אותן לתבלין לתוך התבשיל שבקדירה ולפיכך עד שיהא בטל טעמו לגמרי בקדירה הראשונה דאז אין בו משום תרומה:

דרבי היא. הא דתנינן אבל נותן את היין למורייס כרבי הוא דאתיא:

דתני. בתוספתא שם ולא הובאה בתוספתא שלפנינו אלא הסיפא:

רבי מתיר. לתת אותו לכתחילה דלא מיקרי איבוד תרומה וראב"ש אוסר דמאבד את היין הוא לפיכך אם עבר ונתנו רבי אוסר לזרים דהיין כבעין הוא וראב"ש מתיר לזרים דכבר כלה בתוך המורייס ונאבד טעמו:

מורייס של גוים למה אסור. כדתנינן בפ' אין מעמידין וגרסי' להא שם בהלכה ו' דאסרו חכמים להמורייס שלהם מפני שרגילין לערב בו יין ומה בכך הא לדידיה היין בטל הוא:

משום בישולי עכו"ם. הן אסורין ולא משום ששש יין נסך:

והתני. בתוספתא דע"ז פ"ה המין כמו האומן וכך הוא בהדיא שם ובהאי תלמודא אם הה הנכרי המוכר את המורייס אומן מותר ליקח ממנו דלא מרע נפשיה ולא משקר אם אומר שאין בו יין ושאינו אומן אסור:

אומן מותר לא בשאינו מבושל. כצ"ל וכך הוא בע"ז שם ובסיפא יש ט"ס שם. כלו' דודאי הא דהתירו באומן בשאינו מבושל הוא דהתירו וא"כ ודכותה ושאינו אומן אסור ואפי' שאינו מבושל והדרא קושיא לדוכתה למה אסרו וחסר כאן והוחלף במקצת. והכי איתא התם לבתר דלעיל מאי כדון את שהוא ליטול את הזוהמא מחמת ע"ז אסור הדא אמרה וכו' ולבתר גריס התם להא דר' יוחנן בר מרייה כלומר לעולם יין למורייס לאו לטעמא הוא דעביד אלא לעבורי זוהמא בעלמא ואפ"ה בשל נכרי אסור דעכ"פ הנאה אית ביה

מהיין נסך אבל בתרומה לא חששו כדמסיים הדא אמרה וכו' כלומר אפי' הנאה מועטת כה"ג אסרו ביין נסך משום חומרא דע"ז ובתרומה מותרת דאין איסור הנאה בתרומה:
וא"ר יוחנן וכו' ואפי' למ"ד באומן מותר ובלבד ביודעו ומכירו. ומהימן ליה שלא נתן לתוכו יין:
רבי אלעזר ורבי יוחנן. פליגי בפירושא מפני שממעיטו דמתני':
ממידתו. שנחסר ע"י בישול:
משותיו. שאינו יפה כל כך כמו יין חי ובנ"א חפצין בחי יותר מבמבושל:
ולא ידעין וכו'. כדגרסי' להא לעיל בפ"ב בהלכה ט' ושם מפורש:
יהודה בן ביני אמר בשם ר' אימי. דקאמר אף בשם ר"ל כן דמפני שממעטו משותיו הוא:

הלכה ב

מתני' **דבש תמרים**. אם עשה מהן דבש דלכתחילה אין עושין מתמרים של תרומה דבש ולא וין מתפוחים כדתנן במתני' דלקמן:
וחומץ של סתווניות. והן ענבים שאינם מתבשלים עד ימות הסתיו ועושין מהן חומץ:
ושאר כל מי פירות של תרומה. חוץ מהיין והשמן:
ר"א מחייב קרן וחומש. לזר האוכלן בשגגה דחשיב להו משקה תרומה:
ור' יהושע פוטר. דלא חשיבי משקה ובגמרא מוקי לה בשזבו מהן עד שלא נטבלו למעשרות:
מטמא משום משקה. כשאר משקין שהן מיטמאין ומכשירין את הזרעים:
לא מנו חכמים שבעה משקין. כדתנן בפ"ו דמכשירין ואינם כמוני פטמין כהפטם הזה שמונה מיני בשמים שלו כך וכך ושלא בדקדוק אלא בדקדוק אמרו שבעה משקין טמאין ומכשירין את הזרעים ואלו הן הטל והמים והיין והשמן והדם והחלב ודבש דבורים והסימן י"ד שח"ט ד"ם ושאר כל המשקין טהורין והלכה כר' יהושע:
גמ' **הוון**. בני הישיבה בעיין מימר דלא פליגי ר"א ור' יהושע אלא בחומש אבל בקרן מודה ר' יהושע דחייב עליהן וכן לא פליגי אלא בלשעבר אם עשה מהן דבש אבל לכתחילה אף רבי יהושע מודה דאין עושין מהן שאין משנין אותן מברייתן כבמתני' דלקמן:
ותנינן. בתוספתא פרק ט' דבש תמרים ר"א מחייב במעשרות דחשיבי משקה ור' יהושע פוטר דלא חשיבי משקה ובתוספתא שלפנינו חסר דברי ר' יהושע שמעינן מיהת דלר' יהושע לא חשיבי משקה וקשיא על דהוון בעיין מימר דבקרן מודה ר' יהושע הא מכיון דר' יהושע פוטרן ממעשרות לא חשיבי מידי דעיקר התמרים משום גופן היא:
כאן שזבו בשנטבלו. כלומר לעולם לר' יהושע חשיבי הן ומה דמדייקי ומפרשי אליביה דבקרן מיהת מודה בשזב הדבש מהן לאחר שנטבלו למעשרות כדתנן בפ"ק דמעשרות

התמרים משיטילו שאור וכאן בתוספתא דר' יהושע פוטר אותן מחיוב מעשרות כשזבו קודם שנטבלו למעשרות ולא חל עליהם חיוב מעשרות וקמ"ל דאע"פ שכבר זב הדבש מהן וה"א דכמו שנטבלו דמי אפ"ה הואיל והתמרים עצמן לא נטבלו לאו כלום הוא:

אפי' באיספמיא דבשן מותר. כלומר שעישר על התמרים שהן כאן אפי' הדבש שיצא מהן כבר הובא במקום רחוק אפילו באיספמיא ואי אפשר לו לידע שיעור הדבש כמה יעשר עליו אפ"ה מותר כדמסיק ואזיל. מילתיה אמרה כלומר שמעינן מהא דחכי בתוספתא דמודי ר"א וכו' שהוא מעשר מן התמרים על הדבש לפי תמרים אשר הן לפניו וא"צ לידע כמה דבש יצא מהן אלא משער איתו לפי התמרים:

ר"א מחייב במעשרות. תני שם דר' נתן אליבא דר"א לא אמר כן:

לא שר"א מחייב במעשרות אלא שרבי אליעזר אומר שלא יאכל מן הדבש עד שיעשר על התמרים. כצ"ל וכך הוא בתוספתא:

מילתיה אמרה. שמעינן מר' נתן אליבא דר"א שהוא מעשר מן התמרים על הדבש לפי הדבש ולפי התמרים כלומר דהא דקאמר שהדבש פטור מן המעשרות היינו אם כבר עישר על התמרים ולא עישר על הדבש אין הדבש בפני עצמו מתחייב במעשרות אבל לכתחילה צריך שיעשר מן התמרים על שתיהן לפי שיעור התמרים ולפי שיעור הדבש והלכך לא יאכל בתחלה מן הדבש עד שיעשר את התמרים:

ר"א מטמא משום משקה. תני עלה בתוספתא שם ר' נתן אומר לא שר"א מטמא אותן לבדן משום משקה אלא בנפל משאר משקין לתוכן בהא הוא דנחלקו דר"א ס"ל דשאר משקין לא נתבטלו בהן וחכמים אומרין הולכין אחר הרוב ואם הרוב מאותן מי פירות נתבטלו שאר המשקין ברוב:

ר"מ דהוא אמר. בתוספתא דמכשירין פ"א דאין מי פירות בטלין לעולם דתנינן שם מי פירות שנפלו לתוכן מים כל שהן טמאין דברי ר"מ וחכ"א הולכין אחר הרוב:

דתני. בפ"ו דמכשירין ראב"י אומר ציר טהור שאינו מוכשר לקבל טומאה שנפל לתוכו מים כל שהוא טמא ואינן בטלין בציר והדין ר"א דהכא דס"ל דשאר המשקין אינן בטלין במי פירות:

טעמא דר"א. דכתיב גבי הכשר מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים יטמא וכל משקה אשר ישתה בכל כלי. יטמא ודריש ר"א וכל משקה לרבות מי פירות שהן מכשירין ורבנן דרשי אשר ישתה העשויין לשתיה פרט למי פירות שאינן לשתייה:

מה. ושואל הש"ס אם ר"א ס"ל כר' ישמעאל דהוא אמר כלל ופרט הכל בכלל כלומר אפי' הכלל בתחילה ואח"כ הפרט כמו הכא וכל משקה כלל אשר ישתה פרט ואפ"ה

הכל בכלל וזהו כמ"ד הכי בהאי תלמודא בפ"ו דנזיר דאין חילוק בין כלל ופרט ובין פרט וכלל:

ורובה מדר' ישמעאל. דר"א עדיפא מדר' ישמעאל דר"א ס"ל אפי' במקום דאיכא כלל ופרט וחזר וכלל הכל בכלל ולא דריש כעין הפרט ואלו לר' ישמעאל דרשינן כעין הפרט דוקא כדתני בברייתא די"ג מדות:

ר"א בר' ישמעאל. כלומר לעולם ר"א בעלמא כר' ישמעאל ס"ל וכהאי דתני בי"ג מדות כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט ושאני הכא דכך משיב ר"א לחכמים כמה דאית לכון אשר יאכל פרט לאוכל סרוח כלומר דהא גבי אוכלין ג"כ כתיב מכל האוכל כלל אשר יאכל פרט דוקא הראוי לאכילה לכל ואפ"ה לא דרשיתו במידת כלל ופרט משום דאשר יאכל לא בא למעט אלא פרט לאוכל סרוח דאינו ראוי לאכילה כלל ה"נ דריש גבי משקה אשר ישתה פרט למשקה סרוח ולא למעוטי מי פירות:

לא אם אמרת באוכלין שכן אוכל סרוח מעיקרו טהור. הוא וכמ"ד דאין ראוי לגר לאו בר קיבולי טומאה הוא תאמר במשקה דלית לן למעוטי לענין טומאה ואפי' משקה סרוח מעיקרו מקבל טומאה וה"ה לענין הכשר:

שכן אוכלין המיוחדין לאדם אינן צריכין מחשבה. לענין טומאת אוכלין כדתנן ברפ"ג דעוקצין תאמר במשקין שצריכין לעולם מחשבה:

ומפני וכו'. כלומר דמתמה עלה דהאי פירכא דכי מפני שהמשקין צריכין מחשבה אתם רוצין ללמוד דיהא משקה סרוח מעיקרו טמא אדרבה דהואיל וקילי שהן צריכין מחשבה א"כ בדין הוא דיהא משקה סרוח מעיקרו טהור:

דבר אחר וכו'. כלומר אלא אי שמעת להאי דבר אחר הכי הוא דקאמרי ליה:

שכן אוכלי בהמה לאדם אינן באין במחשבה. דלא מהני מחשבת אוכלי בהמה לאדם תאמר במשקין דחמירי דמהני בהו מחשבה למשקה בהמה לאדם כגון המים וא"כ בדין הוא דנחמיר בהו דאפי' משקה סרוח מעיקרא טמא:

ותני. בברייתא דת"כ פרשת שמיני בהדיא כן דפליגי במשקה סריח בדרשה דקרא אשר ישתה:

אין משקין יוצאין לא ידי עופות ולא ידי פרה. כלומר אין המשקין יוצאין מטומאתן לא כשהן ראויין לעופות ולא כשהן ראויין לפרה ואע"פ שאינן ראויין לאדם דהוא משקה סרוח אפ"ה כל זמן שראויין לעופות ולבהמה לא יצאו מכלל תורת משקין:

חברייא בשם ר' אלעזר. אמרי דמודה ר"א לחכמים במשקה סרוח מעיקרא שהוא מקבל טומאה ולא פליג אלא לענין הכשר:

והתניגן. בפ"ט דטהרות גבי זיתים שנגמרה מלאכתן הרי אלו מוכשרין ובמוהל היוצא מהן והן מים השחורין היוצאין מהזיתים פליגי ולר"א טהור דלא חשיב משקה אלמא דלא מודי ר"א במשקה סרוח ואינו ראוי ודלא כחברייא:

במי ים הגדול. שהן מכשירין כשהן תלושין וכן מתטמאין שאע"פ שהן סרוחין ואין ראויין לשתיה מפני שהתורה קרא אותן מים:

במי תרדין. במי שלקות דאע"ג דפליג בשאר מי פירות מודה באלו דנשתנה טעמן ולא חשיבי משקה ואינן מכשירין:

אם יאמר לך אדם שמנה משקין הן. כלומר אם ירצה לטעון דהני שבעה משקין שמנו חכמים כמו שהבאתי במתני' לאו בדוקא הן דקחשיב שם דבש דבורים דהוא הדין דבש תמרים והא דלא חשיב ליה משום דבכלל דבש הוא וא"כ לעולם שמונה משקין הן:

אמור לו. דלא היא שהרי טל ומים מין אחד הן שהטל מים הוא ואפ"ה מנו אותן חכמים שנים ולא סמכו לומר שהטל הוא בכלל מים אלא מנו אותו בפ"ע:

אילו הוה לון חורן לא מניניה. בתמיה כלומר ואלו היה להם עוד אחר שהיה דומה למים וכי לא היו מונין ג"כ אותו כדרך שמנו להטל ואע"פ שהוא בכלל מים א"כ ה"נ בדבש ואין הוה חורן לא הוה מניניה כלומר שאם דעתם היה שגם דבש אחר והוא דבש תמרים משקה הוא וכי לא היו מונין אותו ולא יסמכו על שם הכולל מדבש כשם שלא סמכו בהטל אלא ודאי מה שמנו בדוקא הוא ואין כאן אלא שבעה משקין ותו לא:

הלכה ג

מתני' **אין עושין**. לכתחילה בתרומה ובמעשר שני לא מתמרים דבש וכו' לפי שאין משנין אותן מברייתן חוץ מן הזיתים והענבים בלבד דבפירוש אמרה תורה כל חלב יצהר וכל חלב תירוש:

אין סופגין ארבעים משום ערלה. אם הוציא משקין מפירות ערלה ושתה מהן אינו לוקה עליהן מן התורה אלא על היוצא מהזיתים וענבים בלבד:

ואין מביאין ביכורים משקין. היוצאין מן הפירות דכתיב ראשית פרי פרי אתה מביא ואין אתה מביא משקה חוץ מהיוצא מהזיתים והענבים וגמר לה מתרומה ואינו מטמא משום משקה היוצא מן הפירות חוץ מן היוצא מהזיתים וענבים וסתמה כר' יהושע ואין מקריבין ע"ג המזבח לא מצינו שקרבין על המזבח אלא היוצא מן הזיתים שמן למנחות ומן הענבים יין לנסכים:

גמ' **כיני מתני' אין מביאין בכורים משקין וכו' ואפי' משזכו בהן בעלים**. כלומר כך הוא פירוש המתני' דאפי' לאחר שהוציאו הבעלים את המשקין מהן והרי הן בידן אפ"ה אין

מביאין אותן לבכורים דלא תימא דוקא שלא יוציאו מהן המשקין להביאן לבכורים קתני אבל אם כבר הוציאו וזכו במשקין שיצאו מהן מביאין קמ"ל דלא:

והתני וכו'. דדרשינן מתביא יתירה דמביא הוא משקין שדרכן מהפירות:

ומשני. התם בשלקטן להפירות משעה הראשונה לכך שידריכם להביא המשקין מהן אבל הכא מיירי בשלא לקטן משעה ראשונה על מנת כן אלא שנמלך אח"כ ודרכן לא יביא אותן המשקין לבכורים לפי שנשתנו מברייתן מאשר היה דעתו בשעת הלקיטה:

זיתים של תרומה טהורה וכו'. תוספתא היא בפ"ט טמאין לא ייעשו דמאחר שנטמאו לא ישנה אותן לעשות מהן שמן וענבים שהפרישן לתרומה לעולם לא ישנה אותן לפי שכבר קרא שם תרומה על הענבים עצמן דברי ר"מ ששנה כך לדברי הכל:

ר' יעקב אמר משמו. דלא כך שנה אלא במחלוקת הוא ששנה להזיתים דלא נחלקו וכו' שייעשו דמכיון דטהורין הן ראוי השמן לכל דבר ועל מה נחלקו על הטמאין שר"א אומר לא ייעשו לפי שכבר נטמאו ויתן אותן להכהן כך א"נ אפי' הן ביד כהן לא ישנה אותן מאחר שכבר נטמאו ור' יהושע אומר ייעשו שהרי השמן ראוי להדלקה:

וענבים לדברי הכל טהורות ייעשו. שהיין היוצא מהן ראוי לשתייה וטמאות לא ייעשו שאין היין היוצא מהן ראוי אלא לזילוף ומכיון שהוא דבר מועט לא ישנה אותם בשביל כך:

א"ר יודן וכו'. ר' יהודה פליג אדר' יעקב בענבים דלדידיה הכל מודים שבין טהורות ובין טמאות ייעשו. ולפי גי' זו אין טעם לדברי ר' יהודה בענבים אליבא דכ"ע ולקמן מפרש לה והא דגריס לקמן א"ר יוחנן ט"ס הוא דאין כאן אלא תנאי דפליגי אליבא דר"א ור' יהושע. וה"ג לדברי ר' יהודה בתוספתא ר' יהודה אומר מודה ר' יהושע לר"א בזיתים טהורין ובענבים טהורות שייעשו על מה נחלקו על הטמאין שר"א אומר לא ייעשו ור"י אומר ייעשו אמר רבי לא נחלקו ר"א ור"י על זיתים טהורין שייעשו ועל ענבים טמאין שלא ייעשו על מה נחלקו על זיתים טמאין יעל ענבים טהורות שר"א אומר לא ייעשו ור' יהושע אומר ייעשו. וזה מתבאר למאי דפרישית לעיל:

כל עמא רביין על דר"מ בענבים טהורות שייעשו. לכולהו הני תנאי מודין הכל בטהרות שייעשו וכדפרישית שהיין ראוי הוא לשתייה ורבו על ר"מ ומ"ט דר"מ דאמר אף ענבים טהורות לא ייעשו:

חשובות הן לאוכל יותר מן המשקה. ומכיון שכבר הענבים תרומה הן לא ישנה אותן מאוכל למשקה:

כ"ע רבו על דר' יהודה בענבים טמאות שלא ייעשו וכו'. זהו לפי ענין הגי' דהכא לעיל דר' יהודה אומר אפי' ענבים טמאות ייעשו ומ"ט למה הן ראויין וקאמר דראויין הן בשביל ליהנות מן החרצנים והזגין וכגון להסקה לאחר שנתייבשו:

זיתים טמאים רבי ור"מ חד. בחדא שיטתא קיימי ואליבא דר"א דר"מ קאמר בפשיטות דלא ייעשו ולרבי אליבא דר"א לא ייעשו:

ר' יעקב ור' יודה חדא. דלתרוייהו פליגי בהו ר"א ור' יהושע בזיתים טמאים ולר' יהושע ייעשו והשתא היך עבדין עובדא:

ר' זעירא בשם ר' אלעזר אמר אם מתניתא במובלעות באוכל. כלומר דמספקא ליה לר"א עוד בהאי מתניתא דהתוספתא גופה אם במובלעות המשקין באוכל מיירי דבהא דוקא הוא דפליגי הני תנאי אם יעשו מהן משקין או לא וכיון שכן הוא אין לנו לפשוט בלאו הכי לדינא מהאי מתניתא דמספקא ליה היכי מיירי:

ר' זעירא כל דתרומות ודטהרות שמועה בשם ר' לעזר. הש"ס קאמר לה כל מה דא"ר זעירא בענין תרומות ובענין טהרות הכל קיבל השמועה מרבו ר' אלעזר דהוא ר' אלעזר בן פדת:

הלכה ד

מתני' **עוקצי תאנים וכו'**. העוקצים של אלו הפירות אע"פ שאין בהם אוכל אסורין לזרים הן:

והכלוסין. מין ממיני התאנים:

גרעיני תרומה. גרעיני פירות של תרומה:

בזמן שהכהן מכנסן. ודעתו עליהם אסורות הן לזרים ובגמרא קאמר דוקא שיש בהן לחלוחית קצת למצוץ אותן אז במכנסן אסורות ואם השליכן מותרות וגרעיני זיתים ותמרים וחרובין קתני בתוספתא ריש פ"י שאפילו אינו מכנסן אסורות לזרים וטעמא מפני שיש עליהן קצת מאוכל:

וכן עצמות של קדשים. כגון ראשי כנפים והסחוסין שהן רכין וראויין קצת לאכילה באלו אם מכנסן אסורות:

המורסן. הן סובין הגסין של תרומה מותר לזרים:

סובין. אם הן של חטים חדשות אסורות מפני שהחדשות אינן נטחנין היטב ומעורב קמח הרבה בהן אבל הישנות נטחנות היטב ואין קמח מעורב בהן כלל מותרות ובתוספתא מפרש אלו הן החדשות כל זמן שהבריות רגילין לחבוט בין הגרנות והכי מייתי לה בגמרא:

ונוהג בתרומה. כשהוא מנפה הקמח ומוציא המורסן והסובין נוהג בה כדרך שנוהג בחולין ואין כאן משום מאבד תרומה דמה שהוא מוציא אינו ראוי לאכילה:
המסלת קב או קבים לסאה. שהוא רוצה לעשות סולת נקיה ומנופה בנפיות הרבה עד שאינו אלא קב או קביים מן הסאה לא יאבד את השאר שהרי זה ראוי לאכילה ונמצא מאבד את התרומה אלא יניחנו כך במקום המוצנע:
מתני' **מגורה**. אוצר שאוצרין בו התבואה ופינה ממנה חטי תרומה שהיו שם:
אלא מכבד כדרכו. כדרך שמכבדין את האוצר כשמפנין אותו ונותן לתוך המגורה חולין ואינו חושש:
וכן חבית של שמן. תרומה שנשפכה אין מחייבין אותו להיות יושב ומטפיח כלומר שיסיר הכל מה שהוא טופח אלא נוהג בה כדרך שנוהג בחולין שנשפכו:
המערה. שמן של תרומה מכד לכד ולאחר שעירה מן הכד ונוטף שלש טיפין זו אחר זו ממנו כדרך שמנטף השמן. מהכלי לבסוף ובהכי סגי ונותן לתוך הכד שעירה ממנו שמן חולין:
ואם הרכינה ומיצת. אם לא נתן אח"כ לתוך הכד כלום אלא שהטה אותה על צידה עד שנתקבץ תמצית שמן במקום אחד הרי תמצית הזה תרומה ולא אמרינן שכבר בטל אותו:
וכמה תהא בתרומת מעשר של דמאי ויוליכנה לכהן. לפי שבדמאי הדין הוא שמעשר והמעשר שלו הוא ותרומת מעשר הוא שצריך ליתנו לכהן כדאמרינן בריש דמאי ואגב דנקט לעיל בשיעורין קתני נמי להא דכמה יהא בו שצריך ליתנו לכהן:
אחד משמונה לשמינית. הלוג ואם הוא פחות מזה א"צ להטפל בו אלא משליכו באור ושורפו וכן הדין בתרומת מעשר של ודאי בשאר דברים ואם הוא יין ושמן יש חילוק דבודאי אפי' כל שהוא מוליכה לכהן ודוקא אם תרומת מעשר הודאי הוא טהור אבל אם הוא טמא הרי דינו כשל דמאי דדוקא אם יש בו שמנה לשמינית ואם הוא פחות מיכן אינו מיטפל בו אלא משליכו ושורפו ואפי' ביין ושמן ולהכי נקט התנא של דמאי משום שאין בו חילוק דבין הוא טמא בין הוא טהור ובין ביין ושמן ובין בשאר הדברים אם יש בו כשיעור הזה מוליכו לכהן ופחות מכאן אינו מיטפל בו אלא משליכו ושורפו והכי שמעינן מסוגיות הגמרא כדלקמן:
גמ' **בגלעיני אגסים וקרום טומלין היא מתניתא**. אגסים פירו"ש. קרוסטומלין מין תפוחים קטנים ודומין לעפצים מולי"ן ובאלו גרעינים מיירי המתני' שנדבקין בסביבותיהן קצת מהאוכל וכן יש שאוכלין אותן:

א"ר אלעזר. לא תדחק הכי דאפילו תימר בשאר גרעיני הרוטב היא מתני' שיש בהן איזה לחלוחית ובמחוסרין למצמץ כלומר שעדיין לא מצץ אותן וכיון שיכולין למצוץ איזה טעם רוטב מהן אסורות בזמן שהוא מכנסן:

והא תנינן וכן עצמות הקדש. וכי אית לך מימר בעצמות במחוסרות למצמץ הרי אינן ראויין למצוץ אותן ולהניחם בשביל כך:

לא בראשי כנפים הסחוסין. כלומר לאו דבהכי מיתוקמא אתא ר' אבהו וקאמר אין דבראשי כנפים הסחוסין היא מתניתא והן העצמות הרכין כעין שבראש הכתף טנרו"ם בלע"ז:

ואלו הן החדשות וכו'. תוספתא היא בפ"י:

כן היא שיעורה. אמסלת דמתני' קאי דכן היא שיעורה לעשות סולת נקיה ויפה קב או קבים לסאה ולא יותר:

והא תני. מסלת בחטין של תרומה כל שהוא רוצה ומנקב כמו מקנב בירק שבורר את הפסולת ממנוכל שהוא רוצה ואינו חושש ומשני ר' אבהו בשם ר' יוחנן דהברייתא מיירי במעמידו על תרומתו כלומר שהוא מסלת עד שמעמידו על שיעור תרומתו כפי שרגילין לעשות סולת מסאה והיינו כל שהוא רוצה וכפי השיעור שאמרנו ולא פליגא על המתני':

כאן בשני רעבון. ברייתא מיירי בשני רעבון שאין עושין סולת נקיה כל כך ומסלת כפי שהוא רוצה ומתני' בשני שובע דכך הוא שיעורה קב או קביים לסאה בשובע:

תמן תנינן. בפ"ג דעדיות ותני לה נמי בתוספתא פ"י:

מעי אבטיח. הזרעונים והמשקה שבתוכו:

וקניבת ירק. מה שקונבין העלין הפסולת ומסורין אותו ממנו:

לא שנו אלא בקניבת ירק של גננין. שהן קונבין למכור את הירק ומקפידין ביותר לקנבו כדי שיהא ירק יפה וליקפצו עליה זביני דבהא חכמים אוסרין הקניבה לזרים מפני שהן קונבין ומסירין אף אותן העלין שראויין הן במקצת אבל בשל בעלי הבתים שאין מקפידין לקנב בביתם אלא אותן המעופשין לגמרי אף רבנן מודין שמותרין לזרים דמה שקונבין אין ראוי לאכילה הוא כ"א לאכילת בהמה:

ר' בון בעי ולא מסתברא בתרומה גדולה. כלומר וכי לא מסתברא הוא שזהו בתרומה גדולה דוקא מפני שהתרומה גדולה הבעה"ב הוא שנותנה לכהן ואינו מדקדק אם הירק קנוב הוא או לא וכשהכהן מקנב אם הוא מקנב כדרך הגננין יש בו איסור בהקניבה ואם הוא כקניבה של הבעה"ב לביתו לא:

אבל בתרומת מעשר. שהלוי הוא נותן להכהן המעשר מן המעשר שלו אין העלין תלושין על העלין וכו'. כלומר דהלוי הוא שקנב כבר המעשר שלו שהרי הוא צריך ליתן להכהן את היפה כדאמרינן לעיל גבי אם הקדים הלוי להכהן בשבלים דה"ה כל תרומת מעשר צריך שינקה אותו וליתנו לכהן וא"כ אין דרך לתלוש העלין על העלין ולא הקלחין על הקלחין דאין קניבה אחר קניבה ואם כבר נתלשו העלין של פסולת וכן הקלחין ביד הלוי שוב אין לתלוש עוד עלין על עלין וקלחין על קלחין ואם חזר וקנב הכהן מסתברא דלעולם אסור לזרים הוא דמסתמא אלו עדיין ראויין לאכילה הן ולא שייך לחלק כאן בין קניבה לקניבה ואיכא למימר נמי דאף ר' דוסא מודה בתרומת מעשר שאסור לזרים:

גמ' **תמן תנינן**. בפרק המוכר את הספינה בהלכה ד' המוכר יין ושמן לחבירו חייב להטיף לו ג' טפין מן הנדבק בדופני הכלי לאחר שעירה ממנו הרכינה ומיצה אם לאחר שעירה מהמידה שלו והטיף ג' טיפין הטה את המדה על צדה ונתאסף מיצת המידה אל מקום אחד ה"ז של מוכר:

א"ר יוחנן לית כאן של מוכר אלא של לוקח והכא את אמר הכין. כלומר דר' יוחנן מקשה על האי מתני' דפ' הספינה מהכא דאת אמר הכין דהרכינה ומיצה ה"ז תרומה אלמא דהתמצית המתאסף אח"כ שייך למאי שהיה בתחלה בהמידה והיא תרומה וא"כ התם נמי לית כאן של מוכר אלא בדין הוא דשל הלוקח הוא שהרי מכר לו את מה שבמידה ומה שנתמצה בו ג"כ שלו הוא וכמו הכא:

א"ר יצחק בר' אלעזר. שאני התם דמשום יאוש נגעו בה שהלוקח מתייאש ממנו ואינו חושש להתמצית אבל הכא משוס איסור תרומה הוא ומאן מייאש ממנה:

ואף בקדש כן. בעיא היא אם דין דמתני' שייך אף בקדש דאם עירה אותו מכד לכד ונטף שלש טפין אם מותר לתת לתוכו חולין:

אתא ר' אבהו. וקאמר בשם ר' יוחנן דאף בקדש כן הדין:

ל"ש אלא בקדשים שיש להן מתירין. כלומר שיכול לפדותן דעדיין לא קידשו בכלי שרת ויש להן פדיון דקילי ואף בענין זה מקילין בו אבל אם לאחר שקידשו בכלי שרת ושוב אין להן מתיריך צריך להחזיר אפי' כל שהוא שנשאר בתוך הכלי ואפי' לאחר שנטף ממנו ג' טיפין משום דקדש דכה"ג חמיר הוא וקדוש קדושת הגוף:

הדין לוג שמן של מצורע מהו. אם מחמירין בו מפני שבא לטהר וצריך להחזיר המותר שנשאר או אין צריך להחזיר:

אין תימר וכו'. זה הכל מהבעיא הוא והיכי ליעבד הואיל דמספקא לן א"כ אם תאמר שצריך להחזיר והוא לא החזיר עובר הוא משום חסרון דנחסר מידת הלוג וכ"ת דא"כ

יחזיר להכי קאמר א"צ להחזיר וכו' כלומר דשמא הדין הוא שא"צ להחזיר את הנשאר ואם הוא מחזיר עובר הוא משום יתרון מידת הלוג דהתורה לא אמרה אלא לוג שמן דוקא ומהו:

ר' חיננא לא אמר כן. כדר' בון בר חייה דבעי על הא דר' הושעיא ומספקא ליה בלוג שמן של מצורע אלא דר' הושעיא גופיה דקאמר האי לא שנו וכו' איהו נמי דמסיים וקאמר והדין לוג שמן של מצורע שהביא מביתו ונותנו במידת הלוג שבמקדש וכי לא כקדשים שאין לו מתירין הוא כצ"ל שהרי קידש הוא בכלי שרת וא"כ ודאי דתימר ביה שצריך להחזיר הדא אמרה שזה צריך להחזיר ואם לא החזיר עובר הוא משום חסרון מידת הלוג:

קדירה שבישל בה תרומה. סתם קדירה של חרס היא ותנינן בתוספתא פ"ח קדירה שבישל בה תרומה לא יבשל בה חולין ואם בישל ה"ז בנ"ט ותני ר' חלפתא עלה דאם רוצה לבשל בה חולין מגעילה בחמין שלשה פעמים ודיו ומבשל בה חולין דאע"ג דאין כלי חרס יוצא מידי דפיו בתרומה הקילו כדלקמן:

תרומה בעון מיתה. היא לזרים ואיסור נבילה אינו אלא בלא תעשה ואת אמר הכין בתמיה דאין למדין ממנה לענין נבילה אם בישל בה בשר נבילה וטריפה וכה"ג ואמאי הא תרומה חמורה:

א"ל כמ"ד. לעיל ס"פ הרואה ובכמה מקומות שמאליהן קיבלו עליהן את המעשרות בזמן בית שני כשעלו מבבל שלא נתחייבו בתרומות ומעשרות מד"ת אלא בביאתן לארץ בראשונה וכשגלו נפטרו וכשעלו קבלו מאליהן להתחייב בהן ומכיון שתרומה בזה"ז מדרבנן בעלמא מקילינן בה:

תנינן אם הרכינה ומיצת ה"ז תרומה ואת אמר הכין. בתמיה כלומר דהא ש"מ ממתני' דחיישינן לפליטת הכד שהכלי חרס פולט הוא תמיד ולפיכך אפילו לאחר שעירה ונטף ג' טיפין ולא נשאר בו כלום אפ"ה אם הטה על צדה ונתמצה מדפנה ה"ז תרומה אלמא דפולט הוא ואינו יוצא מידי דפנו:

א"ל. שאני כאן דמכיון שהגעילה בחמין על האור נגעל ויוצא כלומר נפלט הכל ויוצא ממנה וג"פ משום חומרא בעלמא הוא וכדאמר נמי בהאי תלמודא בשלהי ע"ז גבי גיעולי נכרים סכין תוחבה בארץ שלשה פעמים ודיו:

שמרים של תרומה וכו'. תוספתא היא בפ"י:

הראשון והשני אסור. כלומר מים שנתנו עליהם בראשון ובפעם שני אסור דעדיין קולטין טעם תרומה והשלישי מותר:

אבל לא נתן לתוכן מים. אלא שלקח התמד מהן ממה שנצללו מעצמן א"נ שהורקו מכלי אל כלי אפי' השלישי אסור:

שמרים של מעשר שני. הראשון הוא שאסור וצריך לאכלו בקדושת מעשר שני בירושלם והשני מותר. כך הוא בתוספתא כתיבת יד אשר לפני ובשל דפוס יש שם ט"ס:

ר"מ אומר השני. משערין אותו בנ"ט:

הקודש במינוין. כלומר של הקדש הוא במינויין שמונין בהקדש לענין טומאה וכך הוא בתוספתא כ"י ושל הקדש ראשון ושני ושלישי אסור ורביעי מותר ר"מ אומר רביעי בנ"ט ובתוספתא דפוס כתוב ושל חדש וט"ס הוא:

חרסן של זב. שנשתמש בהן למימי רגליו ראשון טמא. ובתוספתא גריס ראשון ושני טמא ושלישי טהור בד"א שנתן לתוכן מים אבל לא נתן לתוכן מים אפי' עד עשירי טמא. כצ"ל וכך הוא שם ובתוספתא דפוס כתוב התמד של זב וט"ס הוא:

פחות מכאן נותנו בנרו. אהא דקתני במתני' כמה תהא בתרומת מעשר של דמאי וכו' קאי דאם הוא פחות משמנה לשמינית אינו מיטפל בו אלא נותנו בנרו ושורפו:

באוכל. אם התרומת מעשר דבר אוכל הוא שיעורו אם יש בו כדי לבשל ביצה קלה וכדמסיים ואזיל הדא דתימר בטמא הך כביצה כלומר הא דמשערינן באוכל כדי לבשל בו ביצה מתרץ הוא דמה שייך בישול הכא ה"ל למימר באוכל בכביצה הלכך מפרש לה דבטמא איירי והך כביצה שאמרנו כדי לבשל בה משום דאיירינן בטמא ואינו ראוי אלא להסקה ואם יש באוכל זה השיעור של שמנה לשמינית בלח יש בו כדי לבשל ביצה קלה והואיל וראוי הוא לכך מיטפל בו ונותנו לכהן:

בטמא. כלומר והאי שיעור שאמרנו דוקא אם הוא טמא אבל אם הוא טהור אפי' כל שהו צריך להחזיר אחר הכהן ונותן לו:

בדמאי אבל בודאי וכו'. ובתוספתא פ"י גריס הכי כמה יהא בתרומת מעשר של דמאי ויוליכנה לכהן אחד משמנה בשמינית בד"א בשל דמאי אבל בשל ודאי אפי' כל שהוא אסור בד"א בטמאה אבל בטהורה אפי' כל שהוא (ובתוספתא דפוס כתוב האי בד"א בתרא בהיפוך וטעות דמוכח הוא) וכן אתה אומר בתרומת מעשר שבשאר כל הפירות אם יש בה כשיעור הוא נותנה לכהן ואם לאו משליכה באור ושורפה:

הלכה ה

מתני' **כרשיני תרומה**. הכרשינין הן עומדין לבהמה אלא שע"י הדחק הן נאכלין לאדם ולפיכך מפרישין מהן תרומה ומעשרות ומותר להאכילן לבהמה והיא של כהן וכלומר דקמ"ל דהכהן מאכיל התרומה לבהמה ולחיה ולתרנגולין שלו דקנין כספו יהוא ומשום

דהכרשינין סתמן למאכל בהמה להכי נקט כרשינין ואגב קא משמע לן נמי דתרומה נוהגת בכרשינין מפני שלפעמים מאכל אדם הן:

ישראל ששכר פרה מכהן. כיון שגוף הפרה לכהן אע"פ שעכשיו מזונותיה על ישראל מאכילה כרשיני תרומה אבל כהן ששכר פרה מישראל אע"פ שמזונותיה עליו לא יאכילנה כרשיני תרומה לפי שאינה קנין כספו וכתיב וכהן כי יקנה נפש קנין כספו וגו' נפש אפי' בהמה במשמע וקנין כספו של כהן היא שאוכלת בתרומה ולא זו שקנין כספו של ישראל היא:

ישראל ששם פרה מכהן. שקיבל עליו בשומא כמה היא שוה עכשיו והוא יטפל בה לפטמה ומה שתשביח יחלוקו ביניהם לא יאכילנה כרשיני תרומה אע"פ שהיא היתה של כהן וכן יש להכהן חלק בשבחה מ"מ מכיון שהישראל קיבלה בשומא על עצמו הרי היא כפרתו של ישראל וגופה שלו היא:

וכהן ששם פרה מישראל. אע"פ שהישראל נוטל חלק בשבחה הואיל שהכהן קיבלה בשומא על עצמו הרי גופה שלו ומאכילה כרשיני תרומה:

מתני' **מדליקין שמן שריפה**. שמן תרומה שנטמא קרוי שמן שריפה לפי שלשריפה עומד ומדליקין אותו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות שרבים מצויין בהם וכן במבואות האפלים לצורך הרבים ואפי' שלא ברשות כהן:

ועל גבי החולים ברשות כהן. כשיש שם כהן מדליקין בשבילו ונר לאחד נר למאה:

והיא למודה. רגילה לבוא אצל אביה מדליק ברשותה כשהיא בביתו:

ומדליקין בבית המשתה אבל לא בבית האבל דברי ר' יהודה. ומפרש בגמרא דר' יהודה ס"ל דבבית המשתה ע"י שהולכין בבגדים נקיים שומרין עצמן שלא יתעסקו בנרות ולטלטלן שלא יטנפו בגדיהן הלכך לא חיישינן שמא יטלטלו הנרות ממקום למקום ועל ידי זה יסתפקו בשמן תרומה:

אבל לא בבית האבל. שהולכים בבגדים צואים ומטונפים חיישינן ור' יוסי ס"ל איפכא דבבית האבל הן נכנעין לא חיישינן שמא יטלטלו הנרות ממקום למקום ויסתפקו מהשמן אבל בבית המשתה שהן פוחזין ושוחקין חיישינן שמא יטלטלו ויסתפקו מהשמן ור"מ דאוסר בשתיהן תופס סברת שניהן לחומרא ור"ש תופס סברת שניהן לקולא ומתיר כאן וכאן והלכה כרבי שמעון:

גמ' **מנין לפרתו של כהן וכו'**. כדפרישית במתני':

יכול לא יאכילנה בכרשינין. ברייתא אחריתא היא והש"ס קיצר בהעתקה ולא הביא אלא סיפא דברייתא ובת"כ היא שנויה וכך גריס שם ויליד ביתו יאכלו בלחמו הם אוכלין

ואין הבהמה אוכלת יכול לא תאכל בכרשינין ת"ל נפש ומייתי לה לראיה למתניתין דכרשינין הוא שמאכילין לבהמה אבל דבר שהוא מאכל אדם אין מאכילין לבהמה:
איתּ תנייּ תני. וגריס יכול לא תאכל בכרשינין ותלתן. וקא"ר חזקיה דסמי מכאן תלתן דהתלתן דבר תורה כלומר לתרומה כשאר מאכל אדם ואין מאכילין אותן לבהמה דהא דמרבינן דבהמה של כהן אוכלת בתרומה היינו דבר שעומד למאכל בהמה ואעפ"כ נוהג בתרומה מפני שלפעמים אוכלין אותו בנ"א ע"י הדחק כמו הכרשינין:
לא כן תני כו'. אמתני' פריך כהן ששם פרה מישראל מאכילה בתרומה ולא כן תני שאפי' יש להישראל שותפות אחד ממאה בו שאינו מאכילו בתרומה דכהן כי יקנה כתיב משמע דכולו של כהן הוא בדוקא ואמאי בסיפא דמתני' מאכילה בתרומה הא מיהת יש להישראל חלק בשבחה ולא יהא אלא כשותפות אחד ממאה שבה:
תני בר קפרא. וכן אשכחן בברייתא דבר קפרא דפליגא אמתני' דאחד זו ואחד זו בין ישראל ששם פרה מכהן ובין כהן ששם פרה מישראל לא תאכל בתרומה:
גמ' **כן היא מתניתא**. כך צריך לפרש דהאי ברשות כהן אגבי החולין קאי אבל מתניתא קדמייתא כלומר הרישא בבכ"נ וכו' אפי' שלא ברשות כהן מדליקין מפני שהוא צורך רבים:
ביקור החולה אין לו שיעור. אפי' כמה פעמים ביום ואפי' גדול אצל קטן:
מתני' אמרה כן. ממתני' שמעינן לה דקתני ועל גבי החולין ברשות כהן וכשאין שם כהן לא ומשום שדרך ביקור חולין זה נכנס וזה יוצא והכהן המבקר הולך ושב וכשהוא שם מדליקין. א"נ אין לו שיעור להמצוה ולשכרה וקאמר דמתני' אמרה כן דקתני על גבי החולין ברשות כהן ולא התירו משום החולה עצמו כדאשכחן בכמה מקומות דהקילו משום החולה והכא קתני ברשות הכהן דמשום המבקרים התירו וכשיש שם כהן בהמבקרים אלמא ביקור חולים אין לו שיעור:
עד כדון וכו'. דקתני מדליקין שמן שריפה וכו' ברשות כהן אלמא דהישראל הוא המדליק בביתו ובעי מי נימא דעד כאן לא אמרו אלא דוקא בישראל שנפלה לו תרומה מבית אבי אמו כהן דאל"כ מאין לו תרומה אבל בתרומת גרנו שהפריש התרומה מגרנו ואכתי לא נתנה לכהן לא משום דאין לו זכיה בה דשל כהן היא או דילמא אפי' בתרומת גרנו:
אמר ליה מאן יימר לך בתרומת גרנו. כלומר וכי ס"ד דאף בתרומת גרנו התירו דלא היא אלא דלא מיירי כ"א בישראל שנפלה לו תרומה מבית אבי אמו כהן דהרי היא שלו וזכה בה והוא מוכרה לכהן בדמים אבל בתרומת גרנו לא התירו:

ר' יונה ור"י. פליגי בהא דר' יונה כר' ירמיה דמספקא ליה אם אף בתרומת גרנו אמרו ור' יוסי כר"ז דפשיטא ליה דבתרומת גרנו לא התירו:

מ"ד בתרומת גרנו נחלק ואתי אתייא למ"ד וכו'. כלומר דמ"ד דמסתברא הוא שבתרומת גרנו יש לחלק ולומר דאין לו זכיה בה הוא אתי אתייא להאי מ"ד דבתרומה שנפלה לו מבית אבי אמו כהן בלא בן בדוקא מיירי והקשה לו בשאינו צריך זכייה כלומר וכי זה א"צ זכייה דהא עכ"פ אין התרומה שלו שהרי הוא צריך למכרה לכהן והדמים הן שלו ומ"מ מה רשות יש לו להדליק בשמן שריפה וא"ל דאה"נ דמיירי במזכה לו הכהן ע"י אחר. הא דנקט בלא בן מילתא אגב אורחא היא דודאי בשמת אבי אמו כהן בלא בן הוא דאל"ה לא היה הישראל הזה יורשו:

תני. בתוספתא פ"י ומייתי להא משום דמדקדק נמי מהאי ברייתא כדלקמן:

ישראל וכהן שהיו שותפין וכו'. ובתוספתא גריס ישראל שהיה יושב בחנות של כהן ה"ז ממלא לו את הנר שמן שריפה ועולה לעלייה ויורד לחנות לעשות צרכיו של כהן ולא לעשות צרכיו של ישראל אם היה שותף עמו בחנות ה"ז מותר:

כהן שבא לישראל וכו'. סיפא דהתוספתא והש"ס קיצר בהעתקה וה"ג שם וכן כהן שהיה מיסב בתוך ביתו של ישראל ה"ז מדליק לו את הנר שמן שריפה אע"פ שעמד הכהן והלך לו אין מחייבין אותו לכבותו עד שיתכבה מאליו:

אעפ"כ זכייה. מסקנת דיוקא דלעיל היא דהא אעפ"כ צריך זכייה ומי זיכה להישראל שיהנה מן הנר שמן שריפה א"ל הכא נמי מיירי במזכה לו הכהן ע"י אחר. תני בת ישראל שנכנסה לעשות צרכיו של כהן וכו'. זה אגב שיטפא דלעיל הוא ומייתי לה לקמן. ובתוספתא גריס הכי בתר האי בבא דלעיל. ישראל שנכנס לתוך ביתו של כהן להדליק לו את הנר ומבקש לילך טובל לו פתילה בשמן שריפה וכן בת ישראל שנכנסה אצל בת כהן ומבקשת לילך טובלת לה פתילה בשמן שריפה. והאי סיפא דהתוספתא מייתי לה לעיל בפ"ד דשביעית בהלכה ב' על הא דקאמר התם טייב בשביעית בזה"ז מהו אם אסור לזורעה וסבר ר' ירמיה מימר שרי ומותיב ר' תזקיה לר' ירמיה וכי איזה ב"ד עמד וביטל להגזירה שגזרו דאסור לזורעה הלא אין הב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אא"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין והיכן בטלו גזירה זו וקאמר התם עלה חייליה דר' חזקיה מן הדא בת ישראל שבאת להדליק מן הכהנת טובלת את הפתילה שמן שריפה ומדלקת ר' הונא בשם דבי ר' ינאי שעת משלחת הזאבים היתה כלומר מה שהתירו מפני הסכנה התירו שהיתה שעת משלחת הזאבים ושלא תכשל בהם באישון לילה התירו שתוכל לטבול את הפתילה בשמן שריפה כדי להדליק ולהאיר לה בהליכתה ולא עמד ב"ד

וביטל שאע"פ שלא היה זה אלא לפי שעה נשארה התקנה כמו ושהיתה ולא בטלוה אח"כ ולאסור השתא כמה דתימר תמן לא עמד ב"ד וביטל ואע"ג דלקולא היא אף הכא נמי גבי טייב בשביעית לא עמד בית דין וביטל הגזירה וכל שכן הוא הכא דלחומרא היא ואיידי דקאמר התם הכי על הא דמייתי סייעתא מהאי תוספתא דבת ישראל גריס הכא נמי לכולה כדרך הש"ס הזה:

בקרו. הבקר שלו שהיה עומד בדיר ישראל ומאכילו אצלו וכן בגד וכו' ואינו חושש אף על פי שגם הישראל נהנה מנר שמן שריפה:

כהן שבא לעשות חשבון וכו'. רישא דהתוספתא שהבאתי לעיל היא:

הוה עביד עובדתא. היה עושה איזה מלאכה גבי ר"ח ציפוראה שהיה כהן:

מי אזל ליה. כשהיה ר' חנניה רוצה לילך משם מלא לו ר"ח הנר משמן שריפה להאיר לו בדרך ופריך הש"ס ולא כן סברינן מימר לעיל בהאי ברייתא דוקא לעשות צרכיו של כהן מותר הישראל ומשני אמרין דאי לא הוה עביד כן לא הוה אתי לזימנא אחרינא והרי זה צרכיו של כהן:

סברין מימר. לבתר הכי היו סבורין דכד ימטי ר' חנינה לביתיה היה מכבה הנר הזה והוא לא עשה כן דאפילו בביתו היה משתמש בו ואמר רבי חנינא דטעמיה שעושה זה משום דעל ידי כן הוה טהר ועל ידי כן הוה קרץ כלומר שמתוך כך היה יכול להשכיב עצמו ולנוח בשעה הצריכה ועל ידי כן השכים בשחר בבקר כדי לילך לר"ח לעשות מלאכתו ואם כן הכל הוא בשביל צרכו של כהן:

בגין דאנא צבע פתילה מן חולא. בשביל שאני טובל פתילה אחת משמן חולין אם מותר אני להשתמש בשאר פתילות שאצל זה והן נטבלות בשמן שריפה והשיב לו בטל הוא פתילה של שמן חולין אגב פתילות של שמן שריפה הואיל והן רבות ואסור וכן הורי ר"י בן פזי לאילין דבי נחמיה כן:

ר' אימי נסב פתילה. כלומר לא החמיר על עצמו ונטל פתילה של שמן שריפה שנתן לו הכהן להאיר לו ור' אילא לא רצה ליטול ושואל הש"ס אם ר' אילא פליג על הדא דר' אימי וקאמר דלא בשביל כך אלא שר' אילא היה חושש משום גזל וכולא וכו' כלומר וכולא עיקר טעמיה משום השמש הזה של ר' אילא שלא היה נוהג בכבוד בשמן תרומה ומבזה בהקדושה שלה לפיכך לא היה רוצה ליטול הפתילה ולהביאה לביתו שלא יהיה משרתו זורקה למקום בזיון:

מהו להוסיף שמן חולין. על שמן שריפה ולהדליק בשביל הישראל:

לא תני ר' הושעיא. בברייתא דלעיל כהן שבא אצל ישראל לעשות עמו חשבון וכו' אלא אין מחייבין אותו למצותו כלומר שימצה ויכבה אותו כדאמרינן לעיל אבל לא התיר להוסיף שמן חולין ולהניחו להיות דולק והולך ביותר:

ערב שבת עם חשיכה ובידה נר ובתוכו שמן שריפה. ואין מדליקין בשמן שריפה כדאמרינן בפרק ב' דשבת דלחד מאן דאמר ביום טוב מיירי דאין מדליקין לפי שאין שורפין קדשים ביום טוב ולאידך להדליק בכל ע"ש שתהיה נשרפת בשבת אסור וכיצד היא עושה הרי זו מוספת לתוכו שמן של חולין כל שהוא ומדלקת והכי תנינן לה בתוספתא דמכילתין שם:

א"ל ר' זעירא לר' אבהו מה טבייה. מה טיבו של יונתן בן עכנאי זה דאת אמרת משמיה וא"ל אדם גדול הוא ובקי במשנתינו היה:

פרשיה ר' חייא דכפר תחומין קומי רבי. ופרסמו ר"ח לפני רבי וסיפר בשבחו ומינה אותו רבי לחכם. וה"ג לה לקמן בפ"ב דשבת:

מדליקין בבית המשתה וכו'. ומפרש טעמייהו במאי פליגי וכדפרישית במתני':

ר' יוסי צירניא בעא קומי ר' ירמיה. דמאי אצטריך למימר דהלכה כר"ש דאי לא כן ומה אנן אמרין והא כבר שנינו לזה לעיל רפ"ג וכי אין הלכה כר"ש נגד ר"מ כדאמרינן שם:

א"ל של בית קודמין הוא א"נ של כת קודמין הוא. ודוגמתו במשנה פכ"ה דכלים אמר להן של כת קודמין היא כלומר כבר שאלו זה הראשונים וה"נ משום דיש כאן בית או כת הראשונים החולקין בדבר והן ר' יהודה ור' יוסי דתרוייהו אמרי מעין שניהן דר"מ ור"ש דמר מחמיר בבית האבל מטעמא דר"מ ומיקל בבית המשתה מטעמיה דר"ש ומר מחמיר בבית המשתה מטעמא דר"מ ומיקל בבית האבל מטעמא דר"ש וכיון שכן ס"ד אמינא כהאי כללא דנקטינן דר' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי להכי איצטריך ליה לאשמעינן דכאן הלכה כר"ש דמסתבר טעמיה דהואיל המדליק שמן שריפה כהן הוא ולדידיה מותר הוא וליכא הכא אלא חששא בעלמא שמא יסתפקו ממנו תפסינן לקולא בשתיהן ואין חוששין לכך:

מהו להדליק שמן שריפה בחנוכה. אם הישראל מותר להדליק נרות חנוכה בשמן שריפה שלא ברשות כהן מי אמרינן הואיל ושמן שריפה לא ניתן ליהנות אלא להכהן אסור שלא ברשות כהן או דילמא מכיון דמצוה קעביד ומצות לא ליהנות ניתנו ואפי' במצות דרבנן לא מיקרי הנאה ומותר:

אנא לא אנא חכים לאבא. אני לא הייתי מכיר לאבי לפי שמת בקטנותי אלא אימא הוה אמרה לי דאבוך הוה אמר מי שאין לו שמן של חולין ואינו מצוי לפניו אלא שמן שריפה מדליק הוא שמן שריפה בחנוכה דברשות מצוה קעביד ומצות לאו ליהנות ניתנו: